

Godina XXV - Broj 13

Srijeda, 21. 2. 2018. godine
S A R A J E V O

ISSN 1512-7079

**PARLAMENT FEDERACIJE
BOSNE I HERCEGOVINE**

231

Na osnovu člana IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ

**O PROGLAŠENJU ZAKONA O IZMJENI ZAKONA O
UTVRĐIVANJU I OSTVARIVANJU POTRAŽIVANJA
GRAĐANA U POSTUPKU PRIVATIZACIJE**

Prolašava se Zakon o izmjeni Zakona o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja građana u postupku privatizacije, koji je usvojio Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma od 21.11.2017. godine i na sjednici Doma naroda od 25.01.2018. godine.

Broj 01-02-95-01/18
19. februara 2018. godine
Sarajevo

Predsjednik
Marinko Čavara, s. r.

**ZAKON
O IZMJENI ZAKONA O UTVRĐIVANJU I
OSTVARIVANJU POTRAŽIVANJA GRAĐANA U
POSTUPKU PRIVATIZACIJE**

Član 1.

U Zakonu o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja građana u postupku privatizacije ("Službene novine Federacije BiH", br. 27/97, 8/99, 45/00, 54/00, 32/01, 27/02, 57/03, 44/04, 79/07, 65/09, 48/11, 111/12 i 86/15), u članu 18. stav 1. alineja 2. riječi: "do 30. juna 2017. godine" zamjenjuju se riječima: "do 30. juna 2019. godine".

Član 2.

Ovaj zakon stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Edin Mušić, s. r.

Predsjedavajuća
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Lidija Bradara, s. r.

Temeljem članka IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ

**O PROGLAŠENJU ZAKONA O IZMJENI ZAKONA O
UTVRĐIVANJU I OSTVARIVANJU TRAŽBINA
GRAĐANA U POSTUPKU PRIVATIZACIJE**

Prolašava se Zakon o izmjeni Zakona o utvrđivanju i ostvarivanju tražbina građana u postupku privatizacije, koji je usvojio Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Zastupničkog doma od 21.11.2017. godine i na sjednici Doma naroda od 25.1.2018. godine.

Broj 01-02-95-01/18
19. veljače 2018. godine
Sarajevo

Predsjednik
Marinko Čavara, v. r.

**ZAKON
O IZMJENI ZAKONA O UTVRĐIVANJU I
OSTVARIVANJU TRAŽBINA GRAĐANA U POSTUPKU
PRIVATIZACIJE**

Članak 1.

U Zakonu o utvrđivanju i ostvarivanju tražbina građana u postupku privatizacije ("Službene novine Federacije BiH", br. 27/97, 8/99, 45/00, 54/00, 32/01, 27/02, 57/03, 44/04, 79/07, 65/09, 48/11, 111/12 i 86/15), u članku 18. stavak 1. alineja 2. riječi: "do 30. lipnja 2017. godine" zamjenjuju se riječima: "do 30. lipnja 2019. godine".

Članak 2.

Ovaj zakon stupa na snagu narednog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Edin Mušić, v. r.

Predsjedateljica
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Lidija Bradara, v. r.

На основу члана IV.B.7. а)(IV) Устава Федерације Босне и Херцеговине, доносим

УКАЗ

О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О ИЗМЈЕНИ ЗАКОНА О УТВРЂИВАЊУ И ОСТВАРИВАЊУ ПОТРАЖИВАЊА ГРАЂАНА У ПОСТУПКУ ПРИВАТИЗАЦИЈЕ

Проглашава се Закон о измјени Закона о утврђивању и остваривању потраживања грађана у поступку приватизације, који је усвојио Парламент Федерације Босне и Херцеговине на сједници Представничког дома од 21.11.2017. године и на сједници Дома народа од 25.01.2018. године.

Број 01-02-95-01/18
19. фебруара 2018. године
Сарајево

Предсједник
Маринко Чавара, с. р.

ЗАКОН О ИЗМЈЕНИ ЗАКОНА О УТВРЂИВАЊУ И ОСТВАРИВАЊУ ПОТРАЖИВАЊА ГРАЂАНА У ПОСТУПКУ ПРИВАТИЗАЦИЈЕ

Члан 1.

У Закону о утврђивању и остваривању потраживања грађана у поступку приватизације ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 27/97, 8/99, 45/00, 54/00, 32/01, 27/02, 57/03, 44/04, 79/07, 65/09, 48/11, 111/12 и 86/15), у члану 18. став 1. алинеја 2. ријечи: "до 30. јуна 2017. године" замјењују се ријечима: "до 30. јуна 2019. године".

Члан 2.

Овај закон ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Предсједavajuћи Представничког дома Парламента Федерације БиХ Един Мушић, с. р.	Предсједavajuћа Дома народа Парламента Федерације БиХ Лидија Брадара, с. р.

232

На основу члана IV.B.7. а)(IV) Устава Федерације Босне и Херцеговине, доносим

УКАЗ

О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПОЛИЦИЈСКИМ СЛУЖБЕНИЦИМА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Проглашава се Закон о допунама Закона о полицијским службеницима Федерације Босне и Херцеговине, који је усвојио Парламент Федерације Босне и Херцеговине на сједници Представничког дома од 24.01.2018. године и на сједници Дома народа од 25.01.2018. године.

Број 01-02-96-01/18
19. фебруара 2018. године
Сарајево

Предсједник
Маринко Чавара, с. р.

ЗАКОН О ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПОЛИЦИЈСКИМ СЛУЖБЕНИЦИМА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Члан 1.

У Закону о полицијским службеницима Федерације Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 27/05, 70/08 и 44/11) иза Пoglavlja X - RADNI UVJETI dodaje se novo

poglavlje Xa - PENZIONISANJE POLICIJSKIH SLUŽBENIKA i novi čl. 104a. i 104b. koji glase:

"POGLAVLJE Xa - PENZIONISANJE POLICIJSKIH SLUŽBENIKA

Члан 104a.

(Uvjet za sticanje prava na penziju policijskog službenika)

- (1) Policijski službenik je lice definirano u članu 2. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju i pravo na penziju ostvaruje pod uvjetima utvrđenim Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju i ovim zakonom pod uslovom da je:
  - a) imao neprekidno najmanje 15 godina staža osiguranja u svojstvu policijskog službenika i
  - b) u vrijeme sticanja prava na penziju ima svojstvo policijskog službenika.
- (2) Policijskom službeniku iz stava (1) ovog člana lični koeficijent za ostvarivanje prava na penziju utvrdit će se na osnovu pet godišnjih plaća ostvarenih u svojstvu policijskog službenika, koje su za policijskog službenika najpovoljnije.
- (3) Odredbe stava 2. ovog člana odnose se i na policijskog službenika koji usljed zadobijenih povreda na radu uzrokovanih neposrednim izvršenjem službenih poslova i zadataka bude proglašen invalidom 1. kategorije.

Члан 104b.

(Pravo na ostvarivanje posebnog staža policijskog službenika)

Poseban staž iz Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju u jednostrukom trajanju uračunava se u staž osiguranja za policijskog službenika iz člana 104a. stav (1) ovog zakona samo uz pismenu saglasnost lica na kojeg se ta saglasnost odnosi.

Члан 2.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedavajući
Представничког дома
Парламента Федерације БиХ
Edin Mušić, s. r.

Predsjedavajuća
Дома народа
Парламента Федерације БиХ
Lidija Bradara, s. r.

Темелјем чланка IV.B.7. а)(IV) Устава Федерације Босне и Херцеговине, доносим

УКАЗ

О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПОЛИЦИЈСКИМ СЛУЖБЕНИЦИМА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Проглашава се Закон о допунама Закона о полицијским службеницима Федерације Босне и Херцеговине, који је усвојио Парламент Федерације Босне и Херцеговине на сједници Заступничког дома од 24.1.2018. године и на сједници Дома народа од 25.1.2018. године.

Број 01-02-96-01/18
19. вељаће 2018. године
Сарајево

Предсједник
Маринко Чавара, в. р.

ЗАКОН О ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПОЛИЦИЈСКИМ СЛУЖБЕНИЦИМА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Чланак 1.

У Закону о полицијским службеницима Федерације Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 27/05, 70/08 и 44/11) иза Poglavlja X. - RADNI UVJETI dodaje se novo Poglavlje X.a - UMIROVLJENJE POLICIJSKIH SLUŽBENIKA i novi čl.104a. i 104b. koji glase:

**"ПОГЛАВЉЕ X.a - УМИРОВЉЕЊЕ ПОЛИЦИЈСКИХ
СЛУЖБЕНИКА****Чланак 104a.**

(Увјет за стјецанје права на mirovinu полицијског службеника)

- (1) Полицијски службеник је особа дефинирана у чланку 2. Закона о mirovinskom i invalidskom osiguranju i pravo na mirovinu ostvaruje pod uvjetima utvrđenim Zakonom o mirovinskom i invalidskom osiguranju i ovim zakonom, pod uvjetom da је:
  - a) имао непрекидно најмање 15 година стажа осигурања у својству полицијског службеника и
  - b) у вријеме стјецанја права на mirovinu има својство полицијског службеника.
- (2) Полицијском службенику из ставка (1) овога чланка особни коефицијент за остваривање права на mirovinu utvrdit će se na osnovi pet godišnjih plaća ostvarenih u својству полицијског службеника које су за полицијског службеника најповољније.
- (3) Одредбе ставка (2) овога чланка односе се и на полицијског службеника који, због задобивених озлједата на раду узрокованих непосредним обављањем службених послова и задатака, буде проглашен инвалидом 1. категорије.

Чланак 104b.

(Право на остваривање посебног стажа полицијског службеника)

Посебан стаж из Закона о mirovinskom i invalidskom osiguranju у једноструком трајању урачунава се у стаж осигурања за полицијског службеника из чланка 104a. ставка (1) овога закона само уз писмену сагласност особе на коју се та сагласност односи.

Чланак 2.

Овај закон ступа на снагу осмога дана од дана објаве у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Предсједатељ
Заступничког дома
Парламента Федерације БиХ
Един Мушић, в. р.

Предсједатељка
Дома народа
Парламента Федерације БиХ
Лидија Брадар, в. р.

На основу члана IV.B. 7.a)(IV) Устава Федерације Босне и Херцеговине, доносим

УКАЗ
О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О ДОПУНАМА ЗАКОНА
О ПОЛИЦИЈСКИМ СЛУЖБЕНИЦИМА ФЕДЕРАЦИЈЕ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Проглашава се Закон о допунама Закона о полицијским службеницима Федерације Босне и Херцеговине, који је усвојио Парламент Федерације Босне и Херцеговине на сједници Представничког дома од 24.01.2018. године и на сједници Дома народа од 25.01.2018. године.

Број 01-02-96-01/18
19. фебруара 2018. године
Сарајево

Предсједник
Маринко Чавара, с. р.

ЗАКОН
О ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПОЛИЦИЈСКИМ
СЛУЖБЕНИЦИМА ФЕДЕРАЦИЈЕ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Члан 1.

У Закону о полицијским службеницима Федерације Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 27/05, 70/08 и 44/11) иза Поглавља X - РАДНИ УСЛОВИ додаје се ново поглавље Ха – ПЕНЗИОНИСАЊЕ ПОЛИЦИЈСКИХ СЛУЖБЕНИКА и нови чл.104a. и 104b. који гласе:

"ПОГЛАВЉЕ Ха – ПЕНЗИОНИСАЊЕ ПОЛИЦИЈСКИХ СЛУЖБЕНИКА

Члан 104a.

(Услов за стицање права на пензију полицијског службеника)

- (1) Полицијски службеник је лице дефинисано у члану 2. Закона о пензијском и инвалидском осигурању и право на пензију остварује под условима утврђеним Законом о пензијском и инвалидском осигурању и овим законом под условом да је:
  - a) имао непрекидно најмање 15 година стажа осигурања у својству полицијског службеника и
  - b) у вријеме стицања права на пензију има својство полицијског службеника.
- (2) Полицијском службенику из става (1) овог члана лични коефицијент за остваривање права на пензију утврдиће се на основу пет годишњих плата остварених у својству полицијског службеника, које су за полицијског службеника најповољније.
- (3) Одредбе става 2. овог члана односе се и на полицијског службеника који услед задобијених повреда на раду узрокованих непосредним извршењем службених послова и задатака буде проглашен инвалидом 1. категорије.

Члан 104b.

(Право на остваривање посебног стажа полицијског службеника)

Посебан стаж из Закона о пензијском и инвалидском осигурању у једноструком трајању урачунава се у стаж осигурања за полицијског службеника из члана 104a. став (1) овог закона само уз писмену сагласност лица на којег се та сагласност односи.

Члан 2.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Предсједавајући
Представничког дома
Парламента Федерације БиХ
Един Мушић, с. р.

Предсједавајућа
Дома народа
Парламента Федерације БиХ
Лидија Брадар, с. р.

233

Na osnovu člana IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ
O PROGLAŠENJU ZAKONA O PENZIJSKOM I
INVALIDSKOM OSIGURANJU

Proglašava se Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju, koji je usvojio Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma od 24.01.2018. godine i na sjednici Doma naroda od 25.01.2018. godine.

Broj 01-02-97-01/18
19. februara 2018. godine
Sarajevo

Predsjednik
Marinko Čavara, s. r.

ZAKON
O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU
DIO PRVI - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.
(Predmet zakona)

Ovim zakonom uređuje se obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje na osnovu međugeneracijske solidarnosti (u daljnjem tekstu: obavezno osiguranje) i dobrovoljno penzijsko i invalidsko osiguranje za lica koja nisu obavezno osigurana po ovom zakonu (u daljnjem tekstu: dobrovoljno osiguranje), kao i prava i obaveze na osnovu tih osiguranja.

Član 2.
(Pojmovi)

Pojedini pojmovi u smislu ovog zakona imaju sljedeće značenje:

- a) Penzijsko i invalidsko osiguranje na osnovu generacijske solidarnosti je sistem penzijskog i invalidskog osiguranja u kojem se osiguranicima na načelima uzajamnosti i solidarnosti osiguravaju prava za slučaj nastanka rizika starosti, invalidnosti i fizičke onesposobljenosti, a članovima njihovih porodica prava za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika prava,
- b) Osiguranik je fizičko lice koje je na osnovu radne aktivnosti (radni odnos, obavljanje djelatnosti, dobrovoljno osiguranje i dr.) obavezno osigurano na penzijsko i invalidsko osiguranje na osnovu generacijske solidarnosti,
- c) Osigurano lice je fizičko lice osigurano na penzijsko i invalidsko osiguranje na osnovu generacijske solidarnosti u određenim okolnostima za rizik smrti i invalidnosti prouzrokovane povredom na radu ili profesionalnom bolesti,
- d) Penzijski staž je grupni naziv perioda provedenih u obaveznom osiguranju (staž osiguranja) i perioda provedenih van osiguranja koji se pod određenim uslovima priznaju u penzijski staž (poseban staž),
- e) Staž osiguranja s uvećanim trajanjem je period proveden u obaveznom penzijskom i invalidskom osiguranju koji se računa sa uvećanim trajanjem. Posebnim propisima se određuju radna mjesta i zanimanja na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem,
- f) Penzija (starosna, invalidska i porodična) je pravo iz penzijskog i invalidskog osiguranja čija se materijalna vrijednost iskazuje u novčanom iznosu,
- g) Najniža penzija je najniže novčano primanje iz penzijskog i invalidskog osiguranja koje se određuje u skladu sa odredbama ovog zakona,

- h) Korisnik penzije je osiguranik, odnosno lice kojem je priznato pravo na penziju,
- i) Naknada zbog fizičke onesposobljenosti je novčano primanje iz penzijskog i invalidskog osiguranja zbog fizičke onesposobljenosti nastale kao posljedica povrede na radu ili profesionalne bolesti,
- j) Matična evidencija je skup podataka o osiguranicima, obveznicima uplate doprinosa i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, koji se obavezno vode kod Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: nosilac osiguranja),
- k) Policijski službenik, u smislu ovog zakona, je lice koje je kao takvo definisano posebnim zakonom na osnovu kojeg prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ostvaruje kod nosioca osiguranja.

Član 3.
(Načela)

Osiguranicima se na načelima uzajamnosti i solidarnosti obavezno osiguravaju prava za slučaj starosti ili invalidnosti, a članovima njihovih porodica pravo za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika penzije.

Član 4.
(Prava)

- (1) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su:
  - a) pravo na starosnu penziju,
  - b) pravo na invalidsku penziju,
  - c) prava osiguranika sa promijenjenom radnom sposobnošću,
  - d) pravo po osnovu fizičke onesposobljenosti,
  - e) pravo na porodičnu penziju.
- (2) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ostvaruju se i koriste pod uslovima propisanim ovim zakonom.
- (3) Obim prava zavisi od dužine penzijskog staža osiguranika i visine plata i osnovica osiguranja na koje je plaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje, izuzev u slučajevima propisanim ovim zakonom.

Član 5.

(Opća načela o pravima)

- (1) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su neotuđiva, lična i materijalna prava i ne mogu se prenijeti na drugog niti se mogu naslijediti.
- (2) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ne mogu zastarjeti.
- (3) Dospjela novčana primanja na osnovu prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja nisu isplaćena do smrti korisnika prava mogu se nasljeđivati.
- (4) Dospjela novčana primanja iza smrti korisnika prava koji nema nasljednika pripadaju nosiocu osiguranja.
- (5) Novčana primanja iz penzijskog i invalidskog osiguranja mogu biti predmet izvršenja i obezbjeđenja, u skladu sa zakonom.

Član 6.

(Korištenje i prestanak prava)

- (1) Korištenje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja može se ograničiti u slučajevima i pod uslovima utvrđenim zakonom.
- (2) Stečena prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja mogu prestati u slučajevima utvrđenim zakonom.

Član 7.

(Opće napomene o ostvarivanju i organizaciji)

- (1) Ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja na osnovu generacijske solidarnosti provodi nosilac osiguranja.

- (2) Organizacija, organi upravljanja, rukovođenja, nadzor i druga pitanja značajna za rad nosioca osiguranja uređuju se posebnim zakonom iz oblasti organizacije penzijskog i invalidskog osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija).

Član 8.

(Načelo dvostepenosti i primjene odredbi o upravnom postupku)

- (1) U postupku ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja osigurava se dvostепенost rješavanja kod nosioca osiguranja, kao i sudska zaštita prava.
- (2) U postupku rješavanja o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja primjenjuju se odredbe Zakona o upravnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

DIO DRUGI - OSIGURANICI

POGLAVLJE I. OSIGURANIK U OBAVEZNOM OSIGURANJU

Član 9.

(Lice osigurano u obaveznom i dobrovoljnom osiguranju)

Osiguranik je, u skladu sa ovim zakonom, lice osigurano na obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: osiguranik u obaveznom osiguranju) i lice osigurano na dobrovoljno penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: osiguranik u dobrovoljnom osiguranju).

Član 10.

(Osiguranik u obaveznom osiguranju)

- (1) Osiguranik u obaveznom osiguranju je:
- lice zaposleno na osnovu ugovora o radu ili drugog akta poslodavca (u daljnjem tekstu: osiguranik zaposlenik),
  - lice koje obavlja samostalnu djelatnost (u daljnjem tekstu: osiguranik samostalnih djelatnosti),
  - lice koje obavlja vjersku službu (u daljnjem tekstu: osiguranik vjerski službenik) i
  - lice koje obavlja poljoprivrednu djelatnost (u daljnjem tekstu: osiguranik poljoprivrednik).
- (2) Ako lice istovremeno ispunjava uslove za osiguranje po više osnova iz stava (1) ovog člana, osnov osiguranja određuje se na taj način što postojanje osnova osiguranja po prethodnoj tački isključuje osnov osiguranja iz naredne tačke.

Član 11.

(Osiguranik zaposlenik)

Osiguranik zaposlenik je:

- lice zaposleno u privrednom društvu, organu uprave, javnoj ustanovi ili drugoj organizaciji na teritoriji Federacije,
- lice zaposleno u institucijama Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: BiH) i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Brčko Distrikt), sa prebivalištem na teritoriji Federacije,
- profesionalna vojna lica zaposlena u Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH, sa prebivalištem na teritoriji Federacije,
- lice zaposleno u Brčko Distriktu ili institucijama BiH sa prebivalištem u Brčko Distriktu, ako je prijavljeno u Jedinствeni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Jedinствeni sistem),
- lice zaposleno kod osiguranika iz člana 12. tačka a) ovog zakona ili kod nosioca poljoprivrednog gazdinstva,
- lice koje profesionalno obavlja javnu funkciju ako za obavljanje te funkcije ostvaruje plaću,

- zaposleno lice upućeno na rad u inostranstvo, pod uslovom da nije obavezno osigurano po propisima države u koju je upućeno na rad, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno,
- državljanin BiH koji je na teritoriji BiH zaposlen kod međunarodnih organizacija, diplomatskih ili konzularnih predstavništava, stranih pravnih ili fizičkih lica, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno,
- strani državljanin i lice bez državljanstva koji su na teritoriji BiH zaposleni kod stranih pravnih ili fizičkih lica, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno, kao i kod međunarodnih organizacija, diplomatskih ili konzularnih predstavništava, ako je takvo osiguranje predviđeno međunarodnim ugovorom,
- lice koje u skladu sa zakonom obavlja privremene i povremene poslove u skladu sa propisima o radu.

Član 12.

(Osiguranik samostalnih djelatnosti)

Osiguranik samostalnih djelatnosti je:

- lice koje u skladu sa zakonom obavlja obrtničku djelatnost, odnosno obavlja privrednu djelatnost proizvodnjom, prometom i pružanjem usluga na tržištu, radi sticanja dobiti,
- lice koje u skladu sa posebnim propisima, samostalno u vidu zanimanja, obavlja profesionalnu djelatnost,
- član privrednog društva ili druge organizacije, koji za svoj rad prima ugovorenu naknadu (u daljnjem tekstu: ugovorena naknada),
- član organa upravljanja ili organa nadzora, koji za svoj rad prima ugovorenu naknadu,
- lice koje obavlja poslove na osnovu ugovora o djelu, autorskog ili drugog ugovora i za izvršeni posao ostvaruje ugovorenu naknadu,
- lice izabrano ili imenovano na javnu funkciju ako za obavljanje te funkcije ostvaruje naknadu,
- vrhunski sportisti, ako nisu osigurani po drugom osnovu.

Član 13.

(Osiguranik vjerski službenik)

Osiguranik vjerski službenik je lice koja obavlja vjersku službu na osnovu postavljenja od strane nadležne crkve i vjerske zajednice upisane u jedinstveni registar vjerskih zajednica koji vodi nadležno ministarstvo, a koja nije osigurana po drugoj osnovi.

Član 14.

(Osiguranik poljoprivrednik)

Osiguranik poljoprivrednik je lice koje obavlja poljoprivrednu proizvodnju i koje je upisano u Registar poljoprivrednih gazdinstava kao nosilac poljoprivrednog gazdinstva, koje ima opću zdravstvenu sposobnost i koje nije obavezno osigurano po drugom osnovu.

Član 15.

(Osiguranik nezaposleno lice)

Osiguranikom u obaveznom osiguranju smatra se i lice za koje je po propisima kojima se regulišu prava nezaposlenih lica uplaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: doprinos).

Član 16.

(Sticanje statusa osiguranika)

Status osiguranika u obaveznom osiguranju stiče se podnošenjem prijave u Jedinствeni sistem koju je podnio obaveznik uplate doprinosa, a prestaje podnošenjem odjave.

POGLAVLJE II. OSIGURANIK U OBAVEZNOM OSIGURANJU U ODREĐENIM OKOLNOSTIMA**Član 17.**

(Lica osigurana u određenim okolnostima)

Lice je obavezno osigurano za slučaj invalidnosti smrti zbog povrede na radu i profesionalne bolesti, dok se nalazi u sljedećim okolnostima:

- a) za vrijeme učešća u akciji spašavanja ili odbrane od elementarnih nepogoda (požar, poplava, zemljotres i druge nepogode prouzrokovane višom silom) na teritoriji Federacije ili u akciji preduzetoj radi spašavanja života građana ili otklanjanja materijalne štete na imovini,
- b) za vrijeme pružanja pomoći organima vlasti po njihovom zahtjevu,
- c) učenik ili student za vrijeme praktične nastave, odnosno za vrijeme stručne prakse kod poslodavca,
- d) za vrijeme obavljanja obaveznog rada prilikom izdržavanja kazne zatvora, maloljetničkog zatvora i za vrijeme izvršenja vaspitne mjere u vaspitnoj ustanovi, ustanovi za prevaspitavanje ili u posebnoj vaspitnoj ustanovi,
- e) za vrijeme prekvalifikacija ili dokvalifikacije, u skladu sa zakonom,
- f) za vrijeme rada kod poslodavca bez zasnivanja radnog odnosa (volonterski rad), u skladu sa zakonom,
- g) za vrijeme obavljanja privremenih i povremenih poslova preko omladinskih zadruga do navršanih 26 godina života ako se nalazi na redovnom školovanju,
- h) za vrijeme vršenja određenih javnih funkcija ili građanskih dužnosti po pozivu nadležnih organa i organa jedinice lokalne samouprave,
- i) lice sa teškoćama u razvoju za vrijeme stručnog osposobljavanja, nakon završenog osnovnog obrazovanja,
- j) za vrijeme učestvovanja na organiziranim sportskim takmičenjima.

Član 18.

(Sticanje statusa osiguranika u određenim okolnostima)

Radi sticanja statusa osiguranika za lice iz člana 17. ovog zakona, obaveznik uplate doprinosa obavezan je da u Jedinствeni sistem dostavi prijavu lica koje se nalazi u tim okolnostima.

POGLAVLJE III. OSIGURANIK U DOBROVOLJNOM OSIGURANJU**Član 19.**

(Osiguranik u dobrovoljnom osiguranju)

Lice koje nije osiguranik u obaveznom osiguranju može se osigurati na dobrovoljno osiguranje pod uslovima, u obimu i na način predviđen ovim zakonom, ako ima prebivalište na teritoriji Federacije ili teritoriji Brčko Distrikta, ima opću zdravstvenu sposobnost, ako je starije od 15 godina a najkasnije do navršene 65 godine, te ako je državljanin Bosne i Hercegovine.

Član 20.

(Izuzetak za sticanje statusa osiguranja u dobrovoljnom osiguranju)

Lice koje se nalazi na redovnom školovanju i lice koje je ostvarilo pravo na penziju ne može biti osiguranik u dobrovoljnom osiguranju.

Član 21.

(Momenat sticanja, utvrđivanje, prestanak i osnovica za dobrovoljno osiguranje)

- (1) Dobrovoljno osiguranje se obezbjeđuje počev od dana podnošenja zahtjeva za utvrđivanje statusa osiguranika u dobrovoljnom osiguranju.

- (2) Dobrovoljno osiguranje prestaje na zahtjev osiguranika.
- (3) Dobrovoljno osiguranje prestaje kada Porezna uprava dostavi nosiocu osiguranja obavijest o neuplaćenim doprinosima za tri uzastopna mjeseca, i to zadnjeg dana posljednjeg mjeseca za koji je uplaćen doprinos.
- (4) Status osiguranika u dobrovoljnom osiguranju utvrđuje nosilac osiguranja rješenjem.
- (5) Osnovicu za dobrovoljno osiguranje utvrđuje nosilac osiguranja svojom odlukom, ukoliko drugim propisom nije drugačije riješeno.

**DIO TREĆI - PENZIJSKI STAŽ
POGLAVLJE I. STAŽ OSIGURANJA****Član 22.**

(Penzijski staž)

Penzijski staž na osnovu kojeg se ostvaruju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obuhvata staž osiguranja i poseban staž, kao i vrijeme koje se računa u penzijski staž po propisima koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Član 23.

(Staž osiguranja)

Pod stažom osiguranja podrazumijeva se staž osiguranja sa efektivnim trajanjem i staž osiguranja sa uvećanim trajanjem.

Član 24.

(Staž osiguranja sa efektivnim trajanjem)

U staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme koje je osiguranik, poslije 15. godine života, proveo u obaveznom ili dobrovoljnom osiguranju, za koje je uplaćen doprinos.

Član 25.

(Računjanje staža osiguranja sa efektivnim trajanjem)

- (1) Osiguraniku u obaveznom osiguranju u staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme provedeno na radu sa punim radnim vremenom, u skladu sa propisima o radu.
- (2) Kao vrijeme provedeno na radu sa punim radnim vremenom podrazumijeva se i vrijeme koje je osiguranik proveo na radu sa nepunim radnim vremenom, ako je radno vrijeme, u skladu sa propisima o radu, izjednačeno sa punim radnim vremenom.

Član 26.

(Posebni slučajevi računanja staža osiguranja sa efektivnim trajanjem)

- (1) Vrijeme koje je osiguranik u obaveznom osiguranju proveo na radu sa nepunim radnim vremenom, u skladu sa propisima o radu, računa se u staž osiguranja sa efektivnim trajanjem srazmjerno radnom vremenu provedenom na radu u odnosu na puno radno vrijeme.
- (2) Vrijeme provedeno na radu na sezonskim poslovima u skladu sa propisima o radu, sa radnim vremenom dužim od punog radnog vremena, računa se u staž osiguranja sa efektivnim trajanjem tako što se preračunava na puno radno vrijeme.

Član 27.

(Preračun ugovorene naknade u staž osiguranja)

- (1) Osiguraniku iz člana 12. tač. c), d), e) i f) ovog zakona staž osiguranja računa se prema ostvarenoj ugovorenoj naknadi za koju je uplaćen doprinos.
- (2) Osiguraniku iz stava (1) ovog člana staž osiguranja sa efektivnim trajanjem izražen u mjesecima utvrđuje se tako što se iznos ugovorene naknade sa porezima i doprinosima, tj. bruto iznos ugovorene naknade isplaćene u toku godine, podijeli sa prosječnom mjesečnom bruto platom u Federaciji ostvarenom u prethodnoj godini, pod uslovom da su porezi i doprinosi uplaćeni kao za lica iz čl. 10. i 11. ovog zakona.

Član 28.

(Stož osiguranja nezaposlenih lica)

U staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme za koje je nezaposlenom licu u skladu sa propisima kojima se regulišu prava nezaposlenih lica uplaćen doprinos.

Član 29.

(Maksimalan iznos staža osiguranja sa efektivnim trajanjem)

Stož osiguranja sa efektivnim trajanjem ostvaren po svim osnovima utvrđenim ovim zakonom može iznositi najviše 12 mjeseci u jednoj kalendarskoj godini.

Član 30.

(Računanje i stepen uvećanja staža osiguranja)

- (1) U staž osiguranja sa uvećanim trajanjem računa se vrijeme u kojem je osiguranik radio na naročito teškom, opasnom i po zdravlje štetnom radnom mjestu odnosno poslu, kao i na radnom mjestu odnosno poslu na kojem osiguranik poslije navršenja određenih godina života ne može uspješno da obavlja svoju profesionalnu djelatnost i za koje je, pored doprinosa za staž osiguranja sa efektivnim trajanjem, plaćen doprinos srazmjerno stepenu uvećanja staža.
- (2) Step en uvećanja staža osiguranja iz stava (1) ovog člana zavisi od težine, opasnosti i štetnosti rada, odnosno od prirode posla, a može iznositi najviše 50%.

Član 31.

(Radna mjesta na koja se primjenjuje staž osiguranja sa uvećanim trajanjem)

- (1) Kao radno mjesto, odnosno posao na kojem je rad naročito težak, opasan i štetan po zdravlje (radno mjesto sa naročito povećanim rizikom) može se utvrditi radno mjesto odnosno posao na kojem postoje sljedeći uslovi:
  - a) da u vezi s obavljanjem posla postoje štetni uticaji na zdravstveno stanje i radnu sposobnost osiguranika, i pored toga što su primijenjene sve opće i posebne mjere zaštite i zdravlja na radu utvrđene propisima, kao i druge preventivne mjere koje mogu uticati na otklanjanje i smanjivanje štetnih uticaja i
  - b) da se posao obavlja u uslovima štetnih uticaja u neprekidnom toku procesa rada.
- (2) Kao radno mjesto, odnosno posao na kojem osiguranik poslije određenih godina života ne može uspješno da obavlja svoju profesionalnu djelatnost, može se utvrditi radno mjesto odnosno posao u onim zanimanjima u kojima, zbog prirode i težine posla, fiziološke funkcije organizma opadaju u toj mjeri da onemogućavaju dalje uspješno obavljanje te profesionalne djelatnosti.

Član 32.

(Računanje staža osiguranja sa uvećanim trajanjem)

- (1) Osiguraniku iz člana 30. ovog zakona staž osiguranja računa se sa uvećanim trajanjem samo za vrijeme koje je radio puno radno vrijeme, tj. koje je efektivno proveo na radu, ukoliko drugim propisom nije drugačije određeno.
- (2) Kao puno radno vrijeme računa se i nepuno radno vrijeme iz člana 25. stav (2) ovog zakona.
- (3) Kao vrijeme efektivno provedeno na radu smatra se i vrijeme koje je osiguranik proveo na godišnjem odmoru i plaćenom odsustvu, u skladu sa zakonom.

Član 33.

(Postupak utvrđivanja radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem)

- (1) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i stepen uvećanja staža po tom osnovu, izuzev radnih mjesta iz člana 34. ovog zakona, pravilnikom utvrđuje Federalno ministarstvo rada i socijalne politike (u

daljnjem tekstu: Ministarstvo), a na prijedlog nosioca osiguranja.

- (2) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem Ministarstvo utvrđuje po prethodno pribavljenom mišljenju odgovarajućih stručnih i naučnih organizacija.
- (3) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem koja nisu utvrđena Pravilnikom iz stava (1) ovog člana, utvrđuju se po prijedlogu poslodavca, inspektora rada ili sindikata, a na osnovu analize i mišljenja o ispunjenosti uslova za utvrđivanje radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem.
- (4) Analizu i mišljenje o ispunjenosti uslova za utvrđivanje radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem daje: stručna ovlaštena organizacija ili institucija predviđena propisima iz oblasti zaštite na radu, koja mora ispunjavati uslove u pogledu kadra i tehničke opremljenosti i nadležni mjerodavni inspekcijski ili drugi zakonom određeni organ koji vrši nadzor nad općim i posebnim mjerama zaštite na radu u skladu sa propisima o zaštiti na radu kao i drugim mjerama koje mogu uticati na otklanjanje i smanjenje štetnih uticaja.
- (5) Postupak utvrđivanja i postupak revizije radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, vrste rizika kod kojih se može uvećavati staž, neophodnu dokumentaciju za utvrđivanje radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, uređuje Ministarstvo, na prijedlog nosioca osiguranja.

Član 34.

(Posebni propisi za staž osiguranja sa uvećanim trajanjem)

Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i stepen uvećanja staža po tom osnovu za određene kategorije osiguranika mogu se urediti i drugim kantonalnim, federalnim ili državnim zakonom.

Član 35.

(Revizija radnih mjesta za staž osiguranja sa uvećanim trajanjem)

- (1) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, kao i stepen uvećanja staža osiguranja podliježu reviziji.
- (2) Pod revizijom radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i revizijom stepena uvećanja staža osiguranja smatra se ponovna ocjena postojanja uslova iz člana 30. ovog zakona.
- (3) Revizija radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i revizija stepena uvećanja staža vrši se na način i u postupku po kojima se vrši njihovo utvrđivanje.
- (4) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, kao i stepen uvećanja staža osiguranja podliježu reviziji najkasnije u roku od pet godina od dana utvrđivanja.
- (5) Ukoliko ovlašteni podnosilac zahtjeva iz člana 33. stav (3) ovog zakona ne pokrene postupak revizije u roku iz stava (4) ovog člana, računanje staža osiguranja sa uvećanim trajanjem prestaje istekom tog roka.

POGLAVLJE II. POSEBAN STAŽ

Član 36.

(Poseban staž)

- (1) Licima koja su uzela učešće u pripremama za odbranu BiH, odnosno koja su uzela učešće u odbrani BiH kao pripadnici Armije Republike BiH, odnosno Hrvatskog vijeća obrane i organa unutrašnjih poslova, saglasno propisima koji su se na njih odnosili prije stupanja na snagu ovog zakona, u penzijski staž, kao poseban staž u dvostrukom trajanju, računa se vrijeme koje su proveli u pripremama za odbranu

odnosno u odbrani BiH u periodu od 18. septembra 1991. godine do 23. decembra 1995. godine, u skladu sa propisima o kriterijima, načinu i postupku priznavanja i izdavanja uvjerenja na osnovu kojih se ovo vrijeme priznaje u penzijski staž kao poseban staž.

- (2) U budžetu Federacije osiguravaju se sredstva za pokriće dijela visine penzije po osnovu priznatog staža iz stava (1) ovog člana i to za penzije ostvarene po zakonu.

Član 37.

(Odnos posebnog staža i staža osiguranja)

Poseban staž iz člana 36. ovog zakona, ne čini staž osiguranja, bez obzira na to da li je unesen u matičnu evidenciju nosioca osiguranja.

Član 38.

(Uračunavanje posebnog staža)

- (1) Poseban staž iz člana 36. stav (1) ovog zakona uračunat će se u penzijski staž samo uz pismenu saglasnost lica na koga se taj staž odnosi.
- (2) Licima iz člana 36. stav (1) ovog zakona, koja su pravosnažnom presudom osuđena zbog krivičnog djela ratnog zločina, poseban staž iz člana 36. stav (1) ovog zakona ne računa se u penzijski staž.

DIO ČETVRTI - PRAVA IZ PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA POGLAVLJE I. STAROSNA PENZIJA

Član 39.

(Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja)

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja u skladu sa ovim zakonom su:

- za slučaj starosti – starosna penzija,
- za slučaj invalidnosti – osiguranicima kod kojih je utvrđena I. kategorija invalidnosti - gubitak radne sposobnosti osigurava se invalidska penzija, a osiguranicima kod kojih je utvrđena II. kategorija invalidnosti - promijenjena radna sposobnost osigurava se pravo da bude raspoređen na drugo odgovarajuće radno mjesto, odnosno pravo na odgovarajuće zaposlenje, prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, kao i pravo na odgovarajuće novčane naknade u vezi s korištenjem tih prava,
- za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika starosne ili invalidske penzije – porodična penzija i pravo na naknadu pogrebnih troškova u skladu sa ovim zakonom,
- za slučaj fizičke onesposobljenosti – naknada za fizičku onesposobljenost.

Član 40.

(Uslovi za starosnu penziju)

Pravo na starosnu penziju ima osiguranik kada navrš 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja, odnosno najmanje 20 godina penzijskog staža ili kada navrš 40 godina staža osiguranja bez obzira na godine života.

Član 41.

(Smanjenje starosne granice za starosnu penziju)

Osiguraniku koji ima navršen staž osiguranja sa uvećanim trajanjem starosna granica za ostvarivanje prava na starosnu penziju iz člana 40. ovog zakona snižava se za ukupno uvećanje staža.

Član 42.

(Uvećanje staža i ograničenja)

- (1) Uvećanje staža je razlika između ukupno utvrđenog staža osiguranja sa uvećanim trajanjem i staža osiguranja u efektivnom trajanju za isti period.

- (2) Starosna granica iz člana 41. ovog zakona može se snižavati najviše do 45 godina života.

Član 43.

(Visina starosne penzije)

Visina starosne penzije određuje se tako što se lični bodovi osiguranika pomnože sa vrijednošću općeg boda na dan ostvarivanja prava.

Član 44.

(Lični bodovi osiguranika)

- (1) Ukupni lični bodovi osiguranika utvrđuju se kao zbir ličnih bodova na osnovu staža osiguranja i ličnih bodova na osnovu posebnog staža iz stava (5) ovog člana.
- (2) Lični bodovi na osnovu staža osiguranja dobiju se množenjem ličnog koeficijenta osiguranika i njegovog staža osiguranja.
- (3) Za određivanje ličnih bodova osiguranika, penzijski staž može iznositi i više od 40 godina.
- (4) Radi određivanja ličnih bodova osiguranika, penzijski staž se iskazuje brojčano, a utvrđuje se tako da se svaka godina računa kao 1, svaki mjesec kao 0,083333, a svaki dan kao 0,002777.
- (5) Licima iz člana 36. ovog zakona, prilikom izračuna penzije po ovom zakonu, lični bodovi za svaku godinu posebnog staža iznose 0,5 bodova, za priznatu punu godinu ostvarenog posebnog staža, za svaki mjesec iznose 0,041666 boda, a za svaki dan iznose 0,001388 boda.
- (6) Kao jedan mjesec, u skladu sa st. (3), (4) i (5) ovog člana, računa se 30 dana.

Član 45.

(Lični koeficijent osiguranika)

- (1) Lični koeficijent osiguranika utvrđuje se tako što se zbir godišnjih ličnih koeficijenata podijeli sa periodom za koji su obračunati.
- (2) Period za koji su obračunati godišnji lični koeficijenti utvrđuje se u skladu sa čl. 44. st. (4) i (5) ovog zakona.

Član 46.

(Godišnji lični koeficijent osiguranika)

- (1) Godišnji lični koeficijent utvrđuje se tako što se ukupan iznos plaća, odnosno osnovica osiguranja osiguranika, počev od 1. januara 1970. godine, izuzimajući godinu ostvarivanja prava i 1992., 1993., 1994. i 1995. godinu, za svaku kalendarsku godinu podijeli sa prosječnom godišnjom plaćom u SR BiH, odnosno u Federaciji za istu kalendarsku godinu.
- (2) Za godinu ostvarivanja prava ne utvrđuje se godišnji lični koeficijent, osim u slučaju kada se pravo na penziju ostvaruje samo na osnovu tog staža osiguranja.
- (3) Pod ukupnim iznosom plaća, odnosno osnovica osiguranja podrazumijeva se ukupan godišnji iznos plaća, osnovica osiguranja, novčanih i nenovčanih prihoda i naknada koje je osiguranik ostvario, na koje je obračunat i uplaćen doprinos.
- (4) Ako su plaće, odnosno osnovice osiguranja unesene u matičnu evidenciju nosioca osiguranja u neto iznosu, onda se dijele sa prosječnom godišnjom neto plaćom u SR BiH, odnosno Federaciji, a ako su unesene u bruto iznosu, onda se dijele sa prosječnom godišnjom bruto plaćom.
- (5) Godišnji lični koeficijent može iznositi najviše pet.
- (6) Podatak o prosječnoj godišnjoj plaći u Federaciji, objavljuje Federalni zavod za statistiku.
- (7) Osiguraniku za koga nema podataka o plaćama, odnosno osnovicama osiguranja za pojedine godine, kao godišnji lični koeficijent za te godine uzima se godišnji lični koeficijent iz godine koja prethodi toj godini, a ako nema

nijedne godine koja prethodi toj godini, onda se uzima godišnji lični koeficijent iz godine koja slijedi.

- (8) Osiguraniku za koga nema podataka o plaćama, odnosno osnovicama osiguranja niti za jednu godinu, godišnji lični koeficijent iznosi 0,5 za svaku punu godinu staža osiguranja, 0,041666 za svaki mjesec staža osiguranja i 0,001388 za svaki dan staža osiguranja.

Član 47.

(Vrijednost općeg boda)

Vrijednost općeg boda na dan stupanja na snagu ovog zakona iznosi 14.00 KM.

POGLAVLJE II. PRAVA NA OSNOVU INVALIDNOSTI

Član 48.

(Pojam invalidnosti)

- (1) Invalidnost kod osiguranika u obaveznom osiguranju postoji kada se utvrdi da je, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, nastala promijenjena radna sposobnost ili gubitak sposobnosti za rad na radnom mjestu odnosno poslu koji je obavljao na dan ocjene radne sposobnosti ili koji je obavljao prije prestanka osiguranja.
- (2) Promijenjena radna sposobnost postoji kada osiguranik u obaveznom osiguranju, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju, sa radnim naporom koji ne ugrožava njegovo zdravstveno stanje, ne može da radi na radnom mjestu odnosno poslu iz stava (1) ovog člana, ali može sa punim radnim vremenom, sa ili bez prekvalifikacije ili dokvalifikacije, da radi na drugom radnom mjestu odnosno poslu koji odgovara njegovoj stručnoj spremi odnosno radnoj sposobnosti stečenoj radom.
- (3) Gubitak radne sposobnosti (I. kategorija invalidnosti) postoji kada se utvrdi da osiguranik u obaveznom osiguranju trajno nije sposoban za rad na radnom mjestu odnosno poslu koji je obavljao na dan ocjene radne sposobnosti ili koje je obavljao prije prestanka osiguranja, kao ni za drugo radno mjesto odnosno posao koji odgovara njegovoj stručnoj spremi odnosno radnoj sposobnosti stečenoj radom niti se prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom može osposobiti za druge poslove koji odgovaraju njegovoj stručnoj spremi odnosno radnoj sposobnosti stečenoj radom.
- (4) Invalidnost prema stavu (1) ovog člana može prouzrokovati povreda na radu, profesionalna bolest, povreda van rada i bolest.
- (5) Invalidnost kod osiguranika poljoprivrednika postoji kada se utvrdi da je, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, zbog povrede van rada ili zbog bolesti, nastala potpuna nesposobnost za obavljanje poljoprivredne djelatnosti odnosno poslova koje redovno obavlja u svom poljoprivrednom gazdinstvu.
- (6) Invalidnost kod osiguranika u dobrovoljnom osiguranju postoji kada se utvrdi da je, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, nastala potpuna nesposobnost za privređivanje.
- (7) Potpuna nesposobnost za privređivanje postoji kada lice zbog vrste i težine fizičkog ili mentalnog oštećenja ili vrste i težine psihičke bolesti nije sposobno za obavljanje najjednostavnijih poslova.

Član 49.

(Povreda na radu)

- (1) Povredom na radu smatra se:
- a) povreda osiguranika, prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizičkim ili hemijskim djelovanjem, naglim promjenama položaja tijela,

iznenadnim opterećenjem tijela ili drugim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda uzročno vezana za obavljanje posla koji je osnov osiguranja,

- b) povreda koju osiguranik pretrpi na redovnom putu od stana do mjesta rada i obratno, odnosno radi obavljanja djelatnosti na osnovu koje je osiguran.
- (2) Povredom na radu u smislu ovog zakona, ne smatra se povreda na radu ukoliko je prouzrokovana:
- a) namjerno ili iz krajnje nepažnje osiguranika koji je obavljao radne obaveze, kao i na redovnom putu od stana do mjesta rada i obratno,
- b) pijanstvom osiguranika,
- c) isključivom odgovornosti trećeg lica,
- d) zbog više sile,
- e) zbog obavljanja aktivnosti koje nisu u vezi s obavljanjem radnih aktivnosti,
- f) usljed namjernog nanošenja ozljede osiguraniku od strane drugog lica izazvanog ličnim odnosom s osiguranim licem koje se ne može dovesti u vezu sa radno-pravnom aktivnosti,
- g) usljed namjernog nekorištenja opreme zaštite na radu i nepoštivanja propisa o zaštiti na radu.
- (3) U slučaju spora iz stava (2) ovog člana teret dokazivanja je na poslodavcu.

Član 50.

(Profesionalna bolest)

Profesionalne bolesti u smislu ovog zakona su određene bolesti nastale u toku osiguranja, prouzrokovane dužim neposrednim uticajem procesa rada i uslova rada na radnim mjestima odnosno poslovima koje je osiguranik obavljao.

Član 51.

(Lista profesionalnih bolesti)

Propis o listi profesionalnih bolesti, radna mjesta i poslove na kojima se te bolesti pojavljuju i uslove pod kojima se smatraju profesionalnim, na prijedlog Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja (u daljnjem tekstu: Institut), utvrđuje Ministarstvo i taj propis objavljuje u "Službenim novinama Federacije BiH".

Član 52.

(Prava osiguranika sa promijenjenom radnom sposobnošću)

- (1) Osiguranik kod kojeg je utvrđena promijenjena radna sposobnost ima pravo na:
- a) raspoređivanje na drugo radno mjesto,
- b) prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju,
- c) novčanu naknadu u vezi sa promijenjenom radnom sposobnošću.
- (2) Prava iz stava (1) ovog člana osiguraniku obezbjeđuje poslodavac kod koga je radio u vrijeme nastanka invalidnosti.

Član 53.

(Pravo osiguranika na raspoređivanje na drugo radno mjesto)

- (1) Osiguranik sa promijenjenom radnom sposobnošću ima pravo na raspoređivanje na drugo radno mjesto koje odgovara njegovoj smanjenoj radnoj sposobnosti.
- (2) Pravo na raspoređivanje na drugo radno mjesto obezbjeđuje se i osiguraniku nakon završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije.

Član 54.

(Pravo osiguranika na prekvalifikaciju i dokvalifikaciju)

- (1) Osiguranik sa promijenjenom radnom sposobnošću ima pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju ukoliko se, s obzirom na njegovu stručnu spremu i promijenjenu radnu

sposobnost, može osposobiti za rad na drugom radnom mjestu sa punim radnim vremenom.

- (2) Prekvalifikacija ili dokvalifikacija se obezbeđuje osiguraniku do navršenih 55 godina života.

Član 55.

(Pravo osiguranika na naknadu plaće)

Osiguranik kome se na osnovu promijenjene radne sposobnosti obezbeđuje pravo na raspoređivanje na drugo radno mjesto, odnosno pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju ima pravo na:

- a) naknadu plaće od dana nastanka invalidnosti do dana rasporeda na drugo radno mjesto, odnosno do upućivanja na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, kao i od dana završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije do rasporeda na drugo radno mjesto (u daljnjem tekstu: naknada zbog čekanja),
- b) naknadu plaće za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije (u daljnjem tekstu: naknada za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije) i
- c) naknadu plaće zbog manje plaće na drugom radnom mjestu (u daljnjem tekstu: naknada zbog manje plaće), pod uslovom da je promijenjena radna sposobnost nastala po osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti.

Član 56.

(Osnovica za određivanje naknade plaće i valorizacija plaće)

- (1) Osnovica za određivanje naknade plaće (u daljnjem tekstu: osnovica naknade) je prosječna neto plaća koju je osiguranik ostvario u godini koja prethodi godini nastanka invalidnosti, valorizacijom dovedena na nivo plaća za mjesec za koji se isplaćuje naknada.
- (2) Valorizacija u skladu sa stavom (1) ovog člana vrši se tako što se prosječna neto plaća koju je osiguranik ostvario u godini koja prethodi godini nastanka invalidnosti usklađuje sa kretanjem prosječne neto plaće svih zaposlenih kod poslodavca i dovodi na nivo plaća za mjesec za koji se isplaćuje naknada.
- (3) Naknada plaće ne može biti manja od najniže plaće utvrđene Općim kolektivnim ugovorom za teritorij Federacije BiH.

Član 57.

(Isplata naknade)

- (1) Naknada zbog čekanja pripada od dana nastanka invalidnosti do dana rasporeda na drugo radno mjesto, odnosno do dana upućivanja na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, kao i od dana završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije do dana rasporeda na drugo radno mjesto i isplaćuje se u visini osnovice naknade.
- (2) Naknada za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije pripada za vrijeme trajanja prekvalifikacije ili dokvalifikacije i isplaćuje se u visini osnovice naknade.
- (3) Naknada zbog manje plaće pripada od dana rasporeda na drugo radno mjesto i isplaćuje se u visini razlike između osnovice naknade i neto plaće osiguranika na drugom radnom mjestu.

POGLAVLJE III. INVALIDSKA PENZIJA

Član 58.

(Uslovi za invalidsku penziju)

- (1) Osiguranik, kod koga je utvrđena I. kategorija invalidnosti stiče pravo na invalidsku penziju:
  - a) ako je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, bez obzira na dužinu penzijskog staža;

- b) ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uslovom da je prije nastanka invalidnosti imao navršen penzijski staž koji mu pokriva najmanje jednu trećinu perioda od navršenih najmanje 20 godina života do dana nastanka invalidnosti (u daljnjem tekstu: radni vijek), računajući radni vijek na pune godine.

- (2) Osiguranik kod koga je utvrđena I. kategorija invalidnosti do navršene 30. godine života stiče pravo na invalidsku penziju ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uslovom da prije nastanka invalidnosti ima navršen penzijski staž koji mu pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka, ali najmanje jednu godinu staža osiguranja.
- (3) Osiguraniku iz st. (1) i (2) ovog člana koji je bio na redovnom školovanju i takvim školovanjem stekao višu ili visoku stručnu spremu, radni vijek se računa od 22 godine života, ako je stekao višu stručnu spremu, odnosno od 25 godina, ako je stekao visoku stručnu spremu.

Član 59.

(Odlučivanje o pravu iz penzijskog i invalidskog osiguranja)

Kada je za rješavanje o pravu iz penzijskog i invalidskog osiguranja potrebno utvrditi invalidnost i potpunu nesposobnost za privređivanje, nosilac osiguranja donosi rješenje o pravima po osnovu tih činjenica utvrđenih na osnovu nalaza, ocjene i mišljenja Instituta.

Član 60.

(Način određivanja invalidske penzije)

Invalidska penzija se određuje na isti način kao i starosna penzija.

Član 61.

(Najniži iznos invalidske penzije)

Osiguraniku koji ima manje od 15 godina staža osiguranja invalidska penzija se određuje za staž osiguranja od 15 godina, koja ne može biti manja od iznosa najniže penzije određene u skladu sa ovim zakonom.

Član 62.

(Invalidska penzija u slučaju povrede na radu ili profesionalne bolesti)

Osiguraniku kod koga je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću invalidska penzija se određuje za staž osiguranja od 40 godina.

Član 63.

(Određivanje invalidske penzije uzrokovane kombinovanim uzrocima invalidnosti)

- (1) Osiguraniku koji ispunjava uslov za invalidsku penziju u pogledu penzijskog staža i kod koga je invalidnost prouzrokovana djelimično povredom na radu ili profesionalnom bolešću, a djelimično povredom van rada ili bolešću određuje se jedna invalidska penzija koja se sastoji od dijela određenog na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti i dijela na osnovu povrede van rada ili bolesti, prema njihovom uticaju na ukupnu invalidnost.
- (2) Penzija određena na način iz stava (1) ovog člana ne može iznositi više od penzije koja bi pripadala osiguraniku za 40 godina penzijskog staža.

Član 64.

(Posebni slučajevi utvrđivanja ličnog koeficijenta)

Osiguraniku koji do nastanka invalidnosti ima plaće, odnosno osnovice osiguranja samo u kalendarskoj godini u kojoj je invalidnost nastala, lični koeficijent utvrđuje se tako što se ukupan iznos plaća, odnosno osnovica osiguranja ostvarenih za pune mjesece u toj godini podijeli sa ukupnim iznosom prosječnih plaća u Federaciji u istom periodu.

Član 65.

(Utvrđivanje koeficijenta u slučaju kada nije ostvarena plaća)

Osiguraniku koji do nastanka invalidnosti nije ostvario plaću ni za jedan mjesec, lični koeficijent utvrđuje se tako što se mjesečna plaća koja bi mu pripadala za radno mjesto na kome je radio na dan nastanka invalidnosti, podijeli sa prosječnom plaćom u Federaciji za taj mjesec.

Član 66.

(Godišnji lični koeficijent za invalidsku penziju osiguranika u određenim okolnostima)

Licu koje ostvaruje pravo na invalidsku penziju kao osiguranik iz člana 17. ovog zakona godišnji lični koeficijent ne može biti manji od 0,5.

POGLAVLJE IV. NOVČANA NAKNADA ZA FIZIČKU ONESPOSABLJENOST

Član 67.

(Fizička onesposobljenost)

- (1) Fizička onesposobljenost postoji kada je osiguranik pretrpio gubitak, ozbiljnu povredu ili značajnu onesposobljenost organa ili dijelova tijela što pogoršava prirodnu aktivnost organizma i zahtijeva veći napor za zadovoljavanje životnih potreba, bez obzira da li je na taj način prouzrokovana invalidnost ili ne.
- (2) Pravo na novčanu naknadu zbog fizičke onesposobljenosti stiče osiguranik čija je fizička onesposobljenost u iznosu od najmanje 30% nastala kao rezultat povrede na radu ili bolesti uzrokovane radom.
- (3) Vrste fizičke onesposobljenosti na osnovu kojih se stiče pravo na novčanu naknadu kao i procent takve onesposobljenosti utvrđuju se zakonom.
- (4) Osnov za novčanu naknadu za fizičku onesposobljenost je najniži iznos penzije utvrđen u skladu sa ovim zakonom.
- (5) Novčana naknada za fizičku onesposobljenost se utvrđuje prema procentu fizičke onesposobljenosti i izražava se u odgovarajućem procentu od osnova te iznosi:

Za fizičku onesposobljenost od	Stepen	Novčana naknada izražena kao procenat od osnove
100%	1	60%
90%	2	54%
80%	3	48%
70%	4	42%
60%	5	36%
50%	6	30%
40%	7	24%
30%	8	18%

- (6) Osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od momenta nastupanja fizičke onesposobljenosti ukoliko je zahtjev za naknadu podnesen u roku od tri mjeseca od dana nastupanja fizičke onesposobljenosti. Ako je zahtjev podnesen nakon isteka predviđenog perioda, osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od prvog dana u mjesecu nakon podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.
- (7) Ako je osiguranik za isti slučaj fizičke onesposobljenosti stekao pravo na novčanu naknadu i na osnovu ovog zakona i na osnovu drugih propisa, u tom slučaju može po sopstvenom izboru koristiti bilo koji od ova dva osnova za naknadu.

POGLAVLJE V. PORODIČNA PENZIJA

Član 68.

(Uslovi za porodičnu penziju)

Pravo na porodičnu penziju imaju članovi porodice umrlog osiguranika koji je na dan smrti ispunjavao uslove za starosnu ili invalidsku penziju i članovi porodice umrlog korisnika starosne ili invalidske penzije.

Član 69.

(Članovi porodice umrlog osiguranika)

Članovima porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika penzije smatraju se:

- a) bračni supružnik (udovica odnosno udovac),
- b) razvedeni bračni supružnik, ako mu je pravosnažnom presudom suda dosuđeno pravo na izdržavanje,
- c) dijete, rođeno u braku ili van braka, te usvojeno dijete,
- d) pastarak ukoliko ga je umrli osiguranik, odnosno korisnik penzije izdržavao,
- e) dijete-unuče bez oba roditelja ukoliko ga je umrli osiguranik, odnosno korisnik penzije izdržavao.

Član 70.

(Uslovi za porodičnu penziju udovice)

- (1) Udovica ima pravo na porodičnu penziju:
  - a) ako je na dan smrti supruga navršila 50 godina života,
  - b) ako je na dan smrti supruga bila potpuno nesposobna za privređivanje, odnosno ako je takva nesposobnost nastala u roku jedne godine od dana smrti supruga,
  - c) ako je poslije smrti supruga ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju, a ona obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci.
- (2) Udovica kojoj pravo na porodičnu penziju ostvarenu u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana prestane prije navršenih 50 ali poslije navršenih 45 godina života može ponovo ostvariti pravo na porodičnu penziju kad navrš 50 godina života.
- (3) Udovica koja nije ostvarila pravo na porodičnu penziju u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana, iako je ispunjavala uslove, može ostvariti pravo na porodičnu penziju i nakon prestanka prava na porodičnu penziju djece, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.
- (4) Udovica koja u toku korištenja prava na porodičnu penziju, ostvarenu u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana, postane potpuno nesposobna za privređivanje zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji takva nesposobnost.
- (5) Udovica koja u toku korištenja prava u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana navrš 50 godina života zadržava pravo na porodičnu penziju.
- (6) Udovica koja do smrti supruga nije navršila 50 ali je imala navršenih 45 godina života ima pravo na porodičnu penziju kad navrš 50 godina života.
- (7) Udovica koja je do smrti supruga ili do prestanka prava na porodičnu penziju navršila 45 godina života ima pravo na porodičnu penziju prije navršenih 50 godina života, ako postane potpuno nesposobna za privređivanje.
- (8) Udovica ima pravo na porodičnu penziju i kad je dijete osiguranika, odnosno korisnika penzije rođeno 300 dana nakon njegove smrti.
- (9) Izuzetno od uslova propisanih u st. (1) do (8) ovog člana, udovica šehida, odnosno poginulog branioca, ima pravo na porodičnu penziju kada navrš 45 godina života.

Član 71.

(Uslovi za porodičnu penziju udovca)

- (1) Udovac ima pravo na porodičnu penziju:
  - a) ako je na dan smrti supruge navršio 60 godina života,
  - b) ako je na dan smrti supruge bio potpuno nesposoban za privređivanje, odnosno ako je takva nesposobnost nastala u roku jedne godine od dana smrti supruge,
  - c) ako je poslije smrti supruge ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju, a on obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci.
- (2) Udovac kome pravo na porodičnu penziju ostvarenu prema odredbama stava (1) tačka c) ovog člana prestane prije

- navršenih 60 ali poslije navršenih 55 godina života može ponovo ostvariti pravo kad navrš 60 godina života.
- (3) Udovac koji nije ostvario pravo na porodičnu penziju u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana, iako je ispunjavao uslove, može ostvariti pravo na porodičnu penziju i nakon prestanka prava na porodičnu penziju djece, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.
  - (4) Udovac koji u toku korištenja prava na porodičnu penziju ostvarenu u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana postane potpuno nesposoban za privređivanje zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji takva nesposobnost.
  - (5) Udovac koji u toku korištenja prava u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana navrš 60 godina života zadržava pravo na porodičnu penziju.
  - (6) Udovac koji do smrti supruge nije navršio 60 ali je imao navršenih 55 godina života ima pravo na porodičnu penziju kad navrš 60 godina života.
  - (7) Udovac koji je do smrti supruge ili do prestanka prava na porodičnu penziju navršio 55 godina života ima pravo na porodičnu penziju prije navršenih 60 godina života, ako postane potpuno nesposoban za privređivanje.
  - (8) Izuzetno od uslova propisanih u st. (1) do (7) ovog člana, udovac šehida-žene, odnosno poginule braniteljice, ima pravo na porodičnu penziju kada navrš 60 godina života.

Član 72.

(Uslovi za porodičnu penziju supružnika iz razvedenog braka)

Pravo na porodičnu penziju ima i supružnik iz razvedenog braka, ako mu je pravosnažnom sudskom presudom dosuđeno pravo na izdržavanje, te ukoliko ispunjava uslove iz ovog zakona.

Član 73.

(Uslovi za porodičnu penziju djeteta)

- (1) Dijete ima pravo na porodičnu penziju do navršenih 15 godina života.
- (2) Poslije navršenih 15 godina života, dijete ima pravo na porodičnu penziju do završetka redovnog školovanja, ali najkasnije do navršenih 26 godina života.
- (3) Redovnim školovanjem, u smislu ovog zakona, ne smatra se školovanje u školi istog ili nižeg stepena obrazovanja od škole koju je dijete završilo.
- (4) Dijete kod koga nastupi nesposobnost za samostalan život i rad prije 15. godine života ima pravo na porodičnu penziju dok ta nesposobnost traje.
- (5) Dijete kod koga nesposobnost za privređivanje nastupi poslije 15. godine života, a prije smrti osiguranika odnosno korisnika penzije ima pravo na porodičnu penziju ako ga je osiguranik odnosno korisnik penzije izdržavao do svoje smrti.
- (6) Dijete kod koga u toku korištenja prava na porodičnu penziju nastupi nesposobnost za samostalan život i rad ili nesposobnost za privređivanje zadržava pravo na penziju dok ta nesposobnost traje.
- (7) Nesposobnost za samostalan život i rad postoji kada se lice zbog vrste i težine fizičkog ili mentalnog oštećenja ili vrste i težine psihičke bolesti ne može osposobiti za obavljanje najjednostavnijih poslova.

Član 74.

(Izdržavani član porodice i porodično domaćinstvo)

- (1) Osiguranik, odnosno korisnik penzije izdržavao je člana porodice ako prosječni mjesečni prihod člana porodičnog domaćinstva podnosioca zahtjeva za ostvarivanje prava na porodičnu penziju, u godini u kojoj je nastupila smrt osiguranika odnosno korisnika penzije, ne prelazi iznos najniže penzije u Federaciji iz prethodne godine, određene u skladu sa ovim zakonom.

- (2) Porodičnim domaćinstvom u skladu sa stavom (1) ovog člana smatraju se supružnici i njihova djeca (rođena u braku i van braka, usvojena, pastorki i unučad koje je izdržavao).

Član 75.

(Način utvrđivanja porodične penzije)

- (1) Porodična penzija poslije smrti osiguranika se određuje od invalidske penzije koja bi mu pripadala na dan smrti, a u procentu koji se utvrđuje prema broju članova porodice koji imaju pravo na penziju.
- (2) Porodična penzija poslije smrti korisnika starosne ili invalidske penzije određuje se od penzije koja je pripadala korisniku na dan smrti, a u procentu koji se utvrđuje prema broju članova porodice koji imaju pravo na penziju.

Član 76.

(Iznosi porodične penzije)

- (1) U zavisnosti od broja članova porodice koji ostvaruju pravo, porodična penzija iznosi:
  - a) za jednog člana 70% od penzije od koje se određuje,
  - b) za dva člana 80% od penzije od koje se određuje,
  - c) za tri člana 90% od penzije od koje se određuje i
  - d) za četiri i više članova 100% od penzije od koje se određuje.
- (2) Dijete, odnosno djeca bez oba roditelja imaju pravo na porodičnu penziju u punom iznosu koji bi pripadao osiguraniku, odnosno korisniku penzije, ukoliko ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom.

Član 77.

(Dijeljenje porodične penzije)

Ako pravo na porodičnu penziju imaju supružnik umrlog osiguranika, odnosno korisnika penzije i razvedeni supružnik kome je dosuđeno pravo na izdržavanje, porodična penzija određuje se u visini koja pripada za jednog člana porodice i dijeli se na jednake dijelove.

POGLAVLJE VI. USKLADJIVANJE OPĆEG BODA I PENZIJA

Član 78.

(Usklađivanje općeg boda)

- (1) Vrijednost općeg boda iz člana 47. ovog zakona usklađuje se 15. aprila svake godine, počev od 01.01.2019. godine, prema procentu porasta prosječne bruto plaće u Federaciji u prethodnoj godini.
- (2) U slučaju promjene obuhvata bruto plaće u smislu Zakona o porezu na dohodak, vrijednost općeg boda će se uskladiti prema odredbi člana 79. stav (1) ovog zakona.
- (3) Usklađivanje vrijednosti boda iz stava (2) može se provoditi najviše dvije uzastopne kalendarske godine.
- (4) Vrijednost općeg boda iz stava (1) ovog člana, uz saglasnost Vlade Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije), utvrđuje i objavljuje nosilac osiguranja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Član 79.

(Usklađivanje penzija)

- (1) Penzije se usklađuju 15. aprila svake godine na način da se usklađivanje vrši u visini zbira 50% procenta porasta potrošačkih cijena i 50% procenta porasta realnog bruto društvenog proizvoda u Federaciji u prethodnoj godini, a prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, osim penzija ostvarenih u godini u kojoj se vrši usklađivanje, a najviše do stope rasta realnog bruto društvenog proizvoda u prethodnoj godini.
- (2) Izuzetno od stava (1) ovog člana najviše penzije se neće usklađivati/povećavati sve dok najniži iznos penzije ne

dostigne 1/5 (jednu petinu) iznosa najviše penzije ostvarene po zakonu.

Član 80.

(Vanredno usklađivanje penzija)

- (1) Vlada Federacije može odlučiti da izvrši vanredno usklađivanje penzija.
- (2) Vanredno usklađivanje može se provesti jednom u tekućoj godini ako je stopa rasta realnog bruto društvenog proizvoda u prethodne dvije kalendarske godine veća od 3% i ako nema akumuliranog deficita budžeta Federacije, a najviše do stope rasta realnog bruto društvenog proizvoda u prethodnoj godini.
- (3) Odluku iz stava (1) ovog člana Vlada Federacije, donosi do kraja mjeseca od kojeg se vrši vanredno usklađivanje.

POGLAVLJE VII. NAJNIŽA I ZAJAMČENA PENZIJA

Član 81.

(Najniža i zajamčena penzija)

- (1) Najniži iznos penzije pripada korisniku starosne, porodične, odnosno invalidske penzije, a kome je penzija određena u manjem iznosu od penzije utvrđene po odredbama stava (2) ovog člana.
- (2) Najniži iznos penzije je iznos najniže penzije isplaćene za decembar 2016. godine u Federaciji, usklađene za sva pripadajuća povećanja na dan ostvarivanja prava, a dalje se usklađuje u skladu sa članom 79. stav (1) ovog zakona.
- (3) Izuzetno, ukoliko postoje finansijske mogućnosti, Vlada Federacije može posebnom odlukom utvrditi povećanje iznosa najniže penzije u procentu većem od procenta iz stava (2) ovog člana, a najviše do stope rasta realnog bruto društvenog proizvoda u prethodnoj godini.
- (4) Zajamčeni iznos penzije pripada osiguraniku koji je ostvario pravo na penziju sa 40 godina staža osiguranja, a kome je penzija određena u manjem iznosu od penzije utvrđene po odredbama stava (5) ovog člana.
- (5) Zajamčeni iznos penzije je iznos zajamčene penzije isplaćene za decembar 2016. godine u Federaciji, usklađene za sva pripadajuća povećanja na dan ostvarivanja prava, a dalje se usklađuje u skladu sa članom 79. stav (1) ovog zakona.

Član 82.

(Izuzeci od najniže penzije)

Odredbe člana 81. st. (1), (2), (4) i (5) ovog zakona ne odnose se na osiguranike koji su ostvarili pravo na srazmjerni dio penzije po međunarodnim ugovorima, kao ni na korisnike koji nemaju prebivalište na teritoriji BiH, ukoliko međunarodnim ugovorom nije drugačije uređeno.

POGLAVLJE VIII. ZAJEDNIČKE ODREDBE

Član 83.

(Momenat ostvarivanja prava)

Pravo na starosnu i invalidsku penziju obezbjeđuje se nakon prestanka osiguranja.

Član 84.

(Nemogućnost prelaska starosne u invalidsku penziju)

Promjene u zdravstvenom stanju korisnika starosne penzije koji stekne status osiguranika, nakon ostvarivanja prava na penziju, bez obzira na uzrok, ne mogu biti razlog za ponovno priznavanje prava na penziju po osnovu nastale invalidnosti.

Član 85.

(Nemogućnost ostvarivanja prava po osnovu promijenjene radne sposobnosti)

Prava na osnovu promijenjene radne sposobnosti ne obezbjeđuju se osiguraniku koji ispuni jedan od uslova za ostvarivanje prava na starosnu penziju ili koji ispuni uslove za ostvarivanje prava na invalidsku penziju.

Član 86.

(Posebni slučajevi sankcija u vezi sa pravom na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju)

Pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju ne obezbjeđuje se osiguraniku koji bez opravdanog razloga ne počne sa prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom u određenom roku ili koji neopravdano prekine započetu prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju.

Član 87.

(Izuzeci kodostvarivanja prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti)

Osiguraniku iz člana 12. tač. c), d) i e) ovog zakona ne obezbjeđuju se prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti u vezi sa poslovima za koje ostvaruje ugovorenu naknadu.

Član 88.

(Dobrovoljno osiguranje i prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti)

Osiguraniku u dobrovoljnom osiguranju ne obezbjeđuju se prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti.

Član 89.

(Odnos prava na porodičnu penziju i obaveznog osiguranja)

Pravo na porodičnu penziju obezbjeđuje se članu porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika penzije koji nije u obaveznom osiguranju.

Član 90.

(Izuzeci od ostvarivanja prava na porodičnu penziju)

- (1) Pravo na porodičnu penziju ne može ostvariti i koristiti član porodice koji je namjerno uzrokovao smrt osiguranika ili korisnika penzije i za takvo krivično djelo je osuđen pravosnažnom presudom na kaznu zatvora.
- (2) Član porodice umrlog osiguranika ili korisnika penzije, koji se namjerno onesposobio za rad radi ostvarivanja prava na porodičnu penziju, ne može po tom osnovu steći pravo na porodičnu penziju.

Član 91.

(Porodična penzija i zaključenje braka)

Ukoliko korisnik starosne ili invalidske penzije zaključi brak sa navršених 65 godina života, pravo na porodičnu penziju obezbjeđuje se bračnom supružniku pod uslovom da je brak trajao najmanje tri godine ili da imaju zajedničko dijete.

Član 92.

(Status osiguranika po ranijim propisima)

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obezbjeđuju se i licu koje nema status osiguranika po ovom zakonu, ali je taj status imalo po ranijim propisima, ukoliko ispunjava uslove za ostvarivanje prava propisana ovim zakonom.

POGLAVLJE IX. PRAVO NA PENZIJU POVRATNIKA U FEDERACIJU

Član 93.

(Pravo na penziju povratnika)

- (1) Povratnici iz Republike Srpske u Federaciju koji su bili korisnici penzija ostvarenih u Društvenom fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje Bosne i Hercegovine Sarajevo i kojima je isplata penzija vršena na teritoriju današnje Federacije do 30. aprila 1992. godine, od dana podnošenja zahtjeva imaju pravo na penziju kod nositelja osiguranja u Federaciji.
- (2) Pravo iz stava (1) ovog člana mogu ostvariti lica koja su se vratila u Federaciju i koja su stekla status povratnika u smislu Zakona o raseljenim licima i povratnicima u Federaciji Bosne i Hercegovine i izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 15/05).
- (3) Korisnici penzija iz st. (1) i (2) ovog člana, kojima je nakon povratka iz Republike Srpske u Federaciju, nositelj osiguranja priznao pravo na isplatu penzije, zadržavaju

pravo na isplatu penzije i u slučaju ako se kasnije odele u inostranstvo.

DIO PETI - OSTVARIVANJE I KORIŠTENJE PRAVA POGLAVLJE I. POKRETANJE POSTUPKA

Član 94.

(Načelo dvostepenosti i sudske zaštite)

U postupku ostvarivanja prava iz penzijskog osiguranja osigurava se dvostupnost rješavanja kod nosioca osiguranja, kao i sudska zaštita prava.

Član 95.

(Obaveza pružanja stručne pomoći)

U postupku ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, kao i u postupku utvrđivanja penzijskog staža, nosilac osiguranja je obavezan da osiguranicima i korisnicima prava pruža stručnu pomoć.

Član 96.

(Pokretanje postupka za starosnu penziju)

Postupak za ostvarivanje prava na starosnu penziju pokreće se na zahtjev osiguranika, a nakon prestanka osiguranja.

Član 97.

(Pokretanje postupka za invalidsku penziju)

- (1) Postupak za ostvarivanje prava na osnovu invalidnosti pokreće se na zahtjev osiguranika, nadležnog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite ili poslodavca pod uslovom da snosi troškove medicinskog vještačenja i da ima saglasnost sindikata.
- (2) Izuzetno, ukoliko osiguranik nije u mogućnosti da pokrene postupak za ostvarivanje prava na osnovu invalidnosti, zahtjev u njegovo ime može pokrenuti zakonski zastupnik ili punomoćnik.

Član 98.

(Pokretanje postupka za porodičnu penziju)

Postupak za ostvarivanje prava na porodičnu penziju pokreće se na zahtjev člana porodice umrlog osiguranika, odnosno člana porodice umrlog korisnika starosne ili invalidske penzije.

Član 99.

(Pokretanje postupka za utvrđivanje penzijskog staža)

Postupak za utvrđivanje penzijskog staža pokreće se na zahtjev poslodavca, osiguranika, odnosno korisnika starosne ili invalidske penzije, kao i na zahtjev člana porodice umrlog osiguranika, odnosno člana porodice umrlog korisnika starosne ili invalidske penzije.

POGLAVLJE II. POSTUPAK RJEŠAVANJA I ZAŠTITA PRAVA

Član 100.

(Rješavanje o pravima)

- (1) O pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, kao i o utvrđivanju penzijskog staža rješava nosilac osiguranja.
- (2) Staž osiguranja kod nosilaca penzijskog i invalidskog osiguranja u Federaciji i Republici Srpskoj priznavaće se u skladu sa sporazumom zaključenim između navedenih subjekata.
- (3) Osiguranici koji su ostvarili penzijski staž u BiH do 30. aprila 1992. godine, prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, po zakonu i primjenom međunarodnih ugovora, ostvaruju kod nosioca osiguranja u Federaciji, ukoliko je posljednje osiguranje bilo na teritoriji sadašnje Federacije.
- (4) Nosilac osiguranja u Federaciji je nadležan i u slučaju ako je staž osiguranja nakon 30. aprila 1992. godine ostvaren isključivo na teritoriji sadašnje Federacije, odnosno poseban staž koji se priznaje po propisima Federacije.
- (5) Ukoliko je staž osiguranja ostvaren nakon 30. aprila 1992. godine u oba entiteta, nosilac osiguranja u Federaciji prvi

pristupa vođenju postupka ukoliko je posljednji staž osiguranja ostvaren na teritoriji Federacije, nakon čega se primjenjuje sporazum, drugi propis između entiteta ili propis države Bosne i Hercegovine.

- (6) Za odlučivanje o pravu na porodičnu penziju, poslije smrti korisnika penzije, nadležan je nosilac osiguranja u Federaciji ukoliko je na dan smrti korisnika vršio isplatu penzije.

Član 101.

(Način utvrđivanja činjenica)

- (1) U cilju pravilnog evidentiranja podataka bitnih za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, nosilac osiguranja vrši kontrolu tačnosti podataka u smislu propisa o matičnoj evidenciji o osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.
- (2) O pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja nosilac osiguranja rješava na osnovu podataka unesenih u matičnu evidenciju.
- (3) Činjenice koje se ne mogu utvrditi na osnovu podataka iz matične evidencije, a koje su od značaja za ostvarivanje prava, utvrđuju se u postupku rješavanja o tim pravima, ili postupku iz člana 99. ovog zakona.

Član 102.

(Odredbe o medicinskom vještačenju)

- (1) Postojanje invalidnosti osiguranika i nesposobnosti člana porodice, kao uslova za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, utvrđuje Institut, u skladu sa propisima o medicinskom vještačenju zdravstvenog stanja i ovom zakonu.
- (2) Institut uređuje postupak ocjenjivanja radne sposobnosti, utvrđivanje invalidnosti osiguranika i nesposobnosti člana porodice, obim i sadržaj medicinske dokumentacije potrebne za vještačenje, nalaze, ocjene i mišljenja koje mogu donijeti organi vještačenja, definicije svih nalaza, ocjena i mišljenja, sadržaj obrazaca nalaza, ocjene i mišljenja, kao i postupak revizije i kontrole nalaza, ocjena i mišljenja.

Član 103.

(Prvostepeni i drugostepeni postupak)

- (1) O pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja i o utvrđivanju penzijskog staža u prvom stepenu rješava nadležna služba nosioca osiguranja, na čijem području je osiguranik bio osiguran prije podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava ili utvrđivanje penzijskog staža.
- (2) Izuzetno od stava (1) ovog člana, ako je od prestanka osiguranja do podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava ili utvrđivanje penzijskog staža prošlo više od 12 mjeseci, u prvom stepenu nadležna je služba nosioca osiguranja na čijem području podnosilac zahtjeva ima prebivalište.
- (3) O pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja i o utvrđivanju penzijskog staža, u drugom stepenu rješava direktor nosioca osiguranja.

Član 104.

(Žalba)

Žalba protiv rješenja prvostepenog organa ne odlaže izvršenje rješenja.

Član 105.

(Upravni spor)

Protiv rješenja nosioca osiguranja donesenog u drugom stepenu može se pokrenuti upravni spor kod nadležnog suda.

POGLAVLJE III. OSTVARIVANJE PRAVA

Član 106.

(Momenat ostvarivanja prava na starosnu penziju)

- (1) Pravo na starosnu penziju osiguranik stiče od prvog narednog dana nakon prestanka osiguranja, pod uslovom da

je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen u roku od tri mjeseca od dana prestanka osiguranja.

- (2) Ako je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen poslije isteka roka iz stava (1) ovog člana, pravo na starosnu penziju osiguranik stiče od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad ako su na taj dan ispunjeni uslovi za ostvarivanje prava.

Član 107.

(Momenat ostvarivanja prava na invalidsku penziju)

- (1) Pravo na invalidsku penziju osiguranik stiče od dana nastanka invalidnosti.
- (2) Pravo na invalidsku penziju osiguraniku se priznaje od dana utvrđivanja invalidnosti pod uslovom da je zahtjev za ostvarivanje prava podnio u roku od tri mjeseca od dana ispunjenja uslova za ostvarivanje prava, a ukoliko je zahtjev za ostvarivanje prava podnio nakon isteka roka od tri mjeseca, pravo na invalidsku penziju se priznaje od dana podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava i za tri mjeseca unazad.

Član 108.

(Momenat ostvarivanja prava na porodičnu penziju)

- (1) Pravo na porodičnu penziju iza umrlog osiguranika član porodice stiče od dana kad su ispunjeni uslovi za ostvarivanje prava, pod uslovom da je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen u roku od tri mjeseca od dana ispunjenja uslova.
- (2) Pravo na porodičnu penziju iza umrlog korisnika prava član porodice stiče od prvog dana narednog mjeseca od dana smrti, pod uslovom da je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen u roku od tri mjeseca od dana ispunjenja uslova.
- (3) Ako je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen poslije isteka roka iz st. (1) i (2) ovog člana, pravo na porodičnu penziju član porodice ima od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad ako su na taj dan ispunjeni uslovi za ostvarivanje prava.

Član 109.

(Porodična penzija u slučaju kada pravo ostvaruje više članova porodice)

- (1) Porodična penzija se određuje kao jedna i kada pravo ostvaruje više članova porodice, pod uslovom da korisnici ne zahtijevaju da se penzija isplaćuje odvojeno.
- (2) Ako korisnici zahtijevaju da se penzija isplaćuje odvojeno, dio penzije koji pripada svakom korisniku određuje se tako što se iznos penzije iz stava (1) ovog člana podijeli sa brojem korisnika.

Član 110.

(Ponovno određivanje iznosa porodične penzije)

- (1) Ako neko od članova porodice podnese zahtjev za ostvarivanje prava poslije članova porodice koji su ostvarili pravo, određuje se novi iznos porodične penzije od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.
- (2) Ako nekom od članova porodice prestane pravo na porodičnu penziju, za preostale korisnike određuje se novi iznos porodične penzije od prvog narednog dana nakon prestanka prava.
- (3) Ako ostvaruje pravo u skladu sa članom 70. stav (8) ovog zakona, ima pravo na porodičnu penziju od dana smrti osiguranika, odnosno prvog dana narednog mjeseca od dana smrti korisnika penzije, ukoliko je zahtjev podnijela u roku od tri mjeseca od dana rođenja djeteta.

Član 111.

(Obaveza korištenja samo jednog prava na penziju)

Lice koje u skladu sa ovim zakonom ispuni uslove za ostvarivanje prava na penziju po više osnova može, po sopstvenom izboru, koristiti samo jedno od tih prava.

POGLAVLJE IV. ISPLATA PENZIJA

Član 112.

(Isplata penzija)

Penzija se isplaćuje od dana ispunjenja uslova propisanih za sticanje penzije, ako je zahtjev podniet u roku od tri mjeseca od dana ispunjenja uslova, a ako je zahtjev podniet po isteku tog roka, od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.

Član 113.

(Utvrđivanje penzije i dospjela novčana primanja)

- (1) Penzija se utvrđuje u mjesečnom iznosu i isplaćuje unazad, u tekućem mjesecu za prethodni mjesec.
- (2) Dospjela novčana primanja proistekla iz ostvarenog prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja zastarijevaju u roku od tri mjeseca, od dana dospelosti.

Član 114.

(Način isplate penzije)

- (1) Nosilac osiguranja je obavezan da penziju isplaćuje korisniku u Federaciji, putem pošte ili putem banaka, a što će se urediti posebnim aktom nosioca osiguranja.
- (2) Isplata penzije u inostranstvo vrši se u skladu sa odredbama međunarodnih sporazuma o socijalnom osiguranju, a u slučaju kad sporazum nije zaključen, isplata se vrši po principu reciprociteta.
- (3) Penzija se isplaćuje državljaninu Federacije u inostranstvo, ako takva obaveza postoji po međunarodnom ugovoru. Ako ova obaveza ne postoji po međunarodnom ugovoru, nosilac osiguranja može odobriti isplatu, ako iz porodičnih i zdravstvenih razloga državljanin Federacije odlazi na stalan boravak u inostranstvo.

Član 115.

(Obaveze korisnika penzije i obustava isplate)

- (1) Korisnik penzije je obavezan da, u roku od 15 dana od nastanka, nosiocu osiguranja prijavi svaku činjenicu koja je od uticaja na korištenje odnosno obim prava.
- (2) Korisnik penzije kome se isplata vrši van Federacije obavezan je da na kraju kalendarske godine, nosiocu osiguranja dostavi potvrdu o životu.
- (3) Korisniku penzije koji ne postupi na način iz st. (1) i (2) ovog člana ili se ne odazove pozivu nosioca osiguranja za činjenice za koje je vezano korištenje prava, isplata penzije se obustavlja.

Član 116.

(Obustava isplate u slučaju sticanja statusa osiguranika u obavezom osiguranju)

Korisniku penzije koji u skladu sa ovim zakonom stekne status osiguranika u obaveznom osiguranju, izuzev osiguranika iz člana 12. tač. c), d), e) i f) ovog zakona, isplata penzije se obustavlja za period trajanja osiguranja.

POGLAVLJE V. PONOVO ODREĐIVANJE PENZIJE

Član 117.

(Ponovno određivanje penzije)

Korisniku starosne penzije koji stekne status osiguranika u obaveznom osiguranju, nakon prestanka tog osiguranja, na njegov zahtjev će se odrediti novi iznos penzije po odredbama ovog zakona pod uslovom da je naknadno navršio najmanje šest mjeseci staža osiguranja ili će se na njegov zahtjev uspostaviti isplata ranije priznate penzije.

POGLAVLJE VI. PRESTANAK PRAVA**Član 118.**

(Prestanak prava)

- (1) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju smrću korisnika.
- (2) Penzija za mjesec u kome je nastupila smrt korisnika isplaćuje se za cijeli mjesec.

Član 119.

(Momenat prestanka prava)

- (1) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, prestaju kada u toku korištenja prestanu da postoje uslovi za ostvarivanje tih prava.
- (2) Prava u skladu sa stavom (1) ovog člana prestaju od dana prestanka postojanja uslova za ostvarivanje prava.
- (3) Ukoliko korisnik porodične penzije kome je pravo prestalo u skladu sa stavom (1) ovog člana ponovo podnese zahtjev za ostvarivanje prava na penziju, uspostavitiće se isplata ranije utvrđene penzije nakon ispunjenja uslova propisanih ovim zakonom.

Član 120.

(Posebni slučajevi prestanka prava)

- (1) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju u slučaju kad se naknadno utvrdi da nisu bili ispunjeni uslovi za ostvarivanje prava.
- (2) Postupak za prestanak prava u skladu sa stavom (1) ovog člana pokreće se po službenoj dužnosti, bez obzira na rok koji je protekao od dana donošenja rješenja kojim je priznato pravo.
- (3) Prava u skladu sa stavom (1) ovog člana prestaju od dana utvrđenog rješenjem nosioca osiguranja.

Član 121.

(Prestanak isplate na zahtjev korisnika)

- (1) Pravo na isplatu penzija i naknada prestaje na zahtjev korisnika, od dana podnošenja zahtjeva, pod uslovom da u zahtjevu nije precizno naveden datum prestanka.
- (2) Ukoliko korisnik kome je isplata penzija i naknada prestala u skladu sa stavom (1) ovog člana ponovo podnese zahtjev za isplatu penzije ili naknade, ista mu pripada od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.

Član 122.

(Prestanak prava na porodičnu penziju udovici)

- (1) Pravo na porodičnu penziju prestaje udovici mlađoj od 50 godina života koja stupi u brak, izuzev ako je pravo na porodičnu penziju ostvarila zbog potpune nesposobnosti za privređivanje.
- (2) Udovica koja na osnovu smrti supruga iz novog braka ne ostvari pravo na porodičnu penziju, ima pravo na porodičnu penziju na osnovu supruga iz prvog braka, ako na dan smrti drugog supruga ima djece iz prvog braka koja koriste pravo na porodičnu penziju, pod uslovom da prema toj djeci vrši roditeljske dužnosti.

Član 123.

(Prestanak prava na porodičnu penziju udovcu)

- (1) Pravo na porodičnu penziju prestaje udovcu mlađem od 60 godina života koji stupi u brak, izuzev ako je pravo na porodičnu penziju ostvario zbog potpune nesposobnosti za privređivanje.
- (2) Udovac koji na osnovu smrti supruge iz novog braka ne ostvari pravo na porodičnu penziju, ima pravo na porodičnu penziju po osnovu supruge iz prvog braka, ako na dan smrti druge supruge ima djece iz prvog braka koja koriste pravo na porodičnu penziju, pod uslovom da prema toj djeci vrši roditeljske dužnosti.

DIO ŠESTI - FINANSIRANJE**POGLAVLJE I. TEKUĆE FINANSIRANJE****Član 124.**

(Finansiranje prava)

Sredstva za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja i rad nosioca osiguranja obezbjeđuju se iz:

- a) doprinosa,
- b) budžeta Federacije,
- c) budžeta Bosne i Hercegovine,
- d) izdavanja u zakup i prodaje imovine nosioca osiguranja,
- e) kamata na novčana sredstva,
- f) usluga stručne službe nosioca osiguranja,
- g) subvencija, donacija i drugih izvora u skladu sa zakonom,
- h) kreditnih i drugih sredstava.

Član 125.

(Korištenje sredstava)

- (1) Sredstva iz člana 124. ovog zakona koriste se za:
  - a) isplatu penzija,
  - b) troškove isplate penzija,
  - c) troškove za rad organa i stručne službe nosioca osiguranja,
  - d) troškove medicinskog vještačenja,
  - e) nabavku opreme za rad stručne službe nosioca osiguranja,
  - f) izgradnju, kupovinu i održavanje poslovnih objekata nosioca osiguranja,
  - g) ostale troškove u skladu sa zakonom.
- (2) Sredstva iz člana 124. ovog zakona mogu se koristiti i za pomoć u rehabilitaciji bolesnih i najugroženijih penzionera, što će se urediti aktom nosioca osiguranja, na koji saglasnost daje Ministarstvo, te u skladu sa finansijskim mogućnostima i za finansiranje i rad udruženja penzionera na nivou Federacije.

POGLAVLJE II. DOPRINOSI**Član 126.**

(Upućujuće norme o doprinosima)

Doprinosi, obveznici doprinosa, uplatioci doprinosa, osnovice i stope doprinosa, način obračuna i rokovi plaćanja, kao i druga pitanja koja se odnose na doprinose uređuju se posebnim zakonom.

Član 127.

(Stopa doprinosa za staž osiguranja sa uvećanim trajanjem)

Stopa doprinosa za osiguranika kome se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem uvećava se aktuarski neutralno, a što će se urediti posebnim zakonom.

Član 128.

(Upućujuće norme o obvezniku uplate doprinosa)

- (1) Obveznik uplate doprinosa je obavezan da uplati doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje za sve obveznike doprinosa, u skladu sa posebnim zakonom.
- (2) Ukoliko ne postoji obveznik uplate doprinosa iz stava (1) ovog člana, utvrđene zaostale obaveze može izmiriti i sam osiguranik ili kupac obveznika uplate doprinosa, kao i drugi organ uprave u skladu sa posebnim propisom.

POGLAVLJE III. SREDSTVA IZ BUDŽETA FEDERACIJE**Član 129.**

(Sredstva iz budžeta)

- (1) Federacija iz budžeta, u skladu sa finansijskim mogućnostima, obezbjeđuje nosiocu osiguranja sredstva za pokriće obaveza nastalih po osnovu:

- a) prava ostvarenih na osnovu posebnih propisa o povoljnijem penzionisanju i to u iznosu propisanom svakim od posebnih propisa o povoljnijem penzionisanju,
  - b) prava ostvarenih na osnovu posebnog staža iz člana 36. ovog zakona,
  - c) isplate penzija vojnim osiguranicima pripadnicima bivše JNA državljanima BiH (u daljnjem tekstu: vojni osiguranici bivše JNA) - korisnicima penzije koji imaju prebivalište na teritoriji Federacije, a kojima se penzija isplaćuje u visini 50% iznosa penzije određene u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 i 55/12),
  - d) prava ostvarenih na osnovu stava (9) člana 70. ovog zakona,
  - e) prava ostvarenih na osnovu stava (8) člana 71. ovog zakona.
- (2) Korisniku penzije iz stava (1) tačka c) ovog člana penzija se isplaćuje u drugu državu u skladu sa članom 114. ovog zakona.

Član 130.

(Uvođenje trezorskog poslovanja nosioca osiguranja)

- (1) Finansijsko poslovanje nosioca osiguranja obavlja se preko računa budžeta Federacije.
- (2) Sredstva za obavljanje djelatnosti nosioca osiguranja osiguravaju se prema odredbama ovoga zakona i drugih zakona.
- (3) Prihodi i sredstva za finansiranje rashoda iz člana 125. ovoga zakona i njihov raspored utvrđuju se finansijskim planom nosioca osiguranja koji je sastavni dio budžeta Federacije.
- (4) Ukoliko prihodi nosioca osiguranja ne pokrivaju rashode za isplatu penzija, u tekućem mjesecu, potrebna razlika sredstava namirit će se iz budžeta Federacije, odnosno drugih izvora koje obezbijedi Federacija.
- (5) Višak sredstava od doprinosa i drugih izvora je prihod budžeta Federacije.

Član 131.

(Dinamika osiguravanja sredstava i podzakonski propisi)

- (1) Sredstva iz čl. 129. i 130. ovog zakona, Federacija obezbjeđuje mjesečno, najkasnije do petog u mjesecu za prethodni mjesec.
- (2) Federalno ministarstvo finansija može donijeti propis kojim će se urediti način obračuna i utvrđivanja visine obaveze u skladu sa stavom (1) ovog člana.

DIO SEDMI - NAKNADA ŠTETE

Član 132.

(Naknada štete)

- (1) Naknada štete pričinjene nosiocu osiguranja, odnosno povraćaj nezakonito i nepravilno izvršenih isplata penzija i drugih novčanih primanja iz penzijskog i invalidskog osiguranja vrši se po odredbama zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.
- (2) Nosilac osiguranja ima pravo da zahtijeva naknadu pričinjene štete od poslodavca ako je tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika prouzrokovana zbog nepreduzimanja propisanih mjera zaštite na radu ili zaštite životne sredine, a po tom osnovu je ostvareno pravo iz penzijskog i invalidskog osiguranja.
- (3) Nosilac osiguranja ima pravo da zahtijeva naknadu pričinjene štete od lica koje je, namjerno ili krajnjom nepaž-

njom, prouzrokovalo tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika, ako je, po tom osnovu, ostvareno pravo iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

- (4) Pri utvrđivanju visine štete ne uzimaju se u obzir iznosi uplaćenog doprinosa za to osiguranje, niti dužina navršenog penzijskog staža.

Član 133.

(Iznos zahtjeva za naknadu štete)

- (1) Zahtjev za naknadu štete može obuhvatiti ukupan iznos štete ili iznos dijela štete.
- (2) Iznos iz stava (1) ovog člana obračunava se prema visini priznate penzije, odnosno novčane naknade za tjelesno oštećenje, kao i prema očekivanom prosječnom vremenu korišćenja tog prava.

Član 134.

(Preplaćeni iznos prava)

- (1) Lice kome je na teret nosioca osiguranja izvršena isplata, na koju nije imalo pravo po zakonu, obavezno je da vrati nosiocu osiguranja primljeni iznos.
- (2) Nosilac osiguranja u upravnom postupku po službenoj dužnosti donosi rješenje o utvrđivanju preplaćenog iznosa penzijskog primanja u kojem navodi visinu preplaćenog iznosa, način i rokove za povrat istog.
- (3) Rješenje o preplati penzije je izvršna isprava shodno propisu kojim se uređuje izvršni postupak.
- (4) Ako je dužnik korisnik penzije, nosilac osiguranja rješenjem može odrediti da preplaćeni iznos bude nadoknađen obustavom do trećine mjesečnog iznosa penzije sve dok se na taj način ne izmiri preplaćeni iznos.

Član 135.

(Naknada štete od osiguravajućeg društva)

Nosilac osiguranja ima pravo da zahtijeva naknadu štete i neposredno od osiguravajućeg društva, u slučaju da je šteta nastala upotrebom motornog vozila.

Član 136.

(Zastara)

- (1) Pravo nosioca osiguranja na utvrđivanje nepripadajuće isplate i pravo na povrat nepripadajuće isplate zastarijeva za pet godina računajući od dana kada je zastara počela teći.
- (2) Zastara prava na utvrđivanje nepripadajuće isplate počinje teći nakon isteka godine u kojoj je nosilac osiguranja saznao za nepripadajuću isplatu, odnosno za primaoca nepripadajuće isplate.
- (3) Zastara prava na povrat nepripadajuće isplate počinje teći od pravomoćnosti rješenja kojim je utvrđena nepripadajuća isplata.
- (4) Ako se radi povrata nepripadajuće isplate, kamata ili troškova naplate vodi postupak pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, za vrijeme trajanja tog postupka zastara ne teče.
- (5) Tok zastare prava na utvrđivanje, odnosno prava na povrat nepripadajuće isplate, kamata i troškova naplate prekida se svakom službenom radnjom nosioca osiguranja usmjerenom na utvrđivanje ili povrat nepripadajuće isplate, kamata i troškova naplate, koja je dostavljena na znanje obavezniku povrata.
- (6) Nakon poduzetih radnji iz stava (5) ovog člana zastarni rok počinje ponovo teći.

DIO OSMI - NADZOR I KAZNE NE ODREDBE

Član 137.

(Nadzor)

- (1) Nadzor nad radom nosioca osiguranja vrši Ministarstvo, upravna inspekcija i Federalna uprava za inspeksijske poslove, svako u okviru svoje nadležnosti.

- (2) U vršenju inspekcijskog nadzora nadležni inspektor ili drugo ovlašteno lice, za utvrđene nepravilnosti preduzima mjere prema općim ovlaštenjima propisanim zakonom kojim se uređuje odgovarajuća oblast inspekcija.
- (3) Nadzor nad primjenom ovog zakona i propisa donesenih za njegovo provođenje u dijelu koji se tiče obaveze evidentiranja, kontrole i naplate doprinosa vrši Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine.

Član 138.

(Novčane kazne za poslodavca, osiguranika i odgovorno lice)

- (1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 10.000 KM kazniće se za prekršaj:
- poslodavac ako postupi suprotno odredbama ovog zakona,
  - osiguranik ako postupi suprotno odredbama ovog zakona.
- (2) Za prekršaj iz stava (1) tačka a) ovog člana, novčanom kaznom od 500 KM do 2.000 KM, kazniće se i odgovorno lice poslodavca.

Član 139.

(Novčane kazne za nosioca osiguranja)

- (1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 10.000 KM kazniće se za prekršaj nosilac osiguranja ako:
- nadležnoj inspekciji ili drugom ovlaštenom licu onemogućiti ostvarivanje uvida u upravno rješavanje, ne dostavi potrebne podatke, spise i obavještenja o pitanjima koja se odnose na upravne stvari koje se rješavaju u upravnom postupku ili ne postupi po nalogu upravne inspekcije,
  - Ministarstvima koje vrše nadzor nad primjenom zakona, onemogućiti uvid u upravno rješavanje, ne dostavi potrebne podatke, spise i obavještenja o pitanjima koja se rješavaju u upravnom postupku,
  - ne postupi u skladu sa uputom ili zahtjevom Ministarstva.
- (2) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana, novčanom kaznom od 500 KM do 2.000 KM kazniće se i odgovorno lice nosioca osiguranja.

DIO DEVETI - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 140.

(Isplata penzija korisnicima koji ostvaruju pravo)

- (1) Korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, koji su prava ostvarili po propisima koji su primjenjivani do stupanja na snagu ovog zakona, ta prava se obezbjeđuju i dalje, u dostignutom iznosu posljednje isplaćene penzije, odnosno penzije usklađene sa posljednjim koeficijentom prije stupanja na snagu ovog zakona i dalje će se usklađivati po odredbama ovog zakona.
- (2) Korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, koji su prava ostvarili do 31.07.1998. godine, zakonski iznos penzije se povećava za 10%, te se usklađuje sa posljednjim koeficijentom prije stupanja na snagu ovog zakona i dalje će se usklađivati po odredbama ovog zakona.
- (3) Korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, koji su prava ostvarili od 31.07.1998. godine do 31.12.2007. godine, zakonski iznos penzije se povećava za 5%, te se usklađuje sa posljednjim koeficijentom prije stupanja na snagu ovog zakona i dalje će se usklađivati po odredbama ovog zakona.
- (4) Pravo na penziju i naknadu plaće zbog manje plaće na drugom radnom mjestu ostvareno po propisima koji su važili prije stupanja na snagu ovog zakona neće se ponovo određivati po odredbama ovog zakona, osim u slučajevima određenim ovim zakonom.

Član 141.

(Posebni slučajevi utvrđivanja podataka o penzijskom stažu)

Kada se ne raspolaze podacima o penzijskom stažu registriranom u matičnoj evidenciji, odnosno u slučaju utvrđivanja podataka o penzijskom stažu u skladu sa čl. 99. i 101. stav (3) ovog zakona, penzijski staž utvrdit će se na osnovu slijedeće dokumentacije:

- radne knjižice,
- pravosnažnog rješenja o penzijskom stažu,
- rješenja o prijemu u radni odnos,
- rješenja o rasporedu na radno mjesto i prestanku radnog odnosa,
- obavještenja o plaći i stažu osiguranja,
- prijepisa ličnog kartona o zdravstvenom osiguranju,
- drugih odgovarajućih dokumenata.

Član 142.

(Izuzetna prijevremena starosna penzija za muškarce)

Izuzetno od člana 40. ovog zakona, osiguranik muškarac ima pravo na starosnu penziju kad navrší najmanje u:

2018. godini 60 godina i šest mjeseci života i 35 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
2019. godini 61 godinu života i 36 godina staža osiguranja,
2020. godini 61 godinu i šest mjeseci života i 36 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
2021. godini 62 godine života i 37 godina staža osiguranja,
2022. godini 62 godine i šest mjeseci života i 37 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
2023. godini 63 godine života i 38 godina staža osiguranja,
2024. godini 63 godine i šest mjeseci života i 38 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
2025. godini 64 godine života i 39 godina staža osiguranja,
2026. godini 64 godine i šest mjeseci života i 39 godina i šest mjeseci staža osiguranja.

Član 143.

(Izuzetna prijevremena starosna penzija za žene)

Izuzetno od člana 40. ovog zakona, osiguranik žena ima pravo na starosnu penziju kad navrší najmanje u:

2018. godini 55 godina i šest mjeseci života i 30 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
2019. godini 56 godina života i 31 godinu staža osiguranja,
2020. godini 56 godina i šest mjeseci života i 31 godinu i šest mjeseci staža osiguranja,
2021. godini 57 godina života i 32 godine staža osiguranja,
2022. godini 57 godina i šest mjeseci života i 32 godine i šest mjeseci staža osiguranja,
2023. godini 58 godina života i 33 godine staža osiguranja,
2024. godini 58 godina i šest mjeseci života i 33 godine i šest mjeseci staža osiguranja,
2025. godini 59 godina života i 34 godine staža osiguranja,
2026. godini 59 godina i šest mjeseci života i 34 godine i šest mjeseci staža osiguranja,
2027. godini 60 godina života i 35 godina staža osiguranja,
2028. godini 60 godina i šest mjeseci života i 35 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
2029. godini 61 godinu života i 36 godina staža osiguranja,

- m) 2030. godini 61 godinu i šest mjeseci života i 36 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- n) 2031. godini 62 godine života i 37 godina staža osiguranja,
- o) 2032. godini 62 godine i šest mjeseci života i 37 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- p) 2033. godini 63 godine života i 38 godina staža osiguranja,
- q) 2034. godini 63 godine i šest mjeseci života i 38 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- r) 2035. godini 64 godine života i 39 godina staža osiguranja,
- s) 2036. godini 64 godine i šest mjeseci života i 39 godina i šest mjeseci staža osiguranja.

Član 144.

(Izuzetna prijevremena starosna penzija za osiguranike)

Izuzetno od člana 40. ovog zakona, osiguranik ima pravo na starosnu penziju i kada navrší 40 godina penzijskog staža i najmanje 62 godine života.

Član 145.

(Umanjenje penzije)

Osigurancima iz čl. 142., 143. i 144. ovog zakona, za svaki mjesec ranijeg odlaska u penziju u odnosu na propisanih 65 godina života, iznos ostvarene penzije umanjuje se za 0,333333 %.

Član 146.

(Stimulacija za kasniji odlazak u starosnu penziju)

Osigurancima iz člana 40. ovog zakona, za svaki mjesec kasnijeg odlaska u starosnu penziju u odnosu na propisanih 65 godina života, iznos ostvarene penzije uvećava se za 0,166666 %.

Član 147.

(Posmrtnina)

- (1) U slučaju smrti korisnika penzije sa prebivalištem u Federaciji ili Distriktu Brčko Bosne i Hercegovine, nasljedniku - članu uže porodice, koje izmiri troškove sahrane pripada naknada pogrebnih troškova u visini prosječne penzije isplaćene u mjesecu prije smrti korisnika penzije.
- (2) Zahtjev za naknadu troškova sahrane podnosi se u roku od tri mjeseca od dana smrti korisnika penzije.
- (3) Postupak i potrebnu dokumentaciju za ostvarivanje naknada iz stava (1) ovog člana, urediće nosilac osiguranja svojim aktom, na koji saglasnost daje Vlada Federacije.

Član 148.

(Rok za donošenje podzakonskih akata)

Nosilac osiguranja dužan je svoje opće akte uskladiti sa odredbama ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 149.

(Rok za donošenja pravilnika)

Ministarstvo će u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti Pravilnik iz člana 33. ovog zakona.

Član 150.

(Primjena postojećih propisa i rok za uspostavu trezorskog poslovanja)

- (1) Do donošenja propisa iz čl. 148. i 149. ovog zakona, primjenjivaće se propisi koji su bili na snazi na dan stupanja na snagu ovog zakona, ako nisu u suprotnosti sa ovim zakonom.
- (2) Odredbe člana 130. ovog zakona, neće se primjenjivati u periodu od najduže od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona, odnosno do sticanja finansijskih i tehničkih uslova o čemu će odluku donijeti Vlada Federacije. U tom periodu na finansijsko poslovanje

nosioća osiguranja primjenjivati će se propisi koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona.

Član 151.

(Okončanje pokrenutih postupaka)

Postupci koji nisu okončani do stupanja na snagu ovog zakona, okončat će se po propisima koji su važili u vrijeme podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava.

Član 152.

(Prestanak važenja propisa)

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 i 55/12).

Član 153.

(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Edin Mušić, s. r.

Predsjedavajuća
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Lidija Bradara, s. r.

Temeljem članka IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O MIROVINSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU

Prolašava se Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju, koji je usvojio Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Zastupničkog doma od 24.1.2018. godine i na sjednici Doma naroda od 25.1.2018. godine.

Broj 01-02-97-01/18

19. veljače 2018. godine
Sarajevo

Predsjednik

Marinko Čavara, v. r.

ZAKON

**O MIROVINSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU
DIO PRVI - OSNOVNE ODREDBE**

Članak 1.

(Predmet zakona)

Ovim zakonom uređuje se obavezno mirovinsko i invalidsko osiguranje na temelju međugeneracijske solidarnosti (u daljnjem tekstu: obavezno osiguranje) i dobrovoljno mirovinsko i invalidsko osiguranje za osobe koja nisu obavezno osigurana po ovom zakonu (u daljnjem tekstu: dobrovoljno osiguranje), kao i prava i obaveze na osnovu tih osiguranja.

Članak 2.

(Pojmovi)

Pojedini pojmovi u smislu ovog zakona imaju sljedeće značenje:

- a) Mirovinsko i invalidsko osiguranje na osnovu generacijske solidarnosti je sustav mirovinskog i invalidskog osiguranja u kojem se osigurancima na načelima uzajamnosti i solidarnosti osiguravaju prava za slučaj nastanka rizika starosti, invalidnosti i tjelesne onesposobljenosti, a članovima njihovih obitelji prava za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika prava,
- b) Osiguranik je fizička osoba koja je na osnovu radne aktivnosti (radni odnos, obavljanje djelatnosti, dobrovoljno osiguranje i dr.) obavezno osigurano na miro-

- vinsko i invalidsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti,
- c) Osigurana osoba je fizička osoba osigurana na mirovinsko i invalidsko osiguranje na osnovu generacijske solidarnosti u određenim okolnostima za rizik smrti i invalidnosti prouzrokovane povredom na radu ili profesionalnom bolesti,
  - d) Mirovinski staž je grupni naziv razdoblja provedenih u obaveznom osiguranju (staž osiguranja) i razdoblja provedenih van osiguranja koji se pod određenim uvjetima priznaju u mirovinski staž (poseban staž),
  - e) Staž osiguranja s uvećanim trajanjem je period proveden u obaveznom mirovinskom i invalidskom osiguranju koji se računa sa uvećanim trajanjem. Posebnim propisima se određuju radna mjesta i zanimanja na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem,
  - f) Mirovina (starosna, invalidska i obiteljska) je pravo iz mirovinskog i invalidskog osiguranja čija se materijalna vrijednost iskazuje u novčanom iznosu,
  - g) Najniža mirovina je najniže novčano primanje iz mirovinskog i invalidskog osiguranja koje se određuje sukladno odredbama ovog zakona,
  - h) Korisnik mirovine je osiguranik, odnosno osoba kojoj je priznato pravo na mirovinu,
  - i) Naknada zbog tjelesne onesposobljenosti je novčano primanje iz mirovinskog i invalidskog osiguranja zbog tjelesne onesposobljenosti nastale kao posljedica povrede na radu ili profesionalne bolesti,
  - j) Matična evidencija je skup podataka o osiguranicima, obveznicima uplate doprinosa i korisnicima prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, koji se obavezno vode kod Federalnog zavoda za mirovinsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: nositelj osiguranja),
  - k) Policijski službenik, u smislu ovog zakona, je osoba koja je kao takva definirana posebnim zakonom na osnovu kojeg prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja ostvaruje kod nositelja osiguranja.

Članak 3.
(Načela)

Osiguranicima se na načelima uzajamnosti i solidarnosti obavezno osiguravaju prava za slučaj starosti ili invalidnosti, a članovima njihovih obitelji pravo za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika mirovine.

Članak 4.
(Prava)

- (1) Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja su:
  - a) pravo na starosnu mirovinu,
  - b) pravo na invalidsku mirovinu,
  - c) prava osiguranika sa promijenjenom radnom sposobnošću,
  - d) pravo po osnovu tjelesne onesposobljenosti,
  - e) pravo na obiteljsku mirovinu.
- (2) Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja ostvaruju se i koriste pod uvjetima propisanim ovim zakonom.
- (3) Obujam prava zavisi od dužine mirovinskog staža osiguranika i visine plaća i osnovica osiguranja na koje je plaćen doprinos za mirovinsko i invalidsko osiguranje, izuzev u slučajevima propisanim ovim zakonom.

Članak 5.

(Opća načela o pravima)

- (1) Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja su neotuđiva, osobna i materijalna prava i ne mogu se prenijeti na drugog niti se mogu naslijediti.

- (2) Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja ne mogu zastarjeti.
- (3) Dospjela novčana primanja na temelju prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja koja nisu isplaćena do smrti korisnika prava mogu se nasljeđivati.
- (4) Dospjela novčana primanja iza smrti korisnika prava koji nema nasljednika pripadaju nositelju osiguranja.
- (5) Novčana primanja iz mirovinskog i invalidskog osiguranja mogu biti predmet izvršenja i osiguravanja, sukladno zakonu.

Članak 6.

(Korištenje i prestanak prava)

- (1) Korištenje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja može se ograničiti u slučajevima i pod uvjetima utvrđenim zakonom.
- (2) Stečena prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja mogu prestati u slučajevima utvrđenim zakonom.

Članak 7.

(Opće napomene o ostvarivanju i organizaciji)

- (1) Ostvarivanje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti provodi nositelj osiguranja.
- (2) Organizacija, organi upravljanja, rukovođenja, nadzor i druga pitanja značajna za rad nositelja osiguranja uređuju se posebnim zakonom iz oblasti organizacije mirovinskog i invalidskog osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija).

Članak 8.

(Načelo dvostupnosti i primjene odredbi o upravnom postupku)

- (1) U postupku ostvarivanja prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja osigurava se dvostupanjsko rješavanje kod nositelja osiguranja, kao i sudska zaštita prava.
- (2) U postupku rješavanja o pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja primjenjuju se odredbe Zakona o upravnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

DIO DRUGI - OSIGURANICI
POGLAVLJE I. OSIGURANIK U OBVEZnom OSIGURANJU

Članak 9.

(Osoba osigurana u obveznom i dobrovoljnom osiguranju)

Osiguranik je, sukladno ovom zakonu, osoba osigurana na obvezno mirovinsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: osiguranik u obveznom osiguranju) i osoba osigurana na dobrovoljno mirovinsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: osiguranik u dobrovoljnom osiguranju).

Članak 10.

(Osiguranik u obveznom osiguranju)

- (1) Osiguranik u obveznom osiguranju je:
  - a) osoba zaposlena na temelju ugovora o radu ili drugog akta poslodavca (u daljnjem tekstu: osiguranik zaposlenik),
  - b) osoba koja obavlja samostalnu djelatnost (u daljnjem tekstu: osiguranik samostalnih djelatnosti),
  - c) osoba koja obavlja vjersku službu (u daljnjem tekstu: osiguranik vjerski službenik) i
  - d) osoba koja obavlja poljoprivrednu djelatnost (u daljnjem tekstu: osiguranik poljoprivrednik).
- (2) Ako osoba istovremeno ispunjava uvjete za osiguranje po više osnova iz stavka (1) ovog članka, osnov osiguranja određuje se na taj način što postojanje osnova osiguranja po prethodnoj točki isključuje osnov osiguranja iz naredne točke.

Članak 11.

(Osiguranik zaposlenik)

Osiguranik zaposlenik je:

- a) osoba zaposlena u gospodarskom društvu, organu uprave, javnoj ustanovi ili drugoj organizaciji na teritoriji Federacije,
- b) osoba zaposlena u institucijama Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: BiH) i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Brčko Distrikt), sa prebivalištem na teritoriji Federacije,
- c) profesionalne vojne osobe zaposlene u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH, sa prebivalištem na teritoriji Federacije,
- d) osoba zaposlena u Brčko Distriktu ili institucijama BiH sa prebivalištem u Brčko Distriktu, ako je prijavljeno u Jedinstveni sustav registracije, kontrole i naplate doprinosa Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Jedinstveni sustav),
- e) osoba zaposlena kod osiguranika iz članka 12. točka a) ovog zakona ili kod nositelja poljoprivrednog gazdinstva,
- f) osoba koja profesionalno obavlja javnu funkciju ako za obavljanje te funkcije ostvaruje plaću,
- g) zaposlena osoba upućena na rad u inozemstvo, pod uvjetom da nije obavezno osigurano po propisima države u koju je upućeno na rad, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno,
- h) državljanin BiH koji je na teritoriji BiH zaposlen kod međunarodnih organizacija, diplomatskih ili konzularnih predstavništava, stranih pravnih ili fizičkih osoba, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno,
- i) strani državljanin i osoba bez državljanstva koji su na teritoriji BiH zaposleni kod stranih pravnih ili fizičkih osoba, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno, kao i kod međunarodnih organizacija, diplomatskih ili konzularnih predstavništava, ako je takvo osiguranje predviđeno međunarodnim ugovorom,
- j) osoba koja sukladno zakonu obavlja privremene i povremene poslove sukladno propisima o radu.

Članak 12.

(Osiguranik samostalnih djelatnosti)

Osiguranik samostalnih djelatnosti je:

- a) osoba koja sukladno zakonu obavlja obrtničku djelatnost, odnosno obavlja gospodarsku djelatnost proizvodnjom, prometom i pružanjem usluga na tržištu, radi stjecanja dobiti,
- b) osoba koja sukladno posebnim propisima, samostalno u vidu zanimanja, obavlja profesionalnu djelatnost,
- c) član gospodarskog društva ili druge organizacije, koji za svoj rad prima ugovorenu naknadu (u daljnjem tekstu: ugovorena naknada),
- d) član organa upravljanja ili organa nadzora, koji za svoj rad prima ugovorenu naknadu,
- e) osoba koja obavlja poslove temeljem ugovora o djelu, autorskog ili drugog ugovora i za izvršeni posao ostvaruje ugovorenu naknadu,
- f) osoba izabrana ili imenovana na javnu funkciju ako za obavljanje te funkcije ostvaruje naknadu,
- g) vrhunski sportaši, ako nisu osigurani po drugom temelju.

Članak 13.

(Osiguranik vjerski službenik)

Osiguranik vjerski službenik je osoba koja obavlja vjersku službu na temelju postavljenja od strane nadležne crkve i vjerske zajednice upisane u jedinstveni registar vjerskih zajednica koji vodi nadležno ministarstvo, a koja nije osigurana po drugoj osnovi.

Članak 14.

(Osiguranik poljoprivrednik)

Osiguranik poljoprivrednik je osoba koja obavlja poljoprivrednu proizvodnju i koja je upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava kao nositelj poljoprivrednog gazdinstva, koje ima opću zdravstvenu sposobnost i koje nije obavezno osigurano po drugom osnovu.

Članak 15.

(Osiguranik nezaposlena osoba)

Osiguranikom u obveznom osiguranju smatra se i osoba za koju je po propisima kojima se reguliraju prava nezaposlenih osoba uplaćen doprinos za mirovinsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: doprinos).

Članak 16.

(Stjecanje statusa osiguranika)

Status osiguranika u obveznom osiguranju stiče se podnošenjem prijave u Jedinstveni sustav koju je podnio obveznik uplate doprinosa, a prestaje podnošenjem objave.

POGLAVLJE II. OSIGURANIK U OBVEZONOM OSIGURANJU U ODREĐENIM OKOLNOSTIMA

Članak 17.

(Osobe osigurane u određenim okolnostima)

Osoba je obvezno osigurana za slučaj invalidnosti i smrti zbog povrede na radu i profesionalne bolesti, dok se nalazi u sljedećim okolnostima:

- a) za vrijeme učešća u akciji spašavanja ili obrane od elementarnih nepogoda (požar, poplava, zemljotres i druge nepogode prouzrokovane višom silom) na teritoriji Federacije ili u akciji poduzetoj radi spašavanja života građana ili otklanjanja materijalne štete na imovini,
- b) za vrijeme pružanja pomoći organima vlasti po njihovom zahtjevu,
- c) učenik ili student za vrijeme praktične nastave, odnosno za vrijeme stručne prakse kod poslodavca,
- d) za vrijeme obavljanja obaveznog rada prilikom izdržavanja kazne zatvora, maloljetničkog zatvora i za vrijeme izvršenja odgojne mjere u odgojnoj ustanovi, ustanovi za preodgoj ili u posebnoj odgojnoj ustanovi,
- e) za vrijeme prekvalifikacija ili dokvalifikacije, sukladno zakonu,
- f) za vrijeme rada kod poslodavca bez zasnivanja radnog odnosa (volonterski rad), sukladno zakonu,
- g) za vrijeme obavljanja privremenih i povremenih poslova preko omladinskih zadruga do navršanih 26 godina života ako se nalazi na redovnom školovanju,
- h) za vrijeme vršenja određenih javnih funkcija ili građanskih dužnosti po pozivu nadležnih organa i organa jedinice lokalne samouprave,
- i) osoba sa teškoćama u razvoju za vrijeme stručnog osposobljavanja, nakon završenog osnovnog obrazovanja,
- j) za vrijeme učestvovanja na organiziranim sportskim natjecanjima.

Članak 18.

(Stjecanje statusa osiguranika u određenim okolnostima)

Radi stjecanja statusa osiguranika za osobe iz članka 17. ovog zakona, obveznik uplate doprinosa obavezan je da u Jedinствeni sustav dostavi prijavu osobe koje se nalazi u tim okolnostima.

POGLAVLJE III. OSIGURANIK U DOBROVOLJNOM OSIGURANJU

Članak 19.

(Osiguranik u dobrovoljnom osiguranju)

Osoba koja nije osiguranik u obaveznom osiguranju može se osigurati na dobrovoljno osiguranje pod uvjetima, u obujmu i na način predviđen ovim zakonom, ako ima prebivalište na teritoriji Federacije ili teritoriji Brčko Distrikta, ima opću zdravstvenu sposobnost, ako je starije od 15 godina a najkasnije do navršene 65 godine, te ako je državljanin Bosne i Hercegovine.

Članak 20.

(Izuzetak za stjecanje statusa osiguranja u dobrovoljnom osiguranju)

Osoba koja se nalazi na redovnom školovanju i osoba koja je ostvarila pravo na mirovinu ne može biti osiguranik u dobrovoljnom osiguranju.

Članak 21.

(Momenat stjecanja, utvrđivanje, prestanak i osnovica za dobrovoljno osiguranje)

- (1) Dobrovoljno osiguranje se osigurava počevši od dana podnošenja zahtjeva za utvrđivanje statusa osiguranika u dobrovoljnom osiguranju.
- (2) Dobrovoljno osiguranje prestaje na zahtjev osiguranika.
- (3) Dobrovoljno osiguranje prestaje kada Porezna uprava dostavi nositelju osiguranja obavijest o neuplaćenim doprinosima za tri uzastopna mjeseca, i to zadnjeg dana posljednjeg mjeseca za koji je uplaćen doprinos.
- (4) Status osiguranika u dobrovoljnom osiguranju utvrđuje nositelj osiguranja rješenjem.
- (5) Osnovicu za dobrovoljno osiguranje utvrđuje nositelj osiguranja svojom odlukom, ukoliko drugim propisom nije drugačije riješeno.

**DIO TREĆI - MIROVINSKI STAŽ
POGLAVLJE I. STAŽ OSIGURANJA**

Članak 22.

(Mirovinski staž)

Mirovinski staž na temelju kojeg se ostvaruju prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja obuhvata staž osiguranja i poseban staž, kao i vrijeme koje se računa u mirovinski staž po propisima koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Članak 23.

(Staž osiguranja)

Pod stažom osiguranja podrazumijeva se staž osiguranja sa efektivnim trajanjem i staž osiguranja sa uvećanim trajanjem.

Članak 24.

(Staž osiguranja sa efektivnim trajanjem)

U staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme koje je osiguranik, poslije 15. godine života, proveo u obaveznom ili dobrovoljnom osiguranju, za koje je uplaćen doprinos.

Članak 25.

(Računanje staža osiguranja sa efektivnim trajanjem)

- (1) Osiguraniku u obaveznom osiguranju u staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme provedeno na radu sa punim radnim vremenom, sukladno propisima o radu.

- (2) Kao vrijeme provedeno na radu sa punim radnim vremenom podrazumijeva se i vrijeme koje je osiguranik proveo na radu sa nepunim radnim vremenom, ako je radno vrijeme, sukladno propisima o radu, izjednačeno sa punim radnim vremenom.

Članak 26.

(Posebni slučajevi računanja staža osiguranja sa efektivnim trajanjem)

- (1) Vrijeme koje je osiguranik u obaveznom osiguranju proveo na radu sa nepunim radnim vremenom, sukladno propisima o radu, računa se u staž osiguranja sa efektivnim trajanjem srazmjerno radnom vremenu provedenom na radu u odnosu na puno radno vrijeme.
- (2) Vrijeme provedeno na radu na sezonskim poslovima sukladno propisima o radu, sa radnim vremenom dužim od punog radnog vremena, računa se u staž osiguranja sa efektivnim trajanjem tako što se preračunava na puno radno vrijeme.

Članak 27.

(Preračun ugovorene naknade u staž osiguranja)

- (1) Osiguraniku iz članka 12. toč. c), d), e) i f) ovog zakona staž osiguranja računa se prema ostvarenoj ugovorenoj naknadi za koju je uplaćen doprinos.
- (2) Osiguraniku iz stavka (1) ovog članka staž osiguranja sa efektivnim trajanjem izražen u mjesecima utvrđuje se tako što se iznos ugovorene naknade sa porezima i doprinosima, tj. bruto iznos ugovorene naknade isplaćene u toku godine, podijeli sa prosječnom mjesečnom bruto plaćom u Federaciji ostvarenom u prethodnoj godini, pod uvjetom da su porezi i doprinosi uplaćeni kao za osobe iz čl. 10. i 11. ovog zakona.

Članak 28.

(Staž osiguranja nezaposlenih osoba)

U staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme za koje je nezaposlenoj osobi sukladno propisima kojima se reguliraju prava nezaposlenih osoba uplaćen doprinos.

Članak 29.

(Maksimalan iznos staža osiguranja sa efektivnim trajanjem)

Staž osiguranja sa efektivnim trajanjem ostvaren po svim osnovima utvrđenim ovim zakonom može iznositi najviše 12 mjeseci u jednoj kalendarskoj godini.

Članak 30.

(Računanje i stupanj uvećanja staža osiguranja)

- (1) U staž osiguranja sa uvećanim trajanjem računa se vrijeme u kojem je osiguranik radio na naročito teškom, opasnom i po zdravlje štetnom radnom mjestu odnosno poslu, kao i na radnom mjestu odnosno poslu na kojem osiguranik poslije navršanja određenih godina života ne može uspješno da obavlja svoju profesionalnu djelatnost i za koje je, pored doprinosa za staž osiguranja sa efektivnim trajanjem, plaćen doprinos srazmjerno stupnju uvećanja staža.
- (2) Stupanj uvećanja staža osiguranja iz stavka (1) ovog članka zavisi od težine, opasnosti i štetnosti rada, odnosno od prirode posla, a može iznositi najviše 50%.

Članak 31.

(Radna mjesta na koja se primjenjuje staž osiguranja sa uvećanim trajanjem)

- (1) Kao radno mjesto, odnosno posao na kojem je rad naročito težak, opasan i štetan po zdravlje (radno mjesto sa naročito povećanim rizikom) može se utvrditi radno mjesto odnosno posao na kojem postoje sljedeći uvjeti:
  - a) da u vezi s obavljanjem posla postoje štetni utjecaji na zdravstveno stanje i radnu sposobnost osiguranika, i pored toga što su primijenjene sve opće i posebne

mjere zaštite i zdravlja na radu utvrđene propisima, kao i druge preventivne mjere koje mogu utjecati na otklanjanje i smanjivanje štetnih uticaja i

- b) da se posao obavlja u uvjetima štetnih utjecaja u neprekidnom toku procesa rada.
- (2) Kao radno mjesto, odnosno posao na kojem osiguranik poslije određenih godina života ne može uspješno da obavlja svoju profesionalnu djelatnost, može se utvrditi radno mjesto odnosno posao u onim zanimanjima u kojima, zbog prirode i težine posla, fiziološke funkcije organizma opadaju u toj mjeri da onemogućavaju dalje uspješno obavljanje te profesionalne djelatnosti.

Članak 32.

(Računanje staža osiguranja sa uvećanim trajanjem)

- (1) Osiguraniku iz članka 30. ovog zakona staž osiguranja računa se sa uvećanim trajanjem samo za vrijeme koje je radio puno radno vrijeme, tj. koje je efektivno proveo na radu, ukoliko drugim propisom nije drugačije određeno.
- (2) Kao puno radno vrijeme računa se i nepuno radno vrijeme iz članka 25. stavak (2) ovog zakona.
- (3) Kao vrijeme efektivno provedeno na radu smatra se i vrijeme koje je osiguranik proveo na godišnjem odmoru i plaćenom odsustvu, sukladno zakonu.

Članak 33.

(Postupak utvrđivanja radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem)

- (1) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i stupanj uvećanja staža po tom osnovu, izuzev radnih mjesta iz članka 34. ovog zakona, pravilnikom utvrđuje Federalno ministarstvo rada i socijalne politike (u daljnjem tekstu: Ministarstvo), a na prijedlog nositelja osiguranja.
- (2) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem Ministarstvo utvrđuje po prethodno pribavljenom mišljenju odgovarajućih stručnih i naučnih organizacija.
- (3) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem koja nisu utvrđena Pravilnikom iz stavka (1) ovog članka, utvrđuju se po prijedlogu poslodavca, inspektora rada ili sindikata, a na osnovu analize i mišljenja o ispunjenosti uvjeta za utvrđivanje radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem.
- (4) Analizu i mišljenje o ispunjenosti uvjeta za utvrđivanje radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem daje: stručna ovlaštena organizacija ili institucija predviđena propisima iz oblasti zaštite na radu, koja mora ispunjavati uvjete u pogledu kadra i tehničke opremljenosti i nadležni mjerodavni inspeksijski ili drugi zakonom određeni organ koji vrši nadzor nad općim i posebnim mjerama zaštite na radu sukladno propisima o zaštiti na radu kao i drugim mjerama koje mogu uticati na otklanjanje i smanjenje štetnih utjecaja.
- (5) Postupak utvrđivanja i postupak revizije radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, vrste rizika kod kojih se može uvećavati staž, neophodnu dokumentaciju za utvrđivanje radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, uređuje Ministarstvo, na prijedlog nositelja osiguranja.

Članak 34.

(Posebni propisi za staž osiguranja sa uvećanim trajanjem)

Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i stupanj uvećanja staža po tom osnovu za određene kategorije osiguranika mogu se urediti i drugim kantonalnim, federalnim ili državnim zakonom.

Članak 35.

(Revizija radnih mjesta za staž osiguranja sa uvećanim trajanjem)

- (1) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, kao i stupanj uvećanja staža osiguranja podliježu reviziji.
- (2) Pod revizijom radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i revizijom stupnja uvećanja staža osiguranja smatra se ponovna ocjena postojanja uvjeta iz članka 30. ovog zakona.
- (3) Revizija radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i revizija stupnja uvećanja staža vrši se na način i u postupku po kojima se vrši njihovo utvrđivanje.
- (4) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, kao i stupanj uvećanja staža osiguranja podliježu reviziji najkasnije u roku od pet godina od dana utvrđivanja.
- (5) Ukoliko ovlašteni podnositelj zahtjeva iz članka 33. stavak (3) ovog zakona ne pokrene postupak revizije u roku iz stavka (4) ovog članka, računanje staža osiguranja sa uvećanim trajanjem prestaje istekom tog roka.

POGLAVLJE II. POSEBAN STAŽ

Članak 36.

(Poseban staž)

- (1) Osobama koje su uzele učešće u pripremama za obranu BiH, odnosno koja su uzela učešće u obrani BiH kao pripadnici Armije Republike BiH, odnosno Hrvatskog vijeća obrane i organa unutarnjih poslova, suglasno propisima koji su se na njih odnosili prije stupanja na snagu ovog zakona, u mirovinski staž, kao poseban staž u dvostrukom trajanju, računa se vrijeme koje su proveli u pripremama za obranu odnosno u obrani BiH u periodu od 18. rujna 1991. godine do 23. prosinca 1995. godine, sukladno propisima o kriterijima, načinu i postupku priznavanja i izdavanja uvjerenja na osnovu kojih se ovo vrijeme priznaje u mirovinski staž kao poseban staž.
- (2) U proračunu Federacije osiguravaju se sredstva za pokriće dijela visine mirovine po osnovu priznatog staža iz stavka (1) ovog članka i to za mirovine ostvarene po zakonu.

Članak 37.

(Odnos posebnog staža i staža osiguranja)

Poseban staž iz članka 36. ovog zakona, ne čini staž osiguranja, bez obzira na to da li je unesen u matičnu evidenciju nositelja osiguranja.

Članak 38.

(Uračunavanje posebnog staža)

- (1) Poseban staž iz članka 36. stavak (1) ovog zakona uračunat će se u mirovinski staž samo uz pismenu suglasnost osobe na koju se taj staž odnosi.
- (2) Osobama iz članka 36. stavak (1) ovog zakona, koja su pravomoćnom presudom osuđena zbog kaznenog djela ratnog zločina, poseban staž iz članka 36. stavak (1) ovog zakona ne računa se u mirovinski staž.

DIO ČETVRTI - PRAVA IZ MIROVINSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA POGLAVLJE I. STAROSNA MIROVINA

Članak 39.

(Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja)

Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja sukladno ovom zakonu su:

- a) za slučaj starosti – starosna mirovina,
- b) za slučaj invalidnosti – osiguranicima kod kojih je utvrđena I. kategorija invalidnosti - gubitak radne sposobnosti osigurava se invalidska mirovina, a

osiguranicima kod kojih je utvrđena II. kategorija invalidnosti - promijenjena radna sposobnost osigurava se pravo da bude raspoređen na drugo odgovarajuće radno mjesto, odnosno pravo na odgovarajuće zaposlenje, prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, kao i pravo na odgovarajuće novčane naknade u vezi s korištenjem tih prava,

- c) za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika starosne ili invalidske mirovine – obiteljska mirovina i pravo na naknadu pogrebnih troškova sukladno ovom zakonu,
- d) za slučaj tjelesne onesposobljenosti – naknada za tjelesnu onesposobljenost.

Članak 40.

(Uvjeti za starosnu mirovinu)

Pravo na starosnu mirovinu ima osiguranik kada navršši 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja, odnosno najmanje 20 godina mirovinskog staža ili kada navršši 40 godina staža osiguranja bez obzira na godine života.

Članak 41.

(Smanjenje starosne granice za starosnu mirovinu)

Osiguraniku koji ima navršen staž osiguranja sa uvećanim trajanjem starosna granica za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu iz člana 40. ovog zakona snižava se za ukupno uvećanje staža.

Članak 42.

(Uvećanje staža i ograničenja)

- (1) Uvećanje staža je razlika između ukupno utvrđenog staža osiguranja sa uvećanim trajanjem i staža osiguranja u efektivnom trajanju za isti period.
- (2) Starosna granica iz članka 41. ovog zakona može se snižavati najviše do 45 godina života.

Članak 43.

(Visina starosne mirovine)

Visina starosne mirovine određuje se tako što se osobni bodovi osiguranika pomnože sa vrijednošću općeg boda na dan ostvarivanja prava.

Članak 44.

(Osobni bodovi osiguranika)

- (1) Ukupni osobni bodovi osiguranika utvrđuju se kao zbroj osobnih bodova na osnovu staža osiguranja i osobnih bodova na osnovu posebnog staža iz stavka (5) ovog članka.
- (2) Osobni bodovi na osnovu staža osiguranja dobiju se množenjem osobnog koeficijenta osiguranika i njegovog staža osiguranja.
- (3) Za određivanje osobnih bodova osiguranika, mirovinski staž može iznositi i više od 40 godina.
- (4) Radi određivanja osobnih bodova osiguranika, mirovinski staž se iskazuje brojčano, a utvrđuje se tako da se svaka godina računa kao 1, svaki mjesec kao 0,083333, a svaki dan kao 0,002777.
- (5) Osobama iz članka 36. ovog zakona, prilikom izračuna mirovine po ovom zakonu, osobni bodovi za svaku godinu posebnog staža iznose 0,5 bodova, za priznatu punu godinu ostvarenog posebnog staža, za svaki mjesec iznose 0,041666 boda, a za svaki dan iznose 0,001388 boda.
- (6) Kao jedan mjesec, u skladu sa st. (3), (4) i (5) ovog članka, računa se 30 dana.

Članak 45.

(Osobni koeficijent osiguranika)

- (1) Osobni koeficijent osiguranika utvrđuje se tako što se zbroj godišnjih osobnih koeficijenata podijeli sa razdobljem za koji su obračunati.
- (2) Razdoblje za koji su obračunati godišnji osobni koeficijenti utvrđuje se sukladno čl. 44. st. (4) i (5) ovog zakona.

Članak 46.

(Godišnji osobni koeficijent osiguranika)

- (1) Godišnji osobni koeficijent utvrđuje se tako što se ukupan iznos plaća, odnosno osnovica osiguranja osiguranika, počev od 1. siječnja 1970. godine, izuzimajući godinu ostvarivanja prava i 1992., 1993., 1994. i 1995. godinu, za svaku kalendarsku godinu podijeli sa prosječnom godišnjom plaćom u SR BiH, odnosno u Federaciji za istu kalendarsku godinu.
- (2) Za godinu ostvarivanja prava ne utvrđuje se godišnji osobni koeficijent, osim u slučaju kada se pravo na mirovinu ostvaruje samo na temelju tog staža osiguranja.
- (3) Pod ukupnim iznosom plaća, odnosno osnovica osiguranja podrazumijeva se ukupan godišnji iznos plaća, osnovica osiguranja, novčanih i nenovčanih prihoda i naknada koje je osiguranik ostvario, na koje je obračunat i uplaćen doprinos.
- (4) Ako su plaće, odnosno osnovice osiguranja unesene u matičnu evidenciju nositelja osiguranja u neto iznosu, onda se dijele sa prosječnom godišnjom neto plaćom u SR BiH, odnosno Federaciji, a ako su unesene u bruto iznosu, onda se dijele sa prosječnom godišnjom bruto plaćom.
- (5) Godišnji osobni koeficijent može iznositi najviše pet.
- (6) Podatak o prosječnoj godišnjoj plaći u Federaciji, objavljuje Federalni zavod za statistiku.
- (7) Osiguraniku za koga nema podataka o plaćama, odnosno osnovicama osiguranja za pojedine godine, kao godišnji osobni koeficijent za te godine uzima se godišnji osobni koeficijent iz godine koja prethodi toj godini, a ako nema nijedne godine koja prethodi toj godini, onda se uzima godišnji osobni koeficijent iz godine koja slijedi.
- (8) Osiguraniku za koga nema podataka o plaćama, odnosno osnovicama osiguranja niti za jednu godinu, godišnji osobni koeficijent iznosi 0,5 za svaku punu godinu staža osiguranja, 0,041666 za svaki mjesec staža osiguranja i 0,001388 za svaki dan staža osiguranja.

Članak 47.

(Vrijednost općeg boda)

Vrijednost općeg boda na dan stupanja na snagu ovog zakona iznosi 14.00 KM.

POGLAVLJE II. PRAVA NA OSNOVU INVALIDNOSTI

Članak 48.

(Pojam invalidnosti)

- (1) Invalidnost kod osiguranika u obaveznom osiguranju postoji kada se utvrdi da je, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, nastala promijenjena radna sposobnost ili gubitak sposobnosti za rad na radnom mjestu odnosno poslu koji je obavljao na dan ocjene radne sposobnosti ili koji je obavljao prije prestanka osiguranja.
- (2) Promijenjena radna sposobnost postoji kada osiguranik u obaveznom osiguranju, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju, sa radnim naporom koji ne ugrožava njegovo zdravstveno stanje, ne može da radi na radnom mjestu odnosno poslu iz stavka (1) ovog članka, ali može sa punim radnim vremenom, sa ili bez prekvalifikacije ili dokvalifikacije, da radi na drugom radnom mjestu odnosno poslu

koji odgovara njegovoj stručnoj spremi odnosno radnoj sposobnosti stečenoj radom.

- (3) Gubitak radne sposobnosti (I. kategorija invalidnosti) postoji kada se utvrdi da osiguranik u obaveznom osiguranju trajno nije sposoban za rad na radnom mjestu odnosno poslu koji je obavljao na dan ocjene radne sposobnosti ili koje je obavljao prije prestanka osiguranja, kao ni za drugo radno mjesto odnosno posao koji odgovara njegovoj stručnoj spremi odnosno radnoj sposobnosti stečenoj radom niti se prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom može osposobiti za druge poslove koji odgovaraju njegovoj stručnoj spremi odnosno radnoj sposobnosti stečenoj radom.
- (4) Invalidnost prema stavku (1) ovog članka može prouzrokovati povreda na radu, profesionalna bolest, povreda van rada i bolest.
- (5) Invalidnost kod osiguranika poljoprivrednika postoji kada se utvrdi da je, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, zbog povrede van rada ili zbog bolesti, nastala potpuna nesposobnost za obavljanje poljoprivredne djelatnosti odnosno poslova koje redovno obavlja u svom poljoprivrednom gazdinstvu.
- (6) Invalidnost kod osiguranika u dobrovoljnom osiguranju postoji kada se utvrdi da je, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, nastala potpuna nesposobnost za privređivanje.
- (7) Potpuna nesposobnost za privređivanje postoji kada osoba zbog vrste i težine tjelesnog ili mentalnog oštećenja ili vrste i težine psihičke bolesti nije sposobna za obavljanje najjednostavnijih poslova.

Članak 49.

(Povreda na radu)

- (1) Povredom na radu smatra se:
  - a) povreda osiguranika, prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizičkim ili kemijskim djelovanjem, naglim promjenama položaja tijela, iznenadnim opterećenjem tijela ili drugim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda uzročno vezana za obavljanje posla koji je osnov osiguranja,
  - b) povreda koju osiguranik pretrpi na redovnom putu od stana do mjesta rada i obratno, odnosno radi obavljanja djelatnosti na osnovu koje je osiguran.
- (2) Povredom na radu u smislu ovog zakona, ne smatra se povreda na radu ukoliko je prouzrokovana:
  - a) namjerno ili iz krajnje nepažnje osiguranika koji je obavljao radne obaveze, kao i na redovnom putu od stana do mjesta rada i obratno,
  - b) pijanstvom osiguranika,
  - c) isključivom odgovornosti treće osobe,
  - d) zbog više sile,
  - e) zbog obavljanja aktivnosti koje nisu u vezi s obavljanjem radnih aktivnosti,
  - f) usljed namjernog nanošenja ozljede osiguraniku od strane druge osobe izazvanog osobnim odnosom s osiguranom osobom koje se ne može dovesti u vezu sa radno-pravnom aktivnosti,
  - g) usljed namjernog nekorištenja opreme zaštite na radu i nepoštivanja propisa o zaštiti na radu.
- (3) U slučaju spora iz stavka (2) ovog članka teret dokazivanja je na poslodavcu.

Članak 50.

(Profesionalna bolest)

Profesionalne bolesti u smislu ovog zakona su određene bolesti nastale u toku osiguranja, prouzrokovane dužim neposrednim uticajem procesa rada i uslova rada na radnim mjestima odnosno poslovima koje je osiguranik obavljao.

Članak 51.

(Lista profesionalnih bolesti)

Propis o listi profesionalnih bolesti, radna mjesta i poslove na kojima se te bolesti pojavljuju i uvjete pod kojima se smatraju profesionalnim, na prijedlog Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja (u daljnjem tekstu: Institut), utvrđuje Ministarstvo i taj propis objavljuje u "Službenim novinama Federacije BiH".

Članak 52.

(Prava osiguranika sa promijenjenom radnom sposobnosti)

- (1) Osiguranik kod kojeg je utvrđena promijenjena radna sposobnost ima pravo na:
  - a) raspoređivanje na drugo radno mjesto,
  - b) prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju,
  - c) novčanu naknadu u vezi sa promijenjenom radnom sposobnošću.
- (2) Prava iz stavka (1) ovog članka osiguraniku osigurava poslodavac kod koga je radio u vrijeme nastanka invalidnosti.

Članak 53.

(Pravo osiguranika na raspoređivanje na drugo radno mjesto)

- (1) Osiguranik sa promijenjenom radnom sposobnošću ima pravo na raspoređivanje na drugo radno mjesto koje odgovara njegovoj smanjenoj radnoj sposobnosti.
- (2) Pravo na raspoređivanje na drugo radno mjesto osigurava se i osiguraniku nakon završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije.

Članak 54.

(Pravo osiguranika na prekvalifikaciju i dokvalifikaciju)

- (1) Osiguranik sa promijenjenom radnom sposobnošću ima pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju ukoliko se, s obzirom na njegovu stručnu spremu i promijenjenu radnu sposobnost, može osposobiti za rad na drugom radnom mjestu sa punim radnim vremenom.
- (2) Prekvalifikacija ili dokvalifikacija se osigurava osiguraniku do navršених 55 godina života.

Članak 55.

(Pravo osiguranika na naknadu plaće)

Osiguranik kome se na osnovu promijenjene radne sposobnosti osigurava pravo na raspoređivanje na drugo radno mjesto, odnosno pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju ima pravo na:

- a) naknadu plaće od dana nastanka invalidnosti do dana rasporeda na drugo radno mjesto, odnosno do upućivanja na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, kao i od dana završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije do rasporeda na drugo radno mjesto (u daljnjem tekstu: naknada zbog čekanja),
- b) naknadu plaće za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije (u daljnjem tekstu: naknada za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije) i
- c) naknadu plaće zbog manje plaće na drugom radnom mjestu (u daljnjem tekstu: naknada zbog manje plaće), pod uslovom da je promijenjena radna sposobnost nastala po osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti.

Članak 56.

(Osnovica za određivanje naknade plaće i valorizacija plaće)

- (1) Osnovica za određivanje naknade plaće (u daljnjem tekstu: osnovica naknade) je prosječna neto plaća koju je osiguranik ostvario u godini koja prethodi godini nastanka invalidnosti, valorizacijom dovedena na nivo plaća za mjesec za koji se isplaćuje naknada.
- (2) Valorizacija u skladu sa stavkom (1) ovog članka vrši se tako što se prosječna neto plaća koju je osiguranik ostvario u godini koja prethodi godini nastanka invalidnosti usklađuje sa kretanjem prosječne neto plaće svih zaposlenih kod poslodavca i dovodi na nivo plaća za mjesec za koji se isplaćuje naknada.
- (3) Naknada plaće ne može biti manja od najniže plaće utvrđene Općim kolektivnim ugovorom za teritorij Federacije BiH.

Članak 57.

(Isplata naknade)

- (1) Naknada zbog čekanja pripada od dana nastanka invalidnosti do dana rasporeda na drugo radno mjesto, odnosno do dana upućivanja na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, kao i od dana završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije do dana rasporeda na drugo radno mjesto i isplaćuje se u visini osnovice naknade.
- (2) Naknada za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije pripada za vrijeme trajanja prekvalifikacije ili dokvalifikacije i isplaćuje se u visini osnovice naknade.
- (3) Naknada zbog manje plaće pripada od dana rasporeda na drugo radno mjesto i isplaćuje se u visini razlike između osnovice naknade i neto plaće osiguranika na drugom radnom mjestu.

POGLAVLJE III. INVALIDSKA MIROVINA

Članak 58.

(Uvjeti za invalidsku mirovinu)

- (1) Osiguranik, kod koga je utvrđena I. kategorija invalidnosti stiče pravo na invalidsku mirovinu:
  - a) ako je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, bez obzira na dužinu mirovinskog staža;
  - b) ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uvjetom da je prije nastanka invalidnosti imao navršen mirovinski staž koji mu pokriva najmanje jednu trećinu razdoblja od navršenih najmanje 20 godina života do dana nastanka invalidnosti (u daljnjem tekstu: radni vijek), računajući radni vijek na pune godine.
- (2) Osiguranik kod koga je utvrđena I. kategorija invalidnosti do navršene 30. godine života stiče pravo na invalidsku mirovinu ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uvjetom da prije nastanka invalidnosti ima navršen mirovinski staž koji mu pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka, ali najmanje jednu godinu staža osiguranja.
- (3) Osiguraniku iz st. (1) i (2) ovog članka koji je bio na redovnom školovanju i takvim školovanjem stekao višu ili visoku stručnu spremu, radni vijek se računa od 22 godine života, ako je stekao višu stručnu spremu, odnosno od 25 godina, ako je stekao visoku stručnu spremu.

Članak 59.

(Odlučivanje o pravu iz mirovinskog i invalidskog osiguranja)

Kada je za rješavanje o pravu iz mirovinskog i invalidskog osiguranja potrebno utvrditi invalidnost i potpunu nesposobnost za privređivanje, nositelj osiguranja donosi rješenje o pravima po osnovu tih činjenica utvrđenih na osnovu nalaza, ocjene i mišljenja Instituta.

Članak 60.

(Način određivanja invalidske mirovine)

Invalidska mirovina se određuje na isti način kao i starosna mirovina.

Članak 61.

(Najniži iznos invalidske mirovine)

Osiguraniku koji ima manje od 15 godina staža osiguranja invalidska mirovina se određuje za staž osiguranja od 15 godina, koja ne može biti manja od iznosa najniže mirovine određene sukladno ovom zakonu.

Članak 62.

(Invalidska mirovina u slučaju povrede na radu ili profesionalne bolesti)

Osiguraniku kod koga je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću invalidska mirovina se određuje za staž osiguranja od 40 godina.

Članak 63.

(Određivanje invalidske mirovine uzrokovane kombiniranim uzrocima invalidnosti)

- (1) Osiguraniku koji ispunjava uvjet za invalidsku mirovinu u pogledu mirovinskog staža i kod koga je invalidnost prouzrokovana djelimično povredom na radu ili profesionalnom bolešću, a djelimično povredom van rada ili bolešću određuje se jedna invalidska mirovina koja se sastoji od dijela određenog na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti i dijela na osnovu povrede van rada ili bolesti, prema njihovom utjecaju na ukupnu invalidnost.
- (2) Mirovina određena na način iz stavka (1) ovog članka ne može iznositi više od mirovine koja bi pripadala osiguraniku za 40 godina mirovinskog staža.

Članak 64.

(Posebni slučajevi utvrđivanja osobnog koeficijenta)

Osiguraniku koji do nastanka invalidnosti ima plaće, odnosno osnovice osiguranja samo u kalendarskoj godini u kojoj je invalidnost nastala, osobni koeficijent utvrđuje se tako što se ukupan iznos plaća, odnosno osnovica osiguranja ostvarenih za pune mjesece u toj godini podijeli sa ukupnim iznosom prosječnih plaća u Federaciji u istom razdoblju.

Članak 65.

(Utvrđivanje koeficijenta u slučaju kada nije ostvarena plaća)

Osiguraniku koji do nastanka invalidnosti nije ostvario plaću ni za jedan mjesec, osobni koeficijent utvrđuje se tako što se mjesečna plaća koja bi mu pripadala za radno mjesto na kome je radio na dan nastanka invalidnosti, podijeli sa prosječnom plaćom u Federaciji za taj mjesec.

Članak 66.

(Godišnji osobni koeficijent za invalidsku mirovinu osiguranika u određenim okolnostima)

Osobi koja ostvaruje pravo na invalidsku mirovinu kao osiguranik iz članka 17. ovog zakona godišnji osobni koeficijent ne može biti manji od 0,5.

POGLAVLJE IV. NOVČANA NAKNADA ZA TJELESNU ONESPOSOBLJENOST

Članak 67.

(Tjelesna onesposobljenost)

- (1) Tjelesna onesposobljenost postoji kada je osiguranik pretrpio gubitak, ozbiljnu povredu ili značajnu onesposobljenost organa ili dijelova tijela što pogoršava prirodnu aktivnost organizma i zahtijeva veći napor za zadovoljavanje životnih potreba, bez obzira da li je na taj način prouzrokovana invalidnost ili ne.
- (2) Pravo na novčanu naknadu zbog tjelesne onesposobljenosti stječe osiguranik čija je tjelesna onesposobljenost u iznosu

- od najmanje 30% nastala kao rezultat povrede na radu ili bolesti uzrokovane radom.
- (3) Vrste tjelesne onesposobljenosti na temelju kojih se stiče pravo na novčanu naknadu kao i postotak takve onesposobljenosti utvrđuju se zakonom.
- (4) Osnov za novčanu naknadu za tjelesnu onesposobljenost je najniži iznos mirovine utvrđen sukladno ovom zakonu.
- (5) Novčana naknada za tjelesnu onesposobljenost se utvrđuje prema postotku tjelesne onesposobljenosti i izražava se u odgovarajućem postotku od osnova te iznosi:

Za tjelesnu onesposobljenost od	Stupanj	Novčana naknada izražena kao postotak od osnove
100%	1	60%
90%	2	54%
80%	3	48%
70%	4	42%
60%	5	36%
50%	6	30%
40%	7	24%
30%	8	18%

- (6) Osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od trenutka nastupanja tjelesne onesposobljenosti ukoliko je zahtjev za naknadu podnesen u roku od tri mjeseca od dana nastupanja tjelesne onesposobljenosti. Ako je zahtjev podnesen nakon isteka predviđenog razdoblja, osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od prvog dana u mjesecu nakon podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.
- (7) Ako je osiguranik za isti slučaj tjelesne onesposobljenosti stekao pravo na novčanu naknadu i na osnovu ovog zakona i na osnovu drugih propisa, u tom slučaju može po vlastitom izboru koristiti bilo koji od ova dva osnova za naknadu.

POGLAVLJE V. OBITELJSKA MIROVINA

Članak 68.

(Uvjeti za obiteljsku mirovinu)

Pravo na obiteljsku mirovinu imaju članovi obitelji umrlog osiguranika koji je na dan smrti ispunjavao uvjete za starosnu ili invalidsku mirovinu i članovi obitelji umrlog korisnika starosne ili invalidske mirovine.

Članak 69.

(Članovi obitelji umrlog osiguranika)

Članovima obitelji umrlog osiguranika, odnosno korisnika mirovine smatraju se:

- bračni supružnik (udovica odnosno udovac),
- razvedeni bračni supružnik, ako mu je pravomoćnom presudom suda dosuđeno pravo na izdržavanje,
- dijete, rođeno u braku ili van braka, te usvojeno dijete,
- pastorak ukoliko ga je umrli osiguranik, odnosno korisnik mirovine izdržavao,
- dijete-unuče bez oba roditelja ukoliko ga je umrli osiguranik, odnosno korisnik mirovine izdržavao.

Članak 70.

(Uvjeti za obiteljsku mirovinu udovice)

- Udovica ima pravo na obiteljsku mirovinu:
  - ako je na dan smrti supruga navršila 50 godina života,
  - ako je na dan smrti supruga bila potpuno nesposobna za privređivanje, odnosno ako je takva nesposobnost nastala u roku jedne godine od dana smrti supruga,
  - ako je poslije smrti supruga ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na obiteljsku mirovinu, a ona obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci.

- Udovica kojoj pravo na obiteljsku mirovinu ostvarenu sukladno stavku (1) točka c) ovog članka prestane prije navršanih 50 ali poslije navršanih 45 godina života može ponovo ostvariti pravo na obiteljsku mirovinu kad navrš 50 godina života.
- Udovica koja nije ostvarila pravo na obiteljsku mirovinu sukladno stavku (1) točka c) ovog članka, iako je ispunjavala uvjete, može ostvariti pravo na obiteljsku mirovinu i nakon prestanka prava na obiteljsku mirovinu djece, pod uvjetima utvrđenim ovim zakonom.
- Udovica koja u toku korištenja prava na obiteljsku mirovinu, ostvarenu sukladno stavku (1) točka c) ovog članka, postane potpuno nesposobna za privređivanje zadržava pravo na obiteljsku mirovinu dok postoji takva nesposobnost.
- Udovica koja u toku korištenja prava sukladno stavku (1) točka c) ovog članka navrš 50 godina života zadržava pravo na obiteljsku mirovinu.
- Udovica koja do smrti supruga nije navršila 50 ali je imala navršanih 45 godina života ima pravo na obiteljsku mirovinu kad navrš 50 godina života.
- Udovica koja je do smrti supruga ili do prestanka prava na obiteljsku mirovinu navršila 45 godina života ima pravo na obiteljsku mirovinu prije navršanih 50 godina života, ako postane potpuno nesposobna za privređivanje.
- Udovica ima pravo na obiteljsku mirovinu i kad je dijete osiguranika, odnosno korisnika mirovine rođeno 300 dana nakon njegove smrti.
- Izuzetno od uvjeta propisanih u st. (1) do (8) ovog članka, udovica šehida, odnosno poginulog branitelja, ima pravo na obiteljsku mirovinu kada navrš 45 godina života.

Članak 71.

(Uvjeti za obiteljsku mirovinu udovca)

- Udovac ima pravo na obiteljsku mirovinu:
  - ako je na dan smrti supruge navršio 60 godina života,
  - ako je na dan smrti supruge bio potpuno nesposoban za privređivanje, odnosno ako je takva nesposobnost nastala u roku jedne godine od dana smrti supruge,
  - ako je poslije smrti supruge ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na obiteljsku mirovinu, a on obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci.
- Udovac kome pravo na obiteljsku mirovinu ostvarenu prema odredbama stavka (1) točka c) ovog članka prestane prije navršanih 60 ali poslije navršanih 55 godina života može ponovo ostvariti pravo kad navrš 60 godina života.
- Udovac koji nije ostvario pravo na obiteljsku mirovinu sukladno stavku (1) točka c) ovog članka, iako je ispunjavao uvjete, može ostvariti pravo na obiteljsku mirovinu i nakon prestanka prava na obiteljsku mirovinu djece, pod uvjetima utvrđenim ovim zakonom.
- Udovac koji u toku korištenja prava na obiteljsku mirovinu ostvarenu sukladno stavku (1) točka c) ovog članka postane potpuno nesposoban za privređivanje zadržava pravo na obiteljsku mirovinu dok postoji takva nesposobnost.
- Udovac koji u toku korištenja prava sukladno stavku (1) točka c) ovog članka navrš 60 godina života zadržava pravo na obiteljsku mirovinu.
- Udovac koji do smrti supruge nije navršio 60 ali je imao navršanih 55 godina života ima pravo na obiteljsku mirovinu kad navrš 60 godina života.
- Udovac koji je do smrti supruge ili do prestanka prava na obiteljsku mirovinu navršio 55 godina života ima pravo na obiteljsku mirovinu prije navršanih 60 godina života, ako postane potpuno nesposoban za privređivanje.

- (8) Izuzetno od uvjeta propisanih u st. (1) do (7) ovog članka, udovac šehida - žene, odnosno poginule braniteljice, ima pravo na obiteljsku mirovinu kada navrší 60 godina života.

Članak 72.

(Uvjeti za obiteljsku mirovinu supružnika iz razvedenog braka)

Pravo na obiteljsku mirovinu ima i supružnik iz razvedenog braka, ako mu je pravomoćnom sudskom presudom dosuđeno pravo na izdržavanje, te ukoliko ispunjava uvjete iz ovog zakona.

Članak 73.

(Uvjeti za obiteljsku mirovinu djeteta)

- (1) Dijete ima pravo na obiteljsku mirovinu do navršanih 15 godina života.
- (2) Poslije navršanih 15 godina života, dijete ima pravo na obiteljsku mirovinu do završetka redovnog školovanja, ali najkasnije do navršanih 26 godina života.
- (3) Redovnim školovanjem, u smislu ovog zakona, ne smatra se školovanje u školi istog ili nižeg stupnja obrazovanja od škole koju je dijete završilo.
- (4) Dijete kod koga nastupi nesposobnost za samostalan život i rad prije 15. godine života ima pravo na obiteljsku mirovinu dok ta nesposobnost traje.
- (5) Dijete kod koga nesposobnost za privređivanje nastupi poslije 15. godine života, a prije smrti osiguranika odnosno korisnika mirovine ima pravo na obiteljsku mirovinu ako ga je osiguranik odnosno korisnik mirovine izdržavao do svoje smrti.
- (6) Dijete kod koga u toku korištenja prava na obiteljsku mirovinu nastupi nesposobnost za samostalan život i rad ili nesposobnost za privređivanje zadržava pravo na mirovinu dok ta nesposobnost traje.
- (7) Nesposobnost za samostalan život i rad postoji kada se osoba zbog vrste i težine tjelesnog ili mentalnog oštećenja ili vrste i težine psihičke bolesti ne može osposobiti za obavljanje najjednostavnijih poslova.

Članak 74.

(Izdržavani član obitelji i obiteljsko domaćinstvo)

- (1) Osiguranik, odnosno korisnik mirovine izdržavao je člana obitelji ako prosječni mjesečni prihod člana obiteljskog domaćinstva podnositelja zahtjeva za ostvarivanje prava na obiteljsku mirovinu, u godini u kojoj je nastupila smrt osiguranika odnosno korisnika mirovine, ne prelazi iznos najniže mirovine u Federaciji iz prethodne godine, određene sukladno ovom zakonu.
- (2) Obiteljskim domaćinstvom sukladno stavku (1) ovog članka smatraju se supružnici i njihova djeca (rođena u braku i van braka, usvojena, pastorki i unučad koje je izdržavao).

Članak 75.

(Način utvrđivanja obiteljske mirovine)

- (1) Obiteljska mirovina poslije smrti osiguranika se određuje od invalidske mirovine koja bi mu pripadala na dan smrti, a u postotku koji se utvrđuje prema broju članova obitelji koji imaju pravo na mirovinu.
- (2) Obiteljska mirovina poslije smrti korisnika starosne ili invalidske mirovine određuje se od mirovine koja je pripadala korisniku na dan smrti, a u postotku koji se utvrđuje prema broju članova obitelji koji imaju pravo na mirovinu.

Članak 76.

(Iznosi obiteljske mirovine)

- (1) U ovisnosti od broja članova obitelji koji ostvaruju pravo, obiteljska mirovina iznosi:
  - a) za jednog člana 70% od mirovine od koje se određuje,
  - b) za dva člana 80% od mirovine od koje se određuje,
  - c) za tri člana 90% od mirovine od koje se određuje i

- d) za četiri i više članova 100% od mirovine od koje se određuje.

- (2) Dijete, odnosno djeca bez oba roditelja imaju pravo na obiteljsku mirovinu u punom iznosu koji bi pripadao osiguraniku, odnosno korisniku mirovine, ukoliko ispunjavaju uvjete propisane ovim zakonom.

Članak 77.

(Dijeljenje obiteljske mirovine)

Ako pravo na obiteljsku mirovinu imaju supružnik umrlog osiguranika, odnosno korisnika mirovine i razvedeni supružnik kome je dosuđeno pravo na izdržavanje, obiteljska mirovina određuje se u visini koja pripada za jednog člana obitelji i dijeli se na jednake dijelove.

POGLAVLJE VI. USKLAĐIVANJE OPĆEG BODA I MIROVINA

Članak 78.

(Usklađivanje općeg boda)

- (1) Vrijednost općeg boda iz članka 47. ovog zakona usklađuje se 15. travnja svake godine, počevši od 01.01.2019. godine, prema postotku porasta prosječne bruto plaće u Federaciji u prethodnoj godini.
- (2) U slučaju promjene obuhvata bruto plaće u smislu Zakona o porezu na dohodak, vrijednost općeg boda će se uskladiti prema odredbi članka 79. stavak (1) ovog zakona.
- (3) Usklađivanje vrijednosti boda iz stavka (2) može se provoditi najviše dvije uzastopne kalendarske godine.
- (4) Vrijednost općeg boda iz stavka (1) ovog članka, uz suglasnost Vlade Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije), utvrđuje i objavljuje nositelj osiguranja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Članak 79.

(Usklađivanje mirovina)

- (1) Mirovine se usklađuju 15. travnja svake godine na način da se usklađivanje vrši u visini zbira 50 % postotka porasta potrošačkih cijena i 50 % postotka porasta realnog bruto društvenog proizvoda u Federaciji u prethodnoj godini, a prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, osim mirovina ostvarenih u godini u kojoj se vrši usklađivanje, a najviše do stope rasta realnog bruto društvenog proizvoda u prethodnoj godini.
- (2) Izuzetno od stavka (1) ovog članka najviše mirovine se neće usklađivati/povećavati sve dok najniži iznos mirovine ne dostigne 1/5 (jednu petinu) iznosa najviše mirovine ostvarene po zakonu.

Članak 80.

(Izvanredno usklađivanje mirovina)

- (1) Vlada Federacije može odlučiti da izvrši izvanredno usklađivanje mirovina.
- (2) Izvanredno usklađivanje može se provesti jednom u tekućoj godini ako je stopa rasta realnog bruto društvenog proizvoda u prethodne dvije kalendarske godine veća od 3% i ako nema akumuliranog deficita proračuna Federacije, a najviše do stope rasta realnog bruto društvenog proizvoda u prethodnoj godini.
- (3) Odluku iz stavka (1) ovog članka Vlada Federacije, donosi do kraja mjeseca od kojeg se vrši izvanredno usklađivanje.

POGLAVLJE VII. NAJNIŽA I ZAJAMČENA MIROVINA

Članak 81.

(Najniža i zajamčena mirovina)

- (1) Najniži iznos mirovine pripada korisniku starosne, obiteljske, odnosno invalidske mirovine, a kome je mirovina određena u manjem iznosu od mirovine utvrđene po odredbama stavka (2) ovog članka.

- (2) Najniži iznos mirovine je iznos najniže mirovine isplaćene za prosinac 2016. godine u Federaciji, usklađene za sva pripadajuća povećanja na dan ostvarivanja prava, a dalje se usklađuje sukladno članku 79. stavak (1) ovog zakona.
- (3) Izuzetno, ukoliko postoje financijske mogućnosti, Vlada Federacije može posebnom odlukom utvrditi povećanje iznosa najniže mirovine u postotku većem od postotka iz stavka (2) ovog članka, a najviše do stope rasta realnog bruto društvenog proizvoda u prethodnoj godini.
- (4) Zajamčeni iznos mirovine pripada osiguraniku koji je ostvario pravo na mirovinu sa 40 godina staža osiguranja, a kome je mirovina određena u manjem iznosu od mirovine utvrđene po odredbama stavka (5) ovog članka.
- (5) Zajamčeni iznos mirovine je iznos zajamčene mirovine isplaćene za prosinac 2016. godine u Federaciji, usklađene za sva pripadajuća povećanja na dan ostvarivanja prava, a dalje se usklađuje sukladno članku 79. stavak (1) ovog zakona.

Članak 82.

(Izuzeci od najniže mirovine)

Odredbe članka 81. st. (1), (2), (4) i (5) ovog zakona ne odnose se na osiguranike koji su ostvarili pravo na srazmjerni dio mirovine po međunarodnim ugovorima, kao ni na korisnike koji nemaju prebivalište na teritoriji BiH, ukoliko međunarodnim ugovorom nije drugačije uređeno.

POGLAVLJE VIII. ZAJEDNIČKE ODREDBE

Članak 83.

(Momenat ostvarivanja prava)

Pravo na starosnu i invalidsku mirovinu osigurava se nakon prestanka osiguranja.

Članak 84.

(Nemogućnost prelaska starosne u invalidsku mirovinu)

Promjene u zdravstvenom stanju korisnika starosne mirovine koji stekne status osiguranika, nakon ostvarivanja prava na mirovinu, bez obzira na uzrok, ne mogu biti razlog za ponovno priznavanje prava na mirovinu po osnovu nastale invalidnosti.

Članak 85.

(Nemogućnost ostvarivanja prava po osnovu promijenjene radne sposobnosti)

Prava na temelju promijenjene radne sposobnosti ne osiguravaju se osiguraniku koji ispuni jedan od uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu ili koji ispuni uvjete za ostvarivanje prava na invalidsku mirovinu.

Članak 86.

(Posebni slučajevi sankcija u vezi sa pravom na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju)

Pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju ne osigurava se osiguraniku koji bez opravdanog razloga ne počne sa prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom u određenom roku ili koji neopravdano prekine započetu prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju.

Članak 87.

(Izuzeci kod ostvarivanja prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti)

Osiguraniku iz članka 12. toč. c), d) i e) ovog zakona ne osiguravaju se prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti u vezi sa poslovima za koje ostvaruje ugovorenu naknadu.

Članak 88.

(Dobrovoljno osiguranje i prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti)

Osiguraniku u dobrovoljnom osiguranju ne osiguravaju se prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti.

Članak 89.

(Odnos prava na obiteljsku mirovinu i obveznog osiguranja)

Pravo na obiteljsku mirovinu osigurava se članu obitelji umrlog osiguranika, odnosno korisnika mirovine koji nije u obveznom osiguranju.

Članak 90.

(Izuzeci od ostvarivanja prava na obiteljsku mirovinu)

- (1) Pravo na obiteljsku mirovinu ne može ostvariti i koristiti član obitelji koji je namjerno uzrokovao smrt osiguranika ili korisnika mirovine i za takvo kazneno djelo je osuđen pravomoćnom presudom na kaznu zatvora.
- (2) Član obitelji umrlog osiguranika ili korisnika mirovine, koji se namjerno onesposobio za rad radi ostvarivanja prava na obiteljsku mirovinu, ne može po tom temelju steći pravo na obiteljsku mirovinu.

Članak 91.

(Obiteljska mirovina i zaključenje braka)

Ukoliko korisnik starosne ili invalidske mirovine zaključi brak sa navršених 65 godina života, pravo na obiteljsku mirovinu osigurava se bračnom supružniku pod uvjetom da je brak trajao najmanje tri godine ili da imaju zajedničko dijete.

Članak 92.

(Status osiguranika po ranijim propisima)

Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja osiguravaju se i osobi koja nema status osiguranika po ovom zakonu, ali je taj status imalo po ranijim propisima, ukoliko ispunjava uvjete za ostvarivanje prava propisana ovim zakonom.

POGLAVLJE IX. PRAVO NA MIROVINU POVRATNIKA U FEDERACIJU

Članak 93.

(Pravo na mirovinu povratnika)

- (1) Povratnici iz Republike Srpske u Federaciju koji su bili korisnici mirovina ostvarenih u Društvenom fondu za mirovinsko i invalidsko osiguranje Bosne i Hercegovine Sarajevo i kojima je isplata mirovina vršena na teritoriju današnje Federacije do 30. travnja 1992. godine, od dana podnošenja zahtjeva imaju pravo na mirovinu kod nositelja osiguranja u Federaciji.
- (2) Pravo iz stavka (1) ovog članka mogu ostvariti osobe koje su se vratile u Federaciju i koje su stekle status povratnika u smislu Zakona o raseljenim osobama i povratnicima u Federaciji Bosne i Hercegovine i izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 15/05).
- (3) Korisnici mirovina iz st. (1) i (2) ovog članka, kojima je nakon povratka iz Republike Srpske u Federaciju, nositelj osiguranja priznao pravo na isplatu mirovine, zadržavaju pravo na isplatu mirovine i u slučaju ako se kasnije odsele u inozemstvo.

DIO PETI - OSTVARIVANJE I KORIŠTENJE PRAVA POGLAVLJE I. POKRETANJE POSTUPKA

Članak 94.

(Načelo dvostupnosti i sudske zaštite)

U postupku ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja osigurava se dvostupnost rješavanja kod nositelja osiguranja, kao i sudska zaštita prava.

Članak 95.

(Obaveza pružanja stručne pomoći)

U postupku ostvarivanja prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, kao i u postupku utvrđivanja mirovinskog staža, nositelj osiguranja je obavezan da osiguranicima i korisnicima prava pruža stručnu pomoć.

Članak 96.

(Pokretanje postupka za starosnu mirovinu)

Postupak za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu pokreće se na zahtjev osiguranika, a nakon prestanka osiguranja.

Članak 97.

(Pokretanje postupka za invalidsku mirovinu)

- (1) Postupak za ostvarivanje prava na osnovu invalidnosti pokreće se na zahtjev osiguranika, nadležnog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite ili poslodavca pod uvjetom da snosi troškove medicinskog vještačenja i da ima suglasnost sindikata.
- (2) Izuzetno, ukoliko osiguranik nije u mogućnosti da pokrene postupak za ostvarivanje prava na osnovu invalidnosti, zahtjev u njegovo ime može pokrenuti zakonski zastupnik ili punomoćnik.

Članak 98.

(Pokretanje postupka za obiteljsku mirovinu)

Postupak za ostvarivanje prava na obiteljsku mirovinu pokreće se na zahtjev člana obitelji umrlog osiguranika, odnosno člana obitelji umrlog korisnika starosne ili invalidske mirovine.

Članak 99.

(Pokretanje postupka za utvrđivanje mirovinskog staža)

Postupak za utvrđivanje mirovinskog staža pokreće se na zahtjev poslodavca, osiguranika, odnosno korisnika starosne ili invalidske mirovine, kao i na zahtjev člana obitelji umrlog osiguranika, odnosno člana obitelji umrlog korisnika starosne ili invalidske mirovine.

POGLAVLJE II. POSTUPAK RJEŠAVANJA I ZAŠTITA PRAVA

Članak 100.

(Rješavanje o pravima)

- (1) O pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, kao i o utvrđivanju mirovinskog staža rješava nositelj osiguranja.
- (2) Staž osiguranja kod nositelja mirovinskog i invalidskog osiguranja u Federaciji i Republici Srpskoj priznavat će se sukladno sporazumu zaključenim između navedenih subjekata.
- (3) Osiguranici koji su ostvarili mirovinski staž u BiH do 30. travnja 1992. godine, prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, po zakonu i primjenom međunarodnih ugovora, ostvaruju kod nositelja osiguranja u Federaciji, ukoliko je posljednje osiguranje bilo na teritoriji sadašnje Federacije.
- (4) Nositelj osiguranja u Federaciji je nadležan i u slučaju ako je staž osiguranja nakon 30. travnja 1992. godine ostvaren isključivo na teritoriji sadašnje Federacije, odnosno poseban staž koji se priznaje po propisima Federacije.
- (5) Ukoliko je staž osiguranja ostvaren nakon 30. travnja 1992. godine u oba entiteta, nositelj osiguranja u Federaciji prvi pristupa vođenju postupka ukoliko je posljednji staž osiguranja ostvaren na teritoriji Federacije, nakon čega se primjenjuje sporazum, drugi propis između entiteta ili propis države Bosne i Hercegovine.
- (6) Za odlučivanje o pravu na obiteljsku mirovinu, poslije smrti korisnika mirovine, nadležan je nositelj osiguranja u Federaciji ukoliko je na dan smrti korisnika vršio isplatu mirovine.

Članak 101.

(Način utvrđivanja činjenica)

- (1) U cilju pravilnog evidentiranja podataka bitnih za ostvarivanje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, nositelj osiguranja vrši kontrolu točnosti podataka u smislu propisa o matičnoj evidenciji o osiguranicima i korisnicima prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja.

- (2) O pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja nositelj osiguranja rješava na osnovu podataka unesenih u matičnu evidenciju.

- (3) Činjenice koje se ne mogu utvrditi na osnovu podataka iz matične evidencije, a koje su od značaja za ostvarivanje prava, utvrđuju se u postupku rješavanja o tim pravima, ili postupku iz članka 99. ovog zakona.

Članak 102.

(Odredbe o medicinskom vještačenju)

- (1) Postojanje invalidnosti osiguranika i nesposobnosti člana obitelji, kao uvjeta za ostvarivanje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, utvrđuje Institut, u skladu sa propisima o medicinskom vještačenju zdravstvenog stanja i ovom zakonu.
- (2) Institut uređuje postupak ocjenjivanja radne sposobnosti, utvrđivanje invalidnosti osiguranika i nesposobnosti člana obitelji, obujam i sadržaj medicinske dokumentacije potrebne za vještačenje, nalaze, ocjene i mišljenja koje mogu donijeti organi vještačenja, definicije svih nalaza, ocjena i mišljenja, sadržaj obrazaca nalaza, ocjene i mišljenja, kao i postupak revizije i kontrole nalaza, ocjena i mišljenja.

Članak 103.

(Prvostupanjski i drugostupanjski postupak)

- (1) O pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja i o utvrđivanju mirovinskog staža u prvom stupnju rješava nadležna služba nositelja osiguranja, na čijem području je osiguranik bio osiguran prije podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava ili utvrđivanje mirovinskog staža.
- (2) Izuzetno od stavka (1) ovog članka, ako je od prestanka osiguranja do podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava ili utvrđivanje mirovinskog staža prošlo više od 12 mjeseci, u prvom stupnju nadležna je služba nositelja osiguranja na čijem području podnositelj zahtjeva ima prebivalište.
- (3) O pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja i o utvrđivanju mirovinskog staža, u drugom stupnju rješava ravnatelj nositelja osiguranja.

Članak 104.

(Žalba)

Žalba protiv rješenja prvostupanjskog organa ne odlaže izvršenje rješenja.

Članak 105.

(Upravni spor)

Protiv rješenja nositelja osiguranja donesenog u drugom stupnju može se pokrenuti upravni spor kod nadležnog suda.

POGLAVLJE III. OSTVARIVANJE PRAVA

Članak 106.

(Momenat ostvarivanja prava na starosnu mirovinu)

- (1) Pravo na starosnu mirovinu osiguranik stječe od prvog narednog dana nakon prestanka osiguranja, pod uvjetom da je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen u roku od tri mjeseca od dana prestanka osiguranja.
- (2) Ako je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen poslije isteka roka iz stavka (1) ovog članka, pravo na starosnu mirovinu osiguranik stječe od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad ako su na taj dan ispunjeni uvjeti za ostvarivanje prava.

Članak 107.

(Momenat ostvarivanja prava na invalidsku mirovinu)

- (1) Pravo na invalidsku mirovinu osiguranik stječe od dana nastanka invalidnosti.
- (2) Pravo na invalidsku mirovinu osiguraniku se priznaje od dana utvrđivanja invalidnosti pod uvjetom da je zahtjev za ostvarivanje prava podnio u roku od tri mjeseca od dana ispunjenja uvjeta za ostvarivanje prava, a ukoliko je zahtjev

za ostvarivanje prava podnio nakon isteka roka od tri mjeseca, pravo na invalidsku mirovinu se priznaje od dana podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava i za tri mjeseca unazad.

Članak 108.

(Momenat ostvarivanja prava na obiteljsku mirovinu)

- (1) Pravo na obiteljsku mirovinu iza umrlog osiguranika član obitelji stječe od dana kad su ispunjeni uvjeti za ostvarivanje prava, pod uvjetom da je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen u roku od tri mjeseca od dana ispunjenja uvjeta.
- (2) Pravo na obiteljsku mirovinu iza umrlog korisnika prava član obitelji stječe od prvog dana narednog mjeseca od dana smrti, pod uvjetom da je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen u roku od tri mjeseca od dana ispunjenja uvjeta.
- (3) Ako je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen poslije isteka roka iz st. (1) i (2) ovog članka, pravo na obiteljsku mirovinu član obitelji ima od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad ako su na taj dan ispunjeni uvjeti za ostvarivanje prava.

Članak 109.

(Obiteljska mirovina u slučaju kada pravo ostvaruje više članova obitelji)

- (1) Obiteljska mirovina se određuje kao jedna i kada pravo ostvaruje više članova obitelji, pod uvjetom da korisnici ne zahtijevaju da se mirovina isplaćuje odvojeno.
- (2) Ako korisnici zahtijevaju da se mirovina isplaćuje odvojeno, dio mirovine koji pripada svakom korisniku određuje se tako što se iznos mirovine iz stavka (1) ovog članka podijeli sa brojem korisnika.

Članak 110.

(Ponovno određivanje iznosa obiteljske mirovine)

- (1) Ako neko od članova obitelji podnese zahtjev za ostvarivanje prava poslije članova obitelji koji su ostvarili pravo, određuje se novi iznos obiteljske mirovine od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.
- (2) Ako nekom od članova obitelji prestane pravo na obiteljsku mirovinu, za preostale korisnike određuje se novi iznos obiteljske mirovine od prvog narednog dana nakon prestanka prava.
- (3) Ako ostvaruje pravo sukladno članku 70. stavak (8) ovog zakona, ima pravo na obiteljsku mirovinu od dana smrti osiguranika, odnosno prvog dana narednog mjeseca od dana smrti korisnika mirovine, ukoliko je zahtjev podnijela u roku od tri mjeseca od dana rođenja djeteta.

Članak 111.

(Obaveza korištenja samo jednog prava na mirovinu)

Osoba koja sukladno ovom zakonu ispunji uvjete za ostvarivanje prava na mirovinu po više osnova može, po vlastitom izboru, koristiti samo jedno od tih prava.

POGLAVLJE IV. ISPLATA MIROVINA

Članak 112.

(Isplata mirovina)

Mirovina se isplaćuje od dana ispunjenja uvjeta propisanih za sticanje mirovine, ako je zahtjev podnijet u roku od tri mjeseca od dana ispunjenja uvjeta, a ako je zahtjev podnijet po isteku tog roka, od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.

Članak 113.

(Utvrđivanje mirovine i dospjela novčana primanja)

- (1) Mirovina se utvrđuje u mjesečnom iznosu i isplaćuje unazad, u tekućem mjesecu za prethodni mjesec.
- (2) Dospjela novčana primanja proistekla iz ostvarenog prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja zastarijevaju u roku od tri mjeseca, od dana dospelosti.

Članak 114.

(Način isplate mirovine)

- (1) Nositelj osiguranja je obavezan da mirovinu isplaćuje korisniku u Federaciji, putem pošte ili putem banaka, a što će se urediti posebnim aktom nositelja osiguranja.
- (2) Isplata mirovine u inozemstvo vrši se sukladno odredbama međunarodnih sporazuma o socijalnom osiguranju, a u slučaju kad sporazum nije zaključen, isplata se vrši po principu reciprociteta.
- (3) Mirovina se isplaćuje državljaninu Federacije u inozemstvu, ako takva obaveza postoji po međunarodnom ugovoru. Ako ova obaveza ne postoji po međunarodnom ugovoru, nositelj osiguranja može odobriti isplatu, ako iz obiteljskih i zdravstvenih razloga državljanin Federacije odlazi na stalan boravak u inozemstvo.

Članak 115.

(Obaveze korisnika mirovine i obustava isplate)

- (1) Korisnik mirovine je obavezan da, u roku od 15 dana od nastanka, nositelju osiguranja prijavi svaku činjenicu koja je od utjecaja na korištenje odnosno obujam prava.
- (2) Korisnik mirovine kome se isplata vrši van Federacije obavezan je da na kraju kalendarske godine, nositelju osiguranja dostavi potvrdu o životu.
- (3) Korisniku mirovine koji ne postupi na način iz st. (1) i (2) ovog članka ili se ne odazove pozivu nositelja osiguranja za činjenice za koje je vezano korištenje prava, isplata mirovine se obustavlja.

Članak 116.

(Obustava isplate u slučaju stjecanja statusa osiguranika u obvezom osiguranju)

Korisniku mirovine koji sukladno ovom zakonu stekne status osiguranika u obaveznom osiguranju, izuzev osiguranika iz članka 12. toč. c), d), e) i f) ovog zakona, isplata mirovine se obustavlja za razdoblje trajanja osiguranja.

POGLAVLJE V. PONOVO ODREĐIVANJE MIROVINE

Članak 117.

(Ponovno određivanje mirovine)

Korisniku starosne mirovine koji stekne status osiguranika u obaveznom osiguranju, nakon prestanka tog osiguranja, na njegov zahtjev će se odrediti novi iznos mirovine po odredbama ovog zakona pod uvjetom da je naknadno navršio najmanje šest mjeseci staža osiguranja ili će se na njegov zahtjev uspostaviti isplata ranije priznate mirovine.

POGLAVLJE VI. PRESTANAK PRAVA

Članak 118.

(Prestanak prava)

- (1) Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja prestaju smrću korisnika.
- (2) Mirovina za mjesec u kome je nastupila smrt korisnika isplaćuje se za cijeli mjesec.

Članak 119.

(Momenat prestanka prava)

- (1) Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, prestaju kada u tijeku korištenja prestanu da postoje uvjeti za ostvarivanje tih prava.
- (2) Prava sukladna stavku (1) ovog članka prestaju od dana prestanka postojanja uvjeta za ostvarivanje prava.
- (3) Ukoliko korisnik obiteljske mirovine kome je pravo prestalo sukladno stavku (1) ovog članka ponovo podnese zahtjev za ostvarivanje prava na mirovinu, uspostaviti će se isplata ranije utvrđene mirovine nakon ispunjenja uvjeta propisanih ovim zakonom.

Članak 120.

(Posebni slučajevi prestanka prava)

- (1) Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja prestaju u slučaju kad se naknadno utvrdi da nisu bili ispunjeni uvjeti za ostvarivanje prava.
- (2) Postupak za prestanak prava sukladno stavku (1) ovog članka pokreće se po službenoj dužnosti, bez obzira na rok koji je protekao od dana donošenja rješenja kojim je priznato pravo.
- (3) Prava sukladna stavku (1) ovog članka prestaju od dana utvrđenog rješenjem nositelja osiguranja.

Članak 121.

(Prestanak isplate na zahtjev korisnika)

- (1) Pravo na isplatu mirovina i naknada prestaje na zahtjev korisnika, od dana podnošenja zahtjeva, pod uvjetom da u zahtjevu nije precizno naveden datum prestanka.
- (2) Ukoliko korisnik kome je isplata mirovina i naknada prestala sukladno stavku (1) ovog članka ponovo podnese zahtjev za isplatu mirovine ili naknade, ista mu pripada od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.

Članak 122.

(Prestanak prava na obiteljsku mirovinu udovici)

- (1) Pravo na obiteljsku mirovinu prestaje udovici mlađoj od 50 godina života koja stupi u brak, izuzev ako je pravo na obiteljsku mirovinu ostvarila zbog potpune nesposobnosti za privređivanje.
- (2) Udovica koja na osnovu smrti supruga iz novog braka ne ostvari pravo na obiteljsku mirovinu, ima pravo na obiteljsku mirovinu na osnovu supruga iz prvog braka, ako na dan smrti drugog supruga ima djece iz prvog braka koja koriste pravo na obiteljsku mirovinu, pod uvjetom da prema toj djeci vrši roditeljske dužnosti.

Članak 123.

(Prestanak prava na obiteljsku mirovinu udovcu)

- (1) Pravo na obiteljsku mirovinu prestaje udovcu mlađem od 60 godina života koji stupi u brak, izuzev ako je pravo na obiteljsku mirovinu ostvario zbog potpune nesposobnosti za privređivanje.
- (2) Udovac koji na osnovu smrti supruge iz novog braka ne ostvari pravo na obiteljsku mirovinu, ima pravo na obiteljsku mirovinu po osnovu supruge iz prvog braka, ako na dan smrti druge supruge ima djece iz prvog braka koja koriste pravo na obiteljsku mirovinu pod uvjetom da prema toj djeci vrši roditeljske dužnosti.

DIO ŠESTI - FINANCIRANJE**POGLAVLJE I. TEKUĆE FINANCIRANJE**

Članak 124.

(Financiranje prava)

Sredstva za ostvarivanje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja i rad nositelja osiguranja osiguravaju se iz:

- a) doprinosa,
- b) proračuna Federacije,
- c) proračuna Bosne i Hercegovine,
- d) izdavanja u zakup i prodaje imovine nositelja osiguranja,
- e) kamata na novčana sredstva,
- f) usluga stručne službe nositelja osiguranja,
- g) subvencija, donacija i drugih izvora sukladno zakonu,
- h) kreditnih i drugih sredstava.

Članak 125.

(Korištenje sredstava)

- (1) Sredstva iz članka 124. ovog zakona koriste se za:
  - a) isplatu mirovina,
  - b) troškove isplate mirovina,

- c) troškove za rad organa i stručne službe nositelja osiguranja,
- d) troškove medicinskog vještačenja,
- e) nabavku opreme za rad stručne službe nositelja osiguranja,
- f) izgradnju, kupovinu i održavanje poslovnih objekata nositelja osiguranja,
- g) ostale troškove sukladno zakonu.

- (2) Sredstva iz članka 124. ovog zakona mogu se koristiti i za pomoć u rehabilitaciji bolesnih i najugroženijih umirovljenika, što će se urediti aktom nositelja osiguranja, na koji suglasnost daje Ministarstvo, te sukladno financijskim mogućnostima i za financiranje i rad udruga umirovljenika na nivou Federacije.

POGLAVLJE II. DOPRINOSI

Članak 126.

(Upućujuće norme o doprinosima)

Doprinosi, obveznici doprinosa, uplatitelji doprinosa, osnovice i stope doprinosa, način obračuna i rokovi plaćanja, kao i druga pitanja koja se odnose na doprinose uređuju se posebnim zakonom.

Članak 127.

(Stopa doprinosa za staž osiguranja sa uvećanim trajanjem)

Stopa doprinosa za osiguranika kome se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem uvećava se aktuarski neutralno, a što će se urediti posebnim zakonom.

Članak 128.

(Upućujuće norme o obvezniku uplate doprinosa)

- (1) Obveznik uplate doprinosa je obavezan da uplati doprinos za mirovinsko i invalidsko osiguranje za sve obveznike doprinosa, sukladno posebnom zakonu.
- (2) Ukoliko ne postoji obveznik uplate doprinosa iz stavka (1) ovog članka, utvrđene zaostale obaveze može izmiriti i sam osiguranik ili kupac obveznika uplate doprinosa, kao i drugi organ uprave sukladno posebnom propisu.

POGLAVLJE III. SREDSTVA IZ PRORAČUNA FEDERACIJE

Članak 129.

(Sredstva iz proračuna)

- (1) Federacija iz proračuna, sukladno financijskim mogućnostima, osigurava nositelju osiguranja sredstva za pokriće obaveza nastalih po osnovu:
  - a) prava ostvarenih na temelju posebnih propisa o povoljnijem umirovljenju i to u iznosu propisanom svakim od posebnih propisa o povoljnijem umirovljenju,
  - b) prava ostvarenih na temelju posebnog staža iz članka 36. ovog zakona,
  - c) isplate mirovina vojnim osiguranicima pripadnicima bivše JNA državljanima BiH (u daljnjem tekstu: vojni osiguranici bivše JNA) - korisnicima mirovine koji imaju prebivalište na teritoriji Federacije, a kojima se mirovina isplaćuje u visini 50% iznosa mirovine određene sukladno propisima o mirovinskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 i 55/12),
  - d) prava ostvarenih na temelju stavka (9) članka 70. ovog zakona,
  - e) prava ostvarenih na temelju stavka (8) članka 71. ovog zakona.

- (2) Korisniku mirovine iz stavka (1) točka c) ovog članka mirovina se isplaćuje u drugu državu sukladno članku 114. ovog zakona.

Članak 130.

(Uvođenje trezorskog poslovanja nositelja osiguranja)

- (1) Financijsko poslovanje nositelja osiguranja obavlja se preko računa proračuna Federacije.
- (2) Sredstva za obavljanje djelatnosti nositelja osiguranja osiguravaju se prema odredbama ovoga zakona i drugih zakona.
- (3) Prihodi i sredstva za financiranje rashoda iz članka 125. ovoga zakona i njihov raspored utvrđuju se financijskim planom nositelja osiguranja koji je sastavni dio proračuna Federacije.
- (4) Ukoliko prihodi nositelja osiguranja ne pokrivaju rashode za isplatu mirovina, u tekućem mjesecu, potrebna razlika sredstava namirit će se iz proračuna Federacije, odnosno drugih izvora koje osigura Federacija.
- (5) Višak sredstava od doprinosa i drugih izvora je prihod proračuna Federacije.

Članak 131.

(Dinamika osiguravanja sredstava i podzakonski propisi)

- (1) Sredstva iz čl. 129. i 130. ovog zakona, Federacija osigurava mjesečno, najkasnije do petog u mjesecu za prethodni mjesec.
- (2) Federalno ministarstvo financija može donijeti propis kojim će se urediti način obračuna i utvrđivanja visine obaveze sukladno stavku (1) ovog članka.

DIO SEDMI - NAKNADA ŠTETE

Članak 132.

(Naknada štete)

- (1) Naknada štete počinjene nositelju osiguranja, odnosno povrat nezakonito i nepravilno izvršenih isplata mirovina i drugih novčanih primanja iz mirovinskog i invalidskog osiguranja vrši se po odredbama zakona kojim se uređuju obvezni odnosi, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.
- (2) Nositelj osiguranja ima pravo da zahtijeva naknadu pričinjene štete od poslodavca ako je tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika prouzrokovana zbog nepoduzimanja propisanih mjera zaštite na radu ili zaštite životne sredine, a po tom osnovu je ostvareno pravo iz mirovinskog i invalidskog osiguranja.
- (3) Nositelj osiguranja ima pravo da zahtijeva naknadu pričinjene štete od osobe koja je, namjerno ili krajnjom nepažnjom, prouzrokovala tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika, ako je, po tom osnovu, ostvareno pravo iz mirovinskog i invalidskog osiguranja.
- (4) Pri utvrđivanju visine štete ne uzimaju se u obzir iznosi uplaćenog doprinosa za to osiguranje, niti dužina navršenog mirovinskog staža.

Članak 133.

(Iznos zahtjeva za naknadu štete)

- (1) Zahtjev za naknadu štete može obuhvatiti ukupan iznos štete ili iznos dijela štete.
- (2) Iznos iz stavka (1) ovog članka obračunava se prema visini priznate mirovine, odnosno novčane naknade za tjelesno oštećenje, kao i prema očekivanom prosječnom vremenu korišćenja tog prava.

Članak 134.

(Preplaćeni iznos prava)

- (1) Osoba kojoj je na teret nositelja osiguranja izvršena isplata, na koju nije imala pravo po zakonu, obvezna je da vrati nositelju osiguranja primljeni iznos.

- (2) Nositelj osiguranja u upravnom postupku po službenoj dužnosti donosi rješenje o utvrđivanju preplaćenog iznosa mirovinskog primanja u kojem navodi visinu preplaćenog iznosa, način i rokove za povrat istog.

- (3) Rješenje o preplati mirovine je izvršna isprava shodno propisu kojim se uređuje ovršni postupak.

- (4) Ako je dužnik korisnik mirovine, nositelj osiguranja rješenjem može odrediti da preplaćeni iznos bude nadoknađen obustavom do trećine mjesečnog iznosa mirovine sve dok se na taj način ne izmiri preplaćeni iznos.

Članak 135.

(Naknada štete od osiguravajućeg društva)

Nositelj osiguranja ima pravo da zahtijeva naknadu štete i neposredno od osiguravajućeg društva, u slučaju da je šteta nastala upotrebom motornog vozila.

Članak 136.

(Zastara)

- (1) Pravo nositelja osiguranja na utvrđivanje nepripadajuće isplate i pravo na povrat nepripadajuće isplate zastarijeva za pet godina računajući od dana kada je zastara počela teći.
- (2) Zastara prava na utvrđivanje nepripadajuće isplate počinje teći nakon isteka godine u kojoj je nositelj osiguranja saznao za nepripadajuću isplatu, odnosno za primaoca nepripadajuće isplate.
- (3) Zastara prava na povrat nepripadajuće isplate počinje teći od pravomoćnosti rješenja kojim je utvrđena nepripadajuća isplata.
- (4) Ako se radi povrata nepripadajuće isplate, kamata ili troškova naplate vodi postupak pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, za vrijeme trajanja tog postupka zastara ne teče.
- (5) Tok zastare prava na utvrđivanje, odnosno prava na povrat nepripadajuće isplate, kamata i troškova naplate prekida se svakom službenom radnjom nositelja osiguranja usmjerenom na utvrđivanje ili povrat nepripadajuće isplate, kamata i troškova naplate, koja je dostavljena na znanje obvezniku povrata.
- (6) Nakon poduzetih radnji iz stavka (5) ovog članka zastarni rok počinje ponovo teći.

DIO OSMI - NADZOR I KAZNE NE ODREDBE

Članak 137.

(Nadzor)

- (1) Nadzor nad radom nositelja osiguranja vrši Ministarstvo, upravna inspekcija i Federalna uprava za inspekcijske poslove, svako u okviru svoje nadležnosti.
- (2) U vršenju inspekcijskog nadzora nadležni inspektor ili druga ovlaštena osoba, za utvrđene nepravilnosti poduzima mjere prema općim ovlaštenjima propisanim zakonom kojim se uređuje odgovarajuća oblast inspekcija.
- (3) Nadzor nad primjenom ovog zakona i propisa donesenih za njegovo provođenje u dijelu koji se tiče obaveze evidentiranja, kontrole i naplate doprinosa vrši Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine.

Članak 138.

(Novčane kazne za poslodavca, osiguranika i odgovornu osobu)

- (1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 10.000 KM kaznit će se za prekršaj:
- a) poslodavac ako postupa suprotno odredbama ovog zakona,
- b) osiguranik ako postupa suprotno odredbama ovog zakona.
- (2) Za prekršaj iz stavka (1) tačka a) ovog članka, novčanom kaznom od 500 KM do 2.000 KM, kaznit će se i odgovorna osoba poslodavca.

Članak 139.

(Novčane kazne za nositelja osiguranja)

- (1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 10.000 KM kaznit će se za prekršaj nositelj osiguranja ako:
- a) nadležnoj inspekciji ili drugoj ovlaštenoj osobi onemogućiti ostvarivanje uvida u upravno rješavanje, ne dostavi potrebne podatke, spise i obavještenja o pitanjima koja se odnose na upravne stvari koje se rješavaju u upravnom postupku ili ne postupi po nalogu upravne inspekcije,
  - b) Ministarstvima koje vrše nadzor nad primjenom zakona, onemogućiti uvid u upravno rješavanje, ne dostavi potrebne podatke, spise i obavještenja o pitanjima koja se rješavaju u upravnom postupku,
  - c) ne postupi u skladu sa uputom ili zahtjevom Ministarstva.
- (2) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka, novčanom kaznom od 500 KM do 2.000 KM kaznit će se i odgovorna osoba nositelja osiguranja.

DIO DEVETI - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 140.

(Isplata mirovina korisnicima koji ostvaruju pravo)

- (1) Korisnicima prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, koji su prava ostvarili po propisima koji su primjenjivani do stupanja na snagu ovog zakona, ta prava se obezbjeđuju i dalje, u dostignutom iznosu posljednje isplaćene mirovine, odnosno mirovine usklađene sa posljednjim koeficijentom prije stupanja na snagu ovog zakona i dalje će se usklađivati po odredbama ovog zakona.
- (2) Korisnicima prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, koji su prava ostvarili do 31.07.1998. godine, zakonski iznos mirovine se povećava za 10%, te se usklađuje sa posljednjim koeficijentom prije stupanja na snagu ovog zakona i dalje će se usklađivati po odredbama ovog zakona.
- (3) Korisnicima prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, koji su prava ostvarili od 31.07.1998. godine do 31.12.2007. godine, zakonski iznos mirovine se povećava za 5%, te se usklađuje sa posljednjim koeficijentom prije stupanja na snagu ovog zakona i dalje će se usklađivati po odredbama ovog zakona.
- (4) Pravo na mirovinu i naknadu plaće zbog manje plaće na drugom radnom mjestu ostvareno po propisima koji su važili prije stupanja na snagu ovog zakona neće se ponovo određivati po odredbama ovog zakona, osim u slučajevima određenim ovim zakonom.

Članak 141.

(Posebni slučajevi utvrđivanja podataka o mirovinskom stažu)

Kada se ne raspolaze podacima o mirovinskom stažu registriranom u matičnoj evidenciji, odnosno u slučaju utvrđivanja podataka o mirovinskom stažu sukladno čl. 99. i 101. stavak (3) ovog zakona, mirovinski staž utvrdit će se na temelju slijedeće dokumentacije:

- a) radne knjižice,
- b) pravomoćnog rješenja o mirovinskom stažu,
- c) rješenja o prijemu u radni odnos,
- d) rješenja o rasporedu na radno mjesto i prestanku radnog odnosa,
- e) obavještenja o plaći i stažu osiguranja,
- f) prijepisa osobnog kartona o zdravstvenom osiguranju,
- g) drugih odgovarajućih dokumenata.

Članak 142.

(Izuzetna prijevremena starosna mirovina za muškarce)

Izuzetno od članka 40. ovog zakona, osiguranik muškarac ima pravo na starosnu mirovinu kad navrší najmanje u:

- a) 2018. godini 60 godina i šest mjeseci života i 35 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- b) 2019. godini 61 godinu života i 36 godina staža osiguranja,
- c) 2020. godini 61 godinu i šest mjeseci života i 36 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- d) 2021. godini 62 godine života i 37 godina staža osiguranja,
- e) 2022. godini 62 godine i šest mjeseci života i 37 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- f) 2023. godini 63 godine života i 38 godina staža osiguranja,
- g) 2024. godini 63 godine i šest mjeseci života i 38 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- h) 2025. godini 64 godine života i 39 godina staža osiguranja,
- i) 2026. godini 64 godine i šest mjeseci života i 39 godina i šest mjeseci staža osiguranja.

Članak 143.

(Izuzetna prijevremena starosna mirovina za žene)

Izuzetno od članka 40. ovog zakona, osiguranik žena ima pravo na starosnu mirovinu kad navrší najmanje u:

- a) 2018. godini 55 godina i šest mjeseci života i 30 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- b) 2019. godini 56 godina života i 31 godinu staža osiguranja,
- c) 2020. godini 56 godina i šest mjeseci života i 31 godinu i šest mjeseci staža osiguranja,
- d) 2021. godini 57 godina života i 32 godine staža osiguranja,
- e) 2022. godini 57 godina i šest mjeseci života i 32 godine i šest mjeseci staža osiguranja,
- f) 2023. godini 58 godina života i 33 godine staža osiguranja,
- g) 2024. godini 58 godina i šest mjeseci života i 33 godine i šest mjeseci staža osiguranja,
- h) 2025. godini 59 godina života i 34 godine staža osiguranja,
- i) 2026. godini 59 godina i šest mjeseci života i 34 godine i šest mjeseci staža osiguranja,
- j) 2027. godini 60 godina života i 35 godina staža osiguranja,
- k) 2028. godini 60 godina i šest mjeseci života i 35 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- l) 2029. godini 61 godinu života i 36 godina staža osiguranja,
- m) 2030. godini 61 godinu i šest mjeseci života i 36 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- n) 2031. godini 62 godine života i 37 godina staža osiguranja,
- o) 2032. godini 62 godine i šest mjeseci života i 37 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- p) 2033. godini 63 godine života i 38 godina staža osiguranja,
- q) 2034. godini 63 godine i šest mjeseci života i 38 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- r) 2035. godini 64 godine života i 39 godina staža osiguranja,
- s) 2036. godini 64 godine i šest mjeseci života i 39 godina i šest mjeseci staža osiguranja.

Članak 144.

(Izuzetna prijevremena starosna mirovina za osiguranike)

Izuzetno od članka 40. ovog zakona, osiguranik ima pravo na starosnu mirovinu i kada navrší 40 godina mirovinskog staža i najmanje 62 godine života.

Članak 145.

(Umanjenje mirovine)

Osigurancima iz čl. 142., 143. i 144. ovog zakona, za svaki mjesec ranijeg odlaska u mirovinu u odnosu na propisanih 65 godina života, iznos ostvarene mirovine umanjuje se za 0,333333%.

Članak 146.

(Stimulacija za kasniji odlazak u starosnu mirovinu)

Osigurancima iz članka 40. ovog zakona, za svaki mjesec kasnijeg odlaska u starosnu mirovinu u odnosu na propisanih 65 godina života, iznos ostvarene mirovine uvećava se za 0,166666%.

Članak 147.

(Posmrtnina)

- (1) U slučaju smrti korisnika mirovine sa prebivalištem u Federaciji ili Distriktu Brčko Bosne i Hercegovine, nasljedniku - članu uže obitelji, koje izmiri troškove sahrane pripada naknada pogrebnih troškova u visini prosječne mirovine isplaćene u mjesecu prije smrti korisnika mirovine.
- (2) Zahtjev za naknadu troškova sahrane podnosi se u roku od tri mjeseca od dana smrti korisnika mirovine.
- (3) Postupak i potrebnu dokumentaciju za ostvarivanje naknada iz stavka (1) ovog članka, uredit će nositelj osiguranja svojim aktom, na koji suglasnost daje Vlada Federacije.

Članak 148.

(Rok za donošenje podzakonskih akata)

Nositelj osiguranja dužan je svoje opće akte uskladiti sa odredbama ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 149.

(Rok za donošenja pravilnika)

Ministarstvo će u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti Pravilnik iz članka 33. ovog zakona.

Članak 150.

(Primjena postojećih propisa i rok za uspostavu trezorskog poslovanja)

- (1) Do donošenja propisa iz čl. 148. i 149. ovog zakona, primjenjivat će se propisi koji su bili na snazi na dan stupanja na snagu ovog zakona, ako nisu u suprotnosti sa ovim zakonom.
- (2) Odredbe članka 130. ovog zakona, neće se primjenjivati u periodu od najduže od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona, odnosno do sticanja finansijskih i tehničkih uvjeta o čemu će odluku donijeti Vlada Federacije. U tom periodu na finansijsko poslovanje nositelja osiguranja primjenjivat će se propisi koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 151.

(Okončanje pokrenutih postupaka)

Postupci koji nisu okončani do stupanja na snagu ovog zakona, okončat će se po propisima koji su važili u vrijeme podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava.

Članak 152.

(Prestanak važenja propisa)

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 i 55/12).

Članak 153.

(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Edin Mušić, v. r.

Predsjedateljica
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Lidija Bradara, v. r.

На основу члана IV.B.7. а)(IV) Устава Федерације Босне и Херцеговине, доносим

УКАЗ

О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О ПЕНЗИЈСКОМ И ИНВАЛИДСКОМ ОСИГУРАЊУ

Проглашава се Закон о пензијском и инвалидском осигурању, који је усвојио Парламент Федерације Босне и Херцеговине на сједници Представничког дома од 24.01.2018. године и на сједници Дома народа од 25.01.2018. године.

Број 01-02-97-01/18
19. фебруара 2018. године
Сарајево

Предсједник
Маринко Чавара, с. р.

ЗАКОН

О ПЕНЗИЈСКОМ И ИНВАЛИДСКОМ ОСИГУРАЊУ
ДИО ПРВИ - ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет закона)

Овим законом уређује се обавезно пензијско и инвалидско осигурање на основу међугенерациске солидарности (у даљем тексту: обавезно осигурање) и добровољно пензијско и инвалидско осигурање за лица која нису обавезно осигурана по овом закону (у даљем тексту: добровољно осигурање), као и права и обавезе на основу тих осигурања.

Члан 2.

(Појмови)

Поједини појмови у смислу овог закона имају следеће значење:

- a) Пензијско и инвалидско осигурање на основу генерациске солидарности је систем пензијског и инвалидског осигурања у којем се осигураницима на начелима узајамности и солидарности осигуравају права за случај настанка ризика старости, инвалидности и физичке онеспособљености, а члановима њихових породица права за случај смрти осигураника, односно корисника права,
- b) Осигураник је физичко лице које је на основу радне активности (радни однос, обављање дјелатности, добровољно осигурање и др.) обавезно осигурано на пензијско и инвалидско осигурање на основу генерациске солидарности,
- c) Осигурано лице је физичко лице осигурано на пензијско и инвалидско осигурање на основу генерациске солидарности у одређеним околностима за ризик смрти и инвалидности проузроковане повредом на раду или професионалном болести,
- d) Пензијски стаж је групни назив периода проведених у обавезном осигурању (стаж осигурања) и периода проведених ван осигурања који се под одређеним условима признају у пензијски стаж (посебан стаж),

- e) Стаж осигурања с увећаним трајањем је период проведен у обавезном пензијском и инвалидском осигурању који се рачуна са увећаним трајањем. Посебним прописима се одређују радна мјеста и занимања на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем,
- f) Пензија (старосна, инвалидска и породична) је право из пензијског и инвалидског осигурања чија се материјална вриједност исказује у новчаном износу,
- g) Најнижа пензија је најниже новчано примање из пензијског и инвалидског осигурања које се одређује у складу са одредбама овог закона,
- h) Корисник пензије је осигураник, односно лице којем је признато право на пензију,
- i) Накнада због физичке онеспособљености је новчано примање из пензијског и инвалидског осигурања због физичке онеспособљености настале као посљедица повреде на раду или професионалне болести,
- j) Матична евиденција је скуп података о осигураницима, обвезницима уплате доприноса и корисницима права из пензијског и инвалидског осигурања, који се обавезно воде код Федералног завода за пензијско и инвалидско осигурање (у даљем тексту: носилац осигурања),
- k) Полицијски службеник, у смислу овог закона, је лице које је као такво дефинисано посебним законом на основу којег права из пензијског и инвалидског осигурања остварује код носиоца осигурања.

Члан 3.

(Начела)

Осигураницима се на начелима узајамности и солидарности обавезно осигуравају права за случај старости или инвалидности, а члановима њихових породица право за случај смрти осигураника, односно корисника пензије.

Члан 4.

(Права)

- (1) Права из пензијског и инвалидског осигурања су:
  - a) право на старосну пензију,
  - b) право на инвалидску пензију,
  - c) права осигураника са промијењеном радном способношћу,
  - d) право по основу физичке онеспособљености,
  - e) право на породичну пензију.
- (2) Права из пензијског и инвалидског осигурања остварују се и користе под условима прописаним овим законом.
- (3) Обим права зависи од дужине пензијског стажа осигураника и висине плата и основица осигурања на које је плаћен допринос за пензијско и инвалидско осигурање, изузев у случајевима прописаним овим законом.

Члан 5.

(Општа начела о правима)

- (1) Права из пензијског и инвалидског осигурања су неутуђива, лична и материјална права и не могу се пренијети на другог нити се могу наслиједити.
- (2) Права из пензијског и инвалидског осигурања не могу застарјети.
- (3) Доспјела новчана примања на основу права из пензијског и инвалидског осигурања која нису исплаћена до смрти корисника права могу се наслеђивати.
- (4) Доспјела новчана примања из смрти корисника права који нема наследника припадају носиоцу осигурања.

- (5) Новчана примања из пензијског и инвалидског осигурања могу бити предмет извршења и обезбјеђења, у складу са законом.

Члан 6.

(Кориштење и престанак права)

- (1) Кориштење права из пензијског и инвалидског осигурања може се ограничити у случајевима и под условима утврђеним законом.
- (2) Стечена права из пензијског и инвалидског осигурања могу престати у случајевима утврђеним законом.

Члан 7.

(Опште напомене о остваривању и организацији)

- (1) Остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања на основу генерацијске солидарности проводи носилац осигурања.
- (2) Организација, органи управљања, руковођења, надзор и друга питања значајна за рад носиоца осигурања уређују се посебним законом из области организације пензијског и инвалидског осигурања у Федерацији Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерација).

Члан 8.

(Начело двостепености и примјене одредби о управном поступку)

- (1) У поступку остваривања права из пензијског и инвалидског осигурања осигурава се двостепеност рјешавања код носиоца осигурања, као и судска заштита права.
- (2) У поступку рјешавања о правима из пензијског и инвалидског осигурања примјењују се одредбе Закона о управном поступку, ако овим законом није другачије одређено.

ДИО ДРУГИ - ОСИГУРАНИЦИ

ПОГЛАВЉЕ I. ОСИГУРАНИК У ОБАВЕЗНОМ ОСИГУРАЊУ

Члан 9.

(Лице осигурано у обавезном и добровољном осигурању)

Осигураник је, у складу са овим законом, лице осигурано на обавезно пензијско и инвалидско осигурање (у даљем тексту: осигураник у обавезном осигурању) и лице осигурано на добровољно пензијско и инвалидско осигурање (у даљем тексту: осигураник у добровољном осигурању).

Члан 10.

(Осигураник у обавезном осигурању)

- (1) Осигураник у обавезном осигурању је:
  - a) лице запослено на основу уговора о раду или другог акта послодавца (у даљем тексту: осигураник запосленик),
  - b) лице које обавља самосталну дјелатност (у даљем тексту: осигураник самосталних дјелатности),
  - c) лице које обавља вјерску службу (у даљем тексту: осигураник вјерски службеник) и
  - d) лице које обавља пољопривредну дјелатност (у даљем тексту: осигураник пољопривредник).
- (2) Ако лице истовремено испуњава услове за осигурање по више основа из става (1) овог члана, основ осигурања одређује се на тај начин што постојање основа осигурања по претходној тачки искључује основ осигурања из наредне тачке.

Члан 11.

(Осигураник запосленик)

Осигураник запосленик је:

- a) лице запослено у привредном друштву, органу управе, јавној установи или другој организацији на територији Федерације,

- b) лице запослено у институцијама Босне и Херцеговине (у даљем тексту: БиХ) и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Брчко Дистрикт), са пребивалиштем на територији Федерације,
- c) професионална војна лица запослена у Министарству одбране БиХ и Оружаним снагама БиХ, са пребивалиштем на територији Федерације,
- d) лице запослено у Брчко Дистрикту или институцијама БиХ са пребивалиштем у Брчко Дистрикту, ако је пријављено у Јединствени систем регистрације, контроле и наплате доприноса Пореске управе Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Јединствени систем),
- e) лице запослено код осигураника из члана 12. тачка а) овог закона или код носноца пољопривредног газдинства,
- f) лице које професионално обавља јавну функцију ако за обављање те функције остварује плату,
- g) запослено лице упућено на рад у иностранство, под условом да није обавезно осигурано по прописима државе у коју је упућено на рад, ако међународним уговором није другачије одређено,
- h) држављанин БиХ који је на територији БиХ запослен код међународних организација, дипломатских или конзуларних представништва, страних правних или физичких лица, ако међународним уговором није другачије одређено,
- i) страни држављанин и лице без држављанства који су на територији БиХ запослени код страних правних или физичких лица, ако међународним уговором није другачије одређено, као и код међународних организација, дипломатских или конзуларних представништва, ако је такво осигурање предвиђено међународним уговором,
- j) лице које у складу са законом обавља привремене и повремене послове у складу са прописима о раду.

Члан 12.

(Осигураник самосталних дјелатности)

Осигураник самосталних дјелатности је:

- a) лице које у складу са законом обавља обртничку дјелатност, односно обавља привредну дјелатност производњом, прометом и пружањем услуга на тржишту, ради стицања добити,
- b) лице које у складу са посебним прописима, самостално у виду занимања, обавља професионалну дјелатност,
- c) члан привредног друштва или друге организације, који за свој рад прима уговорену накнаду (у даљем тексту: уговорена накнада),
- d) члан органа управљања или органа надзора, који за свој рад прима уговорену накнаду,
- e) лице које обавља послове на основу уговора о дјелу, ауторског или другог уговора и за извршени посао остварује уговорену накнаду,
- f) лице изабрано или именовано на јавну функцију ако за обављање те функције остварује накнаду,
- g) врхунски спортисти, ако нису осигурани по другом основу.

Члан 13.

(Осигураник вјерски службеник)

Осигураник вјерски службеник је лице која обавља вјерску службу на основу постављења од стране надлежне цркве и вјерске заједнице уписане у јединствени регистар

вјерских заједница који води надлежно министарство, а која није осигурана по другој основи.

Члан 14.

(Осигураник пољопривредник)

Осигураник пољопривредник је лице које обавља пољопривредну производњу и које је уписано у Регистар пољопривредних газдинстава као носилац пољопривредног газдинства, које има општу здравствену способност и које није обавезно осигурано по другом основу.

Члан 15.

(Осигураник незапослено лице)

Осигураником у обавезном осигурању сматра се и лице за које је по прописима којима се регулишу права незапослених лица уплаћен допринос за пензијско и инвалидско осигурање (у даљем тексту: допринос).

Члан 16.

(Стицање статуса осигураника)

Статус осигураника у обавезном осигурању стиче се подношењем пријаве у Јединствени систем коју је поднио обавезник уплате доприноса, а престаје подношењем одјаве.

ПОГЛАВЉЕ II. ОСИГУРАНИК У ОБАВЕЗНОМ ОСИГУРАЊУ У ОДРЕЂЕНИМ ОКОЛНОСТИМА

Члан 17.

(Лица осигурана у одређеним околностима)

Лице је обавезно осигурано за случај инвалидности и смрти због повреде на раду и професионалне болести, док се налази у следећим околностима:

- a) за вријеме учешћа у акцији спашавања или одбране од елементарних непогода (пожар, поплава, земљотрес и друге непогоде проузроковане вишом силом) на територији Федерације или у акцији предузетој ради спашавања живота грађана или отклањања материјалне штете на имовини,
- b) за вријеме пружања помоћи органима власти по њиховом захтјеву,
- c) ученик или студент за вријеме практичне наставе, односно за вријеме стручне праксе код послодавца,
- d) за вријеме обављања обавезног рада приликом издржавања казне затвора, малољетничког затвора и за вријеме извршења васпитне мјере у васпитној установи, установи за преваспитавање или у посебној васпитној установи,
- e) за вријеме преквалификација или доквалификације, у складу са законом,
- f) за вријеме рада код послодавца без заснивања радног односа (волонтерски рад), у складу са законом,
- g) за вријеме обављања привремених и повремених послова преко омладинских задруга до навршених 26 година живота ако се налази на редовном школовању,
- h) за вријеме вршења одређених јавних функција или грађанских дужности по позиву надлежних органа и органа јединице локалне самоуправе,
- i) лице са тешкоћама у развоју за вријеме стручног оспособљавања, након завршеног основног образовања,
- j) за вријеме учествовања на организованим спортским такмичењима.

Члан 18.

(Стицање статуса осигураника у одређеним околностима)

Ради стицања статуса осигураника за лице из члана 17. овог закона, обавезник уплате доприноса обавезан је да у

Јединствени систем достави пријаву лица које се налази у тим околностима.

ПОГЛАВЉЕ III. ОСИГУРАНИК У ДОБРОВОЉНОМ ОСИГУРАЊУ

Члан 19.

(Осигураник у добровољном осигурању)

Лице које није осигураник у обавезном осигурању може се осигурати на добровољно осигурање под условима, у обиму и на начин предвиђен овим законом, ако има пребивалиште на територији Федерације или територији Брчко Дистрикта, има општу здравствену способност, ако је старије од 15 година а најкасније до навршене 65 године, те ако је држављанин Босне и Херцеговине.

Члан 20.

(Изузетак за стицање статуса осигурања у добровољном осигурању)

Лице које се налази на редовном школовању и лице које је остварило право на пензију не може бити осигураник у добровољном осигурању.

Члан 21.

(Моменат стицања, утврђивање, престанак и основица за добровољно осигурање)

- (1) Добровољно осигурање се обезбјеђује почев од дана подношења захтјева за утврђивање статуса осигураника у добровољном осигурању.
- (2) Добровољно осигурање престаје на захтјев осигураника.
- (3) Добровољно осигурање престаје када Пореска управа достави носиоцу осигурања обавијест о неуплаћеним доприносима за три узастопна мјесеца, и то задњег дана последњег мјесеца за који је уплаћен допринос.
- (4) Статус осигураника у добровољном осигурању утврђује носилац осигурања рјешењем.
- (5) Основицу за добровољно осигурање утврђује носилац осигурања својом одлуком, уколико другим прописом није другачије ријешено.

ДИО ТРЕЋИ - ПЕНЗИЈСКИ СТАЖ ПОГЛАВЉЕ I. СТАЖ ОСИГУРАЊА

Члан 22.

(Пензијски стаж)

Пензијски стаж на основу којег се остварују права из пензијског и инвалидског осигурања обухвата стаж осигурања и посебан стаж, као и вријеме које се рачуна у пензијски стаж по прописима који су важили до ступања на снагу овог закона, ако овим законом није другачије одређено.

Члан 23.

(Стаж осигурања)

Под стажом осигурања подразумијева се стаж осигурања са ефективним трајањем и стаж осигурања са увећаним трајањем.

Члан 24.

(Стаж осигурања са ефективним трајањем)

У стаж осигурања са ефективним трајањем рачуна се вријеме које је осигураник, после 15. године живота, провео у обавезном или добровољном осигурању, за које је уплаћен допринос.

Члан 25.

(Рачунање стажа осигурања са ефективним трајањем)

- (1) Осигуранику у обавезном осигурању у стаж осигурања са ефективним трајањем рачуна се вријеме проведено на раду са пуним радним временом, у складу са прописима о раду.

- (2) Као вријеме проведено на раду са пуним радним временом подразумијева се и вријеме које је осигураник провео на раду са непуним радним временом, ако је радно вријеме, у складу са прописима о раду, изједначено са пуним радним временом.

Члан 26.

(Посебни случајеви рачунања стажа осигурања са ефективним трајањем)

- (1) Вријеме које је осигураник у обавезном осигурању провео на раду са непуним радним временом, у складу са прописима о раду, рачуна се у стаж осигурања са ефективним трајањем сразмјерно радном времену проведеном на раду у односу на пуно радно вријеме.
- (2) Вријеме проведено на раду на сезонским пословима у складу са прописима о раду, са радним временом дужим од пуног радног времена, рачуна се у стаж осигурања са ефективним трајањем тако што се прерачунава на пуно радно вријеме.

Члан 27.

(Прерачун уговорене накнаде у стаж осигурања)

- (1) Осигуранику из члана 12. тач. ц), д), е) и ф) овог закона стаж осигурања рачуна се према оствареној уговореној накнади за коју је уплаћен допринос.
- (2) Осигуранику из става (1) овог члана стаж осигурања са ефективним трајањем изражен у мјесецима утврђује се тако што се износ уговорене накнаде са порезима и доприносима, тј. бруто износ уговорене накнаде исплаћене у току године, подијели са просјечном мјесечном бруто платом у Федерацији оствареном у претходној години, под условом да су порези и доприноси уплаћени као за лица из чл. 10. и 11. овог закона.

Члан 28.

(Стаж осигурања незапослених лица)

У стаж осигурања са ефективним трајањем рачуна се вријеме за које је незапослено лице у складу са прописима којима се регулишу права незапослених особа уплаћен допринос.

Члан 29.

(Максималан износ стажа осигурања са ефективним трајањем)

Стаж осигурања са ефективним трајањем остварен по свим основима утврђеним овим законом може износити највише 12 мјесеци у једној календарској години.

Члан 30.

(Рачунање и степен увећања стажа осигурања)

- (1) У стаж осигурања са увећаним трајањем рачуна се вријеме у којем је осигураник радио на нарочито тешком, опасном и по здравље штетном радном мјесту односно послу, као и на радном мјесту односно послу на којем осигураник после навршења одређених година живота не може успјешно да обавља своју професионалну дјелатност и за које је, поред доприноса за стаж осигурања са ефективним трајањем, плаћен допринос сразмјерно степену увећања стажа.
- (2) Степен увећања стажа осигурања из става (1) овог члана зависи од тежине, опасности и штетности рада, односно од природе посла, а може износити највише 50%.

Члан 31.

(Радна мјеста на која се примјењује стаж осигурања са увећаним трајањем)

- (1) Као радно мјесто, односно посао на којем је рад нарочито тежак, опасан и штетан по здравље (радно мјесто са нарочито повећаним ризиком) може се утврдити

радно мјесто односно посао на којем постоје следећи услови:

- a) да у вези с обављањем посла постоје штетни утицаји на здравствено стање и радну способност осигураника, и поред тога што су примјењене све опште и посебне мјере заштите и здравља на раду утврђене прописима, као и друге превентивне мјере које могу утицати на отклањање и смањивање штетних утицаја и
  - b) да се посао обавља у условима штетних утицаја у непрекидном току процеса рада.
- (2) Као радно мјесто, односно посао на којем осигураник после одређених година живота не може успјешно да обавља своју професионалну дјелатност, може се утврдити радно мјесто односно посао у оним занимањима у којима, због природе и тежине посла, физиолошке функције организма опадају у тој мјери да онемогућавају даље успјешно обављање те професионалне дјелатности.

Члан 32.

(Рачунање стажа осигурања са увећаним трајањем)

- (1) Осигуранику из члана 30. овог закона стаж осигурања рачуна се са увећаним трајањем само за вријеме које је радио пуно радно вријеме, тј. које је ефективно провео на раду, уколико другим прописом није другачије одређено.
- (2) Као пуно радно вријеме рачуна се и непуно радно вријеме из члана 25. став (2) овог закона.
- (3) Као вријеме ефективно проведено на раду сматра се и вријеме које је осигураник провео на годишњем одмору и плаћеном одсуству, у складу са законом.

Члан 33.

(Поступак утврђивања радних мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем)

- (1) Радна мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем и степен увећања стажа по том основу, изузев радних мјеста из члана 34. овог закона, правилником утврђује Федерално министарство рада и социјалне политике (у даљем тексту: Министарство), а на приједлог носиоца осигурања.
- (2) Радна мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем Министарство утврђује по претходно прибављеном мишљењу одговарајућих стручних и научних организација.
- (3) Радна мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем која нису утврђена Правилником из става (1) овог члана, утврђују се по приједлогу послодавца, инспектора рада или синдиката, а на основу анализе и мишљења о испуњености услова за утврђивање радних мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем.
- (4) Анализу и мишљење о испуњености услова за утврђивање радних мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем даје: стручна овлаштена организација или институција предвиђена прописима из области заштите на раду, која мора испуњавати услове у погледу кадра и техничке опремљености и надлежни мјеродавни инспекцијски или други законом одређени орган који врши надзор над општим и посебним мјерама заштите на раду у складу са прописима о заштити на раду као и другим мјерама које могу утицати на отклањање и смањење штетних утицаја.
- (5) Поступак утврђивања и поступак ревизије радних мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, врсте ризика код којих се може увећавати

стаж, неопходну документацију за утврђивање радних мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, уређује Министарство, на приједлог носиоца осигурања.

Члан 34.

(Посебни прописи за стаж осигурања са увећаним трајањем)

Радна мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем и степен увећања стажа по том основу за одређене категорије осигураника могу се уредити и другим кантоналним, федералним или државним законом.

Члан 35.

(Ревизија радних мјеста за стаж осигурања са увећаним трајањем)

- (1) Радна мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, као и степен увећања стажа осигурања подлијежу ревизији.
- (2) Под ревизијом радних мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем и ревизијом степена увећања стажа осигурања сматра се поновна оцјена постојања услова из члана 30. овог закона.
- (3) Ревизија радних мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем и ревизија степена увећања стажа врши се на начин и у поступку по којима се врши њихово утврђивање.
- (4) Радна мјеста на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, као и степен увећања стажа осигурања подлијежу ревизији најкасније у року од пет година од дана утврђивања.
- (5) Уколико овлаштени подносилац захтјева из члана 33. став (3) овог закона не покрене поступак ревизије у року из става (4) овог члана, рачунање стажа осигурања са увећаним трајањем престаје истеком тог рока.

ПОГЛАВЉЕ II. ПОСЕБАН СТАЖ

Члан 36.

(Посебан стаж)

- (1) Лицима која су узела учешће у припремама за одбрану БиХ, односно која су узела учешће у одбрани БиХ као припадници Армије Републике БиХ, односно Хрватског вијећа обране и органа унутрашњих послова, сагласно прописима који су се на њих односили прије ступања на снагу овог закона, у пензијски стаж, као посебан стаж у двоструком трајању, рачуна се вријеме које су провели у припремама за одбрану односно у одбрани БиХ у периоду од 18. септембра 1991. године до 23. децембра 1995. године, у складу са прописима о критеријима, начину и поступку признавања и издавања увјерења на основу којих се ово вријеме признаје у пензијски стаж као посебан стаж.
- (2) У буџету Федерације осигуравају се средства за покриће дијела висине пензије по основу признатог стажа из става (1) овог члана и то за пензије остварене по закону.

Члан 37.

(Однос посебног стажа и стажа осигурања)

Посебан стаж из члана 36. овог закона, не чини стаж осигурања, без обзира на то да ли је унесен у матичну евиденцију носиоца осигурања.

Члан 38.

(Урачунавање посебног стажа)

- (1) Посебан стаж из члана 36. став (1) овог закона урачунаће се у пензијски стаж само уз писмену сагласност лица на кога се тај стаж односи.
- (2) Лицима из члана 36. став (1) овог закона, која су правоснажном пресудом осуђена због кривичног дјела

ратног злочина, посебан стаж из члана 36. став (1) овог закона не рачуна се у пензијски стаж.

ДИО ЧЕТВРТИ - ПРАВА ИЗ ПЕНЗИЈСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА

ПОГЛАВЉЕ I. СТАРОСНА ПЕНЗИЈА

Члан 39.

(Права из пензијског и инвалидског осигурања)

Права из пензијског и инвалидског осигурања у складу са овим законом су:

- a) за случај старости – старосна пензија,
- b) за случај инвалидности – осигураницима код којих је утврђена I. категорија инвалидности – губитак радне способности осигурава се инвалидска пензија, а осигураницима код којих је утврђена II. категорија инвалидности - промијењена радна способност осигурава се право да буде распоређен на друго одговарајуће радно мјесто, односно право на одговарајуће запослење, преквалификацију односно доквалификацију, као и право на одговарајуће новчане накнаде у вези с кориштењем тих права,
- c) за случај смрти осигураника, односно корисника старосне или инвалидске пензије – породична пензија и право на накнаду погребних трошкова у складу са овим законом,
- d) за случај физичке онеспособљености – накнада за физичку онеспособљеност.

Члан 40.

(Услови за старосну пензију)

Право на старосну пензију има осигураник када наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања, односно најмање 20 година пензијског стажа или када наврши 40 година стажа осигурања без обзира на године живота.

Члан 41.

(Смањење старосне границе за старосну пензију)

Осигуранику који има навршен стаж осигурања са увећаним трајањем старосна граница за остваривање права на старосну пензију из члана 40. овог закона снижава се за укупно увећање стажа.

Члан 42.

(Увећање стажа и ограничења)

- (1) Увећање стажа је разлика између укупно утврђеног стажа осигурања са увећаним трајањем и стажа осигурања у ефективном трајању за исти период.
- (2) Старосна граница из члана 41. овог закона може се снижавати највише до 45 година живота.

Члан 43.

(Висина старосне пензије)

Висина старосне пензије одређује се тако што се лични бодови осигураника помноже са вриједношћу општег бода на дан остваривања права.

Члан 44.

(Лични бодови осигураника)

- (1) Укупни лични бодови осигураника утврђују се као збир личних бодова на основу стажа осигурања и личних бодова на основу посебног стажа из става (5) овог члана.
- (2) Лични бодови на основу стажа осигурања добију се множењем личног коефицијента осигураника и његовог стажа осигурања.
- (3) За одређивање личних бодова осигураника, пензијски стаж може износити и више од 40 година.

(4) Ради одређивања личних бодова осигураника, пензијски стаж се исказује бројчано, а утврђује се тако да се свака година рачуна као 1, сваки мјесец као 0,083333, а сваки дан као 0,002777.

(5) Лицима из члана 36. овог закона, приликом израчуна пензије по овом закону, лични бодови за сваку годину посебног стажа износе 0,5 бодова, за признату пуну годину оствареног посебног стажа, за сваки мјесец износе 0,041666 бода, а за сваки дан износе 0,001388 бода.

(6) Као један мјесец, у складу са ст. (3), (4) и (5) овог члана, рачуна се 30 дана.

Члан 45.

(Лични коефицијент осигураника)

- (1) Лични коефицијент осигураника утврђује се тако што се збир годишњих личних коефицијената подијели са периодом за који су обрачунати.
- (2) Период за који су обрачунати годишњи лични коефицијенти утврђује се у складу са чл. 44. ст. (4) и (5) овог закона.

Члан 46.

(Годишњи лични коефицијент осигураника)

- (1) Годишњи лични коефицијент утврђује се тако што се укупан износ плата, односно основица осигурања осигураника, почев од 1. јануара 1970. године, изузимајући годину остваривања права и 1992., 1993., 1994. и 1995. годину, за сваку календарску годину подијели са просјечном годишњом платом у СР БиХ, односно у Федерацији за исту календарску годину.
- (2) За годину остваривања права не утврђује се годишњи лични коефицијент, осим у случају када се право на пензију остварује само на основу тог стажа осигурања.
- (3) Под укупним износом плата, односно основица осигурања подразумијева се укупан годишњи износ плата, основица осигурања, новчаних и новчане прихода и накнада које је осигураник остварио, на које је обрачунат и уплаћен допринос.
- (4) Ако су плате, односно основице осигурања унесене у матичну евиденцију носиоца осигурања у нето износу, онда се дијеле са просјечном годишњом нето платом у СР БиХ, односно Федерацији, а ако су унесене у бруто износу, онда се дијеле са просјечном годишњом бруто платом.
- (5) Годишњи лични коефицијент може износити највише пет.
- (6) Податак о просјечној годишњој плати у Федерацији, објављује Федерални завод за статистику.
- (7) Осигуранику за кога нема података о платама, односно основицама осигурања за поједине године, као годишњи лични коефицијент за те године узима се годишњи лични коефицијент из године која претходи тој години, а ако нема ниједне године која претходи тој години, онда се узима годишњи лични коефицијент из године која слиједи.
- (8) Осигуранику за кога нема података о платама, односно основицама осигурања нити за једну годину, годишњи лични коефицијент износи 0,5 за сваку пуну годину стажа осигурања, 0,041666 за сваки мјесец стажа осигурања и 0,001388 за сваки дан стажа осигурања.

Члан 47.

(Вриједност општег бода)

Вриједност општег бода на дан ступања на снагу овог закона износи 14,00 КМ.

ПОГЛАВЉЕ II. ПРАВА НА ОСНОВУ ИНВАЛИДНОСТИ

Члан 48.

(Појам инвалидности)

- (1) Инвалидност код осигураника у обавезном осигурању постоји када се утврди да је, због трајних промјена у здравственом стању које се не могу отклонити лијечењем или медицинском рехабилитацијом, настала промијењена радна способност или губитак способности за рад на радном мјесту односно послу који је обављао на дан оцјене радне способности или који је обављао прије престанка осигурања.
- (2) Промијењена радна способност постоји када осигураник у обавезном осигурању, због трајних промјена у здравственом стању, са радним напором који не угрожава његово здравствено стање, не може да ради на радном мјесту односно послу из става (1) овог члана, али може са пуним радним временом, са или без преквалификације или доквалификације, да ради на другом радном мјесту односно послу који одговара његовој стручној спреми односно радној способности стеченој радом.
- (3) Губитак радне способности (I. категорија инвалидности) постоји када се утврди да осигураник у обавезном осигурању трајно није способан за рад на радном мјесту односно послу који је обављао на дан оцјене радне способности или које је обављао прије престанка осигурања, као ни за друго радно мјесто односно посао који одговара његовој стручној спреми односно радној способности стеченој радом нити се преквалификацијом или доквалификацијом може оспособити за друге послове који одговарају његовој стручној спреми односно радној способности стеченој радом.
- (4) Инвалидност према ставу (1) овог члана може проузроковати повреда на раду, професионална болест, повреда ван рада и болест.
- (5) Инвалидност код осигураника пољопривредника постоји када се утврди да је, због трајних промјена у здравственом стању које се не могу отклонити лијечењем или медицинском рехабилитацијом, због повреде ван рада или због болести, настала потпуна неспособност за обављање пољопривредне дјелатности односно послова које редовно обавља у свом пољопривредном газдинству.
- (6) Инвалидност код осигураника у добровољном осигурању постоји када се утврди да је, због трајних промјена у здравственом стању које се не могу отклонити лијечењем или медицинском рехабилитацијом, настала потпуна неспособност за привређивање.
- (7) Потпуна неспособност за привређивање постоји када лице због врсте и тежине физичког или менталног оштећења или врсте и тежине психичке болести није способно за обављање најједноставнијих послова.

Члан 49.

(Повреда на раду)

- (1) Повредом на раду сматра се:
  - a) повреда осигураника, проузрокована непосредним и краткотрајним механичким, физичким или хемијским дјеловањем, наглим промјенама положаја тијела, изненадним оптерећењем тијела или другим промјенама физиолошког стања организма, ако је таква повреда узрочно везана за обављање посла који је основ осигурања,
  - b) повреда коју осигураник претрпи на редовном путу од стана до мјеста рада и обратно, односно

ради обављања дјелатности на основу које је осигуран.

- (2) Повредом на раду у смислу овог закона, не сматра се повреда на раду уколико је проузрокована:
  - a) намјерно или из крајње непажње осигураника који је обављао радне обавезе, као и на редовном путу од стана до мјеста рада и обратно,
  - b) пијанством осигураника,
  - c) искључивом одговорности трећег лица,
  - d) због више силе,
  - e) због обављања активности које нису у вези с обављањем радних активности,
  - f) услед намјерног наношења озљеде осигуранику од стране другог лица изазваног личним односом с осигураним лицем које се не може довести у везу са радно-правном активношћу,
  - g) услед намјерног некористиштења опреме заштите на раду и непоштивања прописа о заштити на раду.
- (3) У случају спора из става (2) овог члана терет доказивања је на послодавцу.

Члан 50.

(Професионална болест)

Професионалне болести у смислу овог закона су одређене болести настале у току осигурања, проузроковане дужим непосредним утицајем процеса рада и услова рада на радним мјестима односно пословима које је осигураник обављао.

Члан 51.

(Листа професионалних болести)

Пропис о листи професионалних болести, радна мјеста и послове на којима се те болести појављују и услове под којима се сматрају професионалним, на приједлог Института за медицинско вјештачење здравственог стања (у даљем тексту: Институт), утврђује Министарство и тај пропис објављује у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Члан 52.

(Права осигураника са промијењеном радном способношћу)

- (1) Осигураник код којег је утврђена промијењена радна способност има право на:
  - a) распоређивање на друго радно мјесто,
  - b) преквалификацију или доквалификацију,
  - c) новчану накнаду у вези са промијењеном радном способношћу.
- (2) Права из става (1) овог члана осигуранику обезбјеђује послодавац код кога је радио у вријеме настанка инвалидности.

Члан 53.

(Право осигураника на распоређивање на друго радно мјесто)

- (1) Осигураник са промијењеном радном способношћу има право на распоређивање на друго радно мјесто које одговара његовој смањеној радној способности.
- (2) Право на распоређивање на друго радно мјесто обезбјеђује се и осигуранику након завршене преквалификације или доквалификације.

Члан 54.

(Право осигураника на преквалификацију и доквалификацију)

- (1) Осигураник са промијењеном радном способношћу има право на преквалификацију или доквалификацију уколико се, с обзиром на његову стручну спрему и промијењену радну способност, може оспособити за рад на другом радном мјесту са пуним радним временом.

- (2) Преквалификација или доквалификација се обезбјеђује осигуранику до навршених 55 година живота.

Члан 55.

(Право осигураника на накнаду плате)

Осигураник коме се на основу промијењене радне способности обезбјеђује право на распоређивање на друго радно мјесто, односно право на преквалификацију или доквалификацију има право на:

- a) накнаду плате од дана настанка инвалидности до дана распореда на друго радно мјесто, односно до упућивања на преквалификацију или доквалификацију, као и од дана завршене преквалификације или доквалификације до распореда на друго радно мјесто (у даљем тексту: накнада због чекања),
- b) накнаду плате за вријеме преквалификације или доквалификације (у даљем тексту: накнада за вријеме преквалификације или доквалификације) и
- c) накнаду плате због мање плате на другом радном мјесту (у даљем тексту: накнада због мање плате), под условом да је промијењена радна способност настала по основу повреде на раду или професионалне болести.

Члан 56.

(Основица за одређивање накнаде плате и валоризација плате)

- (1) Основица за одређивање накнаде плате (у даљем тексту: основица накнаде) је просјечна нето плата коју је осигураник остварио у години која претходи години настанка инвалидности, валоризацијом доведена на ниво плата за мјесец за који се исплаћује накнада.
- (2) Валоризација у складу са ставом (1) овог члана врши се тако што се просјечна нето плата коју је осигураник остварио у години која претходи години настанка инвалидности усклађује са кретањем просјечне нето плате свих запослених код послодавца и доводи на ниво плата за мјесец за који се исплаћује накнада.
- (3) Накнада плате не може бити мања од најниже плате утврђене Општим колективним уговором за територију Федерације БиХ.

Члан 57.

(Исплата накнаде)

- (1) Накнада због чекања припада од дана настанка инвалидности до дана распореда на друго радно мјесто, односно до дана упућивања на преквалификацију или доквалификацију, као и од дана завршене преквалификације или доквалификације до дана распореда на друго радно мјесто и исплаћује се у висини основице накнаде.
- (2) Накнада за вријеме преквалификације или доквалификације припада за вријеме трајања преквалификације или доквалификације и исплаћује се у висини основице накнаде.
- (3) Накнада због мање плате припада од дана распореда на друго радно мјесто и исплаћује се у висини разлике између основице накнаде и нето плате осигураника на другом радном мјесту.

ПОГЛАВЉЕ III. ИНВАЛИДСКА ПЕНЗИЈА

Члан 58.

(Услови за инвалидску пензију)

- (1) Осигураник, код кога је утврђена I. категорија инвалидности стиче право на инвалидску пензију:

- a) ако је инвалидност проузрокована повредом на раду или професионалном болешћу, без обзира на дужину пензијског стажа;
  - b) ако је инвалидност проузрокована повредом ван рада или болешћу, под условом да је прије настанка инвалидности имао навршен пензијски стаж који му покрива најмање једну трећину периода од навршених најмање 20 година живота до дана настанка инвалидности (у даљем тексту: радни вијек), рачунајући радни вијек на пуне године.
- (2) Осигураник код кога је утврђена I. категорија инвалидности до навршене 30. године живота стиче право на инвалидску пензију ако је инвалидност проузрокована повредом ван рада или болешћу, под условом да прије настанка инвалидности има навршен пензијски стаж који му покрива најмање једну трећину радног вијека, али најмање једну годину стажа осигурања.
- (3) Осигуранику из ст. (1) и (2) овог члана који је био на редовном школовању и таквим школовањем стекао вишу или високу стручну спрему, радни вијек се рачуна од 22 године живота, ако је стекао вишу стручну спрему, односно од 25 година, ако је стекао високу стручну спрему.

Члан 59.

(Одлучивање о праву из пензијског и инвалидског осигурања)

Када је за рјешавање о праву из пензијског и инвалидског осигурања потребно утврдити инвалидност и потпуну неспособност за привређивање, носилац осигурања доноси рјешење о правима по основу тих чињеница утврђених на основу налаза, оцјене и мишљења Института.

Члан 60.

(Начин одређивања инвалидске пензије)

Инвалидска пензија се одређује на исти начин као и старосна пензија.

Члан 61.

(Најнижи износ инвалидске пензије)

Осигуранику који има мање од 15 година стажа осигурања инвалидска пензија се одређује за стаж осигурања од 15 година, која не може бити мања од износа најниже пензије одређене у складу са овим законом.

Члан 62.

(Инвалидска пензија у случају повреде на раду или професионалне болести)

Осигуранику код кога је инвалидност проузрокована повредом на раду или професионалном болешћу инвалидска пензија се одређује за стаж осигурања од 40 година.

Члан 63.

(Одређивање инвалидске пензије узроковане комбинованим узроцима инвалидности)

- (1) Осигуранику који испуњава услов за инвалидску пензију у погледу пензијског стажа и код кога је инвалидност проузрокована дјелимично повредом на раду или професионалном болешћу, а дјелимично повредом ван рада или болешћу одређује се једна инвалидска пензија која се састоји од дијела одређеног на основу повреде на раду или професионалне болести и дијела на основу повреде ван рада или болести, према њиховом утицају на укупну инвалидност.
- (2) Пензија одређена на начин из става (1) овог члана не може износити више од пензије која би припадала осигуранику за 40 година пензијског стажа.

Члан 64.

(Посебни случајеви утврђивања личног коефицијента)

Осигуранику који до настанка инвалидности има плате, односно основице осигурања само у календарској години у којој је инвалидност настала, лични коефицијент утврђује се тако што се укупан износ плата, односно основица осигурања остварених за пуне мјесеце у тој години подијели са укупним износом просјечних плата у Федерацији у истом периоду.

Члан 65.

(Утврђивање коефицијента у случају када није остварена плата)

Осигуранику који до настанка инвалидности није остварио плату ни за један мјесец, лични коефицијент утврђује се тако што се мјесечна плата која би му припадала за радно мјесто на коме је радио на дан настанка инвалидности, подијели са просјечном платом у Федерацији за тај мјесец.

Члан 66.

(Годишњи лични коефицијент за инвалидску пензију осигураника у одређеним околностима)

Лицу које остварује право на инвалидску пензију као осигураник из члана 17. овог закона годишњи лични коефицијент не може бити мањи од 0,5.

ПОГЛАВЉЕ IV. НОВЧАНА НАКНАДА ЗА ФИЗИЧКУ ОНЕСПОСОБЉЕНОСТ

Члан 67.

(Физичка онеспособљеност)

- (1) Физичка онеспособљеност постоји када је осигураник претрпио губитак, озбиљну повреду или значајну онеспособљеност органа или дијелова тијела што погоршава природну активност организма и захтјева већи напор за задовољавање животних потреба, без обзира да ли је на тај начин проузрокована инвалидност или не.
- (2) Право на новчану накнаду због физичке онеспособљености стиче осигураник чија је физичка онеспособљеност у износу од најмање 30% настала као резултат повреде на раду или болести узроковане радом.
- (3) Врсте физичке онеспособљености на основу којих се стиче право на новчану накнаду као и процент такве онеспособљености утврђују се законом.
- (4) Основ за новчану накнаду за физичку онеспособљеност је најнижи износ пензије утврђен у складу са овим законом.
- (5) Новчана накнада за физичку онеспособљеност се утврђује према проценту физичке онеспособљености и изражава се у одговарајућем проценту од основа те износи:

За физичку онеспособљеност од	Степен	Новчана накнада изражена као проценат од основе
100%	1	60%
90%	2	54%
80%	3	48%
70%	4	42%
60%	5	36%
50%	6	30%
40%	7	24%
30%	8	18%

- (6) Осигураник има право на новчану накнаду од момента наступања физичке онеспособљености уколико је

захтјев за накнаду поднесен у року од три мјесеца од дана наступања физичке онеспособљености. Ако је захтјев поднесен након истека предвиђеног периода, осигураник има право на новчану накнаду од првог дана у мјесецу након подношења захтјева и за три мјесеца уназад.

- (7) Ако је осигураник за исти случај физичке онеспособљености стекао право на новчану накнаду и на основу овог закона и на основу других прописа, у том случају може по сопственом избору користити било који од ова два основа за накнаду.

ПОГЛАВЉЕ V. ПОРОДИЧНА ПЕНЗИЈА

Члан 68.

(Услови за породичну пензију)

Право на породичну пензију имају чланови породице умрлог осигураника који је на дан смрти испуњавао услове за старосну или инвалидску пензију и чланови породице умрлог корисника старосне или инвалидске пензије.

Члан 69.

(Чланови породице умрлог осигураника)

Члановима породице умрлог осигураника, односно корисника пензије сматрају се:

- a) брачни супружник (удовица односно удовац),
- b) разведени брачни супружник, ако му је правоснажном пресудом суда досуђено право на издржавање,
- c) дијете, рођено у браку или ван брака, те усвојено дијете,
- d) пасторак уколико га је умрли осигураник, односно корисник пензије издржавао,
- e) дијете-унуче без оба родитеља уколико га је умрли осигураник, односно корисник пензије издржавао.

Члан 70.

(Услови за породичну пензију удовице)

- (1) Удовица има право на породичну пензију:
  - a) ако је на дан смрти супруга навршила 50 година живота,
  - b) ако је на дан смрти супруга била потпуно неспособна за привређивање, односно ако је таква неспособност настала у року једне године од дана смрти супруга,
  - c) ако је после смрти супруга остало једно или више дјеце која имају право на породичну пензију, а она обавља родитељске дужности према тој дјечи.
- (2) Удовица којој право на породичну пензију остварену у складу са ставом (1) тачка ц) овог члана престане прије навршених 50 али после навршених 45 година живота може поново остварити право на породичну пензију кад наврши 50 година живота.
- (3) Удовица која није остварила право на породичну пензију у складу са ставом (1) тачка ц) овог члана, иако је испуњавала услове, може остварити право на породичну пензију и након престанка права на породичну пензију дјеце, под условима утврђеним овим законом.
- (4) Удовица која у току кориштења права на породичну пензију, остварену у складу са ставом (1) тачка ц) овог члана, постане потпуно неспособна за привређивање задржава право на породичну пензију док постоји таква неспособност.
- (5) Удовица која у току кориштења права у складу са ставом (1) тачка ц) овог члана наврши 50 година живота задржава право на породичну пензију.

- (6) Удовица која до смрти супруга није навршила 50 али је имала навршених 45 година живота има право на породичну пензију кад наврши 50 година живота.
- (7) Удовица која је до смрти супруга или до престанка права на породичну пензију навршила 45 година живота има право на породичну пензију прије навршених 50 година живота, ако постане потпуно неспособна за привређивање.
- (8) Удовица има право на породичну пензију и кад је дијете осигураника, односно корисника пензије рођено 300 дана након његове смрти.
- (9) Изузетно од услова прописаних у ст. (1) до (8) овог члана, удовица шехида, односно погинулог браниоца, има право на породичну пензију када наврши 45 година живота.

Члан 71.

(Услови за породичну пензију удовца)

- (1) Удовац има право на породичну пензију:
  - a) ако је на дан смрти супруге навршио 60 година живота,
  - b) ако је на дан смрти супруге био потпуно неспособан за привређивање, односно ако је таква неспособност настала у року једне године од дана смрти супруге,
  - c) ако је после смрти супруге остало једно или више дјеце која имају право на породичну пензију, а он обавља родитељске дужности према тој дјечи.
- (2) Удовац коме право на породичну пензију остварену према одредбама става (1) тачка ц) овог члана престане прије навршених 60 али после навршених 55 година живота може поново остварити право кад наврши 60 година живота.
- (3) Удовац који није остварио право на породичну пензију у складу са ставом (1) тачка ц) овог члана, иако је испуњавао услове, може остварити право на породичну пензију и након престанка права на породичну пензију дјецe, под условима утврђеним овим законом.
- (4) Удовац који у току кориштења права на породичну пензију остварену у складу са ставом (1) тачка ц) овог члана постане потпуно неспособан за привређивање задржава право на породичну пензију док постоји таква неспособност.
- (5) Удовац који у току кориштења права у складу са ставом (1) тачка ц) овог члана наврши 60 година живота задржава право на породичну пензију.
- (6) Удовац који до смрти супруге није навршио 60 али је имао навршених 55 година живота има право на породичну пензију кад наврши 60 година живота.
- (7) Удовац који је до смрти супруге или до престанка права на породичну пензију навршио 55 година живота има право на породичну пензију прије навршених 60 година живота, ако постане потпуно неспособан за привређивање.
- (8) Изузетно од услова прописаних у ст. (1) до (7) овог члана, удовац шехида-жене, односно погинуле бранитељице, има право на породичну пензију када наврши 60 година живота.

Члан 72.

(Услови за породичну пензију супружника из разведеног брака)

Право на породичну пензију има и супружник из разведеног брака, ако му је правоснажном судском пресудом досуђено право на издржавање, те уколико испуњава услове из овог закона.

Члан 73.

(Услови за породичну пензију дјетета)

- (1) Дијете има право на породичну пензију до навршених 15 година живота.
- (2) После навршених 15 година живота, дијете има право на породичну пензију до завршетка редовног школовања, али најкасније до навршених 26 година живота.
- (3) Редовним школовањем, у смислу овог закона, не сматра се школовање у школи истог или нижег степена образовања од школе коју је дијете завршило.
- (4) Дијете код кога наступи неспособност за самосталан живот и рад прије 15. године живота има право на породичну пензију док та неспособност траје.
- (5) Дијете код кога неспособност за привређивање наступи после 15. године живота, а прије смрти осигураника односно корисника пензије има право на породичну пензију ако га је осигураник односно корисник пензије издржавао до своје смрти.
- (6) Дијете код кога у току кориштења права на породичну пензију наступи неспособност за самосталан живот и рад или неспособност за привређивање задржава право на пензију док та неспособност траје.
- (7) Неспособност за самосталан живот и рад постоји када се лице због врсте и тежине физичког или менталног оштећења или врсте и тежине психичке болести не може оспособити за обављање најједноставнијих послова.

Члан 74.

(Издржавани члан породице и породично домаћинство)

- (1) Осигураник, односно корисник пензије издржавао је члана породице ако просјечни мјесечни приход члана породичног домаћинства подносиоца захтјева за остваривање права на породичну пензију, у години у којој је наступила смрт осигураника односно корисника пензије, не прелази износ најниже пензије у Федерацији из претходне године, одређене у складу са овим законом.
- (2) Породичним домаћинством у складу са ставом (1) овог члана сматрају се супружници и њихова дјеца (рођена у браку и ван брака, усвојена, пасторци и унучад које је издржавао).

Члан 75.

(Начин утврђивања породичне пензије)

- (1) Породична пензија после смрти осигураника се одређује од инвалидске пензије која би му припадала на дан смрти, а у проценту који се утврђује према броју чланова породице који имају право на пензију.
- (2) Породична пензија после смрти корисника старосне или инвалидске пензије одређује се од пензије која је припадала кориснику на дан смрти, а у проценту који се утврђује према броју чланова породице који имају право на пензију.

Члан 76.

(Износи породичне пензије)

- (1) У зависности од броја чланова породице који остварују право, породична пензија износи:
  - a) за једног члана 70% од пензије од које се одређује,
  - b) за два члана 80% од пензије од које се одређује,
  - c) за три члана 90% од пензије од које се одређује и
  - d) за четири и више чланова 100% од пензије од које се одређује.
- (2) Дијете, односно дјеца без оба родитеља имају право на породичну пензију у пуном износу који би припадао осигуранiku, односно кориснику пензије, уколико испуњавају услове прописане овим законом.

Члан 77.

(Дијелење породичне пензије)

Ако право на породичну пензију имају супружник умрлог осигураника, односно корисника пензије и разведени супружник коме је досуђено право на издржавање, породична пензија одређује се у висини која припада за једног члана породице и дијели се на једнаке дијелове.

ПОГЛАВЉЕ VI. УСКЛАЂИВАЊЕ ОПШТЕГ БОДА И ПЕНЗИЈА**Члан 78.**

(Усклађивање општег бода)

- (1) Вриједност општег бода из члана 47. овог закона усклађује се 15. априла сваке године, почев од 01.01.2019. године, према проценту пораста просјечне бруто плате у Федерацији у претходној години.
- (2) У случају промјене обухвата бруто плате у смислу Закона о порезу на доходак, вриједност општег бода ће се ускладити према одредби члана 79. став (1) овог закона.
- (3) Усклађивање вриједности бода из става (2) може се спроводити највише двије узастопне календарске године.
- (4) Вриједност општег бода из става (1) овог члана, уз сагласност Владе Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Влада Федерације), утврђује и објављује носилац осигурања у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Члан 79.

(Усклађивање пензија)

- (1) Пензије се усклађују 15. априла сваке године на начин да се усклађивање врши у висини збира 50% процента пораста потрошачких цијена и 50% процента пораста реалног бруто друштвеног производа у Федерацији у претходној години, а према подацима Федералног завода за статистику, осим пензија остварених у години у којој се врши усклађивање, а највише до стопе раста реалног бруто друштвеног производа у претходној години.
- (2) Изузетно од става (1) овог члана највише пензије се неће усклађивати/повећавати све док најнижи износ пензије не достигне 1/5 (једну петину) износа највише пензије остварене по закону.

Члан 80.

(Ванредно усклађивање пензија)

- (1) Влада Федерације може одлучити да изврши ванредно усклађивање пензија.
- (2) Ванредно усклађивање може се провести једном у текућој години ако је стопа раста реалног бруто друштвеног производа у претходне двије календарске године већа од 3% и ако нема акумулираног дефицита буџета Федерације, а највише до стопе раста реалног бруто друштвеног производа у претходној години.
- (3) Одлуку из става (1) овог члана Влада Федерације, доноси до краја мјесеца од којег се врши ванредно усклађивање.

ПОГЛАВЉЕ VII. НАЈНИЖА И ЗАГАРАНТОВАНА ПЕНЗИЈА**Члан 81.**

(Најнижа и загарантована пензија)

- (1) Најнижи износ пензије припада кориснику старосне, породичне, односно инвалидске пензије, а коме је пензија одређена у мањем износу од пензије утврђене по одредбама става (2) овог члана.

- (2) Најнижи износ пензије је износ најниже пензије исплаћене за децембар 2016. године у Федерацији, усклађене за сва припадајућа повећања на дан остваривања права, а даље се усклађује у складу са чланом 79. став (1) овог закона.
- (3) Изузетно, уколико постоје финансијске могућности, Влада Федерације може посебном одлуком утврдити повећање износа најниже пензије у проценту већем од процента из става (2) овог члана, а највише до стопе раста реалног бруто друштвеног производа у претходној години.
- (4) Загарантовани износ пензије припада осигуранiku који је остварио право на пензију са 40 година стажа осигурања, а коме је пензија одређена у мањем износу од пензије утврђене по одредбама става (5) овог члана.
- (5) Загарантовани износ пензије је износ загарантоване пензије исплаћене за децембар 2016. године у Федерацији, усклађене за сва припадајућа повећања на дан остваривања права, а даље се усклађује у складу са чланом 79. став (1) овог закона.

Члан 82.

(Изузеци од најниже пензије)

Одредбе члана 81. ст. (1), (2), (4) и (5) овог закона не односе се на осигуранике који су остварили право на сразмјерни дио пензије по међународним уговорима, као ни на кориснике који немају пребивалиште на територији БиХ, уколико међународним уговором није другачије уређено.

ПОГЛАВЉЕ VIII. ЗАЈЕДНИЧКЕ ОДРЕДБЕ**Члан 83.**

(Моменат остваривања права)

Право на старосну и инвалидску пензију обезбјеђује се након престанка осигурања.

Члан 84.

(Немогућност преласка старосне у инвалидску пензију)

Промјене у здравственом стању корисника старосне пензије који стекне статус осигураника, након остваривања права на пензију, без обзира на узрок, не могу бити разлог за поновно признавање права на пензију по основу настале инвалидности.

Члан 85.

(Немогућност остваривања права по основу промијењене радне способности)

Права на основу промијењене радне способности не обезбјеђују се осигуранiku који испуни један од услова за остваривање права на старосну пензију или који испуни услове за остваривање права на инвалидску пензију.

Члан 86.

(Посебни случајеви санкција у вези са правом на преквалификацију или доквалификацију)

Право на преквалификацију или доквалификацију не обезбјеђује се осигуранiku који без оправданог разлога не почне са преквалификацијом или доквалификацијом у одређеном року или који неоправдано прекине започету преквалификацију или доквалификацију.

Члан 87.

(Изузеци код остваривања права на основу повреде на раду или професионалне болести)

Осигуранiku из члана 12. тач. ц), д) и е) овог закона не обезбјеђују се права на основу повреде на раду или професионалне болести у вези са пословима за које остварује уговорену накнаду.

Члан 88.

(Добровољно осигурање и права на основу повреде на раду или професионалне болести)

Осигуранику у добровољном осигурању не обезбјеђују се права на основу повреде на раду или професионалне болести.

Члан 89.

(Однос права на породичну пензију и обавезног осигурања)

Право на породичну пензију обезбјеђује се члану породице умрлог осигураника, односно корисника пензије који није у обавезном осигурању.

Члан 90.

(Изузеци од остваривања права на породичну пензију)

- (1) Право на породичну пензију не може остварити и користити члан породице који је намјерно узроковао смрт осигураника или корисника пензије и за такво кривично дјело је осуђен правоснажном пресудом на казну затвора.
- (2) Члан породице умрлог осигураника или корисника пензије, који се намјерно онеспособио за рад ради остваривања права на породичну пензију, не може по том основу стећи право на породичну пензију.

Члан 91.

(Породична пензија и закључење брака)

Уколико корисник старосне или инвалидске пензије закључи брак са навршених 65 година живота, право на породичну пензију обезбјеђује се брачном супружнику под условом да је брак трајао најмање три године или да имају заједничко дијете.

Члан 92.

(Статус осигураника по ранијим прописима)

Права из пензијског и инвалидског осигурања обезбјеђују се и лицу које нема статус осигураника по овом закону, али је тај статус имало по ранијим прописима, уколико испуњава услове за остваривање права прописана овим законом.

ПОГЛАВЉЕ IX. ПРАВО НА ПЕНЗИЈУ ПОВРАТНИКА У ФЕДЕРАЦИЈУ

Члан 93.

(Право на пензију повратника)

- (1) Повратници из Републике Српске у Федерацију који су били корисници пензија остварених у Друштвеном фонду за пензијско и инвалидско осигурање Босне и Херцеговине Сарајево и којима је исплата пензија вршена на територију данашње Федерације до 30. априла 1992. године, од дана подношења захтјева имају право на пензију код носитеља осигурања у Федерацији.
- (2) Право из става (1) овог члана могу остварити особе које су се вратиле у Федерацију и које су стекле статус повратника у смислу Закона о расељеним особама и повратницима у Федерацији Босне и Херцеговине и избјеглицама из Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ", број 15/05).
- (3) Корисници пензија из ст. (1) и (2) овог члана, којима је након повратка из Републике Српске у Федерацију, носитељ осигурања признао право на исплату пензије, задржавају право на исплату пензије и у случају ако се касније одселе у иностранство.

ДИО ПЕТИ - ОСТВАРИВАЊЕ И КОРИШТЕЊЕ ПРАВА

ПОГЛАВЉЕ I. ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА

Члан 94.

(Начело двостепености и судске заштите)

У поступку остваривања права из пензијског осигурања осигурава се двоступност рјешавања код носиоца осигурања, као и судска заштита права.

Члан 95.

(Обавеза пружања стручне помоћи)

У поступку остваривања права из пензијског и инвалидског осигурања, као и у поступку утврђивања пензијског стажа, носилац осигурања је обавезан да осигураницима и корисницима права пружа стручну помоћ.

Члан 96.

(Покретање поступка за старосну пензију)

Поступак за остваривање права на старосну пензију покреће се на захтјев осигураника, а након престанка осигурања.

Члан 97.

(Покретање поступка за инвалидску пензију)

- (1) Поступак за остваривање права на основу инвалидности покреће се на захтјев осигураника, надлежног доктора медицине примарне здравствене заштите или послодавца под условом да сноси трошкове медицинског вјештачења и да има сагласност синдиката.
- (2) Изузетно, уколико осигураник није у могућности да покрене поступак за остваривање права на основу инвалидности, захтјев у његово име може покренути законски заступник или пуномоћник.

Члан 98.

(Покретање поступка за породичну пензију)

Поступак за остваривање права на породичну пензију покреће се на захтјев члана породице умрлог осигураника, односно члана породице умрлог корисника старосне или инвалидске пензије.

Члан 99.

(Покретање поступка за утврђивање пензијског стажа)

Поступак за утврђивање пензијског стажа покреће се на захтјев послодавца, осигураника, односно корисника старосне или инвалидске пензије, као и на захтјев члана породице умрлог осигураника, односно члана породице умрлог корисника старосне или инвалидске пензије.

ПОГЛАВЉЕ II. ПОСТУПАК РЈЕШАВАЊА И ЗАШТИТА ПРАВА

Члан 100.

(Рјешавање о правима)

- (1) О правима из пензијског и инвалидског осигурања, као и о утврђивању пензијског стажа рјешава носилац осигурања.
- (2) Стаж осигурања код носилаца пензијског и инвалидског осигурања у Федерацији и Републици Српској признаваће се у складу са споразумом закљученим између наведених субјеката.
- (3) Осигураници који су остварили пензијски стаж у БиХ до 30. априла 1992. године, права из пензијског и инвалидског осигурања, по закону и примјеном међународних уговора, остварују код носиоца осигурања у Федерацији, уколико је посљедње осигурање било на територији садашње Федерације.

- (4) Носилац осигурања у Федерацији је надлежан и у случају ако је стаж осигурања након 30. априла 1992. године остварен искључиво на територији садашње Федерације, односно посебан стаж који се признаје по прописима Федерације.
- (5) Уколико је стаж осигурања остварен након 30. априла 1992. године у оба ентитета, носилац осигурања у Федерацији први приступа вођењу поступка уколико је последњи стаж осигурања остварен на територији Федерације, након чега се примјењује споразум, други пропис између ентитета или пропис државе Босне и Херцеговине.
- (6) За одлучивање о праву на породичну пензију, послје смрти корисника пензије, надлежан је носилац осигурања у Федерацији уколико је на дан смрти корисника вршио исплату пензије.

Члан 101.

(Начин утврђивања чињеница)

- (1) У циљу правилног евидентирања података битних за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања, носилац осигурања врши контролу тачности података у смислу прописа о матичној евиденцији о осигураницима и корисницима права из пензијског и инвалидског осигурања.
- (2) О правима из пензијског и инвалидског осигурања носилац осигурања рјешава на основу података унесених у матичну евиденцију.
- (3) Чињенице које се не могу утврдити на основу података из матичне евиденције, а које су од значаја за остваривање права, утврђују се у поступку рјешавања о тим правима, или поступку из члана 99. овог закона.

Члан 102.

(Одредбе о медицинском вјештачењу)

- (1) Постојање инвалидности осигураника и неспособности члана породице, као услова за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања, утврђује Институт, у складу са прописима о медицинском вјештачењу здравственог стања и овом закону.
- (2) Институт уређује поступак оцјењивања радне способности, утврђивање инвалидности осигураника и неспособности члана породице, обим и садржај медицинске документације потребне за вјештачење, налазе, оцјене и мишљења које могу донијети органи вјештачења, дефиниције свих налаза, оцјена и мишљења, садржај образаца налаза, оцјене и мишљења, као и поступак ревизије и контроле налаза, оцјена и мишљења.

Члан 103.

(Првостепени и другостепени поступак)

- (1) О правима из пензијског и инвалидског осигурања и о утврђивању пензијског стажа у првом степену рјешава надлежна служба носиоца осигурања, на чијем подручју је осигураник био осигуран прије подношења захтјева за остваривање права или утврђивање пензијског стажа.
- (2) Изузетно од става (1) овог члана, ако је од престанка осигурања до подношења захтјева за остваривање права или утврђивање пензијског стажа прошло више од 12 мјесеци, у првом степену надлежна је служба носиоца осигурања на чијем подручју подносилац захтјева има пребивалиште.
- (3) О правима из пензијског и инвалидског осигурања и о утврђивању пензијског стажа, у другом степену рјешава директор носиоца осигурања.

Члан 104.

(Жалба)

Жалба против рјешења првостепеног органа не одлаже извршење рјешења.

Члан 105.

(Управни спор)

Против рјешења носиоца осигурања донесеног у другом степену може се покренути управни спор код надлежног суда.

ПОГЛАВЉЕ III. ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА

Члан 106.

(Моменат остваривања права на старосну пензију)

- (1) Право на старосну пензију осигураник стиче од првог наредног дана након престанка осигурања, под условом да је захтјев за остваривање права поднесен у року од три мјесеца од дана престанка осигурања.
- (2) Ако је захтјев за остваривање права поднесен послје истека рока из става (1) овог члана, право на старосну пензију осигураник стиче од дана подношења захтјева и за три мјесеца уназад ако су на тај дан испуњени услови за остваривање права.

Члан 107.

(Моменат остваривања права на инвалидску пензију)

- (1) Право на инвалидску пензију осигураник стиче од дана настанка инвалидности.
- (2) Право на инвалидску пензију осигуранику се признаје од дана утврђивања инвалидности под условом да је захтјев за остваривање права поднио у року од три мјесеца од дана испуњења услова за остваривање права, а уколико је захтјев за остваривање права поднио након истека рока од три мјесеца, право на инвалидску пензију се признаје од дана подношења захтјева за остваривање права и за три мјесеца уназад.

Члан 108.

(Моменат остваривања права на породичну пензију)

- (1) Право на породичну пензију иза умрлог осигураника члан породице стиче од дана кад су испуњени услови за остваривање права, под условом да је захтјев за остваривање права поднесен у року од три мјесеца од дана испуњења услова.
- (2) Право на породичну пензију иза умрлог корисника права члан породице стиче од првог дана наредног мјесеца од дана смрти, под условом да је захтјев за остваривање права поднесен у року од три мјесеца од дана испуњења услова.
- (3) Ако је захтјев за остваривање права поднесен послје истека рока из ст. (1) и (2) овог члана, право на породичну пензију члан породице има од дана подношења захтјева и за три мјесеца уназад ако су на тај дан испуњени услови за остваривање права.

Члан 109.

(Породична пензија у случају када право остварује више чланова породице)

- (1) Породична пензија се одређује као једна и када право остварује више чланова породице, под условом да корисници не захтијевају да се пензија исплаћује одвојено.
- (2) Ако корисници захтијевају да се пензија исплаћује одвојено, дио пензије који припада сваком кориснику одређује се тако што се износ пензије из става (1) овог члана подијели са бројем корисника.

Члан 110.

(Поновно одређивање износа породичне пензије)

- (1) Ако неко од чланова породице поднесе захтјев за остваривање права после чланова породице који су остварили право, одређује се нови износ породичне пензије од дана подношења захтјева и за три мјесеца уназад.
- (2) Ако неком од чланова породице престане право на породичну пензију, за преостале кориснике одређује се нови износ породичне пензије од првог наредног дана након престанка права.
- (3) Ако остварује право у складу са чланом 70. став (8) овог закона, има право на породичну пензију од дана смрти осигураника, односно првог дана наредног мјесеца од дана смрти корисника пензије, уколико је захтјев поднијела у року од три мјесеца од дана рођења дјетета.

Члан 111.

(Обавеза кориштења само једног права на пензију)

Лице које у складу са овим законом испуни услове за остваривање права на пензију по више основа може, по сопственом избору, користити само једно од тих права.

ПОГЛАВЉЕ IV. ИСПЛАТА ПЕНЗИЈА

Члан 112.

(Исплата пензија)

Пензија се исплаћује од дана испуњења услова прописаних за стицање пензије, ако је захтјев поднијет у року од три мјесеца од дана испуњења услова, а ако је захтјев поднијет по истеку тог рока, од дана подношења захтјева и за три мјесеца уназад.

Члан 113.

(Утврђивање пензије и доспјела новчана примања)

- (1) Пензија се утврђује у мјесечном износу и исплаћује уназад, у текућем мјесецу за претходни мјесец.
- (2) Доспјела новчана примања проистекла из оствареног права из пензијског и инвалидског осигурања застаријевају у року од три мјесеца, од дана доспјелости.

Члан 114.

(Начин исплате пензије)

- (1) Носилац осигурања је обавезан да пензију исплаћује кориснику у Федерацији, путем поште или путем банака, а што ће се уредити посебним актом носиоца осигурања.
- (2) Исплата пензије у иностранство врши се у складу са одредбама међународних споразума о социјалном осигурању, а у случају кад споразум није закључен, исплата се врши по принципу реципроцитета.
- (3) Пензија се исплаћује држављанину Федерације у иностранство, ако таква обавеза постоји по међународном уговору. Ако ова обавеза не постоји по међународном уговору, носилац осигурања може одобрити исплату, ако из породичних и здравствених разлога држављанин Федерације одлази на сталан боравак у иностранство.

Члан 115.

(Обавезе корисника пензије и обустава исплате)

- (1) Корисник пензије је обавезан да, у року од 15 дана од настанка, носиоцу осигурања пријави сваку чињеницу која је од утицаја на кориштење односно обим права.
- (2) Корисник пензије коме се исплата врши ван Федерације обавезан је да на крају календарске године, носиоцу осигурања достави потврду о животу.
- (3) Кориснику пензије који не поступи на начин из ст. (1) и (2) овог члана или се не одазове позиву носиоца осигу-

рања за чињенице за које је везано кориштење права, исплата пензије се обуставља.

Члан 116.

(Обустава исплате у случају стицања статуса осигураника у обавезном осигурању)

Кориснику пензије који у складу са овим законом стекне статус осигураника у обавезном осигурању, изузев осигураника из члана 12. тач. ц), д), е) и ф) овог закона, исплата пензије се обуставља за период трајања осигурања.

ПОГЛАВЉЕ V. ПОНОВНО ОДРЕЂИВАЊЕ ПЕНЗИЈЕ

Члан 117.

(Поновно одређивање пензије)

Кориснику старосне пензије који стекне статус осигураника у обавезном осигурању, након престанка тог осигурања, на његов захтјев ће се одредити нови износ пензије по одредбама овог закона под условом да је накнадно навршио најмање шест мјесеци стажа осигурања или ће се на његов захтјев успоставити исплата раније признате пензије.

ПОГЛАВЉЕ VI. ПРЕСТАНАК ПРАВА

Члан 118.

(Престанак права)

- (1) Права из пензијског и инвалидског осигурања престају смрћу корисника.
- (2) Пензија за мјесец у коме је наступила смрт корисника исплаћује се за цијели мјесец.

Члан 119.

(Моменат престанка права)

- (1) Права из пензијског и инвалидског осигурања, престају када у току кориштења престану да постоје услови за остваривање тих права.
- (2) Права у складу са ставом (1) овог члана престају од дана престанка постојања услова за остваривање права.
- (3) Уколико корисник породичне пензије коме је право престало у складу са ставом (1) овог члана поново поднесе захтјев за остваривање права на пензију, успоставиће се исплата раније утврђене пензије након испуњења услова прописаних овим законом.

Члан 120.

(Посебни случајеви престанка права)

- (1) Права из пензијског и инвалидског осигурања престају у случају кад се накнадно утврди да нису били испуњени услови за остваривање права.
- (2) Поступак за престанак права у складу са ставом (1) овог члана покреће се по службеној дужности, без обзира на рок који је протекао од дана доношења рјешења којим је признато право.
- (3) Права у складу са ставом (1) овог члана престају од дана утврђеног рјешењем носиоца осигурања.

Члан 121.

(Престанак исплате на захтјев корисника)

- (1) Право на исплату пензија и накнада престаје на захтјев корисника, од дана подношења захтјева, под условом да у захтјеву није прецизно наведен датум престанка.
- (2) Уколико корисник коме је исплата пензија и накнада престала у складу са ставом (1) овог члана поново поднесе захтјев за исплату пензије или накнаде, иста му припада од дана подношења захтјева и за три мјесеца уназад.

Члан 122.

(Престанак права на породичну пензију удовици)

- (1) Право на породичну пензију престаје удовици млађој од 50 година живота која ступи у брак, изузев ако је

право на породичну пензију ostvarila zbog potpune nesposobnosti za privređivanje.

- (2) Удовица која на основу смрти супруга из новог брака не ostvari право на породичну пензију, има право на породичну пензију на основу супруга из првог брака, ако на дан смрти другог супруга има дјеце из првог брака која користе право на породичну пензију, под условом да према тој дјечи врши родитељске дужности.

Члан 123.

(Престанак права на породичну пензију удовцу)

- (1) Право на породичну пензију престаје удовцу млађем од 60 година живота који ступи у брак, изузев ако је право на породичну пензију ostvariо zbog potpune nesposobnosti za privređivanje.
- (2) Удовац који на основу смрти супруге из новог брака не ostvari право на породичну пензију, има право на породичну пензију по основу супруге из првог брака, ако на дан смрти друге супруге има дјеце из првог брака која користе право на породичну пензију, под условом да према тој дјечи врши родитељске дужности.

ДИО ШЕСТИ - ФИНАНСИРАЊЕ

ПОГЛАВЉЕ I. ТЕКУЋЕ ФИНАНСИРАЊЕ

Члан 124.

(Финансирање права)

Средства за ostvarивање права из пензијског и инвалидског осигурања и рад носиоца осигурања обезбјеђују се из:

- доприноса,
- буџета Федерације,
- буџета Босне и Херцеговине,
- издавања у закуп и продаје имовине носиоца осигурања,
- камата на новчана средства,
- услуга стручне службе носиоца осигурања,
- субвенција, донација и других извора у складу са законом,
- кредитних и других средстава.

Члан 125.

(Кориштење средстава)

- (1) Средства из члана 124. овог закона користе се за:
- исплату пензија,
  - трошкове исплате пензија,
  - трошкове за рад органа и стручне службе носиоца осигурања,
  - трошкове медицинског вјештачења,
  - набавку опреме за рад стручне службе носиоца осигурања,
  - изградњу, куповину и одржавање пословних објеката носиоца осигурања,
  - остале трошкове у складу са законом.
- (2) Средства из члана 124. овог закона могу се користити и за помоћ у рехабилитацији болесних и најугроженијих пензионера, што ће се уредити актом носиоца осигурања, на који сагласност даје Министарство, те у складу са финансијским могућностима и за финансирање и рад удружења пензионера на нивоу Федерације.

ПОГЛАВЉЕ II. ДОПРИНОСИ

Члан 126.

(Упућујуће норме о доприносима)

Доприноси, обвезници доприноса, уплатиоци доприноса, основице и стопе доприноса, начин обрачуна и рокови плаћања, као и друга питања која се односе на доприносе уређују се посебним законом.

Члан 127.

(Стопа доприноса за стаж осигурања са увећаним трајањем)

Стопа доприноса за осигураника коме се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем увећава се актуарски неутрално, а што ће се уредити посебним законом.

Члан 128.

(Упућујуће норме о обвезнику уплате доприноса)

- (1) Обвезник уплате доприноса је обавезан да уплати допринос за пензијско и инвалидско осигурање за све обвезнике доприноса, у складу са посебним законом.
- (2) Уколико не постоји обвезник уплате доприноса из става (1) овог члана, утврђене заостале обавезе може измирити и сам осигураник или купац обвезника уплате доприноса, као и други орган управе у складу са посебним прописом.

ПОГЛАВЉЕ III. СРЕДСТВА ИЗ БУЏЕТА ФЕДЕРАЦИЈЕ

Члан 129.

(Средства из буџета)

- (1) Федерација из буџета, у складу са финансијским могућностима, обезбјеђује носиоцу осигурања средства за покриће обавеза насталих по основу:
- права ostvarених на основу посебних прописа о повољнијем пензионисању и то у износу прописаном сваки од посебних прописа о повољнијем пензионисању,
  - права ostvarених на основу посебног стажа из члана 36. овог закона,
  - исплате пензија војним осигураницима припадницима бивше ЈНА држављанима БиХ (у даљем тексту: војни осигураници бивше ЈНА) - корисницима пензије који имају пребивалиште на територији Федерације, а којима се пензија исплаћује у висини 50% износа пензије одређене у складу са прописима о пензијском и инвалидском осигурању војних осигураника који су се примјењивали до дана ступања на снагу Закона о пензијском и инвалидском осигурању ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 и 55/12),
  - права ostvarених на основу става (9) члана 70. овог закона,
  - права ostvarених на основу става (8) члана 71. овог закона.
- (2) Кориснику пензије из става (1) тачка ц) овог члана пензија се исплаћује у другу државу у складу са чланом 114. овог закона.

Члан 130.

(Увођење трезорског пословања носиоца осигурања)

- (1) Финансијско пословање носиоца осигурања обавља се преко рачуна буџета Федерације.
- (2) Средства за обављање дјелатности носиоца осигурања осигуравају се према одредбама овога закона и других закона.
- (3) Приходи и средства за финансирање расхода из члана 125. овога закона и њихов распоред утврђују се финансијским планом носиоца осигурања који је саставни дио буџета Федерације.
- (4) Уколико приходи носиоца осигурања не покривају расходе за исплату пензија, у текућем мјесецу, потребна разлика средстава намириће се из буџета Федерације, односно других извора које обезбиједи Федерација.
- (5) Вишак средстава од доприноса и других извора је приход буџета Федерације.

Члан 131.

(Динамика осигуравања средстава и подзаконски прописи)

- (1) Средства из чл. 129. и 130. овог закона, Федерација обезбјеђује мјесечно, најкасније до петог у мјесецу за претходни мјесец.
- (2) Федерално министарство финансија може донијети пропис којим ће се уредити начин обрачуна и утврђивања висине обавезе у складу са ставом (1) овог члана.

ДИО СЕДМИ - НАКНАДА ШТЕТЕ

Члан 132.

(Накнада штете)

- (1) Накнада штете причињене носиоцу осигурања, односно повраћај незаконито и неправилно извршених исплата пензија и других новчаних примања из пензијског и инвалидског осигурања врши се по одредбама закона којим се уређују облигациони односи, ако овим законом није другачије уређено.
- (2) Носилац осигурања има право да захтијева накнаду причињене штете од послодавца ако је тјелесно оштећење, инвалидност или смрт осигураника проузрокована због непредузимања прописаних мјера заштите на раду или заштите животне средине, а по том основу је остварено право из пензијског и инвалидског осигурања.
- (3) Носилац осигурања има право да захтијева накнаду причињене штете од лица које је, намјерно или крајњом непажњом, проузроковало тјелесно оштећење, инвалидност или смрт осигураника, ако је, по том основу, остварено право из пензијског и инвалидског осигурања.
- (4) При утврђивању висине штете не узимају се у обзир износи уплаћеног доприноса за то осигурање, нити дужина навршеног пензијског стажа.

Члан 133.

(Износ захтјева за накнаду штете)

- (1) Захтјев за накнаду штете може обухватити укупан износ штете или износ дијела штете.
- (2) Износ из става (1) овог члана обрачунава се према висини признате пензије, односно новчане накнаде за тјелесно оштећење, као и према очекиваном просјечном времену коришћења тог права.

Члан 134.

(Преплаћени износ права)

- (1) Лице коме је на терет носиоца осигурања извршена исплата, на коју није имало право по закону, обавезно је да врати носиоцу осигурања примљени износ.
- (2) Носилац осигурања у управном поступку по службеној дужности доноси рјешење о утврђивању преплаћеног износа пензијског примања у којем наводи висину преплаћеног износа, начин и рокове за поврат истог.
- (3) Рјешење о преплати пензије је извршна исправа сходно пропису којим се уређује извршни поступак.
- (4) Ако је дужник корисник пензије, носилац осигурања рјешењем може одредити да преплаћени износ буде надокнађен обуставом до трећине мјесечног износа пензије све док се на тај начин не измири преплаћени износ.

Члан 135.

(Накнада штете од осигуравајућег друштва)

Носилац осигурања има право да захтијева накнаду штете и непосредно од осигуравајућег друштва, у случају да је штета настала употребом моторног возила.

Члан 136.

(Застара)

- (1) Право носиоца осигурања на утврђивање неприпадајуће исплате и право на поврат неприпадајуће исплате застаријева за пет година рачунајући од дана када је застара почела тећи.
- (2) Застара права на утврђивање неприпадајуће исплате почиње тећи након истека године у којој је носилац осигурања сазнао за неприпадајућу исплату, односно за примаоца неприпадајуће исплате.
- (3) Застара права на поврат неприпадајуће исплате почиње тећи од правомоћности рјешења којим је утврђена неприпадајућа исплата.
- (4) Ако се ради поврата неприпадајуће исплате, камата или трошкова наплате води поступак пред судом или другим надлежним тијелом, за вријеме трајања тог поступка застара не тече.
- (5) Ток застаре права на утврђивање, односно права на поврат неприпадајуће исплате, камата и трошкова наплате прекида се сваком службеном радњом носиоца осигурања усмјереном на утврђивање или поврат неприпадајуће исплате, камата и трошкова наплате, која је достављена на знање обавезнику поврата.
- (6) Након подузетих радњи из става (5) овог члана застарни рок почиње поново тећи.

ДИО ОСМИ - НАДЗОР И КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 137.

(Надзор)

- (1) Надзор над радом носиоца осигурања врши Министарство, управна инспекција и Федерална управа за инспекцијске послове, свако у оквиру своје надлежности.
- (2) У вршењу инспекцијског надзора надлежни инспектор или друго овлаштено лице, за утврђене неправилности предузима мјере према општим овлашћењима прописаним законом којим се уређује одговарајућа област инспекција.
- (3) Надзор над примјеном овог закона и прописа донесених за његово провођење у дијелу који се тиче обавезе евидентирања, контроле и наплате доприноса врши Пореска управа Федерације Босне и Херцеговине.

Члан 138.

(Новчане казне за послодавца, осигураника и одговорно лице)

- (1) Новчаном казном од 2.000 КМ до 10.000 КМ казниће се за прекршај:
  - a) послодавац ако поступа супротно одредбама овог закона,
  - b) осигураник ако поступа супротно одредбама овог закона.
- (2) За прекршај из става (1) тачка a) овог члана, новчаном казном од 500 КМ до 2.000 КМ, казниће се и одговорно лице послодавца.

Члан 139.

(Новчане казне за носиоца осигурања)

- (1) Новчаном казном од 2.000 КМ до 10.000 КМ казниће се за прекршај носилац осигурања ако:
  - a) надлежној инспекцији или другом овлашћеном лицу онемогући остваривање увида у управно рјешавање, не достави потребне податке, списе и обавјештења о питањима која се односе на управне ствари које се рјешавају у управном поступку или не поступи по налозима управне инспекције,
  - b) Министарствима које врше надзор над примјеном закона, онемогући увид у управно рјешавање, не

- достави потребне податке, списе и обавјештења о питањима која се рјешавају у управном поступку,
- c) не поступи у складу са упутом или захтјевом Министарства.
- (2) За прекршај из става (1) овог члана, новчаном казном од 500 КМ до 2.000 КМ казниће се и одговорно лице носиоца осигурања.

ДИО ДЕВЕТИ - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 140.

(Исплата пензија корисницима који остварују право)

- (1) Корисницима права из пензијског и инвалидског осигурања, који су права остварили по прописима који су примјењивани до ступања на снагу овог закона, та права се обезбјеђују и даље, у достигнутом износу последње исплаћене пензије, односно пензије усклађене са последњим коефицијентом прије ступања на снагу овог закона и даље ће се усклађивати по одредбама овог закона.
- (2) Корисницима права из пензијског и инвалидског осигурања, који су права остварили до 31.07.1998. године, законски износ пензије се повећава за 10%, те се усклађује са последњим коефицијентом прије ступања на снагу овог закона и даље ће се усклађивати по одредбама овог закона.
- (3) Корисницима права из пензијског и инвалидског осигурања, који су права остварили од 31.07.1998. године до 31.12.2007. године, законски износ пензије се повећава за 5%, те се усклађује са последњим коефицијентом прије ступања на снагу овог закона и даље ће се усклађивати по одредбама овог закона.
- (4) Право на пензију и накнаду плате због мање плате на другом радном мјесту остварено по прописима који су важили прије ступања на снагу овог закона неће се поново одређивати по одредбама овог закона, осим у случајевима одређеним овим законом.

Члан 141.

(Посебни случајеви утврђивања података о пензијском стажу)

Када се не располаже подацима о пензијском стажу регистраним у матичној евиденцији, односно у случају утврђивања података о пензијском стажу у складу са чл. 99. и 101. став (3) овог закона, пензијски стаж утврдит ће се на основу слиједеће документације:

- радне књижице,
- правоснажног рјешења о пензијском стажу,
- рјешења о пријему у радни однос,
- рјешења о распореду на радно мјесто и престанку радног односа,
- обавјештења о плати и стажу осигурања,
- пријеписа личног картона о здравственом осигурању,
- других одговарајућих докумената.

Члан 142.

(Изузетна пријевремена старосна пензија за мушкарце)

Изузетно од члана 40. овог закона, осигураник мушкарац има право на старосну пензију кад наврши најмање у:

2018. години 60 година и шест мјесеци живота и 35 година и шест мјесеци стажа осигурања,
2019. години 61 годину живота и 36 година стажа осигурања,
2020. години 61 годину и шест мјесеци живота и 36 година и шест мјесеци стажа осигурања,
2021. години 62 године живота и 37 година стажа осигурања,

2022. години 62 године и шест мјесеци живота и 37 година и шест мјесеци стажа осигурања,
2023. години 63 године живота и 38 година стажа осигурања,
2024. години 63 године и шест мјесеци живота и 38 година и шест мјесеци стажа осигурања,
2025. години 64 године живота и 39 година стажа осигурања,
2026. години 64 године и шест мјесеци живота и 39 година и шест мјесеци стажа осигурања.

Члан 143.

(Изузетна пријевремена старосна пензија за жене)

Изузетно од члана 40. овог закона, осигураник жена има право на старосну пензију кад наврши најмање у:

2018. години 55 година и шест мјесеци живота и 30 година и шест мјесеци стажа осигурања,
2019. години 56 година живота и 31 годину стажа осигурања,
2020. години 56 година и шест мјесеци живота и 31 годину и шест мјесеци стажа осигурања,
2021. години 57 година живота и 32 године стажа осигурања,
2022. години 57 година и шест мјесеци живота и 32 године и шест мјесеци стажа осигурања,
2023. години 58 година живота и 33 године стажа осигурања,
2024. години 58 година и шест мјесеци живота и 33 године и шест мјесеци стажа осигурања,
2025. години 59 година живота и 34 године стажа осигурања,
2026. години 59 година и шест мјесеци живота и 34 године и шест мјесеци стажа осигурања,
2027. години 60 година живота и 35 година стажа осигурања,
2028. години 60 година и шест мјесеци живота и 35 година и шест мјесеци стажа осигурања,
2029. години 61 годину живота и 36 година стажа осигурања,
2030. години 61 годину и шест мјесеци живота и 36 година и шест мјесеци стажа осигурања,
2031. години 62 године живота и 37 година стажа осигурања,
2032. години 62 године и шест мјесеци живота и 37 година и шест мјесеци стажа осигурања,
2033. години 63 године живота и 38 година стажа осигурања,
2034. години 63 године и шест мјесеци живота и 38 година и шест мјесеци стажа осигурања,
2035. години 64 године живота и 39 година стажа осигурања,
2036. години 64 године и шест мјесеци живота и 39 година и шест мјесеци стажа осигурања.

Члан 144.

(Изузетна пријевремена старосна пензија за осигуранике)

Изузетно од члана 40. овог закона, осигураник има право на старосну пензију и када наврши 40 година пензијског стажа и најмање 62 године живота.

Члан 145.

(Умањење пензије)

Осигураницима из чл. 142., 143. и 144. овог закона, за сваки мјесец ранијег одласка у пензију у односу на прописаних 65 година живота, износ остварене пензије умањује се за 0,333333%.

Члан 146.

(Стимулација за каснији одлазак у старосну пензију)
Осигураницима из члана 40. овог закона, за сваки мјесец каснијег одласка у старосну пензију у односу на прописаних 65 година живота, износ остварене пензије увећава се за 0,166666 %.

Члан 147.

(Посмртнина)

- (1) У случају смрти корисника пензије са пребивалиштем у Федерацији или Дистрикту Брчко Босне и Херцеговине, наследнику-члану уже породице, које измири трошкове сахране припада накнада погребних трошкова у висини просјечне пензије исплаћене у мјесецу прије смрти корисника пензије.
- (2) Захтјев за накнаду трошкова сахране подноси се у року од три мјесеца од дана смрти корисника пензије.
- (3) Поступак и потребну документацију за остваривање накнада из става (1) овог члана, уредиће носилац осигурања својим актом, на који сагласност даје Влада Федерације.

Члан 148.

(Рок за доношење подзаконских аката)

Носилац осигурања дужан је своје опште акте ускладити са одредбама овог закона у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 149.

(Рок за доношења правилника)

Министарство ће у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона донијети Правилник из члана 33. овог закона.

Члан 150.

(Примјена постојећих прописа и рок за успоставу трезорског пословања)

- (1) До доношења прописа из чл. 148. и 149. овог закона, примјењиваће се прописи који су били на снази на дан ступања на снагу овог закона, ако нису у супротности са овим законом.
- (2) Одредбе члана 130. овог закона, неће се примјењивати у периоду од најдуже од двије године од дана ступања на снагу овог закона, односно до стицања финансијских и техничких услова о чему ће одлуку донијети Влада Федерације. У том периоду на финансијско пословање носиоца осигурања примјењивати ће се прописи који су важили до ступања на снагу овог закона.

Члан 151.

(Окончање покренутих поступака)

Поступци који нису окончани до ступања на снагу овог закона, окончат ће се по прописима који су важили у вријеме подношења захтјева за остваривање права.

Члан 152.

(Престанак важења прописа)

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о пензијском и инвалидском осигурању ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 и 55/12).

Члан 153.

(Ступање на снагу)

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објаве у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Предсједавајући Представничког дома Парламента Федерације БиХ
Един Мушић, с. р.

Предсједавајућа Дома народа Парламента Федерације БиХ
Лидија Брাদара, с. р.

FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE

234

На основу члана 200. ставак 1. Закона о управном поступку ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 2/98 и 48/99) и члана 27. ставак 1. тачка а) Закона о вјештацима ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 49/05 и 38/08), федерални министар правде доноси

RJEŠENJE

Razrješava се функције судског вјештака SADIL BAJRIĆ, diplomirani inženjer zaštite na radu, stalni sudski vještak iz oblasti protivpožarne zaštite i zaštite na radu.

Rješenje federalnog ministra pravde broj 01-06-3-19-30/16 od 22.02.2016. godine o imenovanju Sadila Bajrića za stalnog sudskog vještaka iz oblasti protivpožarne zaštite i zaštite na radu, se ukida.

Vještak Sadil Bajrić се брише из Именика и са Листе сталних судских вјештака у Федерацији Босне и Херцеговине.

Ово рјешење ступа на снагу даном објаве у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Број 01-06-3-19-30/16-1
30. сiječnja/januara 2018. godine
Sarajevo

Ministar
Mato Jozić, v. r.

FEDERALNO MINISTARSTVO ENERGIJE, RUDARSTVA I INDUSTRIJE

235

На основу члана 56. став 2. Закона о организацији органа управе у Федерацији Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ", број 35/05) и чл. 11. и 14. Правилника о полагању стручног испита радника за одређене послове из области рударства ("Службене новине Федерације БиХ", број 76/11), федерални министар енергије, рударства и индустрије доноси

RJEŠENJE

O IMENOVANJU KOMISIJE ZA POLAGANJE STRUČNOG ISPITA ZA TEHNIČKO RUKOVOĐENJE I ZA SAMOSTALNO OBAVLJANJE RUDARSKIH MJERENJA U OBLASTI RUDARSTVA

I.

У Комисију за полагање стручног испита за техничко руковање и за самостално обављање рударских мјерења у области рударства именују се:

1. Amir Halilčević, dipl. ing. rudarstva - predsjednik
2. Ferid Osmanović, dipl. ing. rudarstva - član
3. Adnan Karić, dipl. ing. el. teh. - član
4. Goran Gutić, dipl. ing. el. teh. - član
5. Jasmina Pašić, dipl. pravnik - član

II.

Комисија из тачке I. овога рјешења именује се на период од двије године.

III.

За секретара Комисије именује се Edina Krpo, dipl. men. o.s.j. koja će obavljati administrativno-tehničke poslove za potrebe Komisije.

IV.

У складу са чланом 15. Правилника о полагању стручног испита за одређене послове из области рударства, председнику и члановима Комисије као и секретару припада накнада за рад у Комисији.

VI.

Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 06-34-243/18
02. februara 2018. godine
Mostar

Ministar
Nermin Džindić, s. r.

Na temelju članka 56. stavak 2. Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05) i čl. 11. i 14. Pravilnika o polaganju stručnog ispita radnika za određene poslove iz oblasti rudarstva ("Službene novine Federacije BiH", broj 76/11), federalni ministar energije, rudarstva i industrije donosi

RJEŠENJE**O IMENOVANJU POVJERENSTVA ZA POLAGANJE STRUČNOG ISPITA ZA TEHNIČKO RUKOVOĐENJE I ZA SAMOSTALNO OBAVLJANJE RUDARSKIH MJERENJA U OBLASTI RUDARSTVA**

I.

U Povjerenstvo za polaganje stručnog ispita za tehničko rukovođenje i za samostalno obavljanje rudarskih mjerenja u oblasti rudarstva imenuju se:

1. Amir Halilčević, dipl. ing. rudarstva - predsjednik
2. Ferid Osmanović, dipl. ing. rudarstva - član
3. Adnan Karić, dipl. ing. el. teh. - član
4. Goran Gutić, dipl. ing. el. teh. - član
5. Jasmina Pašić, dipl. pravnik - član

II.

Povjerenstvo iz točke I. ovoga rješenja imenuje se na period od dvije godine.

III.

Za tajnika Povjerenstva imenuje se Edina Krpo, dipl. men. o.s.j. koja će obavljati administrativno-tehničke poslove za potrebe Povjerenstva.

IV.

Sukladno članku 15. Pravilnika o polaganju stručnog ispita za određene poslove iz oblasti rudarstva, predsjedniku i članovima Povjerenstva kao i tajniku pripada naknada za rad u Povjerenstvu.

VI.

Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 06-34-243/18
02. veljače 2018. godine
Mostar

Ministar
Nermin Džindić, v. r.

Na osnovu člana 56. stav 2. Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05) i čl. 11. i 14. Pravilnika o polaganju stručnog ispita radnika za određene poslove iz oblasti rudarstva ("Službene novine Federacije BiH", broj 76/11), federalni ministar energije, rudarstva i industrije donosi

RJEŠENJE**O IMENOVANJU KOMISIJE ZA POLAGANJE STRUČNOG ISPITA ZA TEHNIČKO RUKOVOĐENJE I ZA SAMOSTALNO OBAVLJANJE RUDARSKIH MJEREŃA U OBLASTI RUDARSTVA**

I

U Komisiju za polaganje stručnog ispita za tehničko rukovođenje i za samostalno obavljanje rudarskih mjerenja u oblasti rudarstva imenuju se:

1. Amir Halilčević, dipl. ing. rudarstva - predsjednik
2. Ferid Osmanović, dipl. ing. rudarstva - član
3. Adnan Karić, dipl. ing. el. teh. - član
4. Goran Gutić, dipl. ing. el. teh. - član
5. Jasmina Pašić, dipl. pravnik - član

II

Komisija iz tačke I ovoga rješenja imenuje se na period od dvije godine.

III

Za sekretara Komisije imenuje se Edina Krpo, dipl. men. o.s.j. koja će obavljati administrativno-tehničke poslove za potrebe Komisije.

IV

U skladu sa članom 15. Pravilnika o polaganju stručnog ispita za određene poslove iz oblasti rudarstva, predsjedniku i članovima Komisije kao i sekretaru pripada naknada za rad u Komisiji.

V

Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 06-34-243/18
02. februara 2018. godine
Mostar

Ministar
Nermin Džindić, s. r.

FEDERALNO MINISTARSTVO PROMETA I KOMUNIKACIJA**236**

Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05) i člana 57. stav 2. Zakona o unutrašnjoj i pomorskoj plovidbi ("Službene novine Federacije BiH", broj 73/05), federalni ministar donosi

RJEŠENJE**O UTVRĐIVANJU VISINE NAKNADE ZA POLAGANJE ISPITA ZA UPRAVLJAČA ČAMCA**

I.

Visina naknade koju plaćaju kandidati za polaganje ispita za upravljača čamca utvrđuje se u iznosu od 100,00 KM po jednom kandidatu na Račun javnih prihoda Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine otvoren kod UNION BANKA broj 1020500000106698, sa oznakom vrste prihoda 722591 - Naknada za polaganje stručnih ispita.

II.

Naknada se uplaćuje na ime troškova polaganja ispita za upravljača čamca u koje su uključeni i naknada troškova članova komisije za polaganje ispita.

III

Visina naknade iz tačke I. ovoga Rješenja utvrđuje se za 2018. godinu.

IV.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 05-27-23/18

05. januara/siječnja 2018. godine
Mostar

Ministar
Denis Lasić, s. r.

(SI-181/18-F)

FEDERALNI ZAVOD ZA STATISTIKU

237

SAOPĆENJE

**O PROSJEČNOJ ISPLAĆENOJ MJESEČNOJ NETO
PLAĆI ZAPOSLENIH U FEDERACIJI BOSNE I
HERCEGOVINE ZA DECEMBAR/PROSINAC
2017. GODINE**

1. Prosječna isplaćena mjesečna neto plaća po zaposlenom ostvarena u Federaciji Bosne i Hercegovine za decembar/prosinac 2017. godine iznosi 875 KM.
2. Prosječna isplaćena mjesečna neto plaća po zaposlenom ostvarena u Federaciji Bosne i Hercegovine za period oktobar/listopad - decembar/prosinac 2017. godine iznosi 869 KM.

Broj 6
13. februara/veljače
2018. godine

Direktor
Doc. dr. **Emir Kremić**, s. r.

238

SAOPĆENJE

**O PROSJEČNOJ ISPLAĆENOJ MJESEČNOJ BRUTO
PLAĆI ZAPOSLENIH U FEDERACIJI BOSNE I
HERCEGOVINE ZA DECEMBAR/PROSINAC
2017. GODINE**

1. Prosječna isplaćena mjesečna bruto plaća po zaposlenom ostvarena u Federaciji Bosne i Hercegovine za decembar/prosinac 2017. godine iznosi 1.341 KM.

Broj 7
13. februara/veljače
2018. godine

Direktor
Doc. dr. **Emir Kremić**, s. r.

239

SAOPĆENJE

**O PROSJEČNOJ ISPLAĆENOJ MJESEČNOJ NETO
PLAĆI ZAPOSLENIH U FEDERACIJI BOSNE I
HERCEGOVINE ZA 2017. GODINU**

1. Prosječna isplaćena mjesečna neto plaća po zaposlenom ostvarena u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2017. godinu iznosi 860 KM. U odnosu na prethodnu godinu index je 102,5.

Broj 9
13. februara/veljače
2018. godine

Direktor
Doc. dr. **Emir Kremić**, s. r.

240

SAOPĆENJE

**O PROSJEČNOJ ISPLAĆENOJ MJESEČNOJ BRUTO
PLAĆI ZAPOSLENIH U FEDERACIJI BOSNE I
HERCEGOVINE ZA 2017. GODINU**

1. Prosječna isplaćena mjesečna bruto plaća po zaposlenom ostvarena u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2017. godinu iznosi 1.318 KM. U odnosu na prethodnu godinu index je 102,7.

Broj 10
13. februara/veljače
2018. godine

Direktor
Doc. dr. **Emir Kremić**, s. r.

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE

241

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 590/13**, rješavajući apelaciju **Jusufa Velića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 12. januara 2016. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU¹

Odbija se kao neosnovana apelacija **Jusufa Velića** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 23 0 P 015197 12 Rev od 20. decembra 2012. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE**I. Uvod**

1. Jusuf Velić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Velike Kladuše, kojeg zastupa Milan Stokrp, advokat iz Velike Kladuše, podnio je 6. februara 2013. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 23 0 P 015197 12 Rev od 20. decembra 2012. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Mustafe Kasumovića (u daljnjem tekstu: prvotuženi ili tuženi), Unicredit Zagrebačke banke d.d. Mostar (u daljnjem tekstu: drugotužena ili tužena) i "Elvina" d.o.o. (u daljnjem tekstu: trećetuženi ili tuženi) zatraženo je 2. novembra 2015. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud je dostavio odgovor na apelaciju 9. novembra 2015. godine, prvotuženi i drugotužena 11. i 12. novembra 2015. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

¹ Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 11/18

5. Apelant je tužbom od 11. januara 2007. godine pred Općinskim sudom u Velikoj Kladuši (u daljnjem tekstu: Općinski sud) pokrenuo parnični postupak protiv tuženih radi utvrđenja stjecanja prava vlasništva. U tužbi je naveo da je od prvotuženog na osnovu usmenog ugovora o kupoprodaji iz 1990. godine kupio nedovršen stambeno-poslovni objekt i isplatio dogovorenu kupoprodajnu cijenu od 50.000 tadašnjih DM s tim što je prvi dio cijene isplatio odmah po zaključenju ugovora, a drugi dio 1991. godine. U zemljišnim knjigama nije provjeravao ko je upisan kao vlasnik nekretnine, a mnogo godina kasnije je saznao da se prvotuženi na toj nekretnini sudskom odlukom upisao kao vlasnik i da je na istoj nekretnini zasnovana hipoteka radi osiguranja duga (kredita) koji prvotuženi ima kod drugotužene. Apelant je, dalje, u tužbi istakao da je navedenu nekretninu, osim kupovinom, stekao i dosjelošću, te je zatražio da se ta činjenica u sudskom postupku utvrdi.

6. Općinski sud je donio Presudu broj 023 0 P 07 000 025 od 18. decembra 2009. godine, koja je potvrđena Presudom Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), kojom je utvrđeno da je apelant stekao pravo vlasništva na nekretnini (kući), bliže opisanoj u izreci presude (u daljnjem tekstu: sporna ili predmetna nekretnina), da je pravno nevaljana uknjižba založnog prava na predmetnoj nekretnini kojim je osigurano potraživanje u iznosu od 120.000,00 KM u korist drugotužene prema trećetuženom, te je naloženo brisanje te uknjižbe i uspostavljanje prijašnjeg zemljišnoknjižnog stanja. Također je određena sudska mjera osiguranja kojom je odgođen postupak izvršenja po prijedlogu drugotužene u svojstvu tražioca izvršenja protiv trećetuženog u svojstvu izvršenika. Općinski sud je u obrazloženju naveo da je, nakon izlaganja tužbe i odgovora na tužbu u kojem su svi tuženi osporili postavljeni tužbeni zahtjev, proveo dokazni postupak u kojem je, između ostalog, izvršen uvid u materijalne dokaze i saslušane parnične stranke i svjedoci, nakon čega je ocijenjen svaki dokaz posebno, zajedno i u njihovoj ukupnosti. Na temelju takve ocjene dokaza Općinski sud je izveo zaključak u pogledu nespornih činjenica, i to: da su apelant i prvotuženi 4. oktobra 1991. godine zaključili pismeni kupoprodajni ugovor čiji je predmet sporna nekretnina opisana u izreci presude, da su ugovor potpisali, ali da ga nisu ovjerali kod nadležnog suda i da je apelant u posjedu sporne nekretnine najkasnije od dana potpisivanja ugovora, dakle, 4. oktobra 1991. godine.

7. Na temelju iskaza apelanta saslušanog u svojstvu parnične stranke utvrđena je činjenica da je isplaćena kupoprodajna cijena i njegov zakoniti posjed sporne nekretnine u trajanju dužem od 10 godina na osnovu čega je zaključeno da su ugovorne strane iz kupoprodajnog ugovora, dakle, apelant i prvotuženi, ispunile obaveze iz kupoprodajnog ugovora u cjelini. Tvrdnja prvotuženog da mu apelant nije isplatio ugovorenu cijenu u cjelini i da je zbog tog razloga na spornoj nekretnini u parničnom postupku koji se vodio kod istog suda pod brojem P-269/00 utvrđeno njegovo pravo vlasništva (prvotuženog), koja je iznesena u odgovoru na tužbu, ali ne i u dokaznom postupku, Općinski sud je ocijenio kao ponašanje prvotuženog sračunato s ciljem da izbjegne posljedice koje bi mogao imati iz tekućeg spora.

8. Imajući u vidu sve izvedene dokaze koji se odnose na utvrđenje prava vlasništva na spornoj nekretnini, Općinski sud je zaključio da je apelant imao zakonit posjed na spornoj nekretnini duže od 10 godina i da je taj posjed bio nesmetan (prvotuženi ga u posjedu nije ometao). Tako utvrđeno činjenično stanje, prema ocjeni Općinskog suda, ukazuje na zaključak da je apelant zakonitim i nesmetanim posjedom pravo vlasništva na spornoj nekretnini stekao dosjelošću, kao i pravo da se na toj spornoj nekretnini na kojoj se prvotuženi upisao kao vlasnik sa dijelom 1/1 na osnovu pravomoćne presude u zemljišnoj knjizi upiše kao vlasnik sa dijelom 1/1. Također su u tom smislu ponovljene nesporne činjenice među parničnim strankama, i to: da je na osnovu

rješenja istog suda od 17. septembra 2002. godine u predmetu broj IP-111/02 osigurano potraživanje drugotužene (tražioca izvršenja) prema trećetuženom (izvršeniku) na osnovu ugovora o kratkoročnom kreditu od 30. augusta 2002. godine, kao i da je u tom predmetu 26. augusta 2005. godine doneseno rješenje o izvršenju na nekretnini prvotuženog u predmetu broj IP-33/05.

9. U pogledu dijela tužbenog zahtjeva koji se odnosi na nevaljanu uknjižbu založnog prava na spornoj nekretnini, Općinski sud je, usvajajući ovaj dio zahtjeva, primijenio odredbu člana 9. Zakona o zemljišnim knjigama FBiH. S tim u vezi je navedeno da je apelant u toku 2002. godine saznao da prvotuženi kod drugotužene zasniva hipoteku na nekretnini koju je njemu prodao i da je o tome obavijestio drugotuženu, koja je, stoga, morala makar posumnjati u vjerodostojnost tačnosti upisa u zemljišne knjige. Te činjenice je, kako je dalje navedeno, apelant tokom postupka pred sudom dokazao svojim iskazom u svojstvu parnične stranke, kojem je poklonjeno puno povjerenje. Stoga je zaključeno da je drugotuženi kao davaocu kredita za trećetuženog, koji je zasnavao hipoteku na nekretnini trećeg lica (prvotuženog), bila poznata netačnost upisa u zemljišne knjige, pa je zaključeno da je uknjižba založnog prava na spornoj nekretnini nevaljana, te da se slijedom toga izvrši brisanje uknjižbe založnog prava. Osim navedenog, ocijenjeno je da je opravdan zahtjev za izdavanje sudske mjere osiguranja do pravosnažnosti postupka, jer je uvidom u spis istog suda utvrđeno da je drugotužena u predmetima br. IP-33/05 i IP-111/02 kao tražilac izvršenja pokrenula izvršni postupak protiv trećetuženog i prvotuženog na nekretninama koje su predmet tužbenog zahtjeva.

10. Kantonalni sud je, odlučujući o žalbi drugotužene, donio Presudu broj 01 0 P 001598 10 Gž 2 od 3. novembra 2011. godine kojom je žalba odbijena kao neosnovana i prvostepena presuda potvrđena. U obrazloženju je navedeno da je Kantonalni sud već jednom odlučivao o žalbi tako što je žalbu uvažio, prvostepenu presudu preinačio i tužbene zahtjeve odbio. Međutim, Vrhovni sud je, odlučujući o apelantovoj reviziji, drugostepenu presudu ukinuo i predmet vratio drugostepenom sudu na ponovno suđenje, nakon čega je prvostepena presuda ponovno ispitana u granicama žalbenih navoda i po službenoj dužnosti. Kantonalni sud je, zatim, ponovio nesporne činjenice nakon čega je izveo zaključak da je prvostepeni sud u konkretnoj pravnoj stvari potpuno i pravilno utvrdio činjenično stanje i pravilno primijenio materijalno pravo. S tim u vezi je ukazano na vrijeme zaključenja predmetnog kupoprodajnog ugovora (4. oktobar 1991. godine) i odredbu koja je bila na snazi u to vrijeme, član 9. stav 4. Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH" br. 48/78, 4/89 i 22/91), prema kojoj su pravno djestvo proizvodili ugovori o prenosu vlasništva koji su zaključeni u pisanoj formi iako potpisi ugovarača nisu ovjerali u nadležnom sudu, ako su ugovorne strane obavezu iz ugovora izvršile u cjelini ili u pretežnom dijelu. S obzirom na činjenično utvrđenje prema kojem je apelant prvotuženom isplatio kupoprodajnu cijenu za nekretninu koju mu je ovaj prodao, proizlazi da su obaveze iz predmetnog ugovora izvršene i da je ugovor konvalidiran. Apelantov posjed na predmetnoj nekretnini je, stoga, u smislu odredbe člana 77. Zakona o vlasničkopравnim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOVO), zakonit, jer se zasniva na punovažnom pravnom osnovu a u toku postupka tuženi nisu prigovorili da je posjed bio pribavljen silom, prevaram ili zloupotrebom povjerenja, niti je osporena savjesnost posjeda. Što se tiče upisa založnog prava (hipoteke) na spornoj nekretnini, Kantonalni sud je, potvrđujući pravilnost prvostepene presude, u tom dijelu naveo da se samo vlastita stvar može staviti pod hipoteku. U konkretnom slučaju prvotuženi je predmetnu nekretninu stavio pod hipoteku radi osiguranja novčanog potraživanja drugotužene, pa je hipoteka pravno nevaljana. S tim u vezi je napomenuto da se ne može založiti tuđa stvar, odnosno da u konkretnom slučaju

prvotuženi nije mogao založiti apelantovu nekretninu na kojoj je apelant pravo vlasništva stekao dosjelošću zbog čega vlasnik, dakle apelant, može tužbom zahtijevati poništenje takve hipoteke.

11. Vrhovni sud je, odlučujući o reviziji drugotužene, donio Presudu broj 23 O P 015197 12 Rev od 20. decembra 2012. godine kojom je revizija djelomično usvojena i obje nižestepene presude preinačene tako što je odbijen dio apelantovog tužbenog zahtjeva kojim je tražio da se utvrdi kao pravno nevaljana uknjižba založnog prava na predmetnoj nekretnini, kao i da se nalože brisanje te uknjižbe i uspostavljanje prijašnjeg zemljišnoknjižnog stanja, a u preostalom dijelu (za utvrđenje prava vlasništva dosjelošću) revizija je odbijena. Vrhovni sud je ponovio predmet spora u konkretnoj parnici i naglasio da se prvi dio zahtjeva odnosi na zahtjev za utvrđenje prava vlasništva na predmetnoj nekretnini dosjelošću, a drugi dio se odnosi na utvrđenje ništavosti upisane hipoteke na istoj nekretnini, brisanje hipoteke i uspostavljanje prijašnjeg zemljišnoknjižnog stanja. U vezi s prvim dijelom tužbenog zahtjeva koji se tiče utvrđenja prava vlasništva dosjelošću, Vrhovni sud je, odbijajući reviziju u ovom dijelu, ocijenio da je drugostepeni sud na temelju pravilno i potpuno utvrđenog činjeničnog stanja pravilno primijenio materijalno pravo, odredbu člana 32. ZOVO, jer iz činjeničnog stanja proizlazi da je apelant na predmetnoj nekretnini imao zakonit i savjestan posjed kroz period od 10 godina, a to, dalje, znači da je na navedenim nekretninama dosjelošću stekao pravo vlasništva. Međutim, Vrhovni sud smatra da je osnovan prigovor pogrešne primjene materijalnog prava u dijelu u kojem je usvojen tužbeni zahtjev da se kao pravno nevaljana briše uknjižba založnog prava - hipoteke na predmetnim nekretninama u korist drugotužene u vrijeme kada je njezin zemljišnoknjižni vlasnik bio prvotuženi. Prema stavu drugostepenog suda, kako je dalje navedeno, hipoteka je pravno nevaljana zbog toga što je apelant na navedenoj nekretnini pravo vlasništva dosjelošću stekao protekom 10 godina od dana zaključenja kupoprodajnog ugovora od 5. oktobra 1991. godine, dakle 5. oktobra 2001. godine, a hipoteka na istim nekretninama zasnovana je 2002. godine. Iz navedenog drugostepeni sud je, prema mišljenju Vrhovnog suda, pogrešno zaključio da je hipoteka nevaljan pravni posao u konkretnom slučaju, jer je zasnovana na nekretnini čiji je vlasnik u vrijeme zasnivanja hipoteke bio apelant bez obzira na to što je prvotuženi bio njen zemljišnoknjižni vlasnik. Ovakav pravni stav, prema ocjeni Vrhovnog suda, nije pravilan. Naime, polazeći od načela povjerenja u zemljišne knjige koje je sadržano u prvom pravilu iz paragrafa 1500. Austrijskog građanskog zakonika (u daljnjem tekstu: OGZ) a u naš pravni sistem uvedeno stupanjem na snagu Zakona o zemljišnim knjigama ("Službene novine FBiH" br. 58/02 19/03 i 54/04) s primjenom od 29. novembra 2003. godine, propisano je da se upisano pravo u zemljišnoj knjizi smatra tačnim (član 9. Zakona). Stoga je, kako je dalje obrazloženo, drugotužena založno pravo na predmetnim nekretninama stekla u dobroj vjeri, pouzdajući se u podatke u zemljišnoj knjizi, i to konkretno da je vlasnik založene nekretnine zaista prvotuženi. Povjerenje u podatke u zemljišnoj knjizi nije moglo biti dovedeno u sumnju prezentiranjem kupoprodajnog ugovora drugotuženoj (banci) od apelanta, jer apelant ugovorom nije mogao dokazivati svoje pravo vlasništva na nekretnini, koja se na osnovu ovog pravnog posla stječe tek upisom u zemljišne knjige (član 38. stav 1. ZOVO). Osim toga, ni stečeno pravo vlasništva dosjelošću prije upisane hipoteke ne može osujetiti prava drugotužene (banke) kao založnog povjerioca s obzirom na sadržaj odredbe člana 1500. OGZ kojom je propisano da pravo koje je stečeno dosjelošću ili zastarom ne može biti na štetu onog koji je, oslanjajući se na javne knjige, pribavio sebi neku stvar ili pravo još prije nego što je to pravo uknjiženo. Imajući u vidu da apelantovo pravo vlasništva dosjelošću na predmetnoj nekretnini nije bilo upisano u zemljišne knjige u trenutku upisa hipoteke

drugotužene (banke), to je drugotužena u dobroj vjeri postupala s povjerenjem u zemljišne knjige i nije mogla znati da ono što je u zemljišnu knjigu upisano nije potpuno, ili da je različito od upisanog zemljišnoknjižnog stanja (vanknjižno stanje), pa joj, stoga, pripada sudska zaštita. S obzirom na navedeno, primjenom člana 250. stav 1. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) revizija je djelomično usvojena, a u preostalom dijelu na temelju člana 248. stav 2. ZPP odbijena.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelant ukazuje da mu je osporenim presudom Vrhovnog suda povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) zbog proizvoljne primjene materijalnog prava. S tim u vezi je naveo činjenice na kojima su zasnovane prvostepena i drugostepena presuda, i to: da je predmetna nekretnina na kojoj je zasnovano založno pravo (hipoteka) u njegovom posjedu od 5. oktobra 1991. godine, da je dosjelošću na navedenoj nekretnini stekao pravo vlasništva protekom 10 godina nesmetanog posjeda, dakle, 5. oktobra 2001. godine, i da je drugotužena morala znati da se radi o nekretnini koju joj je prvotuženi prodao, pa da je stoga upisana hipoteka nevaljana. Činjenica da je prvotuženi na temelju sudske presude uknjižio svoje pravo vlasništva na nekretnini koju mu je već prodao, te pred sudom dao neistinit iskaz da je u posjedu te nekretnine, prema apelantovoj ocjeni, veoma je bitna, budući da u tom postupku nije bio stranka, niti je za taj postupak znao (od završetka rata živi i radi u Italiji). Ono što je, prema apelantovom mišljenju, također veoma bitno jeste činjenica da prvotuženi nije bio upisan u zemljišnu knjigu u vrijeme zaključenja kupoprodajnog ugovora, niti je u tom trenutku na navedenoj nekretnini bila upisana hipoteka. Također, prvotuženi nije osporio tužbeni zahtjev ni u pogledu zahtjeva za utvrđenje prava vlasništva, ni u pogledu pravne nevaljanosti upisane hipoteke iz čega proizlazi zaključak da je Vrhovni sud proizvoljno primijenio materijalno pravo na apelantovu štetu. Drugotužena, također, nema pravo na sudsku zaštitu namirenjem svog potraživanja na predmetnoj nekretnini, jer je imala saznanje da je ta nekretnina bila prodana od oktobra 1991. godine.

b) Odgovor na apelaciju

13. Vrhovni sud smatra da je apelacija neosnovana, jer je osporena presuda donesena u skladu sa zakonom i Ustavom u postupku u kom nije bilo povrede na koju apelant neosnovano ukazuje.

14. Prvotuženi je naveo da je bio posjednik i vanknjižni vlasnik predmetne nekretnine, da su sve radnje poduzete u vezi sa imovinskopравnim odnosima na spornoj nekretnini poduzete u skladu sa zakonom, da mu apelant nikad nije isplatio ukupnu dogovorenu kupoprodajnu cijenu. Naveo je da je po završetku rata pozivao apelanta da cijenu isplati kako bi iz te cijene namirio svoje dugovanje drugotuženoj, a budući da se apelant oglašio na ispunjenje svoje obaveze, u sudskom postupku je ostvario svoje pravo vlasništva upisom u zemljišnu knjigu, dozvolivši drugotuženoj upis hipoteke na nekretnini na kojoj je zemljišnoknjižni vlasnik.

15. Drugotužena je u odgovoru na apelaciju istakla da je neosnovana, jer u vrijeme zasnivanja hipoteke apelant nije konstituirao (zabilježio u zemljišnoj knjizi) bilo kakvo svoje pravo na predmetnoj nekretnini, npr., predbilježbe postojanja ugovora o kupoprodaji kao uvjetnog upisa prava vlasništva sa naknadnim opravdanjem, što ga čini nesavjesnim stjecateljem vlasništva prema svim trećim licima. Treća lica nisu dužna vršiti bilo kakve dodatne provjere mimo podataka u zemljišnim knjigama, jer bi takvo postupanje dovelo do nepovjerenja u zemljišnu knjigu.

Vrhovni sud je, kako je dalje navedeno, u presudi dao jasne, zakonski utemeljene i logične razloge na kojima je zasnovao svoju odluku koja se pobija apelacijom, jer bi svako suprotno postupanje dovelo do pravne nesigurnosti i nemogućnosti pouzdanja u zemljišne knjige, pa bi se opravdano postavilo pitanje čemu zemljišne knjige uopće služe. Napomenuto je da se, prema članu 9. stav 1. Zakona o zemljišnim knjigama, "upisano pravo u zemljišnoj knjizi smatra tačnim", što znači da su na osnovu tog propisa zaštićeni oni koji su svoje pravo upisali i time ga javno publicirali u odnosu na one koji to nisu željeli učiniti zbog bilo kojeg razloga.

V. Relevantni propisi

16. Zakon o vlasničkopравnim odnosima Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH" br. 6/98 i 29/03) u relevantnom dijelu glasi:

Član 32.

*Posjednik stječe dosjelošću pravo vlasništva na nepokretnoj stvari koja je u vlasništvu druge osobe, **protekom deset godina savjesnog i zakonitog posjeda.***

*Posjednik stječe dosjelošću pravo vlasništva na nepokretnoj stvari koja je u vlasništvu druge osobe, **protekom dvadeset godina savjesnog posjeda.***

17. Zakon o zemljišnim knjigama Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH" br. 58/02, 19/03 i 54/04) u relevantnom dijelu glasi:

Član 9.

Javno povjerenje

(1) *Upisano pravo u zemljišnoj knjizi smatra se tačnim. Smatra se da brisano pravo iz zemljišne knjige ne postoji.*

(2) *Za treća lica, koja u dobroj vjeri u postojanje neke nekretnine ili prava na nekoj nekretnini, putem pravnog posla steknu takvo jedno pravo, sadržaj zemljišne knjige se smatra tačnim, ukoliko ispravnost zemljišne knjige nije osporena putem upisa prigovora ili ukoliko je trećoj osobi poznata netačnost zemljišne knjige ili zbog grube nepažnje nije poznata.*

(3) *Ako je nosilac prava upisanog u zemljišne knjige ograničen u pravu raspolaganja u korist neke osobe, tada ograničenje djeluje prema trećoj osobi samo onda kada je to ograničenje upisano u zemljišnu knjigu ili poznato trećoj osobi.*

(4) *Za savjesnost treće osobe kod stjecanja prava na nekretnini mjerodavno je vrijeme podnošenja zahtjeva za upis.*

18. Zakon o parničnom postupku ("Službene novine FBiH" br. 53/03, 73/05 i 53/06) u relevantnom dijelu glasi:

Član 2.

U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljani u postupku.

Sud u postupku primjenjuje materijalno pravo po vlastitoj ocjeni i nije vezan za navode stranaka u pogledu materijalnog prava.

Član 123.

Svaka stranka dužna je da dokaže činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev.

Sud će slobodnom ocjenom dokaza utvrditi činjenice na osnovu kojih će donijeti odluku.

Član 241.

Revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kojemu se ona pobija revizijom, u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

Član 250.

Ako revizijski sud utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će usvojiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

Ako revizijski sud nađe da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava ili zbog povrede pravila postupka činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uslova za preinačenje pobijane presude, rješenjem će usvojiti reviziju, ukinuti u cjelini ili djelimično presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću drugostepenog suda.

VI. Dopustivost

19. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

20. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

21. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 23 0 P 015197 12 Rev od 20. decembra 2012. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelant je primio 9. januara 2013. godine a apelacija je podnesena 6. februara 2013. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

22. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

23. Apelant pobija presudu Vrhovnog suda, ukazujući da mu je tom presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1) Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

24. Ustavni sud zapaža da se suština navoda apelacije sa aspekta prava na pravično suđenje svodi na tvrdnju da je Vrhovni sud u konkretnom slučaju pogrešno primijenio materijalno pravo.

25. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi, Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je općenito

zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Dakle, u okviru apelacione nadležnosti, Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Evropske konvencije u postupku pred redovnim sudovima.

26. Ustavni sud se, dakle, prema navedenom stavu, može izuzetno, kada ocijeni da je u određenom postupku redovni sud proizvoljno postupao kako u utvrđivanju činjenica, tako i u primjeni relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. aprila 2005. godine, stav 26), upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise.

27. U konkretnom slučaju apelant je protiv tuženih podnio tužbu radi utvrđenja prava vlasništva i brisanja uknjižbe založnog prava na nekretninama. U pogledu prvog dijela tužbenog zahtjeva, sve tri odluke redovnih sudova su identične i zasnovane na istim materijalnopravnim propisima, na osnovu kojih je utvrđeno da je apelant na spornim nekretninama stekao pravo vlasništva dosjelošću. Međutim, u pogledu drugog dijela zahtjeva kojim je apelant tražio da se kao nevaljana briše uknjižba založnog prava - hipoteke na predmetnim nekretninama, Vrhovni sud je, polazeći od načela povjerenja u zemljišne knjige iz člana 9. Zakona o zemljišnim knjigama, izveo potpuno drugačiji pravni zaključak u odnosu na drugostepeni i prvostepeni sud tako da je ovaj dio tužbenog zahtjeva odbijen. Naime, prema pravnom shvatanju Vrhovnog suda, drugotužena je založno pravo na predmetnim nekretninama stekla u dobroj vjeri, pouzdajući se u načelo povjerenja u zemljišnoj knjizi, dakle, da je vlasnik založene nekretnine zaista prvotuženi. Vrhovni sud je, pojašnjavajući dalje svoj stav, naglasio da iz utvrđenih činjenica proizlazi da drugotužena nije imala razloga da sumnja u zemljišnoknjižno vlasništvo prvotuženog i istinitost njegovog upisa u zemljišnu knjigu, a povjerenje u zemljišnu knjigu nije mogla dovesti u pitanje ni činjenica da je apelant prije upisa hipoteke drugotuženoj prezentirao svoj kupoprodajni ugovor zaključen sa prvotuženim. Naime, navedenim ugovorom, bez upisa u zemljišnu knjigu, apelant nije mogao dokazati svoje pravo vlasništva. S tim u vezi je napomenuto da se na navedeni način, dakle pravnim poslom, pravo vlasništva na nekretnini stječe tek upisom u zemljišnu knjigu, na osnovu odredbe člana 38. stav 1. ZVPO, pa pošto apelant u trenutku upisa založnog prava na predmetnoj nekretnini nije imao upisano svoje pravo vlasništva (dosjelošću ili na temelju pravnog posla), Vrhovni sud je zaključio da je drugotužena postupala u dobroj vjeri s povjerenjem u zemljišne knjige, te da, stoga, apelantov tužbeni zahtjev u ovom dijelu nije osnovan, primjenom odredbe člana 9. Zakona o zemljišnim knjigama.

28. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud svoju odluku kojom je (u pobijanom dijelu) odlučio o uknjižbi založnog prava - hipoteke, u granicama razloga navedenih u reviziji i po službenoj dužnosti u pogledu pravilne primjene materijalnog prava, naveo jasne i argumentirane razloge za svoju odluku, primjenom relevantnih odredaba ZVPO, Zakona o zemljišnim knjigama i Zakona o parničnom postupku kojima su regulirani proceduralni aspekti u postupku pred redovnim sudom, uz obrazloženje u kojem su navedeni jasni i potpuni razlozi u vezi s primjenom odredaba materijalnog i procesnog prava, zbog čega Ustavni sud ne nalazi bilo kakvu proizvoljnost u njihovoj primjeni.

29. Stoga, Ustavni sud smatra da apelantovi navodi u vezi sa pogrešnom primjenom materijalnog prava u pobijanom dijelu presude Vrhovnog suda nisu osnovani, te da nije povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

30. Ustavni sud zaključuje da ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada je Vrhovni sud, u granicama razloga navedenih u reviziji i po službenoj dužnosti u pogledu pravilne primjene materijalnog prava, naveo jasne i argumentirane razloge za svoju odluku, primjenom relevantnih odredaba ZVPO, Zakona o zemljišnim knjigama i Zakona o parničnom postupku.

31. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Ćeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 590/13**, rješavajući apelaciju **Jusufa Velića**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 12. siječnja 2016. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU¹

Odbija se kao neutemeljena apelacija **Jusufa Velića** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 23 0 P 015197 12 Rev od 20. prosinca 2012. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Jusuf Velić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Velike Kladuše, kojeg zastupa Milan Stokrp, odvjetnik iz Velike Kladuše, podnio je 6. veljače 2013. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 23 0 P 015197 12 Rev od 20. prosinca 2012. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Mustafe Kasumovića (u daljnjem tekstu: prvotuženi ili tuženi), Unicredit Zagrebačke banke d.d. Mostar (u daljnjem tekstu: drugotužena ili tužena) i "Elvina" d.o.o. (u daljnjem tekstu: trećetuženi ili tuženi) zatraženo je 2. studenog 2015. godine da dostave odgovore na apelaciju.

¹ Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 11/18

3. Vrhovni sud je dostavio odgovor na apelaciju 9. studenog 2015. godine, prvotuženi i drugotužena 11. i 12. studenog 2015. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

5. Apelant je tužbom od 11. siječnja 2007. godine pred Općinskim sudom u Velikoj Kladuši (u daljnjem tekstu: Općinski sud) pokrenuo parnični postupak protiv tuženih radi utvrđenja stjecanja prava vlasništva. U tužbi je naveo da je od prvotuženog na temelju usmenog ugovora o kupoprodaji iz 1990. godine kupio nedovršen stambeno-poslovni objekt i isplatio dogovorenu kupoprodajnu cijenu od 50.000 tadašnjih DM s tim što je prvi dio cijene isplatio odmah po zaključenju ugovora, a drugi dio 1991. godine. U zemljišnim knjigama nije provjeravao tko je upisan kao vlasnik nekretnine, a mnogo godina kasnije je saznao da se prvotuženi na toj nekretnini sudskom odlukom upisao kao vlasnik i da je na istoj nekretnini zasnovana hipoteka radi osiguranja duga (kredita) koji prvotuženi ima kod drugotužene. Apelant je, dalje, u tužbi istaknuo da je navedenu nekretninu, osim kupovinom, stekao i dosjelošću, te je zatražio da se ta činjenica u sudskom postupku utvrdi.

6. Općinski sud je donio Presudu broj 023 0 P 07 000 025 od 18. prosinca 2009. godine, koja je potvrđena Presudom Kantonalnog suda u Bihacu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), kojom je utvrđeno da je apelant stekao pravo vlasništva na nekretnini (kući), bliže opisanoj u izreci presude (u daljnjem tekstu: sporna ili predmetna nekretnina), da je pravno nevaljana uknjižba založnog prava na predmetnoj nekretnini kojim je osigurano potraživanje u iznosu od 120.000,00 KM u korist drugotužene prema trećetuženom, te je naloženo brisanje te uknjižbe i uspostava prijašnjeg zemljišnoknjižnog stanja. Također je određena sudska mjera osiguranja kojom je odgođen postupak izvršenja po prijedlogu drugotužene u svojstvu tražitelja izvršenja protiv trećetuženog u svojstvu izvršenika. Općinski sud je u obrazloženju naveo da je, nakon izlaganja tužbe i odgovora na tužbu u kojem su svi tuženi osporili postavljeni tužbeni zahtjev, proveo dokazni postupak u kojem je, između ostalog, izvršen uvid u materijalne dokaze i saslušane parnične stranke i svjedoci, nakon čega je ocijenjen svaki dokaz posebice, zajedno i u njihovoj ukupnosti. Na temelju takve ocjene dokaza Općinski sud je izveo zaključak u pogledu nepobitnih činjenica, i to: da su apelant i prvotuženi 4. listopada 1991. godine zaključili pismeni kupoprodajni ugovor čiji je predmet sporna nekretnina opisana u izreci presude, da su ugovor potpisali, ali da ga nisu ovjerali kod nadležnog suda i da je apelant u posjedu sporne nekretnine najkasnije od dana potpisivanja ugovora, dakle, 4. listopada 1991. godine.

7. Na temelju iskaza apelanta saslušanog u svojstvu parnične stranke utvrđena je činjenica da je isplaćena kupoprodajna cijena i njegov zakoniti posjed sporne nekretnine u trajanju duljem od 10 godina na temelju čega je zaključeno da su ugovorne strane iz kupoprodajnog ugovora, dakle, apelant i prvotuženi, ispunile obveze iz kupoprodajnog ugovora u cjelini. Tvrdnja prvotuženog da mu apelant nije isplatio ugovorenu cijenu u cjelini i da je zbog tog razloga na spornoj nekretnini u parničnom postupku koji se vodio kod istog suda pod brojem P-269/00 utvrđeno njegovo pravo vlasništva (prvotuženog), koja je iznesena u odgovoru na tužbu, ali ne i u dokaznom postupku, Općinski sud je ocijenio kao ponašanje prvotuženog sračunato s ciljem da izbjegne posljedice koje bi mogao imati iz tekućeg spora.

8. Imajući u vidu sve izvedene dokaze koji se odnose na utvrđenje prava vlasništva na spornoj nekretnini, Općinski sud je zaključio da je apelant imao zakonit posjed na spornoj nekretnini dulje od 10 godina i da je taj posjed bio nesmetan (prvotuženi ga

u posjedu nije ometao). Tako utvrđeno činjenično stanje, prema ocjeni Općinskog suda, ukazuje na zaključak da je apelant zakonitim i nesmetanim posjedom pravo vlasništva na spornoj nekretnini stekao dosjelošću, kao i pravo da se na toj spornoj nekretnini na kojoj se prvotuženi upisao kao vlasnik sa dijelom 1/1 na temelju pravosnažne presude u zemljišnoj knjizi upiše kao vlasnik sa dijelom 1/1. Također su u tom smislu ponovljene nepobitne činjenice među parničnim strankama, i to: da je na temelju rješenja istog suda od 17. rujna 2002. godine u predmetu broj IP-111/02 osigurano potraživanje drugotužene (tražitelja izvršenja) prema trećetuženom (izvršeniku) na temelju ugovora o kratkoročnom kreditu od 30. kolovoza 2002. godine, kao i da je u tom predmetu 26. kolovoza 2005. godine doneseno rješenje o izvršenju na nekretnini prvotuženog u predmetu broj IP-33/05.

9. U pogledu dijela tužbenog zahtjeva koji se odnosi na nevaljanu uknjižbu založnog prava na spornoj nekretnini, Općinski sud je, usvajajući ovaj dio zahtjeva, primijenio odredbu članka 9. Zakona o zemljišnim knjigama FBiH. S tim u svezi je navedeno da je apelant u tijeku 2002. godine saznao da prvotuženi kod drugotužene zasniva hipoteku na nekretnini koju je njemu prodao i da je o tome obavijestio drugotuženu, koja je, stoga, morala makar posumnjati u vjerodostojnost točnosti upisa u zemljišne knjige. Te činjenice je, kako je dalje navedeno, apelant tijekom postupka pred sudom dokazao svojim iskazom u svojstvu parnične stranke, kojem je poklonjeno puno povjerenje. Stoga je zaključeno da je drugotuženoj kao davatelju kredita za trećetuženog, koji je zasnavao hipoteku na nekretnini treće osobe (prvotuženog), bila poznata netočnost upisa u zemljišne knjige, pa je zaključeno da je uknjižba založnog prava na spornoj nekretnini nevaljana, te da se slijedom toga izvrši brisanje uknjižbe založnog prava. Osim navedenog, ocijenjeno je da je opravdan zahtjev za izdavanje sudske mjere osiguranja do pravomoćnosti postupka, jer je uvidom u spis istog suda utvrđeno da je drugotužena u predmetima br. IP-33/05 i IP-111/02 kao tražitelj izvršenja pokrenula izvršni postupak protiv trećetuženog i prvotuženog na nekretninama koje su predmetom tužbenog zahtjeva.

10. Kantonalni sud je, odlučujući o prizivu drugotužene, donio Presudu broj 01 0 P 001598 10 Gž 2 od 3. studenog 2011. godine kojom je priziv odbijen kao neutemeljen i prvostupajnska presuda potvrđena. U obrazloženju je navedeno da je Kantonalni sud već jednom odlučivao o prizivu tako što je priziv uvažio, prvostupajnsku presudu preinačio i tužbene zahtjeve odbio. Međutim, Vrhovni sud je, odlučujući o apelantovoj reviziji, drugostupajnsku presudu ukinuo i predmet vratio drugostupajnskom sudu na ponovno suđenje, nakon čega je prvostupajnska presuda ponovno ispitana u granicama prizivnih navoda i po službenoj dužnosti. Kantonalni sud je, potom, ponovio nepobitne činjenice nakon čega je izveo zaključak da je prvostupajnski sud u konkretnoj pravnoj stvari potpuno i pravilno utvrdio činjenično stanje i pravilno primijenio materijalno pravo. S tim u svezi je ukazano na vrijeme zaključenja predmetnog kupoprodajnog ugovora (4. listopada 1991. godine) i odredbu koja je bila na snazi u to vrijeme, članak 9. stavak 4. Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH" br. 48/78, 4/89 i 22/91), prema kojoj su pravno djestvo proizvodili ugovori o prijenosu vlasništva koji su zaključeni u pisanoj formi iako potpisi ugovarača nisu ovjereni u nadležnom sudu, ako su ugovorne strane obvezu iz ugovora izvršile u cjelini ili u pretežnom dijelu. Obzirom na činjenično utvrđenje prema kojem je apelant prvotuženom isplatio kupoprodajnu cijenu za nekretninu koju mu je ovaj prodao, proizlazi da su obveze iz predmetnog ugovora izvršene i da je ugovor konvalidiran. Apelantov posjed na predmetnoj nekretnini je, stoga, u smislu odredbe članka 77. Zakona o vlasničkopравnim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOVO), zakonit, jer se zasniva na punovažnoj pravnoj osnovi a u tijeku postupka tuženi nisu prigovorili da je posjed bio pribavljen silom, prevaram ili

zloupotrebom povjerenja, niti je osporena savjesnost posjeda. Što se tiče upisa založnog prava (hipoteke) na spornoj nekretnosti, Kantonalni sud je, potvrđujući pravilnost prvostupanjske presude, u tom dijelu naveo da se samo vlastita stvar može staviti pod hipoteku. U konkretnom slučaju prvotuženi je predmetnu nekretnost stavio pod hipoteku radi osiguranja novčanog potraživanja drugotužene, pa je hipoteka pravno nevaljana. S tim u svezi je napomenuto da se ne može založiti tuđa stvar, odnosno da u konkretnom slučaju prvotuženi nije mogao založiti apelantovu nekretnost na kojoj je apelant pravo vlasništva stekao dosjelošću zbog čega vlasnik, dakle apelant, može tužbom zahtijevati poništenje takve hipoteke.

11. Vrhovni sud je, odlučujući o reviziji drugotužene, donio Presudu broj 23 0 P 015197 12 Rev od 20. prosinca 2012. godine kojom je revizija djelomično usvojena i obje nižestupanjske presude preinačene tako što je odbijen dio apelantovog tužbenog zahtjeva kojim je tražio da se utvrdi kao pravno nevaljana uknjižba založnog prava na predmetnoj nekretnosti, kao i da se nalože brisanje te uknjižbe i uspostava prijašnjeg zemljišnoknjižnog stanja, a u preostalom dijelu (za utvrđenje prava vlasništva dosjelošću) revizija je odbijena. Vrhovni sud je ponovio predmet spora u konkretnoj parnici i naglasio da se prvi dio zahtjeva odnosi na zahtjev za utvrđenje prava vlasništva na predmetnoj nekretnosti dosjelošću, a drugi dio se odnosi na utvrđenje ništavosti upisane hipoteke na istoj nekretnosti, brisanje hipoteke i uspostava prijašnjeg zemljišnoknjižnog stanja. U svezi s prvim dijelom tužbenog zahtjeva koji se tiče utvrđenja prava vlasništva dosjelošću, Vrhovni sud je, odbijajući reviziju u ovom dijelu, ocijenio da je drugostupanjski sud na temelju pravilno i potpuno utvrđenog činjeničnog stanja pravilno primijenio materijalno pravo, odredbu članka 32. ZOVO, jer iz činjeničnog stanja proizlazi da je apelant na predmetnoj nekretnosti imao zakonit i savjestan posjed kroz razdoblje od 10 godina, a to, dalje, znači da je na navedenim nekretnostima dosjelošću stekao pravo vlasništva. Međutim, Vrhovni sud smatra da je utemeljen prigovor pogrešne primjene materijalnog prava u dijelu u kojem je usvojen tužbeni zahtjev da se kao pravno nevaljana briše uknjižba založnog prava - hipoteke na predmetnim nekretnostima u korist drugotužene u vrijeme kada je njezin zemljišnoknjižni vlasnik bio prvotuženi. Prema stajalištu drugostupanjskog suda, kako je dalje navedeno, hipoteka je pravno nevaljana zbog toga što je apelant na navedenoj nekretnosti pravo vlasništva dosjelošću stekao protekom 10 godina od dana zaključenja kupoprodajnog ugovora od 5. listopada 1991. godine, dakle 5. listopada 2001. godine, a hipoteka na istim nekretnostima zasnovana je 2002. godine. Iz navedenog drugostupanjski sud je, prema mišljenju Vrhovnog suda, pogrešno zaključio da je hipoteka nevaljan pravni posao u konkretnom slučaju, jer je zasnovana na nekretnosti čiji je vlasnik u vrijeme zasnivanja hipoteke bio apelant bez obzira na to što je prvotuženi bio njezin zemljišnoknjižni vlasnik. Ovakvo pravno stajalište, prema ocjeni Vrhovnog suda, nije pravilno. Naime, polazeći od načela povjerenja u zemljišne knjige koje je sadržano u prvom pravilu iz paragrafa 1500. Austrijskog građanskog zakonika (u daljnjem tekstu: OGZ) a u naš pravni sustav uvedeno stupanjem na snagu Zakona o zemljišnim knjigama ("Službene novine FBiH" br. 58/02 19/03 i 54/04) s primjenom od 29. studenog 2003. godine, propisano je da se upisano pravo u zemljišnoj knjizi smatra točnim (članak 9. Zakona). Stoga je, kako je dalje obrazloženo, drugotužena založno pravo na predmetnim nekretnostima stekla u dobroj vjeri, pouzdajući se u podatke u zemljišnoj knjizi, i to konkretno da je vlasnik založene nekretnosti odista prvotuženi. Povjerenje u podatke u zemljišnoj knjizi nije moglo biti dovedeno u sumnju prezentiranjem kupoprodajnog ugovora drugotuženoj (banci) od apelanta, jer apelant ugovorom nije mogao dokazivati svoje pravo vlasništva na nekretnosti, koja se na temelju ovog pravnog

posla stječe tek upisom u zemljišne knjige (članak 38. stavak 1. ZOVO). Osim toga, ni stečeno pravo vlasništva dosjelošću prije upisane hipoteke ne može osujetiti prava drugotužene (banke) kao založnog povjeritelja obzirom na sadržaj odredbe članka 1500. OGZ kojom je propisano da pravo koje je stečeno dosjelošću ili zastarom ne može biti na štetu onog koji je, oslanjajući se na javne knjige, pribavio sebi neku stvar ili pravo još prije nego što je to pravo uknjiženo. Imajući u vidu da apelantovo pravo vlasništva dosjelošću na predmetnoj nekretnosti nije bilo upisano u zemljišne knjige u trenutku upisa hipoteke drugotužene (banke), to je drugotužena u dobroj vjeri postupala s povjerenjem u zemljišne knjige i nije mogla znati da ono što je u zemljišnu knjigu upisano nije potpuno, ili da je različito od upisanog zemljišnoknjižnog stanja (izvanknjižno stanje), pa joj, stoga, pripada sudska zaštita. Obzirom na navedeno, primjenom članka 250. stavak 1. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) revizija je djelomično usvojena, a u preostalom dijelu na temelju članka 248. stavak 2. ZPP odbijena.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelant ukazuje da mu je osporenim presudom Vrhovnog suda povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) zbog proizvoljne primjene materijalnog prava. S tim u svezi je naveo činjenice na kojima su zasnovane prvostupanjska i drugostupanjska presuda, i to: da je predmetna nekretnost na kojoj je zasnovano založno pravo (hipoteka) u njegovom posjedu od 5. listopada 1991. godine, da je dosjelošću na navedenoj nekretnosti stekao pravo vlasništva protekom 10 godina nesmetanog posjeda, dakle, 5. listopada 2001. godine, i da je drugotužena morala znati da se radi o nekretnosti koju joj je prvotuženi prodao, pa da je stoga upisana hipoteka nevaljana. Činjenica da je prvotuženi na temelju sudske presude uknjižio svoje pravo vlasništva na nekretnosti koju mu je već prodao, te pred sudom dao neistinit iskaz da je u posjedu te nekretnosti, prema apelantovoj ocjeni, veoma je bitna, budući da u tom postupku nije bio stranka, niti je za taj postupak znao (od završetka rata živi i radi u Italiji). Ono što je, prema apelantovom mišljenju, također veoma bitno jeste činjenica da prvotuženi nije bio upisan u zemljišnu knjigu u vrijeme zaključenja kupoprodajnog ugovora, niti je u tom trenutku na navedenoj nekretnosti bila upisana hipoteka. Također, prvotuženi nije osporio tužbeni zahtjev ni u pogledu zahtjeva za utvrđenje prava vlasništva, ni u pogledu pravne nevaljanosti upisane hipoteke iz čega proizlazi zaključak da je Vrhovni sud proizvoljno primijenio materijalno pravo na apelantovu štetu. Drugotužena, također, nema pravo na sudska zaštitu namirenjem svog potraživanja na predmetnoj nekretnosti, jer je imala saznanje da je ta nekretnost bila prodana od listopada 1991. godine.

b) Odgovor na apelaciju

13. Vrhovni sud smatra da je apelacija neutemeljena, jer je osporena presuda donesena sukladno zakonu i Ustavu u postupku u kojem nije bilo povrede na koju apelant neutemeljeno ukazuje.

14. Prvotuženi je naveo da je bio posjednik i izvanknjižni vlasnik predmetne nekretnosti, da su sve radnje poduzete u svezi sa imovinskopравnim odnosima na spornoj nekretnosti poduzete sukladno zakonu, da mu apelant nikad nije isplatio ukupnu dogovorenu kupoprodajnu cijenu. Naveo je da je po završetku rata pozivao apelanta da cijenu isplati kako bi iz te cijene namirio svoje dugovanje drugotuženoj, a budući da se apelant oglašio na ispunjenje svoje obveze, u sudske postupku je ostvario svoje pravo vlasništva upisom u zemljišnu knjigu, dozvolivši drugotuženoj upis hipoteke na nekretnosti na kojoj je zemljišnoknjižni vlasnik.

15. Drugotužena je u odgovoru na apelaciju istaknula da je neutemeljena, jer u vrijeme zasnivanja hipoteke apelant nije konstituirao (zabilježio u zemljišnoj knjizi) bilo kakvo svoje pravo na predmetnoj nekretnosti, npr., predbilježbe postojanja ugovora o kupoprodaji kao uvjetnog upisa prava vlasništva sa naknadnim opravdanjem, što ga čini nesavjesnim stjecateljem vlasništva prema svim trećim osobama. Treće osobe nisu dužne vršiti bilo kakve dodatne provjere mimo podataka u zemljišnim knjigama, jer bi takvo postupanje dovelo do nepovjerenja u zemljišnu knjigu. Vrhovni sud je, kako je dalje navedeno, u presudi dao jasne, zakonski utemeljene i logične razloge na kojima je zasnovao svoju odluku koja se pobija apelacijom, jer bi svako suprotno postupanje dovelo do pravne nesigurnosti i nemogućnosti pouzdanja u zemljišne knjige, pa bi se opravdano postavilo pitanje čemu zemljišne knjige uopće služe. Napomenuto je da se, prema članku 9. stavak 1. Zakona o zemljišnim knjigama, "upisano pravo u zemljišnoj knjizi smatra točnim", što znači da su na temelju tog propisa zaštićeni oni koji su svoje pravo upisali i time ga javno publicirali u odnosu na one koji to nisu željeli učiniti zbog bilo kojeg razloga.

V. Relevantni propisi

16. **Zakon o vlasničkopравnim odnosima Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine FBiH" br. 6/98 i 29/03) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 32.

*Posjednik stječe dosjelošću pravo vlasništva na nepokretnoj stvari koja je u vlasništvu druge osobe, **protekom deset godina savjesnog i zakonitog posjeda.***

*Posjednik stječe dosjelošću pravo vlasništva na nepokretnoj stvari koja je u vlasništvu druge osobe, **protekom dvadeset godina savjesnog posjeda.***

17. **Zakon o zemljišnim knjigama Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine FBiH" br. 58/02, 19/03 i 54/04) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 9.

Javno povjerenje

(1) *Upisano pravo u zemljišnoj knjizi smatra se točnim. Smatra se da brisano pravo iz zemljišne knjige ne postoji.*

(2) *Za treća lica, koja u dobroj vjeri u postojanje neke nekretnosti ili prava na nekoj nekretnosti, putem pravnog posla steknu takvo jedno pravo, sadržaj zemljišne knjige se smatra točnim, ukoliko ispravnost zemljišne knjige nije osporena putem upisa prigovora ili ukoliko je trećoj osobi poznata netočnost zemljišne knjige ili zbog grube nepažnje nije poznata.*

(3) *Ako je nositelj prava upisanog u zemljišne knjige ograničen u pravu raspolaganja u korist neke osobe, tada ograničenje djeluje prema trećoj osobi samo onda kada je to ograničenje upisano u zemljišnu knjigu ili poznato trećoj osobi.*

(4) *Za savjesnost treće osobe kod stjecanja prava na nekretnosti mjerodavno je vrijeme podnošenja zahtjeva za upis.*

18. **Zakon o parničnom postupku** ("Službene novine FBiH" br. 53/03, 73/05 i 53/06) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 2.

U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku.

Sud u postupku primjenjuje materijalno pravo po vlastitoj ocjeni i nije vezan za navode stranaka u pogledu materijalnog prava.

Članak 123.

Svaka stranka dužna je da dokaže činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev.

Sud će slobodnom ocjenom dokaza utvrditi činjenice na temelju kojih će donijeti odluku.

Članak 241.

Revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kojemu se ona pobija revizijom, u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

Članak 250.

Ako revizijski sud utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će usvojiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

Ako revizijski sud nađe da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava ili zbog povrede pravila postupka činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uvjeta za preinačenje pobijane presude, rješenjem će usvojiti reviziju, ukinuti u cjelini ili djelomično presudu drugostupanjskog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću drugostupanjskog suda.

VI. Dopustivost

19. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

20. Sukladno članku 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

21. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 23 0 P 015197 12 Rev od 20. prosinca 2012. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, osporenu presudu apelant je primio 9. siječnja 2013. godine a apelacija je podnesena 6. veljače 2013. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neutemeljena.

22. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

23. Apelant pobija presudu Vrhovnog suda, ukazujući da mu je tom presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka stavak 2, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke.

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1) Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

24. Ustavni sud zapaža da se suština navoda apelacije sa aspekta prava na pravično suđenje svodi na tvrdnju da je Vrhovni sud u konkretnom slučaju pogrešno primijenio materijalno pravo.

25. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje da, prema praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovitih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi, Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je općenito zadatak redovitih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je ispitati je li eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Dakle, u okviru apelacijske nadležnosti, Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Europske konvencije u postupku pred redovitim sudovima.

26. Ustavni sud se, dakle, prema navedenom stajalištu, može iznimno, kada ocijeni da je u određenom postupku redoviti sud proizvoljno postupao kako u utvrđivanju činjenica, tako i u primjeni relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. travnja 2005. godine, stavak 26), upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise.

27. U konkretnom slučaju apelant je protiv tuženih podnio tužbu radi utvrđenja prava vlasništva i brisanja uknjižbe založnog prava na nekretninama. U pogledu prvog dijela tužbenog zahtjeva, sve tri odluke redovitih sudova su identične i utemeljene na istim materijalnopравним propisima, na temelju kojih je utvrđeno da je apelant na spornim nekretninama stekao pravo vlasništva dosjelošću. Međutim, u pogledu drugog dijela zahtjeva kojim je apelant tražio da se kao nevaljana briše uknjižba založnog prava - hipoteke na predmetnim nekretninama, Vrhovni sud je, polazeći od načela povjerenja u zemljišne knjige iz članka 9. Zakona o zemljišnim knjigama, izveo potpuno drugačiji pravni zaključak u odnosu na drugostupanjski i prvostupanjski sud tako da je ovaj dio tužbenog zahtjeva odbijen. Naime, prema pravnom shvaćanju Vrhovnog suda, drugotužena je založno pravo na predmetnim nekretninama stekla u dobroj vjeri, pouzdajući se u načelo povjerenja u zemljišnoj knjizi, dakle, da je vlasnik založene nekretnine odista prvotuženi. Vrhovni sud je, pojašnjavajući dalje svoje stajalište, naglasio da iz utvrđenih činjenica proizlazi da drugotužena nije imala razloga sumnjati u zemljišnoknjižno vlasništvo prvotuženog i istinitost njegovog upisa u zemljišnu knjigu, a povjerenje u zemljišnu knjigu nije mogla dovesti u pitanje ni činjenica da je apelant prije upisa hipoteke drugotuženoj prezentirao svoj kupoprodajni ugovor zaključen sa prvotuženim. Naime, navedenim ugovorom, bez upisa u zemljišnu knjigu, apelant nije mogao dokazati svoje pravo vlasništva. S tim u svezi je napomenuto da se na navedeni način, dakle pravnim poslom, pravo vlasništva na nekretnini stječe tek upisom u zemljišnu knjigu, na temelju odredbe članka 38. stavak 1. ZVPO, pa pošto apelant u trenutku upisa založnog prava na predmetnoj nekretnini nije imao upisano svoje pravo vlasništva (dosjelošću ili na temelju pravnog posla), Vrhovni sud je zaključio da je drugotužena postupala u dobroj vjeri s povjerenjem u zemljišne knjige, te da, stoga, apelantov tužbeni zahtjev u ovom dijelu nije utemeljen, primjenom odredbe članka 9. Zakona o zemljišnim knjigama.

28. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud svoju odluku kojom je (u pobijanom dijelu) odlučio o uknjižbi založnog prava - hipoteke, u granicama razloga navedenih u reviziji i po službenoj dužnosti u pogledu pravilne primjene materijalnog prava, naveo jasne i argumentirane razloge za svoju odluku, primjenom relevantnih odredaba ZVPO, Zakona o zemljišnim knjigama i Zakona o parničnom postupku kojima su regulirani proceduralni aspekti u postupku pred redovitim sudom, uz obrazloženje u kojem su navedeni jasni i potpuni razlozi u svezi s primjenom odredaba materijalnog i procesnog prava, zbog čega Ustavni sud ne nalazi bilo kakvu proizvoljnost u njihovoj primjeni.

29. Stoga, Ustavni sud smatra da apelantovi navodi u svezi sa pogrešnom primjenom materijalnog prava u pobijanom dijelu presude Vrhovnog suda nisu utemeljeni, te da nije povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

VIII. Zaključak

30. Ustavni sud zaključuje da ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije kada je Vrhovni sud, u granicama razloga navedenih u reviziji i po službenoj dužnosti u pogledu pravilne primjene materijalnog prava, naveo jasne i argumentirane razloge za svoju odluku, primjenom relevantnih odredaba ZVPO, Zakona o zemljišnim knjigama i Zakona o parničnom postupku.

31. Na temelju članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, v. r.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 590/13**, рјешавајући апелацију **Јусуфа Велића**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Мирсад Чеман, председник
Мато Тадић, потпредседник
Златко М. Кнежевић, потпредседник
Валерија Галић, судија
Миодраг Симовић, судија
Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 12. јануара 2016. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ¹

Одбија се као неоснована апелација **Јусуфа Велића** поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 23 0 П 015197 12 Рев од 20. децембра 2012. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине".

¹ Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 11/18

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Јусуф Велић (у даљњем тексту: апелант) из Велике Кладуше, којег заступа Милан Стокрп, адвокат из Велике Кладуше, поднио је 6. фебруара 2013. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број 23 0 П 015197 12 Рев од 20. децембра 2012. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Врховног суда, Мустафе Касумовића (у даљњем тексту: првотужени или тужени), Unicredit Загребачке банке д.д. Мостар (у даљњем тексту: друготужена или тужена) и "Елвина" д.о.о. (у даљњем тексту: трећетужени или тужени) затражено је 2. новембра 2015. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Врховни суд је доставио одговор на апелацију 9. новембра 2015. године, првотужени и друготужена 11. и 12. новембра 2015. године.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин:

5. Апелант је тужбом од 11. јануара 2007. године пред Општинским судом у Великој Кладуши (у даљњем тексту: Општински суд) покренуо парнични поступак против тужених ради утврђења стицања права својине. У тужби је навео да је од првотуженог на основу усменог уговора о купопродаји из 1990. године купио недовршен стамбено-пословни објект и исплатио договорену купопродајну цијену од 50.000 тадашњих ДМ с тим што је први дио цијене исплатио одмах по закључењу уговора, а други дио 1991. године. У земљишним књигама није провјеравао ко је уписан као сопственик непокретности, а много година касније је сазнао да се првотужени на тој непокретности судском одлуком уписао као сопственик и да је на истој непокретности заснована хипотека ради обезбјеђења дуга (кредита) који првотужени има код друготужене. Апелант је, даље, у тужби истакао да је наведену непокретност, осим куповином, стекао и досјелашћу, те је затражио да се та чињеница у судском поступку утврди.

6. Општински суд је донио Пресуду број 023 0 П 07 000 025 од 18. децембра 2009. године, која је потврђена Пресудом Кантоналног суда у Бихаћу (у даљњем тексту: Кантонални суд), којом је утврђено да је апелант стекао право својине на непокретности (кући), ближе описаној у изреци пресуде (у даљњем тексту: спорна или предметна непокретност), да је правно неваљана укњижба zaloжног права на предметној непокретности којим је обезбјеђено потраживање у износу од 120.000,00 КМ у корист друготужене према трећетуженом, те је наложено брисање те укњижбе и успостављање пријашњег земљишнокњижног стања. Такође је одређена судска мјера обезбјеђења којом је одложен поступак извршења по приједлогу друготужене у својству тражиоца извршења против трећетуженог у својству извршеника. Општински суд је у образложењу навео да је, након излагања тужбе и одговора на тужбу у којем су сви тужени оспорили постављени тужбени захтјев, спровео доказни поступак у којем је, између осталог, извршен увид у материјалне доказе и саслушане парничне странке и свједоци, након чега је оцијењен сваки доказ посебно, заједно и у њиховој укупности. На основу такве оцјене доказа Општински суд је извео закључак у погледу неспорних чињеница, и

то: да су апелант и првотужени 4. октобра 1991. године закључили писмени купопродајни уговор чији је предмет спорна непокретност описана у изреци пресуде, да су уговор потписали, али да га нису овјерили код надлежног суда и да је апелант у посједу спорне непокретности најкасније од дана потписивања уговора, дакле, 4. октобра 1991. године.

7. На основу исказа апеланта саслушаног у својству парничне странке утврђена је чињеница да је исплаћена купопродајна цијена и његов законити посјед спорне непокретности у трајању дужем од 10 година на основу чега је закључено да су уговорне стране из купопродајног уговора, дакле, апелант и првотужени, испунили обавезе из купопродајног уговора у цјелини. Тврдња првотуженог да му апелант није исплатио уговорену цијену у цјелини и да је због тог разлога на спорној непокретности у парничном поступку који се водио код истог суда под бројем П-269/00 утврђено његово право својине (првотуженог), која је изнесена у одговору на тужбу, али не и у доказном поступку, Општински суд је оцијенио као понашање првотуженог срачунато с циљем да избјегне посљедице које би могао да има из текућег спора.

8. Имајући у виду све изведене доказе који се односе на утврђење права својине на спорној непокретности, Општински суд је закључио да је апелант имао законит посјед на спорној непокретности дуже од 10 година и да је тај посјед био несметан (првотужени га у посједу није ометао). Тако утврђено чињенично стање, према оцјени Општинског суда, указује на закључак да је апелант законитим и несметаним посједом право својине на спорној непокретности стекао досјелашћу, као и право да се на тој спорној непокретности на којој се првотужени уписао као сопственик са дијелом 1/1 на основу правомоћне пресуде у земљишној књизи упише као сопственик са дијелом 1/1. Такође су у том смислу поновљене неспорне чињенице међу парничним странкама, и то: да је на основу рјешења истог суда од 17. септембра 2002. године у предмету број ИП-111/02 обезбјеђено потраживање друготужене (тражиоца извршења) према трећетуженом (извршенику) на основу уговора о краткорочном кредиту од 30. августа 2002. године, као и да је у том предмету 26. августа 2005. године донесено рјешење о извршењу на непокретности првотуженог у предмету број ИП-33/05.

9. У погледу дијела тужбеног захтјева који се односи на неваљану укњижбу zaloжног права на спорној непокретности, Општински суд је, усвајајући овај дио захтјева, примијенио одредбу члана 9 Закона о земљишним књигама ФБиХ. С тим у вези је наведено да је апелант у току 2002. године сазнао да првотужени код друготужене заснива хипотеку на непокретности коју је њему продао и да је о томе обавијестио друготужену, која је, стога, морала макар да посумња у вјеродостојност тачности уписа у земљишне књиге. Те чињенице је, како је даље наведено, апелант током поступка пред судом доказао својим исказом у својству парничне странке, којом је поклоњено пуно повјерење. Стога је закључено да је друготуженој као даваоцу кредита за трећетуженог, који је засновао хипотеку на непокретности трећег лица (првотуженог), била позната нетачност уписа у земљишне књиге, па је закључено да је укњижба zaloжног права на спорној непокретности неваљана, те да се слиједом тога изврши брисање укњижбе zaloжног права. Осим наведеног, оцијењено је да је оправдан захтјев за издавање судске мјере обезбјеђења до правомоћности поступка, јер је увидом у спис истог суда утврђено да је друготужена у предметима бр. ИП-33/05 и ИП-111/02 као тражилац извршења покренула извршни поступак против трећетуженог и првотуженог на непокретностима које су предмет тужбеног захтјева.

10. Кантонални суд је, одлучујући о жалби друготужене, донио Пресуду број 01 0 П 001598 10 Гж 2 од 3. новембра

2011. године којом је жалба одбијена као неоснована и првостепена пресуда потврђена. У образложењу је наведено да је Кантонални суд већ једном одлучивао о жалби тако што је жалбу уважио, првостепену пресуду преиначио и тужбене захтјеве одбио. Међутим, Врховни суд је, одлучујући о апелантовој ревизији, другостепену пресуду укинуо и предмет вратио другостепеном суду на поновно суђење, након чега је првостепена пресуда поново испитана у границама жалбених навода и по службеној дужности. Кантонални суд је, затим, поновио неспорне чињенице након чега је извео закључак да је првостепени суд у конкретној правној ствари потпуно и правилно утврдио чињенично стање и правилно примијенио материјално право. С тим у вези је указано на вријеме закључења предметног купопродајног уговора (4. октобар 1991. године) и одредбу која је била на снази у то вријеме, члан 9 став 4 Закона о промету непокретности ("Службени лист СРБиХ" бр. 48/78, 4/89 и 22/91), према којој су правно дејство производили уговори о преносу својине који су закључени у писаној форми иако потписи уговорача нису овјерени у надлежном суду, ако су уговорне стране обавезу из уговора извршиле у цјелини или у претежном дијелу. С обзиром на чињенично утврђење према којем је апелант првотуженом исплатио купопродајну цијену за непокретност коју му је овај продао, произилази да су обавезе из предметног уговора извршене и да је уговор конвалидован. Апелантов посјед на предметној непокретности је, стога, у смислу одредбе члана 77 Закона о власничкоправним односима (у даљњем тексту: ЗОВО), законит, јер се заснива на пуноважном правном основу а у току поступка тужени нису приговорили да је посјед био прибављен силом, преваром или злоупотребом повјерења, нити је оспорена савјесност посједа. Што се тиче уписа заложног права (хипотеке) на спорној непокретности, Кантонални суд је, потврђујући правилност првостепене пресуде, у том дијелу навео да само сопствена ствар може да се стави под хипотеку. У конкретном случају првотужени је предметну непокретност ставио под хипотеку ради обезбјеђења новчаног потраживања друготужене, па је хипотека правно неваљана. С тим у вези је напоменуто да не може да се заложи туђа ствар, односно да у конкретном случају првотужени није могао да заложи апелантову непокретност на којој је апелант право својине стекао досјелашћу због чега сопственик, дакле апелант, може тужбом да захтијева поништење такве хипотеке.

11. Врховни суд је, одлучујући о ревизији друготужене, донио Пресуду број 23 0 П 015197 12 Рев од 20. децембра 2012. године којом је ревизија дјелимично усвојена и обје нижестепене пресуде преиначене тако што је одбијен дио апелантовог тужбеног захтјева којим је тражио да се утврди као правно неваљана укњижба заложног права на предметној непокретности, као и да се наложе брисање те укњибке и успостављање пријашњег земљишнокњижног стања, а у преосталом дијелу (за утврђење права својине досјелашћу) ревизија је одбијена. Врховни суд је поновио предмет спора у конкретној парници и нагласио да се први дио захтјева односи на захтјев за утврђење права својине на предметној непокретности досјелашћу, а други дио се односи на утврђење ништавости уписане хипотеке на истој непокретности, брисање хипотеке и успостављање пријашњег земљишнокњижног стања. У вези с првим дијелом тужбеног захтјева који се тиче утврђења права својине досјелашћу, Врховни суд је, одбијајући ревизију у овом дијелу, оцијенио да је другостепени суд на основу правилно и потпуно утврђеног чињеничног стања правилно примијенио материјално право, одредбу члана 32 ЗОВО, јер из чињеничног стања произилази да је апелант на предметној непокретности

имао законит и савјестан посјед кроз период од 10 година, а то, даље, значи да је на наведеним непокретностима досјелашћу стекао право својине. Међутим, Врховни суд сматра да је основан приговор погрешне примјене материјалног права у дијелу у којем је усвојен тужбени захтјев да се као правно неваљана брише укњижба заложног права - хипотеке на предметним непокретностима у корист друготужене у вријеме када је њен земљишнокњижни сопственик био првотужени. Према становишту другостепеног суда, како је даље наведено, хипотека је правно неваљана због тога што је апелант на наведеној непокретности право својине досјелашћу стекао протеком 10 година од дана закључења купопродајног уговора од 5. октобра 1991. године, дакле, 5. октобра 2001. године, а хипотека на истим непокретностима заснована је 2002. године. Из наведеног другостепени суд је, према мишљењу Врховног суда, погрешно закључио да је хипотека неваљан правни посао у конкретном случају, јер је заснована на непокретности чији је сопственик у вријеме заснивања хипотеке био апелант без обзира на то што је првотужени био њен земљишнокњижни сопственик. Овако правно стајалиште, према оцјени Врховног суда, није правилно. Наиме, полазећи од начела повјерења у земљишне књиге које је садржано у првом правилу из параграфа 1500 Аустријског грађанског законика (у даљњем тексту: ОГЗ) а у наш правни систем уведено ступањем на снагу Закона о земљишним књигама ("Службене новине ФБиХ" бр. 58/02 19/03 и 54/04) с примјеном од 29. новембра 2003. године, прописано је да се уписано право у земљишној књизи сматра тачним (члан 9 Закона). Стога је, како је даље образложено, друготужена заложно право на предметним непокретностима стекла у доброј вјери, поуздајући се у податке у земљишној књизи, и то конкретно да је сопственик заложене непокретности заиста првотужени. Повјерење у податке у земљишној књизи није могло да буде доведено у сумњу презентовањем купопродајног уговора друготуженој (банци) од апеланта, јер апелант уговором није могао да докаже своје право својине на непокретности, која се на основу овог правног посла стиче тек уписом у земљишне књиге (члан 38 став 1 ЗОВО). Осим тога, ни стечено право својине досјелашћу прије уписане хипотеке не може да осујети права друготужене (банке) као заложног повјериоца с обзиром на садржину одредбе члана 1500 ОГЗ којом је прописано да право које је стечено досјелашћу или застаром не може бити на штету оног који је, ослањајући се на јавне књиге, прибавио себи неку ствар или право још прије него што је то право укњижено. Имајући у виду да апелантово право својине досјелашћу на предметној непокретности није било уписано у земљишне књиге у тренутку уписа хипотеке друготужене (банке), то је друготужена у доброј вјери поступала с повјерењем у земљишне књиге и није могла да зна да оно што је у земљишну књигу уписано није потпуно, или да је различито од уписаног земљишнокњижног стања (ванкњижно стање), па јој, стога, припада судска заштита. С обзиром на наведено, примјеном члана 250 став 1 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП) ревизија је дјелимично усвојена, а у преосталом дијелу на основу члана 248 став 2 ЗПП одбијена.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

12. Апелант указује да му је оспореном пресудом Врховног суда повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) због произвољне примјене материјалног права. С тим у вези је навео чиње-

нице на којима су засновane првостепена и другостепена пресуда, и то: да је предметна непокретност на којој је засновано заложно право (хипотека) у његовом посједу од 5. октобра 1991. године, да је досјелошћу на наведеној непокретности стекао право својине протеком 10 година несметаног посједа, дакле, 5. октобра 2001. године, и да је друготужена морала да зна да се ради о непокретности коју јој је првотужени продао, па да је стога уписана хипотека неваљана. Чињеница да је првотужени на основу судске пресуде укњижио своје право својине на непокретности коју му је већ продао, те пред судом дао неистинит исказ да је у посједу те непокретности, према апелантовој оцјени, веома је битна, будући да у том поступку није био странка, нити је за тај поступак знао (од завршетка рата живи и ради у Италији). Оно што је, према апелантовом мишљењу, такође веома битно јесте чињеница да првотужени није био уписан у земљишну књигу у вријеме закључења купопродајног уговора, нити је у том тренутку на наведеној непокретности била уписана хипотека. Такође, првотужени није оспорио тужбени захтјев ни у погледу захтјева за утврђење права својине, ни у погледу правне неваљаности уписане хипотеке из чега произилази закључак да је Врховни суд произвољно примјенио материјално право на апелантову штету. Друготужена, такође, нема право на судску заштиту намирењем свог потраживања на предметној непокретности, јер је имала сазнање да је та непокретност била продата од октобра 1991. године.

б) Одговор на апелацију

13. Врховни суд сматра да је апелација неоснована, јер је оспорена пресуда донесена у складу са законом и Уставом у поступку у ком није било повреде на коју апелант неосновано указује.

14. Првотужени је навео да је био посједник и ванкњижни сопственик предметне непокретности, да су све радње предузете у вези са имовинскоправним односима на спорној непокретности предузете у складу са законом, да му апелант никад није исплатио укупну договорену купопродајну цијену. Навео је да је по завршетку рата позивао апеланта да цијену исплати како би из те цијене намирио своје дуговање друготуженој, а будући да се апелант оглушио на испуњење своје обавезе, у судском поступку је остварио своје право својине уписом у земљишну књигу, дозволивши друготуженој упис хипотеке на непокретности на којој је земљишнокњижни сопственик.

15. Друготужена је у одговору на апелацију истакла да је неоснована, јер у вријеме заснивања хипотеке апелант није конституисао (забиљежио у земљишној књизи) било какво своје право на предметној непокретности, нпр., предбиљежбе постојања уговора о купопродаји као условног уписа права својине са накнадним оправдањем, што га чини несавјесним стицаоцем својине према свим трећим лицима. Трећа лица нису дужна да врше било какве додатне провјере мимо података у земљишним књигама, јер би такво поступање довело до неповјерења у земљишну књигу. Врховни суд је, како је даље наведено, у пресуди дао јасне, законски основане и логичне разлоге на којима је засновао своју одлуку која се побија апелацијом, јер би свако супротно поступање довело до правне несигурности и немогућности поуздања у земљишне књиге, па би се оправдано поставило питање чему земљишне књиге уопште служе. Напоменуто је да се, према члану 9 став 1 Закона о земљишним књигама, "уписано право у земљишној књизи сматра тачним", што значи да су на основу тог прописа заштићени они који су своје право уписали и тиме га јавно публиковали у односу на оне који то нису жељели да учине због било којег разлога.

V. Релевантни прописи

16. **Закон о власничкоправним односима Федерације Босне и Херцеговине** ("Службене новине ФБиХ" бр. 6/98 и 29/03) у релевантном дијелу гласи:

Члан 32.

Посједник стјече досјелошћу право власништва на непокретној ствари која је у власништву друге особе, протеком десет година савјесног и законитог посједа.

Посједник стјече досјелошћу право власништва на непокретној ствари која је у власништву друге особе, протеком двадесет година савјесног посједа.

17. **Закон о земљишним књигама Федерације Босне и Херцеговине** ("Службене новине ФБиХ" бр. 58/02, 19/03 и 54/04) у релевантном дијелу гласи:

Члан 9.

Јавно повјерење

(1) Уписано право у земљишној књизи сматра се тачним. Сматра се да брисано право из земљишне књиге не постоји.

(2) За трећа лица, која у доброј вјери у постојање неке непокретности или права на некој непокретности, путем правног посла стекну такво једно право, садржај земљишне књиге се сматра тачним, уколико исправност земљишне књиге није оспорена путем уписа приговора или уколико је трећој особи позната нетачност земљишне књиге или због грубе непажње није позната.

(3) Ако је носилац права уписаног у земљишне књиге ограничен у праву располагања у корист неке особе, тада ограничење дјелује према трећој особи само онда када је то ограничење уписано у земљишну књигу или познато трећој особи.

(4) За савјесност треће особе код стјецања права на непокретности мјеродавно је вријеме подношења захтјева за упис.

18. **Закон о парничном поступку** ("Службене новине ФБиХ" бр. 53/03, 73/05 и 53/06) у релевантном дијелу гласи:

Члан 2.

У парничном поступку суд одлучује у границама захтјева који су стављени у поступку.

Суд у поступку примјењује материјално право по властитој оцјени и није везан за наводе странака у погледу материјалног права.

Члан 123.

Свака странка дужна је да докаже чињенице на којима заснива свој захтјев.

Суд ће слободном оцјеном доказа утврдити чињенице на основу којих ће донијети одлуку.

Члан 241.

Ревизијски суд иштује побијању пресуду само у оном дијелу у којему се она побија ревизијом, у границама разлога наведених у ревизији, пажећи по службеној дужности на примјену материјалног права и повреде одредаба парничног поступка које се односе на страначку способност и заступање.

Члан 250.

Ако ревизијски суд утврди да је материјално право погрешно примјењено, пресудом ће усвојити ревизију и преиначити побијању пресуду.

Ако ревизијски суд нађе да је због погрешне примјене материјалног права или због повреде правила поступка чињенично стање непотпуно утврђено и да због тога нема услова за преиначење побијане пресуде, рјешењем ће усвојити ревизију, укинути у цијели или дјелимично пресуду другостепеног суда и предмет вратити на поновно суђење истом или другом вијећу другостепеног суда.

VI. Допустивост

19. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

20. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку којег је користио.

21. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број 23 О П 015197 12 Рев од 20. децембра 2012. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апелант је примио 9. јануара 2013. године а апелација је поднесена 6. фебруара 2013. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

22. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

23. Апелант побија пресуду Врховног суда, указујући да му је том пресудом повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

Право на правично суђење

Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1) Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]

24. Уставни суд запажа да се суштина навода апелације са аспекта права на правично суђење своди на тврдњу да је Врховни суд у конкретном случају погрешно примијенио материјално право.

25. У вези с тим, Уставни суд указује да, према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитају закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене материјалног права (види, Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допустивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је уопштено задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види, Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10.

маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли је евентуално дошло до повреде или занемаривања уставних права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона. Дакле, у оквиру апелационе надлежности, Уставни суд се бави искључиво питањем евентуалне повреде уставних права или права из Европске конвенције у поступку пред редовним судовима.

26. Уставни суд се, дакле, према наведеном становишту, може изузетно, када оцијени да је у одређеном поступку редовни суд произвољно поступао како у утврђивању чињеница, тако и у примјени релевантних позитивноправних прописа (види, Уставни суд, Одлука број АП 311/04 од 22. априла 2005. године, став 26), упустити у испитивање начина на који су надлежни судови утврђивали чињенице и на тако утврђене чињенице примијенили позитивноправне прописе.

27. У конкретном случају апелант је против тужених поднио тужбу ради утврђења права својине и брисања укњижбе zaloжног права на непокретностима. У погледу првог дијела тужбеног захтјева, све три одлуке редовних судова су идентичне и засноване на истим материјално-правним прописима, на основу којих је утврђено да је апелант на спорним непокретностима стекао право својине досјелошћу. Међутим, у погледу другог дијела захтјева којим је апелант тражио да се као неваљана брише укњижба zaloжног права - хипотеке на предметним непокретностима, Врховни суд је, полазећи од начела повјерења у земљишне књиге из члана 9 Закона о земљишним књигама, извео потпуно другачији правни закључак у односу на другостепени и првостепени суд тако да је овај дио тужбеног захтјева одбијен. Наиме, према правном схватању Врховног суда, друготужена је zaloжно право на предметним непокретностима стекла у доброј вјери, поуздајући се у начело повјерења у земљишну књигу, дакле, да је сопственик zaloжене непокретности заиста првотужени. Врховни суд је, појашњавајући даље своје становиште, нагласио да из утврђених чињеница произилази да друготужена није имала разлога да сумња у земљишнокњижну својину првотуженог и истинитост његовог уписа у земљишну књигу, а повјерење у земљишну књигу није могла да доведе у питање ни чињеница да је апелант прије уписа хипотеке друготуженој презентовао свој купопродајни уговор закључен са првотуженим. Наиме, наведеним уговором, без уписа у земљишну књигу, апелант није могао да докаже своје право својине. С тим у вези је напоменуто да се на наведени начин, дакле правним послом, право својине на непокретности стиче тек уписом у земљишну књигу, на основу одредбе члана 38 став 1 ЗВПО, па пошто апелант у тренутку уписа zaloжног права на предметној непокретности није имао уписано своје право својине (досјелошћу или на основу правног посла), Врховни суд је закључио да је друготужена поступала у доброј вјери с повјерењем у земљишне књиге, те да, стога, апелантов тужбени захтјев у овом дијелу није основан, примјеном одредбе члана 9. Закона о земљишним књигама.

28. Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да је Врховни суд своју одлуку којом је (у побијаном дијелу) одлучио о укњижби zaloжног права - хипотеке, у границама разлога наведених у ревизији и по службеној дужности у погледу правилне примјене материјалног права, навео јасне и аргументоване разлоге за своју одлуку, примјеном релевантних одредаба ЗВПО, Закона о земљишним књигама и Закона о парничном поступку којима су регулисани процедурални аспекти у поступку пред редовним судом, уз образложење у којем су наведени јасни и потпуни разлози у вези с примјеном одредаба материјалног и процесног права, због

чега Уставни суд не налази било какву произвољност у њиховој примјени.

29. Стога, Уставни суд сматра да апелантови наводи у вези са погрешном примјеном материјалног права у побijaном дијелу пресуде Врховног суда нису основани, те да није повријеђено апелантово право на правично суђење из члана II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

VIII. Закључак

30. Уставни суд закључује да не постоји повреда права на правично суђење из члана II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када је Врховни суд, у границама разлога наведених у ревизији и по службеној дужности у погледу правилне примјене материјалног права, навео јасне и аргументоване разлоге за своју одлуку, примјеном релевантних одредаба ЗВПО, Закона о земљишним књигама и Закона о парничном поступку.

31. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

32. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник

Уставног суда Босне и Херцеговине

Мирсад Теџман, с. р.

242

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 4038/15**, rješavajući apelaciju **Dragana Nikića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine-prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Zlatko M. Knežević, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 17. januara 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU¹

Odbija se kao neosnovana apelacija **Dragana Nikića** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 010968 14 KŽ 5 od 25. maja 2015. godine i Presude Okružnog suda u Banjoj Luci - Posebno odjeljenje za organizirani i najteže oblike privrednog kriminala broj 11 0 K 010968 14 K 2 od 29. septembra 2014. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Dragan Nikić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Doboja, kojeg zastupa Branko V. Ristić, advokat iz Doboja, podnio je 24. augusta 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 11 0 K 010968 14 KŽ 5 od 25. maja 2015. godine i Presude Okružnog suda u Banjoj Luci - Posebno odjeljenje za organizirani i najteže oblike privrednog kriminala (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 11 0 K 010968 14 K 2 od 29. septembra

2014. godine. Apelant je dopunio apelaciju 25. septembra 2015. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Okružnog suda i Republičkog javnog tužilaštva - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organiziranog i najtežih oblika privrednog kriminala Banja Luka (u daljnjem tekstu: Tužilaštvo) zatraženo je da dostave odgovore na apelaciju.

3. Svi pozvani su dostavili odgovore na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

5. Okružni sud je donio Presudu broj 11 0 K 010968 14 K 2 od 29. septembra 2014. godine kojom je apelanta i S.B. proglasio odgovornim da su zajedno i po prethodnom dogovoru u označenom periodu u svojstvu službenih lica, kao inspektori istražitelji Odjeljenja za istrage i obavješćavanje Porezne uprave Republike Srpske, vršeci provjeru izvršavanja poreznih obveznika SZR "Enjaković pilana ", u više navrata zahtijevali od E.V. da im isplati iznos od 15.000,00 KM, tvrdeći da imaju veliki "dosje" o nepravilnostima u poslovanju njegove pilane za šta bi trebalo da plati visoku novčanu kaznu koju neće platiti ukoliko dobiju traženi iznos novca, da bi u opisanom vremenu i mjestu S.B. od V.E. primio traženi novčani iznos od 15.000,00 KM, dakle, da su kao saizvršioци u svojstvu službenih lica zahtijevali i primili korist da u okviru svojih ovlaštenja ne izvrše radnju koju bi morali izvršiti, čime su počinili krivično djelo primanje mita iz člana 351. stav 1. Krivičnog zakona (u daljnjem tekstu: KZ) u vezi sa članom 23. istog zakona. Okružni sud je apelanta osudio na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine, a kao sporednu izrekao mu novčanu kaznu u iznosu od 5.000,00 KM. Također, Okružni sud je optuženima izrekao mjeru sigurnosti vršenja poziva djelatnosti i dužnosti inspektora u inspeksijskim organima Republike Srpske u trajanju od pet godina od pravosnažnosti ove presude.

6. U obrazloženju presude Okružni sud je naveo da su prvostepenom presudom optuženi bili oslobođeni optužbe, a Vrhovni sud je po tužbi Tužilaštva presudu ukinuo i predmet vratio na ponovni postupak. Okružni sud je naveo dokaze (na gotovo četiri stranice) koji su izvedeni ranije i u toku postupka. Nakon što je Vrhovni sud ukinuo ranije donesenu presudu, Okružni sud je, postupajući u skladu sa članom 331. stav 4. Zakona o krivičnom postupku (u daljnjem tekstu: ZKP), na glavnom pretresu, uz saglasnost stranaka i branilaca optuženih, prihvatio već ranije izvedene dokaze. U nastavku pretresa Okružni sud je prihvatio prijedlog odbrane da se provedu novi dokazi, dodatno saslušanje svjedoka V.E., S.D. i D.Đ. na okolnosti koje su odbrane tražile, a tužilac je izmijenio činjenični opis iz optužnice o kojem se odbrane (iako su navele da hoće) nisu izjasnile.

7. Okružni sud navodi završne riječi Tužilaštva i odbrana. Zatim, Okružni sud detaljno navodi izjave V.E. (str. 9-11), te svjedoka Z.K., D.Đ., G.B., B.S., S.V., S.D., koje su kao dokazi provedeni u ranijem postupku i prihvaćeni kao dokazni materijal kao i u ponovnom postupku, a koje je sud ocijenio pojedinačno i u međusobnoj vezi, te je donio odluku. Okružni sud, dalje, navodi dokaze apelantove odbrane, odnosno iskaze svjedoka L.J.J., N.Đž., kao i apelantov iskaz, koji su dati u svojstvu svjedoka. Okružni sud na 16. strani navodi iskaze svjedoka koji su po prijedlogu odbrana dodatno saslušani, te šta su izjavili u tom pravcu, te navodi iskaze svjedoka D.Đ., S.D. i E.V. Okružni sud navodi da je, pošto je svjedok V.E. saslušan na glavnom pretresu kao svjedok optužbe, te dodatno saslušan na prijedlog odbrana optuženih i ponovo saslušan na ponovljenom postupku, te direktno i unakrsno ispitan od optužbe i odbrana optuženih, odbio

¹ Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 11/18

prijedlog odbrana da se provede dokaz suočavanja iskaza svjedoka V.E. i apelanta kao nepotreban. Okružni sud navodi da su po naredbi suda određene posebne istražne radnje iz člana 243. stav 2. tač. a), d), đ) i g) ZKP (koje dalje opisuje na strani 18), da je određeno da će ove radnje izvršiti ovlaštena jedinica MUP-a, a za informatora je određen V.E. Također, izdata je naredba za pretres stana, kuće, ostalih prostorija, pokretnih stvari i lica i privremeno oduzimanje predmeta koje koristi (optuženi) S.B., kao i pretres automobila koji je registriran na ime Porezne uprave Republike Srpske, te je po navedenoj naredbi sačinjen zapisnik o izvršenom pretresu sa fotodokumentacijom i sačinjena potvrda o oduzimanju mobilnog telefona i novca. Okružni sud navodi i druge dokaze dobivene posebnim istražnim radnjama, te ukazuje na njihovu zakonitost.

8. Okružni sud je naveo da je iskazu svjedoka V.E. poklonio vjeru u cijelosti, te je, dalje, naveo zbog čega. Okružni sud navodi da nije našao niti jedan razlog zašto bi V.E. prijavio optužene kao inspektore Porezne uprave a da nekim slučajem oni od njega, prilikom vršenja inspekcijske kontrole, nisu tražili novac u označenom iznosu. Ovom svjedoku optuženi-apelant nije bio poznat, a također je svjedok jasno i uvjerljivo naveo da je sâm bio svjestan da duguje porez, da porez nije platio, te da je nakon izvršene provjere inspektora očekivao da dobije rješenje i izvrši uplatu poreza koji duguje, na šta upućuju i iskazi svjedoka S.V. i S.D., vlasnice Knjigovodstvenog biroa, odnosno zaposlene u birou koji je obavljao poslove vođenja knjigovodstva za SZR "Enjaković pilana". Prema mišljenju suda, iskaz svjedoka V.E. je u potpunoj saglasnosti sa izvedenim objektivnim dokazima pribavljenim provođenjem posebnih istražnih radnji, što sud dodatno obrazlaže.

9. Okružni sud navodi da iz iskaza svjedoka (zaposlenih u Poreznoj upravi) Z.K., D.Đ. i N.Đ. proizlazi da je zadatak optuženih kao inspektora bio da izvrše kontrolu - nadzor nad poreznim obveznikom V.E. u SZR "Enjaković pilana", te da nakon završene kontrole sačine službenu zabilješku koja se dostavlja neposrednom rukovodiocu u Poreznoj upravi, a u službenoj zabilješci se navode mjere koje treba da se preduzmu kada se pronađu nedostaci. Dakle, ni u kom slučaju njihova obaveza nije bila pribavljanje uplatnica od poreznog obveznika o uplaćenom porezu tako da je sasvim očigledno da je svjedok V.E. govorio istinu da su optuženi od njega tražili i primili iznos od 15.000,00 KM. Prema iskazu svjedoka V.E., optuženi su novac tražili govoreći ovom svjedoku da imaju dosje, a na njegovo pitanje o čemu se radi oni su mu odgovorili: "Šuti, ne čačkaj." Prema ocjeni Okružnog suda, i prilikom svjedočenja pred sudom V.E. je pokazao da je ozbiljno shvatio tvrdnju inspektora da imaju "dosje", pa kod riječi "šuti, ne čačkaj" osnovano se može izvesti zaključak, budući da riječ "dosje", kada se spominje uz neko lice, uobičajeno predstavlja neku zabrinutost, da je očekivano i realno ponašanje V.E. kada je shvatio da porezna kontrola koju vrše optuženi kao inspektori neće biti završena dok im, na uporno traženje optuženog S.B., ne preda traženi iznos novca. Okružni sud je iskaz ovog svjedoka doveo u vezu sa predmetom Porezne uprave, preciziranog broja, u kojem se nalazi službena zabilješka sa naznačenim imenima inspektora (optuženih), bez datuma, koja je trebalo da bude potpisana.

10. Okružni sud navodi da je, prema ocjeni suda, iz navedenih dokaza kako subjektivne, tako i objektivne prirode (dokazi pribavljeni provođenjem posebnih istražnih radnji po naredbama suda, zapisnici o izvršenom pretresu vozila, sačinjene potvrde o privremenom oduzimanju predmeta, listinzi poziva, preslušani razgovori i dr.), Tužilaštvo kao nesporno dokazalo da su optuženi u svojstvu službenih lica, kao inspektori istražitelji Odjelenja za istrage i obavještanje Porezne uprave Republike Srpske, u toku novembra i decembra 2012. godine provjeravali izvršavanje poreznih obaveza SZR "Enjaković pilana", čiji je vlasnik V.E., da

su tokom novembra zajedno dva puta bili na licu mjesta, da je nakon toga optuženi S.B. još jednom dolazio u ovu pilanu, da su oba optužena zajedno bila dva puta u Knjigovodstvenom birou koji vodi poslovne knjige V.E. kao poreznog obveznika, a da je optuženi S.B. dolazio sâm još jednom. Drugog dana vršenja provjere optuženi su zajedno sa V.E. boravili u restoranu i tom prilikom su optuženi zahtijevali iznos od 15.000,00 KM da bi navodni "dosje" za ovu pilanu nestao, da je optuženi S.B. u toku novembra i decembra 2012. godine više puta telefonom kontaktirao sa V.E. Apelant nikada nije telefonskim putem kontaktirao sa V.E., ali je on prilikom boravka u restoranu tražio da telefonske kontakte ostvaruju S.B. i V.E., pa je apelant kontaktirao sa optuženim S.B. navedenog datuma i doputovao u Bijeljину isto veče. Okružni sud navodi kontakt optuženih sljedeće jutro i sastanak na preciziranom mjestu, a istoga dana S.B. kontaktira sa V.E. i dogovara se o susretu. Susret se desio i S.B. je izašao iz restorana sa V.E., sjeli su u službeno vozilo Porezne uprave, kojim je upravljao S.B., koji je nakon nekoliko minuta vratio V.E. do restorana, te je sâm nastavio voziti nakon čega su ga zaustavili pripadnici MUP-a, te je izvršen pretres i pronađen novac u automobilu. Okružni sud navodi da pronađeni novac jeste novac koji je predat V.E. kao informatoru za provođenje ove posebne istražne radnje.

11. Okružni sud je iz izvedenih dokaza zaključio da su optuženi zajedno i po prethodnom dogovoru od V.E. zahtijevali i primili novac kako u okviru svojih ovlašćenja ne bi izvršili radnju koju su morali izvršiti, jer su novac primili, a da službenu zabilješku o izvršenoj kontroli, koju su prethodno sačinili u tri primjerka, bez datuma, nisu potpisali, niti predali u Poreznu upravu. Znači, optuženi su bili svjesni da su kontrolu po nalogu koji su dobili u SZR "Enjaković pilana" završili, te sačinili službenu zabilješku, ali je nisu potpisali i predali zajedno sa spisom u Poreznu upravu, jer bi time kontrola bila završena, već su upravo odgađali da predaju spis dok od V.E. ne prime traženi novac. To što su optuženi tražili novac vlasniku pilane V.E. tvrdili da imaju veliki "dosje" o nepravilnostima u poslovanju njegove pilane, za šta bi trebalo da plati visoku novčanu kaznu, te da kaznu neće platiti ukoliko dobiju traženi iznos novca, koji je i primljen, čini ovo krivično djelo dovršenim, jer za postojanje krivičnog djela nije neophodno da su i preduzeli radnju koju su obećali V.E. da će preduzeti zbog primljenog novca. Prema zaključku Okružnog suda, navedeno ukazuje da su optuženi zajedno i po prethodnom dogovoru od oštećenog V.E. tražili označeni iznos, te da su, iako su provjeru izvršavanja poreznih obaveza završili, sačinili službenu zabilješku koju nisu potpisali, niti razdužili predmet kao završen u Poreznoj upravi dok od oštećenog V.E. ne prime traženi iznos, što je u konačnom zaključak suda da su optuženi kao saizvršiocu u svojstvu službenih lica zahtijevali i primili korist da u okviru svojih ovlašćenja ne izvrše radnju koju bi morali izvršiti, koja (predaja službene zabilješke po završenoj provjeri koja je sačinjena, ali ne i potpisana od obojice optuženih kao inspektora) nije morala, niti trebalo da bude poznata oštećenom V.E. Okružni sud ističe da je upozorenje V.E. da nastupaju ozbiljne posljedice i da postoji "dosje" o nepravilnostima u poslovanju pilane pripremanje podloge za stvaranje motiva da pristane na njihov zahtjev da će sve biti riješeno pod uvjetom da plati njima iznos od 15.000,00 KM i motiv se kod V.E. definitivno učvršćuje nakon nagodbe sa optuženima. Dalje, Okružni sud navodi da je motiv kod optuženih koristoljublje koje se aktivno ispoljavalo u traženju mita, dok, s druge strane, postoji motiv pribavljanja protivpravne imovinske koristi. Motiv ličnog koristoljublja kod službenih lica u vršenju službenih radnji njihovom umišljaju daje poseban kvalitet, a motiv oštećenog V.E. je nužna posljedica njegovog pristanka na navedeno sa daljnjom neizvjesnošću šta će se desiti ako ne plati, sve pri činjenici da optuženi, dok uporno traže

novac, vrše poreznu kontrolu u njegovoj pilani i ne završavaju tu kontrolu.

12. Vrhovni sud je donio Presudu broj 11 0 K 010968 14 Kž 5 od 25. maja 2015. godine kojom je presudu Okružnog suda od 29. septembra 2014. godine preinačio u pogledu odluke o mjeri sigurnosti, tako što je ukinuo mjeru sigurnosti vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti inspektora u inspeksijskim organima Republike Srpske iz člana 56. stav 1. tačka 3) i člana 60. KZ.

13. U obrazloženju presude Vrhovni sud je istakao da je, osporavajući pravilnost i zakonitost pobijane presude, žalba apelantovog branioca ukazala na bitne povrede odredaba krivičnog postupka, sadržane u odredbi člana 311. stav 1. tač. g), i), k) i stav 2. ZKPRS. Vrhovni sud je naveo da se žalbama branilaca optuženih osporava zakonitost u pribavljanju dokaza na kojima je zasnovana pobijana presuda, ukazuje na povrede prava na odbranu, na prekoračenje optužbe, na nerazumljivost izreke presude i na njenu protivrječnost sa razlozima, te izostanak razloga o odlučnim činjenicama. Vrhovni sud, međutim, navodi da su bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 311. stav 1. tač. g), i) i stav 2. ZKP samo naznačene kao osnov pobijanja presude u apelantovoj žalbi, ali da nisu izneseni argumenti za takve tvrdnje, niti je konkretiziran bilo koji od oblika tih povreda, već se iznesenim argumentima osporavaju pravilnost činjenične osnove presude i pravilnost primjene Krivičnog zakona.

14. Vrhovni sud je naveo da, suprotno navodima žalbi, izreka pobijane presude nije protivrječna sama sebi, niti svojim razlozima, a obrazloženje presude sadrži razloge u pogledu odlučnih činjenica sa aspekta postojanja krivičnog djela i krivice optuženih i činjenica odlučnih za pravilnu primjenu Krivičnog zakona zbog čega su neprihvatljivi prigovori ovih žalbi zasnovani na tvrdnji da je prvostepena presuda zahvaćena bitnom povredom odredaba krivičnog postupka iz člana 311. stav 1. tačka k) ZKP. Vrhovni sud navodi da je sasvim drugo pitanje to što ove žalbe osporavaju validnost datih razloga u obrazloženju za utvrđene odlučne činjenice, ali prigovor takvog karaktera, u suštini, spada u žalbeni osnov pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, jer se takvim prigovorom putem zamjerke obrazloženju presude za činjenične zaključke osporava pravilnost tih činjeničnih utvrđenja. Vrhovni sud je istakao da, suprotno žalbenim navodima, osporena presuda nije nerazumljiva i da činjenični opis radnji iz izreke sadrži sve elemente primanja mita iz člana 351. stav 1. KZ. Također, izreka presude nije protivrječna sama sebi i datim razlozima, a obrazloženje sadrži razloge u pogledu krivice optuženih i činjenica odlučnih za pravilnu primjenu KZ zbog čega su neprihvatljivi navodi o povredi člana 311. stav 1. tačka k) ZKP. Sasvim je drugo pitanje, kako navodi Vrhovni sud, to što žalbe osporavaju validnost datih razloga u obrazloženju za utvrđene odlučne činjenice, ali što spada u žalbeni osnov pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja.

15. Vrhovni sud navodi da se u žalbenom osnovu pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, argumentima iznesenim u žalbama branilaca optuženih osporava pravilnost ocjene izvedenih dokaza optužbe i odbrane, pa, slijedeći to, i pravilnost utvrđenja odlučnih činjenica tvrdnjom da provedeni dokazi ne potvrđuju tvrdnje optužbe da su optuženi počinili krivično djelo primanje mita iz člana 351. stav 1. u vezi sa članom 23. KZRS za koje su pobijanom presudom proglašeni krivim. Međutim, Vrhovni sud smatra da se iznesenim žalbenim prigovorima ne može osporiti pravilnost činjeničnih utvrđenja i zaključak pobijane presude da su optuženi počinili krivično djelo za koje se terete. Takav zaključak rezultat je pravilne ocjene svih provedenih dokaza i to kako pojedinačno, tako i u međusobnoj povezanosti, pa je razloge za takav zaključak, kao mjerodavno obrazložene i valjane, Vrhovni sud u cijelosti prihvatio, a njihova pravilnost se iznesenim žalbenim argumentima ne može osporiti.

Vrhovni sud ukazuje da je osporena presuda iznijela sadržaj iskaza svih saslušanih svjedoka, te da je, zatim, sve te iskaze pravilno ocijenila, posebno iskaz V.E., o čemu je dala detaljno obrazloženje koje je prihvatio i Vrhovni sud. Zatim, navedeni iskaz je doveden u vezu sa ostalim dokazima i to, prije svega, sa dokazima pribavljenim posebnim istražnim radnjama, te potvrdom o privremenom oduzimanju predmeta i fotodokumentacijom sačinjenom povodom izvršenog pretresanja vozila, te službenom zabilježskom navedenog broja (bez datuma i potpisa i u kojoj su navedena imena optuženih kao inspektora), pa se takav pristup u ocjeni vjerodostojnosti iskaza svjedoka V.E. a, u vezi sa tim, i ocjena vjerodostojnosti iskaza optuženih i svjedoka odbrane ne može osporiti argumentima iznesenim u žalbama optuženih. Vrhovni sud je naveo da je prvostepeni sud na osnovu provedenih dokaza pravilno utvrdio da su optuženi kao saizvršioc i svojstvu službenih lica, na način i u vrijeme kako je navedeno, kao inspektori istražitelji provjeravali porezne obaveze SZR "Enjaković pilana", čiji je vlasnik svjedok V.E., njihove dolaskе u pilanu, Knjigovodstveni biro i sačinjavanje službene zabilješke, koju nisu potpisali i predali zajedno sa spisom u Poreznu upravu, jer bi time kontrola bila završena, već su upravo odgađali da potpišu zabilješku i da spis predaju dok od V.E. ne prime traženi novac, te dalje kontakte S.B. sa V.E. i međusobne kontakte i sastanak optuženih, nakon čega je S.B. kontaktirao sa V.E. i dogovorio se o sastanku u restoranu iz kojeg su izašli zajedno, sjeli u automobil Porezne uprave, kojim je upravljao optuženi S.B., koji je nakon kraće vožnje svjedoka V.E. vratio blizu istog restorana, te nastavio da se vozi sâm, kada su ga zaustavili pripadnici policije, pretresli i kada je pronađen novac koji je predan informatoru V.E., koji je pripremljen radi realizacije posebne istražne radnje. Dakle, razloge za sve odlučne činjenice Vrhovni sud prihvata kao valjano obrazložene i njihova pravilnost se, prema mišljenju Vrhovnog suda, ne može osporiti iznesenim prigovorima iz žalbi. Vrhovni sud, također, navodi da u žalbenom osnovu povrede Krivičnog zakona žalbe ističu da činjenični opis krivičnog djela u optužnici ne sadrži bitne elemente koji čine obilježje krivičnog djela za koje se terete optuženi, tačnije, da nisu precizirane mjere i radnje koje su optuženi kao službena lica u okviru svojih ovlaštenja bila dužna da preduzmu. Vrhovni sud je naveo da se radnja izvršenja krivičnog djela primanje mita iz člana 351. stav 1. KZRS sastoji u zahtijevanju ili primanju poklona, ili kakve druge koristi, ili primanju obećanja poklona ili kakve koristi, da u okviru svog ovlaštenja izvrši radnju koju ne bi smjelo izvršiti, ili da ne izvrši radnju koju bi moralo ili moglo izvršiti, pri čemu nije neophodno da je službeno lice preduzelo ili propustilo da preduzme radnju u vezi sa kojom je primilo mito, a također je irelevantno od koga je potekla inicijativa za podmićivanje, da li od davaoca ili primaoca mita, te da nije nužno da lice koje daje poklon izričito naglasi zašto to čini, jer je dovoljno da se prema okolnostima slučaja i načinu davanja poklona, kao i odnosima koji postoje između davaoca poklona i službenog lica može zaključiti kakvu uslugu davalac poklona traži da mu službeno lice učini u krugu svojih ovlaštenja i da službeno lice može shvatiti u koju se svrhu daje poklon. Zahtijevanje ili primanje mita treba da bude povezano sa službenom radnjom službenog ili odgovornog lica, odnosno neophodno je da se time službeno lice obavezuje da u okviru svog službenog ovlaštenja izvrši ili ne izvrši službenu radnju koju ne bi smjelo, odnosno koju bi moralo izvršiti, pri čemu je potrebno da između službenog ili odgovornog lica i davaoca mita postoji makar i prešutna nagodba o razmjeni usluga, čini se usluga za protivuslugu, prima se mito ili obećanje mita da bi se obavila ili da se ne bi obavila neka radnja. Krivično djelo je dovršeno samim zahtijevanjem ili primanjem mita ili njegovim obećanjem. Vrhovni sud ističe da su (u konkretnom slučaju), prema činjeničnom opisu djela, optuženi zajedno i po prethodnom

dogovoru, u naznačenom vremenskom periodu, u svojstvu službenih lica, kao inspektori istražitelji Odjeljenja za istrage i obavještanje Porezne uprave Republike Srpske, provjeravajući izvršavanje poreznih obaveza SZR "Enjaković pilana" u više navrata zahtijevali od vlasnika V.E. da im isplati iznos od 15.000,00 KM, tvrdeći da imaju veliki "dosje" o nepravilnostima u poslovanju njegove pilane za šta bi trebalo da plati visoku novčanu kaznu, a koju neće platiti ukoliko dobiju traženi iznos novca, da bi navedenog dana S.B. primio od V.E. traženi novčani iznos od 15.000,00 KM u službenom vozilu. Dakle, činjenični opis radnji iz izreke pobijane presude sadrži sve elemente krivičnog djela primanje mita iz člana 351. stav 1. KZRS, jer su u njemu, između ostalog, navedeni odnosi koji postoje između V.E., kao davaoca poklona, i optuženih, kao službenih lica, tako što su optuženi obećali V.E. da neće platiti visoku novčanu kaznu za nepravilnosti u poslovanju njegove pilane, a da će im, zauzvrat, dati novčani iznos od 15.000,00 KM. To što su optuženi, tražeći novac, tvrdili da imaju veliki "dosje" o nepravilnostima u poslovanju njegove pilane za šta bi trebalo da plati visoku novčanu kaznu, te da kaznu neće platiti ukoliko dobiju traženi iznos novca, a koji je i primljen (pri čemu službeni zabilješku o izvršenoj kontroli koju su prethodno sačinili u tri primjerka, bez datuma, i koju nisu potpisali, niti predali u Poreznu upravu) čini ovo krivično djelo dovršenim, jer za postojanje ovog krivičnog djela nije neophodno da su optuženi i preduzeli radnje koje su obećali da će preduzeti zbog primljenog novca usljed čega su neosnovani prigovori u vezi sa pravnom kvalifikacijom djela i pravilnom primjenom Krivičnog zakona. Vrhovni sud je, stoga, zaključio da je na pravilno utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenjen KZ i da su radnje optuženih, onako kako su opisane u presudi, pravilno kvalificirane kao krivično djelo primanje mita iz člana 351. stav 1. u vezi sa članom 23. KZ zbog čega su, prema mišljenju Vrhovnog suda, žalbe neosnovane.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

16. Apelant ističe povredu člana "II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 8. st. 1. i 2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda [u daljnjem tekstu: Evropska konvencija] i člana 1. Protokola broj 1" uz Evropsku konvenciju. Apelant navodi da osuđujuća presuda ne sadrži inkriminatornu odrednicu koja bi bila sadržana u elementima bića krivičnog djela, odnosno službeni radnju koja je bila, odnosno nije bila, a morala je biti preduzeta. Apelant, dalje, ukazuje da ga je Porezna uprava usmeno ovlastila da preduzima određene radnje u postupku, te da je na isti način 3. decembra 2012. godine razvlašten, pa nije mogao preduzimati bilo kakve službene radnje, niti biti potpisnik službene zabilješke koju, prema apelantovim navodima, sudovi pogrešno uzimaju kao radnju koja predstavlja propuštanje, a morala je biti preduzeta. Apelant navodi da se sud nije izjasnio na ove navode. Apelant, također, ukazuje na pogrešno i nepotpuno činjenično stanje koje se ogleda u propuštanju suda da utvrdi okolnost okvira ovlaštenja apelanta kao službenog lica, činjenicu da apelant nije primio, niti je imao namjeru da traži, niti je tražio bilo kakvu korist, te da ne postoji objektivizirana radnja izvršenja u vidu postojanja službene radnje koja se ima izvršiti na relaciji primalac-davalac koristi (što i sâm sud konstatira u obrazloženju odluke), kao i činjenice koje se tiču komunikacije i sadržaja komunikacije optuženih sa pretpostavljenim u Poreznoj upravi i trećim licima. Također, apelant ukazuje da nije jasno, zbog odrednica koje je sud koristio, koji je zakon primijenjen, važeći ili stari. Apelant navodi da Vrhovni sud nije dao ocjenu sadržine provedenih dokaza, niti ih je ocjenjivao, jer bi zaključio da nisu ostvareni elementi bića krivičnog djela koje je apelantu stavljeno na teret, i da nije odgovoran za predmetnu

inkriminaciju. Apelant posebno u ovom dijelu ukazuje da mu nije omogućeno, na čemu je odbrana insistirala, suočenje sa svjedokom V.E. radi razjašnjenja ključnih činjenica, te apelant ukazuje na određene nedosljednosti u njegovom iskazu, kao i na "jezičku" konstrukciju optužnice, bez preciziranja šta je apelant obećao da će učiniti, ili šta neće učiniti. Također, apelant ukazuje na manjkavost osporene odluke (u odnosu na istaknuti prigovor iz člana 311. stav 1. tačka k) ZKP), jer izreka ne sadrži sve elemente bića krivičnog djela normirane zakonom kako deskriptivne, tako ni normativne prirode (naznaku i opis radnji koje se u okviru izvršenja moraju izvršiti), što presudu čini protivrječnom samoj sebi i datim razlozima, te dovodi do nemogućnosti da se formiraju relevantni žalbeni osnovi, a odluku čini nepodobnom za ispitivanje.

b) Odgovor na apelaciju

17. U odgovoru na apelaciju Vrhovni sud navodi da je apelacija neosnovana i da se u najvećem dijelu odnosi na činjenična utvrđenja, kao i da je Vrhovni sud svjesno i u mjeri u kojoj to nalaže zakon ispitao apelantovu žalbu i dao jasne i iscrpne odgovore.

18. U odgovoru na apelaciju Okružni sud navodi da je apelacija neosnovana, kao i da je presuda donesena nakon postupka u skladu sa odredbama ZKP, da je apelant imao pravo na odbranu, mogućnost da ispita svjedoke, te da je KZ pravilno primijenjen uz obrazloženje svih dokaza, kao i datim razlozima za presudu.

19. U odgovoru na apelaciju Tužilaštvo detaljno iznosi zaključke sudova, te navodi da apelant, u suštini, osporava iskaz svjedoka V.E. koji je četiri puta saslušan, kao i da osporava zaključke sudova u pogledu ocjene dokaza. Tužilaštvo navodi da su sudovi analizirali provedene dokaze, optužbe i odbrane, kao i da je Vrhovni sud ispitao apelantovu žalbu, te da primjena zakona nije bila ni proizvoljna niti diskriminacijska, tako da je sudski postupak u cjelini bio pravičan.

V. Relevantni propisi

20. **Krivični zakon Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13) u relevantnom dijelu, koji je nadležni sud primijenio u konkretnom slučaju, glasi:

Primanje mita

Član 351.

(1) *Službeno ili odgovorno lice koje zahtijeva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili koje primi obećanje poklona ili kakve koristi, da u okviru svog ovlaštenja izvrši radnju koju ne bi smjelo izvršiti, ili da ne izvrši radnju koju bi moralo ili moglo izvršiti, kaznit će se zatvorom od jedne do osam godina.*

VI. Dopustivost

21. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

22. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

23. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je presuda Vrhovnog suda protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelant je primio 2. jula 2015. godine, a apelacija je podnesena 24. augusta 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog

suda, jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

24. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelant pobija navedene presude, te iako je apelant označio povredu prava na pravično suđenje, dom i imovinu, Ustavni sud će ispitati apelantove navode samo u okviru prava na pravično suđenje, jer na to jasno upućuje sadržaj apelacije.

a) Pravo na pravično suđenje

26. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

27. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom.

3. Svako ko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava:[...]

d) da ispituje svjedoke protiv sebe ili da se oni ispituju, te da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka u njegovu korist pod istim uvjetima koji važe za svjedoke koji svjedoče protiv njega;

28. U konkretnom slučaju radi se o krivičnom postupku u kojem je utvrđivana osnovanost krivične optužbe protiv apelanta, pa je nesporno da u navedenom postupku okončanom osporenim presudama apelant uživa garancije prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije. Stoga će Ustavni sud ispitati da li je postupak pred sudovima bio pravičan na način na koji to zahtijevaju navedene odredbe.

29. Apelant je u apelaciji ukazao da je nezadovoljan osporenim odlukama, pogotovo drugostepenom odlukom Vrhovnog suda, te u tom pravcu ukazao na nedostatak obrazloženja, proizvoljnu i pogrešnu ocjenu dokaza, nepotpuno i pogrešno utvrđeno činjenično stanje, primjenu materijalnog prava, kao i apelantovo pravo na suočavanje sa svjedokom.

30. U odnosu na navode apelacije koji se tiču prigovora o pogrešnoj primjeni prava, Ustavni sud, prije svega, ukazuje na to da, prema praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi, Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan da supstituirá redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li su, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Dakle, u okviru apelacione nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Evropske konvencije u postupku pred redovnim sudovima.

31. U konkretnom slučaju Ustavni sud, prije svega, zapaža da apelant u apelaciji, u suštini, ponavlja navode koje je isticao u

postupku pred redovnim sudovima. Pri tome apelant očigledno problematizira način na koji je utvrđena njegova krivična odgovornost za krivično djelo primanje mita, te navodi da nije navedeno šta je to uradio, odnosno morao da uradi, a nije. Apelant ukazuje da redovni sud nije utvrdio prethodni dogovor, apelantovo ovlaštenje, odnosno nije obrazložio ključne činjenice i ocijenio esencijalne dokaze da je apelant "usmeno ovlašten da preduzima samo pojedine radnje iz okvira službenog ovlaštenja" i da je na isti način razvlašten, te da nije mogao biti potpisnik službene zabilješke.

32. U vezi s navedenim, Ustavni sud smatra da su redovni sudovi u osporenim presudama dali jasna i argumentirana obrazloženja u pogledu utvrđenih činjenica i primjene materijalnog prava, dokaza koje su proveli i načina kako su došli do svojih zaključaka. Osim apelantovog generalnog nezadovoljstva zbog osuđujuće presude, Ustavni sud ne nalazi bilo kakvu proizvoljnost, niti bilo šta što ukazuje da je u postupku protiv apelanta došlo do kršenja standarda prava na pravično suđenje. Osim toga, Ustavni sud primjećuje da je u prvostepenoj, a posebno drugostepenoj presudi posebna pažnja posvećena elaboriranju bitnih elemenata koji čine obilježje krivičnog djela primanje mita (imajući u vidu žalbene navode da nisu precizirane mjere i radnje koje su optuženi, kao službena lica, u okviru svojih ovlaštenja bila dužna da preduzmu), te da je Vrhovni sud na str. 6. i 7., polazeći od krivičnog djela primanje mita i utvrđenih činjenica, zaključio da su optuženi po zajedničkom dogovoru u svojstvu službenih lica zahtijevali od V.E. novčani iznos tvrdeći da imaju veliki "dosje" o nepravilnostima poslovanja njegove pilane za šta bi trebalo platiti kaznu, a koju neće platiti ako dobiju traženi iznos koji su i primili (pri čemu službenu zabilješku o izvršenoj kontroli, koju su prethodno sačinili u tri primjerka, bez datuma, nisu potpisali ni predali), čime je i dovršeno krivično djelo primanje mita (Vrhovni sud navodi da za postojanje ovog krivičnog djela nije neophodno da su optuženi i preduzeli radnje koje su obećali). Suprotno apelantovim navodima, Ustavni sud primjećuje da je obrazloženje drugostepene presude detaljno i jasno. Očigledno je da je apelant nezadovoljan konačnim ishodom postupka, ali ta činjenica ni na koji način ne ukazuje da je na bilo koji način u postupku povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje samo zbog činjenice da je utvrđena apelantova krivična odgovornost. Ustavni sud, također, primjećuje da apelant ukazuje da nije jasno koji je materijalni zakon sud primijenio, jer koristi izraz "službeno ovlaštenje" (odrednica novog zakona) i "ovlašćenje" (odrednica starog zakona). S tim u vezi, Ustavni sud primjećuje da apelant, u smislu ove povrede (bez obzira koji je zakon primijenjen), nije naveo šta primjena materijalnog zakona u konkretnom slučaju znači za apelanta, odnosno u čemu se u odnosu na apelanta reflektira eventualna navedena povreda. Osim navedenog, a što je osnov za ispitivanje ove povrede, Ustavni sud primjećuje da je prvostepeni sud naveo da je primijenio odredbe zakona koje su važile u vrijeme izvršenja krivičnog djela za koje je propisana kazna od jedne do osam godina.

33. Također, imajući u vidu apelantov navod da sud nije suočio apelanta sa svjedokom V.E., što bi pokretalo pitanje iz člana 6. stav 3. tačka d) Evropske konvencije, Ustavni sud primjećuje da pravo na ispitivanje svjedoka nije apsolutno i da ono može biti ograničeno. Pri tome, imajući u vidu obrazloženje redovnog suda o svim ispitivanjima svjedoka E.V. od optužbe i odbrane, Ustavni sud smatra da nema proizvoljnosti u odluci suda kojom je odbio prijedlog odbrane da se apelant suoči sa svjedokom V.E. S tim u vezi, Ustavni sud primjećuje da je redovni sud dao jasne razloge zašto smatra da je iskaz svjedoka V.E. ocijenio kao pouzdan i vjerodostojan. Osim toga, ni sâm apelant nije ponudio jasne navode šta je to novo ključno trebalo da se utvrdi pogotovo kada se ima u vidu i da je odbrana imala mogućnost da ispita ovog svjedoka, kao i da je apelant dao iskaz

pred sudom. Stoga, Ustavni sud ne nalazi povredu prava na pravično suđenje kada je redovni sud jasno naveo zašto smatra da nije potrebno da suoči iskaz svjedoka sa apelantovim iskazom.

34. Stoga, Ustavni sud zaključuje da su neosnovani apelantovi navodi da je osporenim presudama povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije zbog navodne pogrešne primjene materijalnog prava.

VIII. Zaključak

35. Ustavni sud zaključuje da nema povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, jer su osporene presude donesene nakon provedenog postupka i analize, te ocjene provedenih dokaza o čemu je sud dao jasno i detaljno obrazloženje, pozivajući se na relevantne odredbe materijalnog i procesnog prava i uz jasno obrazloženje zašto određeni prijedlozi odbrane nisu prihvaćeni, te, osim apelantovog nezadovoljstva, u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da su povrijeđene garancije prava na pravično suđenje.

36. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

37. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 4038/15**, rješavajući apelaciju **Dragana Nikića**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine-prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 17. siječnja 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU¹

Odbija se kao neutemeljena apelacija **Dragana Nikića** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 010968 14 KŽ 5 od 25. svibnja 2015. godine i Presude Okružnog suda u Banjaluci - Posebni odjel za organizirani i najteže oblike privrednog kriminala broj 11 0 K 010968 14 K 2 od 29. rujna 2014. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Dragan Nikić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Doboja, kojeg zastupa Branko V. Ristić, odvjetnik iz Doboja, podnio je 24. kolovoza 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 11 0 K 010968 14 KŽ 5 od 25. svibnja 2015. godine i Presude Okružnog suda u Banjaluci - Posebni odjel za organizirani i najteže oblike privrednog kriminala (u daljnjem

tekstu: Okružni sud) broj 11 0 K 010968 14 K 2 od 29. rujna 2014. godine. Apelant je dopunio apelaciju 25. rujna 2015. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Okružnog suda i Republičkog javnog tužiteljstva - Posebni odjel za suzbijanje korupcije, organiziranog i najtežih oblika privrednog kriminala Banjaluka (u daljnjem tekstu: Tužiteljstvo) zatraženo je da dostave odgovore na apelaciju.

3. Svi pozvani su dostavili odgovore na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

5. Okružni sud je donio Presudu broj 11 0 K 010968 14 K 2 od 29. rujna 2014. godine kojom je apelanta i S.B. proglasio odgovornim da su zajedno i po prethodnom dogovoru u označenom razdoblju u svojstvu službenih osoba, kao inspektori istražitelji Odjela za istrage i obavještavanje Porezne uprave Republike Srpske, vršeći provjeru izvršavanja poreznih obveznika SZR "Enjaković pilana", u više navrata zahtijevali od E.V. da im isplati iznos od 15.000,00 KM, tvrdeći da imaju veliki "dosje" o nepravilnostima u poslovanju njegove pilane za što bi trebao platiti visoku novčanu kaznu koju neće platiti ukoliko dobiju traženi iznos novca, da bi u opisanom vremenu i mjestu S.B. od V.E. primio traženi novčani iznos od 15.000,00 KM, dakle, da su kao suizvršitelji u svojstvu službenih osoba zahtijevali i primili korist da u okviru svojih ovlasti ne izvrše radnju koju bi morali izvršiti, čime su počinili kazneno djelo primanje mita iz članka 351. stavak 1. Kaznenog zakona (u daljnjem tekstu: KZ) u svezi sa člankom 23. istog zakona. Okružni sud je apelanta osudio na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine, a kao sporednu izrekao mu novčanu kaznu u iznosu od 5.000,00 KM. Također, Okružni sud je optuženima izrekao mjeru sigurnosti vršenja poziva djelatnosti i dužnosti inspektora u inspekcijским tijelima Republike Srpske u trajanju od pet godina od pravomoćnosti ove presude.

6. U obrazloženju presude Okružni sud je naveo da su prvostupanjskom presudom optuženi bili oslobođeni optužbe, a Vrhovni sud je po tužbi Tužiteljstva presudu ukinuo i predmet vratio na ponovni postupak. Okružni sud je naveo dokaze (na gotovo četiri stranice) koji su izvedeni ranije i u tijeku postupka. Nakon što je Vrhovni sud ukinuo ranije donesenu presudu, Okružni sud je, postupajući sukladno članku 331. stavak 4. Zakona o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu: ZKP), na glavnom pretresu, uz suglasnost stranaka i branitelja optuženih, prihvatio već ranije izvedene dokaze. U nastavku pretresa Okružni sud je prihvatio prijedlog odbrane da se provedu novi dokazi, dodatno saslušanje svjedoka V.E., S.D. i D.D. na okolnosti koje su odbrane tražile, a tužitelj je izmijenio činjenični opis iz optužnice o kojem se odbrane (iako su navele da hoće) nisu izjasnile.

7. Okružni sud navodi završne riječi Tužiteljstva i odbrane. Potom, Okružni sud detaljno navodi izjave V.E. (str. 9-11), te svjedoka Z.K., D.Đ., G.B., B.S., S.V., S.D., koje su kao dokazi provedeni u ranijem postupku i prihvaćeni kao dokazni materijal kao i u ponovnom postupku, a koje je sud ocijenio pojedinačno i u međusobnoj vezi, te je donio odluku. Okružni sud, dalje, navodi dokaze apelantove odbrane, odnosno iskaze svjedoka L.J.J., N.Dž., kao i apelantov iskaz, koji su dani u svojstvu svjedoka. Okružni sud na 16. strani navodi iskaze svjedoka koji su po prijedlogu odbrane dodatno saslušani, te što su izjavili u tom pravcu, te navodi iskaze svjedoka D.Đ., S.D. i E.V. Okružni sud navodi da je, pošto je svjedok V.E. saslušan na glavnom pretresu kao svjedok optužbe, te dodatno saslušan na prijedlog odbrane optuženih i ponovno saslušan u ponovljenom postupku, te

¹ Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 11/18

izravno i unakrsno ispitivan od optužbe i obrana optuženih, odbio prijedlog obrana da se provede dokaz suočavanja iskaza svjedoka V.E. i apelanta kao nepotreban. Okružni sud navodi da su po naredbi suda određene posebne istražne radnje iz članka 243. stavak 2. toč. a), d), đ) i g) ZKP (koje dalje opisuje na strani 18), da je određeno da će ove radnje izvršiti ovlaštena postrojba MUP-a, a za informatora je određen V.E. Također, izdana je naredba za pretres stana, kuće, ostalih prostorija, pokretnih stvari i osoba i privremeno oduzimanje predmeta koje koristi (optuženi) S.B., kao i pretres automobila koji je registriran na ime Porezne uprave Republike Srpske, te je po navedenoj naredbi sačinjen zapisnik o izvršenom pretresu sa fotodokumentacijom i sačinjena potvrda o oduzimanju mobilnog telefona i novca. Okružni sud navodi i druge dokaze dobivene posebnim istražnim radnjama, te ukazuje na njihovu zakonitost.

8. Okružni sud je naveo da je iskazu svjedoka V.E. poklonio vjeru u cijelosti, te je, dalje, naveo zbog čega. Okružni sud navodi da nije našao niti jedan razlog zašto bi V.E. prijavio optužene kao inspektore Porezne uprave a da nekim slučajem oni od njega, prilikom vršenja inspeksijske kontrole, nisu tražili novac u označenom iznosu. Ovom svjedoku optuženi-apelant nije bio poznat, a također je svjedok jasno i uvjerljivo naveo da je sâm bio svjestan da duguje porez, da porez nije platio, te da je nakon izvršene provjere inspektora očekivao da dobije rješenje i izvrši uplatu poreza koji duguje, na što upućuju i iskazi svjedoka S.V. i S.D., vlasnice Knjigovodstvenog biroa, odnosno uposlene u birou, koji je obavljao poslove vođenja knjigovodstva za SZR "Enjaković pilana". Prema mišljenju suda, iskaz svjedoka V.E. je u potpunoj suglasnosti sa izvedenim objektivnim dokazima pribavljenim provedbom posebnih istražnih radnji, što sud dodatno obrazlaže.

9. Okružni sud navodi da iz iskaza svjedoka (uposlenih u Poreznoj upravi) Z.K., D.Đ. i N.Dž. proizlazi da je zadatak optuženih kao inspektora bio da izvrše kontrolu - nadzor nad poreznim obveznikom V.E. u SZR "Enjaković pilana", te da nakon završene kontrole sačine službenu zabilješku koja se dostavlja neposrednom rukovoditelju u Poreznoj upravi, a u službenoj zabilješci se navode mjere koje se trebaju poduzeti kada se pronađu nedostaci. Dakle, ni u kojem slučaju njihova obveza nije bila pribavljanje uplatnica od poreznog obveznika o uplaćenom porezu tako da je sasvim očigledno da je svjedok V.E. govorio istinu da su optuženi od njega tražili i primili iznos od 15.000,00 KM. Prema iskazu svjedoka V.E., optuženi su novac tražili govoreći ovom svjedoku da imaju dosje, a na njegovo pitanje o čemu se radi oni su mu odgovorili: "Šuti, ne čačkaj." Prema ocjeni Okružnog suda, i prilikom svjedočenja pred sudom V.E. je pokazao da je ozbiljno shvatio tvrdnju inspektora da imaju "dosje", pa kod riječi "šuti, ne čačkaj" utemeljeno se može izvesti zaključak, budući da riječ "dosje", kada se spominje uz neku osobu, uobičajeno predstavlja neku zabrinutost, da je očekivano i realno ponašanje V.E. kada je shvatio da porezna kontrola koju vrše optuženi kao inspektori neće biti završena dok im, na uporno traženje optuženog S.B., ne preda traženi iznos novca. Okružni sud je iskaz ovog svjedoka doveo u svezu sa predmetom Porezne uprave, preciziranog broja, u kojem se nalazi službena zabiljeshka sa naznačenim imenima inspektora (optuženih), bez datuma, koja je trebala biti potpisana.

10. Okružni sud navodi da je, prema ocjeni suda, iz navedenih dokaza kako subjektivne, tako i objektivne naravi (dokazi pribavljeni provedbom posebnih istražnih radnji po naredbama suda, zapisnici o izvršenom pretresu vozila, sačinjene potvrde o privremenom oduzimanju predmeta, listinzi poziva, preslušani razgovori i dr.), Tužiteljstvo kao nesporno dokazalo da su optuženi u svojstvu službenih osoba, kao inspektori istražitelji Odjela za istrage i obavješćavanje Porezne uprave Republike Srpske, u tijeku studenog i prosinca 2012. godine provjeravali

izvršavanje poreznih obveza SZR "Enjaković pilana", čiji je vlasnik V.E., da su tijekom studenog zajedno dva puta bili na licu mjesta, da je nakon toga optuženi S.B. još jednom dolazio u ovu pilanu, da su oba optužena zajedno bila dva puta u Knjigovodstvenom birou koji vodi poslovne knjige V.E. kao poreznog obveznika, a da je optuženi S.B. dolazio sâm još jednom. Drugog dana vršenja provjere optuženi su zajedno sa V.E. boravili u restoranu i tom prilikom su optuženi zahtijevali iznos od 15.000,00 KM da bi navodni "dosje" za ovu pilanu nestao, da je optuženi S.B. u tijeku studenog i prosinca 2012. godine više puta telefonom kontaktirao sa V.E. Apelant nikada nije telefonskim putem kontaktirao sa V.E., ali je on prilikom boravka u restoranu tražio da telefonske kontakte ostvaruju S.B. i V.E., pa je apelant kontaktirao sa optuženim S.B. navedenog datuma i doputovao u Bijeljину istu večer. Okružni sud navodi kontakt optuženih sljedeće jutro i sastanak na preciziranom mjestu, a istoga dana S.B. kontaktira sa V.E. i dogovara se o susretu. Susret se desio i S.B. je izašao iz restorana sa V.E., sjeli su u službeno vozilo Porezne uprave, kojim je upravljao S.B., koji je nakon nekoliko minuta vratio V.E. do restorana, te je sâm nastavio voziti nakon čega su ga zaustavili pripadnici MUP-a, te je izvršen pretres i pronađen novac u automobilu. Okružni sud navodi da pronađeni novac jeste novac koji je predan V.E. kao informatoru za provedbu ove posebne istražne radnje.

11. Okružni sud je iz izvedenih dokaza zaključio da su optuženi zajedno i po prethodnom dogovoru od V.E. zahtijevali i primili novac kako u okviru svojih ovlasti ne bi izvršili radnju koju su morali izvršiti, jer su novac primili, a da službenu zabilješku o izvršenoj kontroli, koju su prethodno sačinili u tri primjerka, bez datuma, nisu potpisali, niti predali u Poreznu upravu. Znači, optuženi su bili svjesni da su kontrolu po nalogu koji su dobili u SZR "Enjaković pilana" završili, te sačinili službenu zabilješku, ali je nisu potpisali i predali zajedno sa spisom u Poreznu upravu, jer bi time kontrola bila završena, već su upravo odgađali predati spis dok od V.E. ne prime traženi novac. To što su optuženi tražili novac vlasniku pilane V.E. tvrdili da imaju veliki "dosje" o nepravilnostima u poslovanju njegove pilane, za što bi trebao platiti visoku novčanu kaznu, te da kaznu neće platiti ukoliko dobiju traženi iznos novca, koji je i primljen, čini ovo kazneno djelo dovršenim, jer za postojanje kaznenog djela nije neophodno da su i poduzeli radnju koju su obećali V.E. da će je poduzeti zbog primljenog novca. Prema zaključku Okružnog suda, navedeno ukazuje da su optuženi zajedno i po prethodnom dogovoru od oštećenog V.E. tražili označeni iznos, te da su, iako su provjeru izvršavanja poreznih obveza završili, sačinili službenu zabilješku koju nisu potpisali, niti razdužili predmet kao završen u Poreznoj upravi dok od oštećenog V.E. ne prime traženi iznos, što je u konačnom zaključak suda da su optuženi kao suizvršitelji u svojstvu službenih osoba zahtijevali i primili korist da u okviru svojih ovlasti ne izvrše radnju koju bi morali izvršiti, koja (predaja službene zabiljeshke po završenoj provjeri koja je sačinjena, ali ne i potpisana od obojice optuženih kao inspektora) nije morala, niti trebala biti poznata oštećenom V.E. Okružni sud ističe da je upozorenje V.E. da nastupaju ozbiljne posljedice i da postoji "dosje" o nepravilnostima u poslovanju pilane pripremanje podloge za stvaranje motiva da pristane na njihov zahtjev da će sve biti riješeno pod uvjetom da plati njima iznos od 15.000,00 KM i motiv se kod V.E. definitivno učvršćuje nakon nagodbe sa optuženima. Dalje, Okružni sud navodi da je motiv kod optuženih koristoljublje koje se aktivno ispoljavalo u traženju mita, dok, s druge strane, postoji motiv pribavljanja protupravne imovinske koristi. Motiv osobnog koristoljublja kod službenih osoba u vršenju službenih radnji njihovom umišljaju daje posebnu kvalitetu, a motiv oštećenog V.E. je nužna posljedica njegove pristanka na navedeno sa daljnjom neizvjesnošću što će se desiti ako

ne plati, sve pri činjenici da optuženi, dok uporno traže novac, vrše poreznu kontrolu u njegovoj pilani i ne završavaju tu kontrolu.

12. Vrhovni sud je donio Presudu broj 11 0 K 010968 14 Kž 5 od 25. svibnja 2015. godine kojom je presudu Okružnog suda od 29. rujna 2014. godine preinačio u pogledu odluke o mjeri sigurnosti, tako što je ukinuo mjeru sigurnosti vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti inspektora u inspekcijskim tijelima Republike Srpske iz članka 56. stavak 1. točka 3) i članka 60. KZ.

13. U obrazloženju presude Vrhovni sud je istaknuo da je, osporavajući pravilnost i zakonitost pobijane presude, priziv apelantovog branitelja ukazao na bitne povrede odredaba kaznenog postupka, sadržane u odredbi članka 311. stavak 1. toč. g), i), k) i stavak 2. ZKPRS. Vrhovni sud je naveo da se prizivima branitelja optuženih osporava zakonitost u pribavljanju dokaza na kojima je utemeljena pobijana presuda, ukazuje na povrede prava na obranu, na prekoračenje optužbe, na nerazumljivost izreke presude i na njezinu proturječnost sa razlozima, te izostanak razloga o odlučnim činjenicama. Vrhovni sud, međutim, navodi da su bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 311. stavak 1. toč. g), i) i stavak 2. ZKP samo naznačene kao osnova pobijanja presude u apelantovom prizivu, ali da nisu izneseni argumenti za takve tvrdnje, niti je konkretiziran bilo koji od oblika tih povreda, već se iznesenim argumentima osporavaju pravilnost činjenične osnove presude i pravilnost primjene Kaznenog zakona.

14. Vrhovni sud je naveo da, suprotno navodima priziva, izreka pobijane presude nije proturječna sama sebi, niti svojim razlozima, a obrazloženje presude sadrži razloge u pogledu odlučnih činjenica sa aspekta postojanja kaznenog djela i krivnje optuženih i činjenica odlučnih za pravilnu primjenu Kaznenog zakona zbog čega su neprihvatljivi prigovori ovih priziva zasnovani na tvrdnji da je prvostupanjska presuda zahvaćena bitnom povredom odredaba kaznenog postupka iz članka 311. stavak 1. točka k) ZKP. Vrhovni sud navodi da je sasvim drugo pitanje to što ovi prizivi osporavaju validnost danih razloga u obrazloženju za utvrđene odlučne činjenice, ali prigovor takvog karaktera, u suštini, spada u prizivnu osnovu pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, jer se takvim prigovorom putem zamjerke obrazloženju presude za činjenične zaključke osporava pravilnost tih činjeničnih utvrđenja. Vrhovni sud je istaknuo da, suprotno prizivnim navodima, osporena presuda nije nerazumljiva i da činjenični opis radnji iz izreke sadrži sve elemente primanja mita iz članka 351. stavak 1. KZ. Također, izreka presude nije proturječna sama sebi i danim razlozima, a obrazloženje sadrži razloge u pogledu krivnje optuženih i činjenica odlučnih za pravilnu primjenu KZ zbog čega su neprihvatljivi navodi o povredi članka 311. stavak 1. točka k) ZKP. Sasvim je drugo pitanje, kako navodi Vrhovni sud, to što prizivi osporavaju validnost danih razloga u obrazloženju za utvrđene odlučne činjenice, ali što spada u prizivnu osnovu pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja.

15. Vrhovni sud navodi da se u prizivnoj osnovi pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, argumentima iznesenim u prizivima branitelja optuženih osporava pravilnost ocjene izvedenih dokaza optužbe i obrane, pa, slijedeći to, i pravilnost utvrđenja odlučnih činjenica tvrdnjom da provedeni dokazi ne potvrđuju tvrdnje optužbe da su optuženi počinili kazneno djelo primanje mita iz članka 351. stavak 1. u svezi sa člankom 23. KZRS za koje su pobijanom presudom proglašeni krivim. Međutim, Vrhovni sud smatra da se iznesenim prizivnim prigovorima ne može osporiti pravilnost činjeničnih utvrđenja i zaključak pobijane presude da su optuženi počinili kazneno djelo za koje se terete. Takav zaključak rezultat je pravilne ocjene svih provedenih dokaza i to kako pojedinačno, tako i u međusobnoj povezanosti, pa je razloge za takav zaključak, kao mjerodavno obrazložene i valjane, Vrhovni sud u cijelosti prihvatio, a njihova pravilnost se iznesenim prizivnim argumentima ne može osporiti.

Vrhovni sud ukazuje da je osporena presuda iznijela sadržaj iskaza svih saslušanih svjedoka, te da je, potom, sve te iskaze pravilno ocijenila, posebice iskaz V.E., o čemu je dala detaljno obrazloženje koje je prihvatio i Vrhovni sud. Potom, navedeni iskaz je doveden u svezu sa ostalim dokazima i to, prije svega, sa dokazima pribavljenim posebnim istražnim radnjama, te potvrdom o privremenom oduzimanju predmeta i fotodokumentacijom sačinjenom povodom izvršenog pretresanja vozila, te službenom zabilježkom navedenog broja (bez datuma i potpisa i u kojoj su navedena imena optuženih kao inspektora), pa se takav pristup u ocjeni vjerodostojnosti iskaza svjedoka V.E. a, u svezi sa tim, i ocjena vjerodostojnosti iskaza optuženih i svjedoka obrane ne može osporiti argumentima iznesenim u prizivima optuženih. Vrhovni sud je naveo da je prvostupanjski sud na temelju provedenih dokaza pravilno utvrdio da su optuženi kao suizvršitelji u svojstvu službenih osoba, na način i u vrijeme kako je navedeno, kao inspektori istražitelji provjeravali porezne obveze SZR "Enjaković pilana", čiji je vlasnik svjedok V.E., njihove dolaske u pilanu, Knjigovodstveni biro i sačinjavanje službene zabilješke, koju nisu potpisali i predali zajedno sa spisom u Poreznu upravu, jer bi time kontrola bila završena, već su upravo odgađali potpisati zabilješku i spis predati dok od V.E. ne prime traženi novac, te dalje kontakte S.B. sa V.E. i međusobne kontakte i sastanak optuženih, nakon čega je S.B. kontaktirao sa V.E. i dogovorio se o sastanku u restoranu iz kojeg su izašli zajedno, sjeli u automobil Porezne uprave, kojim je upravljao optuženi S.B., koji je nakon kraće vožnje svjedoka V.E. vratio blizu istog restorana, te nastavio voziti se sâm, kada su ga zaustavili pripadnici policije, pretresli i kada je pronađen novac koji je predan informatoru V.E., koji je pripremljen radi realizacije posebne istražne radnje. Dakle, razloge za sve odlučne činjenice Vrhovni sud prihvata kao valjano obrazložene i njihova pravilnost se, prema mišljenju Vrhovnog suda, ne može osporiti iznesenim prigovorima iz priziva. Vrhovni sud, također, navodi da u prizivnoj osnovi povrede Kaznenog zakona prizivi ističu da činjenični opis kaznenog djela u optužnici ne sadrži bitne elemente koji čine obilježje kaznenog djela za koje se terete optuženi, točnije, da nisu precizirane mjere i radnje koje su optuženi kao službene osobe u okviru svojih ovlasti bili dužni poduzeti. Vrhovni sud je naveo da se radnja izvršenja kaznenog djela primanje mita iz članka 351. stavak 1. KZRS sastoji u zahtijevanju ili primanju dara, ili kakve druge koristi, ili primanju obećanja dara ili kakve koristi, da u okviru svoje ovlasti izvrši radnju koju ne bi smjela izvršiti, ili da ne izvrši radnju koju bi morala ili mogla izvršiti, pri čemu nije neophodno da je službena osoba poduzela ili propustila poduzeti radnju u svezi sa kojom je primila mita, a također je irelevantno od koga je potekla inicijativa za podmićivanje, je li od davatelja ili primatelja mita, te da nije nužno da osoba koja daje dar izričito naglasi zašto to čini, jer je dostatno da se prema okolnostima slučaja i načinu davanja dara, kao i odnosima koji postoje između davatelja dara i službene osobe može zaključiti kakvu uslugu davatelj dara traži da mu službena osoba učini u krugu svojih ovlasti i da službena osoba može shvatiti u koju se svrhu daje dar. Zahtijevanje ili primanje mita treba biti povezano sa službenom radnjom službene ili odgovorne osobe, odnosno neophodno je da se time službena osoba obvezuje da u okviru svoje službene ovlasti izvrši ili ne izvrši službenu radnju koju ne bi smjela, odnosno koju bi morala izvršiti, pri čemu je potrebno da između službene ili odgovorne osobe i davatelja mita postoji makar i prešutna nagodba o razmjeni usluga, čini se usluga za protuuslugu, prima se mito ili obećanje mita da bi se obavila ili da se ne bi obavila neka radnja. Kazneno djelo je dovršeno samim zahtijevanjem ili primanjem mita ili njegovim obećanjem. Vrhovni sud ističe da su (u konkretnom slučaju), prema činjeničnom opisu djela, optuženi zajedno i po prethodnom dogovoru, u naznačenom vremenskom

razdoblju, u svojstvu službenih osoba, kao inspektori istražitelji Odjela za istrage i obavješćavanje Porezne uprave Republike Srpske, provjeravajući izvršavanje poreznih obveza SZR "Enjaković pilana" u više navrata zahtijevali od vlasnika V.E. da im isplati iznos od 15.000,00 KM, tvrdeći da imaju veliki "dosje" o nepravilnostima u poslovanju njegove pilane za što bi trebao platiti visoku novčanu kaznu, a koju neće platiti ukoliko dobiju traženi iznos novca, da bi navedenog dana S.B. primio od V.E. traženi novčani iznos od 15.000,00 KM u službenom vozilu. Dakle, činjenični opis radnji iz izreke pobijane presude sadrži sve elemente kaznenog djela primanje mita iz članka 351. stavak 1. KZRS, jer su u njemu, između ostalog, navedeni odnosi koji postoje između V.E., kao davatelja dara, i optuženih, kao službenih osoba, tako što su optuženi obećali V.E. da neće platiti visoku novčanu kaznu za nepravilnosti u poslovanju njegove pilane, a da će im, zauzvrat, dati novčani iznos od 15.000,00 KM. To što su optuženi, tražeći novac, tvrdili da imaju veliki "dosje" o nepravilnostima u poslovanju njegove pilane za što bi trebao platiti visoku novčanu kaznu, te da kaznu neće platiti ukoliko dobiju traženi iznos novca, a koji je i primljen (pri čemu službenu zabilješku o izvršenoj kontroli koju su prethodno sačinili u tri primjerka, bez datuma, i koju nisu potpisali, niti predali u Poreznu upravu) čini ovo kazneno djelo dovršenim, jer za postojanje ovog kaznenog djela nije neophodno da su optuženi i poduzeli radnje koje su obećali da će poduzeti zbog primljenog novca usljed čega su neutemeljeni prigovori u svezi sa pravnom kvalifikacijom djela i pravilnom primjenom Kaznenog zakona. Vrhovni sud je, stoga, zaključio da je na pravilno utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenjen KZ i da su radnje optuženih, onako kako su opisane u presudi, pravilno kvalificirane kao kazneno djelo primanje mita iz članka 351. stavak 1. u svezi sa člankom 23. KZ zbog čega su, prema mišljenju Vrhovnog suda, prizivi neutemeljeni.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

16. Apelant ističe povredu članka "II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 8. st. 1. i 2. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda [u daljnjem tekstu: Europska konvencija] i članka 1. Protokola broj 1" uz Europsku konvenciju. Apelant navodi da osuđujuća presuda ne sadrži inkriminaciju odrednicu koja bi bila sadržana u elementima bića kaznenog djela, odnosno službenu radnju koja je bila, odnosno nije bila, a morala je biti poduzeta. Apelant, dalje, ukazuje da ga je Porezna uprava usmeno ovlastila da poduzima određene radnje u postupku, te da je na isti način 3. prosinca 2012. godine razvlašten, pa nije mogao poduzimati bilo kakve službene radnje, niti biti potpisnikom službene zabilješke koju, prema apelantovim navodima, sudovi pogrešno uzimaju kao radnju koja predstavlja propuštanje, a morala je biti poduzeta. Apelant navodi da se sud nije izjasnio na ove navode. Apelant, također, ukazuje na pogrešno i nepotpuno činjenično stanje koje se ogleda u propuštanju suda da utvrdi okolnost okvira ovlasti apelanta kao službene osobe, činjenicu da apelant nije primio, niti je imao namjeru tražiti, niti je tražio bilo kakvu korist, te da ne postoji objektivizirana radnja izvršenja u vidu postojanja službene radnje koja se ima izvršiti na relaciji primatelj-davatelj koristi (što i sâm sud konstatira u obrazloženju odluke), kao i činjenice koje se tiču komunikacije i sadržaja komunikacije optuženih sa pretpostavljenim u Poreznoj upravi i trećim osobama. Također, apelant ukazuje da nije jasno, zbog odrednica koje je sud koristio, koji je zakon primijenjen, važeći ili stari. Apelant navodi da Vrhovni sud nije dao ocjenu sadržaja provedenih dokaza, niti ih je ocjenjivao, jer bi zaključio da nisu ostvareni elementi bića kaznenog djela koje je apelantu stavljeno na teret, i da nije odgovoran za predmetnu inkriminaciju. Apelant posebice u ovom dijelu ukazuje da

mu nije omogućeno, na čemu je obrana inzistirala, suočenje sa svjedokom V.E. radi razjašnjenja ključnih činjenica, te apelant ukazuje na određene nedosljednosti u njegovom iskazu, kao i na "jezičnu" konstrukciju optužnice, bez preciziranja što je apelant obećao da će učiniti, ili što neće učiniti. Također, apelant ukazuje na manjkavost osporene odluke (u odnosu na istaknuti prigovor iz članka 311. stavak 1. točka k) ZKP), jer izreka ne sadrži sve elemente bića kaznenog djela normirane zakonom kako deskriptivne, tako ni normativne naravi (naznaku i opis radnji koje se u okviru izvršenja moraju izvršiti), što presudu čini proturječnom samoj sebi i danim razlozima, te dovodi do nemogućnosti da se formiraju relevantne prizivne osnove, a odluku čini nepodobnom za ispitivanje.

b) Odgovor na apelaciju

17. U odgovoru na apelaciju Vrhovni sud navodi da je apelacija neutemeljena i da se u najvećem dijelu odnosi na činjenična utvrđenja, kao i da je Vrhovni sud svjesno i u mjeri u kojoj to nalaže zakon ispitao apelantov priziv i dao jasne i iscrpne odgovore.

18. U odgovoru na apelaciju Okružni sud navodi da je apelacija neutemeljena, kao i da je presuda donesena nakon postupka sukladno odredbama ZKP, da je apelant imao pravo na obranu, mogućnost da ispita svjedoke, te da je KZ pravilno primijenjen uz obrazloženje svih dokaza, kao i danim razlozima za presudu.

19. U odgovoru na apelaciju Tužiteljstvo detaljno iznosi zaključke sudova, te navodi da apelant, u suštini, osporava iskaz svjedoka V.E. koji je četiri puta saslušan, kao i da osporava zaključke sudova u pogledu ocjene dokaza. Tužiteljstvo navodi da su sudovi analizirali provedene dokaze, optužbe i obrane, kao i da je Vrhovni sud ispitao apelantov priziv, te da primjena zakona nije bila ni proizvoljna niti diskriminacijska, tako da je sudski postupak u cjelini bio pravičan.

V. Relevantni propisi

20. **Krivični zakon Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13) u relevantnom dijelu, koji je nadležni sud primijenio u konkretnom slučaju, glasi:

Primanje mita

Članak 351.

(1) Službena ili odgovorna osoba koja zahtijeva ili primi dar ili drugu korist, ili koja primi obećanje dara ili druge koristi za sebe ili drugog da u okviru svoje službene ovlasti ili u svezi sa svojom službenom ovlasti izvrši službenu radnju koju ne bi smjela izvršiti, ili da ne izvrši službenu radnju koju bi morala izvršiti, kaznit će se zatvorom od jedne do osam godina.

VI. Dopustivost

21. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

22. Sukladno članku 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio.

23. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je presuda Vrhovnog suda protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, osporenu presudu apelant je primio 2. srpnja 2015. godine, a apelacija je podnesena 24. kolovoza 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4)

Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neutemeljena.

24. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelant pobija navedene presude, te iako je apelant označio povredu prava na pravično suđenje, dom i imovinu, Ustavni sud će ispitati apelantove navode samo u okviru prava na pravično suđenje, jer na to jasno upućuje sadržaj apelacije.

a) Pravo na pravično suđenje

26. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka stavak 2, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

27. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravično i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom.

3. Svatko tko je optužen za kazneno djelo ima sljedeća minimalna prava:[...]

d) da ispituje svjedoke protiv sebe ili da se oni ispituju, te da se osigura nazočnost i ispitivanje svjedoka u njegovu korist pod istim uvjetima koji važe za svjedoke koji svjedoče protiv njega;

28. U konkretnom slučaju radi se o kaznenom postupku u kojem je utvrđivana utemeljenost kaznene optužbe protiv apelanta, pa je nesporno da u navedenom postupku okončanom osporenim presudama apelant uživa garancije prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije. Stoga će Ustavni sud ispitati je li postupak pred sudovima bio pravičan na način na koji to zahtijevaju navedene odredbe.

29. Apelant je u apelaciji ukazao da je nezadovoljan osporenim odlukama, pogotovo drugostupanjskom odlukom Vrhovnog suda, te u tom pravcu ukazao na nedostatak obrazloženja, proizvoljnu i pogrešnu ocjenu dokaza, nepotpuno i pogrešno utvrđeno činjenično stanje, primjenu materijalnog prava, kao i apelantovo pravo na suočavanje sa svjedokom.

30. U odnosu na navode apelacije koji se tiču prigovora o pogrešnoj primjeni prava, Ustavni sud, prije svega, ukazuje na to da, prema praksi Europskog suda i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovitih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi, Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovitih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 13554/02). Zadatak Ustavnog suda je ispitati jesu li, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Dakle, u okviru apelacijske nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Europske konvencije u postupku pred redovitim sudovima.

31. U konkretnom slučaju Ustavni sud, prije svega, zapaža da apelant u apelaciji, u suštini, ponavlja navode koje je isticao u

postupku pred redovitim sudovima. Pri tome apelant očigledno problematizira način na koji je utvrđena njegova kaznena odgovornost za kazneno djelo primanje mita, te navodi da nije navedeno što je to uradio, odnosno morao uraditi, a nije. Apelant ukazuje da redoviti sud nije utvrdio prethodni dogovor, apelantovu ovlast, odnosno nije obrazložio ključne činjenice i ocijenio esencijalne dokaze da je apelant "usmeno ovlašten poduzimati samo pojedine radnje iz okvira službene ovlasti" i da je na isti način razvlašten, te da nije mogao biti potpisnikom službene zabilješke.

32. U svezi s navedenim, Ustavni sud smatra da su redoviti sudovi u osporenim presudama dali jasna i argumentirana obrazloženja u pogledu utvrđenih činjenica i primjene materijalnog prava, dokaza koje su proveli i načina kako su došli do svojih zaključaka. Osim apelantovog generalnog nezadovoljstva zbog osuđujuće presude, Ustavni sud ne nalazi bilo kakvu proizvoljnost, niti bilo šta što ukazuje da je u postupku protiv apelanta došlo do kršenja standarda prava na pravično suđenje. Osim toga, Ustavni sud primjećuje da je u prvostupanjskoj, a posebice drugostupanjskoj presudi posebna pozornost posvećena elaboriranju bitnih elemenata koji čine obilježje kaznenog djela primanje mita (imajući u vidu prizivne navode da nisu precizirane mjere i radnje koje su optuženi, kao službene osobe, u okviru svojih ovlasti bile dužne poduzeti), te da je Vrhovni sud na str. 6. i 7., polazeći od kaznenog djela primanje mita i utvrđenih činjenica, zaključio da su optuženi po zajedničkom dogovoru u svojstvu službenih osoba zahtijevali od V.E. novčani iznos tvrdeći da imaju veliki "dosje" o nepravilnostima poslovanja njegove pilane za što bi trebao platiti kaznu, a koju neće platiti ako dobiju traženi iznos koji su i primili (pri čemu službenu zabilješku o izvršenoj kontroli, koju su prethodno sačinili u tri primjerka, bez datuma, nisu potpisali ni predali), čime je i dovršeno kazneno djelo primanje mita (Vrhovni sud navodi da za postojanje ovog kaznenog djela nije neophodno da su optuženi i poduzeli radnje koje su obećali). Suprotno apelantovim navodima, Ustavni sud primjećuje da je obrazloženje drugostupanjske presude detaljno i jasno. Očigledno je da je apelant nezadovoljan konačnim ishodom postupka, ali ta činjenica ni na koji način ne ukazuje da je na bilo koji način u postupku povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje samo zbog činjenice da je utvrđena apelantova kaznena odgovornost. Ustavni sud, također, primjećuje da apelant ukazuje da nije jasno koji je materijalni zakon sud primijenio, jer koristi izraz "službena ovlast" (odrednica novog zakona) i "ovlast" (odrednica starog zakona). S tim u svezi, Ustavni sud primjećuje da apelant, u smislu ove povrede (bez obzira koji je zakon primijenjen), nije naveo što primjena materijalnog zakona u konkretnom slučaju znači za apelanta, odnosno u čemu se u odnosu na apelanta reflektira eventualna navedena povreda. Osim navedenog, a što je osnova za ispitivanje ove povrede, Ustavni sud primjećuje da je prvostupanjski sud naveo da je primijenio odredbe zakona koje su važile u vrijeme izvršenja kaznenog djela za koje je propisana kazna od jedne do osam godina.

33. Također, imajući u vidu apelantov navod da sud nije suočio apelanta sa svjedokom V.E., što bi pokretalo pitanje iz članka 6. stavak 3. točka d) Europske konvencije, Ustavni sud primjećuje da pravo na ispitivanje svjedoka nije apsolutno i da ono može biti ograničeno. Pri tome, imajući u vidu obrazloženje redovitog suda o svim ispitivanjima svjedoka E.V. od optužbe i obrane, Ustavni sud smatra da nema proizvoljnosti u odluci suda kojom je odbio prijedlog obrane da se apelant suoči sa svjedokom V.E. S tim u svezi, Ustavni sud primjećuje da je redoviti sud dao jasne razloge zašto smatra da je iskaz svjedoka V.E. ocijenio kao pouzdan i vjerodostojan. Osim toga, ni sâm apelant nije ponudio jasne navode što se to novo ključno trebalo utvrditi pogotovo kada se ima u vidu i da je obrana imala mogućnost ispitati ovog

svjedoka, kao i da je apelant dao iskaz pred sudom. Stoga, Ustavni sud ne nalazi povredu prava na pravično suđenje kada je redoviti sud jasno naveo zašto smatra da nije potrebno suočiti iskaz svjedoka sa apelantovim iskazom.

34. Stoga, Ustavni sud zaključuje da su neutemeljeni apelantovi navodi da je osporenim presudama povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije zbog navodne pogrešne primjene materijalnog prava.

VIII. Zaključak

35. Ustavni sud zaključuje da nema povrede prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije, jer su osporene presude donesene nakon provedenog postupka i analize, te ocjene provedenih dokaza o čemu je sud dao jasno i detaljno obrazloženje, pozivajući se na relevantne odredbe materijalnog i procesnog prava i uz jasno obrazloženje zašto određeni prijedlozi obrane nisu prihvaćeni, te, osim apelantovog nezadovoljstva, u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da su povrijeđene garancije prava na pravično suđenje.

36. Na temelju članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

37. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, v. r.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 4038/15**, рјешавајући апелацију **Драгана Никића**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Првила Уставног суда Босне и Херцеговине-пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Мирсад Ћеман, председник
Мато Тадић, потпредседник
Златко М. Кнежевић, потпредседник
Валерија Галић, судија
Миодраг Симовић, судија
Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 17. јануара 2018. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ¹

Одбија се као неоснована апелација **Драгана Никића** поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 11 0 К 010968 14 КЖ 5 од 25. маја 2015. године и Пресуде Окружног суда у Бањој Луци - Посебно одјељење за организоване и најтеже облике привредног криминала број 11 0 К 010968 14 К 2 од 29. септембра 2014. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Драган Никић (у даљњем тексту: апелант) из Добоја, којег заступа Бранко В. Ристић, адвокат из Добоја, поднио је 24. августа 2015. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту:

Врховни суд) број 11 0 К 010968 14 КЖ 5 од 25. маја 2015. године и Пресуде Окружног суда у Бањој Луци - Посебно одјељење за организоване и најтеже облике привредног криминала (у даљњем тексту: Окружни суд) број 11 0 К 010968 14 К 2 од 29. септембра 2014. године. Апелант је допунио апелацију 25. септембра 2015. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Врховног суда, Окружног суда и Републичког јавног тужилаштва - Посебно одјељење за сузбијање корупције, организованог и најтежих облика привредног криминала Бања Лука (у даљњем тексту: Тужилаштво) затражено је да доставе одговоре на апелацију.

3. Сви позвани су доставили одговоре на апелацију.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

5. Окружни суд је донио Пресуду број 11 0 К 010968 14 К 2 од 29. септембра 2014. године којом је апеланта и С.Б. прогласио одговорним да су заједно и по претходном договору у означеном периоду у својству службених лица, као инспектори истражиоци Одјељења за истраге и обавјештавање Пореске управе Републике Српске, вршећи провјеру извршавања пореских обвезника СЗР "Ењаковић пилања", у више наврата захтијевали од Е.В. да им исплати износ од 15.000,00 КМ, тврдећи да имају велики "досије" о неправилностима у пословању његове пилане за шта би требало да плати високу новчану казну коју неће платити уколико добију тражени износ новца, да би у описаном времену и мјесту С.Б. од В.Е. примио тражени новчани износ од 15.000,00 КМ, дакле, да су као саизвршиоци у својству службених лица захтијевали и примили корист да у оквиру својих овлашћења не изврше радњу коју би морали да изврше, чиме су починили кривично дјело примање мита из члана 351 став 1 Кривичног закона (у даљњем тексту: КЗ) у вези са чланом 23 истог закона. Окружни суд је апеланта осудио на казну затвора у трајању од двије године, а као споредну изрекао му новчану казну у износу од 5.000,00 КМ. Такође, Окружни суд је оптуженим изрекао мјеру безбједности вршења позива дјелатности и дужности инспектора у инспекцијским органима Републике Српске у трајању од пет година од правоснажности ове пресуде.

6. У образложењу пресуде Окружни суд је навео да су првостепеном пресудом оптужени били ослобођени оптужбе, а Врховни суд је по тужби Тужилаштва пресуду укинуо и предмет вратио на поновни поступак. Окружни суд је навео доказе (на готово четири странице) који су изведени раније и у току поступка. Након што је Врховни суд укинуо раније донесену пресуду, Окружни суд је, поступајући у складу са чланом 331 став 4 Закона о кривичном поступку (у даљњем тексту: ЗКП), на главном претресу, уз сагласност странака и бранилаца оптужених, прихватио већ раније изведене доказе. У наставку претреса Окружни суд је прихватио приједлог одбране да се спроведу нови докази, додатно саслушање свједока В.Е., С.Д. и Д.Ђ. на околности које су одбране тражиле, а тужилац је измијенио чињенични опис из оптужнице о којем се одбране (иако су навеле да хоће) нису изјасниле.

7. Окружни суд наводи завршне ријечи Тужилаштва и одбрана. Затим, Окружни суд детаљно наводи изјаве В.Е. (стр. 9-11), те свједока З.К., Д.Ђ., Г.Б., Б.С., С.В., С.Д., које су као докази спроведени у ранијем поступку и прихваћени као доказни материјал као и у поновном поступку, а које је суд оцијенио појединачно и у међусобној вези, те је донио

¹ Оdluka objavljena у "Службеном гласнику БиХ", број 11/18

одлуку. Окружни суд, даље, наводи доказе апелантове одбране, односно исказе свједока Љ.Ј., Н.Џ., као и апелантов исказ, који су дати у својству свједока. Окружни суд на 16. страни наводи исказе свједока који су по приједлогу одбрана додатно саслушани, те шта су изјавили у том правцу, те наводи исказе свједока Д.Ђ., С.Д. и Е.В. Окружни суд наводи да је, пошто је свједок В.Е. саслушан на главном претресу као свједок оптужбе, те додатно саслушан на приједлог одбрана оптужених и поново саслушан у поновљеном поступку, те директно и унакрсно испитан од оптужбе и одбрана оптужених, одбио приједлог одбрана да се спроведе доказ суочавања исказа свједока В.Е. и апеланта као непотребан. Окружни суд наводи да су по наредби суда одређене посебне истражне радње из члана 243 став 2 тач. а), д), ђ) и г) ЗКП (које даље описује на страни 18), да је одређено да ће ове радње извршити овлашћена јединица МУП-а, а за информатора је одређен В.Е. Такође, издата је наредба за претрес стана, куће, осталих просторија, покретних ствари и лица и привремено одузимање предмета које користи (оптужени) С.Б., као и претрес аутомобила који је регистрован на име Пореске управе Републике Српске, те је по наведеној наредби сачињен записник о извршеном претресу са фото-документацијом и сачињена потврда о одузимању мобилног телефона и новца. Окружни суд наводи и друге доказе добијене посебним истражним радњама, те указује на њихову законитост.

8. Окружни суд је навео да је исказу свједока В.Е. поклонио вјеру у цијелости, те је, даље, навео због чега. Окружни суд наводи да није нашао нити један разлог зашто би В.Е. пријавио оптужене као инспекторе Пореске управе а да неким случајем они од њега, приликом вршења инспекцијске контроле, нису тражили новац у означеном износу. Овом свједоку оптужени-апелант није био познат, а такође је свједок јасно и увјерљиво навео да је сам био свјестан да дугује порез, да порез није платио, те да је након извршене провјере инспектора очекивао да добије рјешење и изврши уплату пореза који дугује, на шта упућују и искази свједока С.В. и С.Д., власнице Књиговодственог бироа, односно запослене у бироу који је обављао послове вођења књиговодства за СЗР "Ењаковић пилана". Према мишљењу суда, исказ свједока В.Е. је у потпуној сагласности са изведеним објективним доказима прибављеним спровођењем посебних истражних радњи, што суд додатно образлаже.

9. Окружни суд наводи да из исказа свједока (запослених у Пореској управи) З.К., Д.Ђ. и Н.Џ. произишало је да задатак оптужених као инспектора био да изврше контролу над пореским обвезником В.Е. у СЗР "Ењаковић пилана", те да након завршене контроле сачине службену забиљешку која се доставља непосредном руководиоцу у Пореској управи, а у службеној забиљешци се наводе мјере које треба да се предузму када се пронађу недостаци. Дакле, ни у ком случају њихова обавеза није била прибављање уплатница од пореског обвезника о уплаћеном порезу тако да је сасвим очигледно да је свједок В.Е. говорио истину да су оптужени од њега тражили и примили износ од 15.000,00 КМ. Према исказу свједока В.Е., оптужени су новац тражили говорећи овом свједоку да имају досије, а на његово питање о чему се ради они су му одговорили: "Ћути, не чачкај." Према оцјени Окружног суда, и приликом свједочења пред судом В.Е. је показао да је озбиљно схватио тврдњу инспектора да имају "досије", па код ријечи "ћути, не чачкај" основано се може извести закључак, будући да ријеч "досије", када се помиње уз неко лице, уобичајено представља неку забринутост, да је очекивано и реално понашање В.Е. када је схватио да пореска контрола коју врше оптужени као инспектори неће бити завршена док им, на упорно

тражење оптуженог С.Б., не преда тражени износ новца. Окружни суд је исказ овог свједока довео у везу са предметом Пореске управе, прецизираног броја, у којем се налази службена забиљешка са назначеним именима инспектора (оптужених), без датума, која је требало да буде потписана.

10. Окружни суд наводи да је, према оцјени суда, из наведених доказа како субјективне, тако и објективне природе (докази прибављени спровођењем посебних истражних радњи по наредбама суда, записници о извршеном претресу возила, сачињене потврде о привременом одузимању предмета, листинзи позива, преслушани разговори и др.), Тужилаштво као неспорно доказало да су оптужени у својству службених лица, као инспектори истражиоци Одјељења за истраге и обавјештавање Пореске управе Републике Српске, у току новембра и децембра 2012. године провјеравали извршавање пореских обавеза СЗР "Ењаковић пилана", чији је власник В.Е., да су током новембра заједно два пута били на лицу мјеста, да је након тога оптужени С.Б. још једном долазио у ову пилану, да су оба оптужена заједно била два пута у Књиговодственом бироу који води пословне књиге В.Е. као пореског обвезника, а да је оптужени С.Б. долазио сам још једном. Другог дана вршења провјере оптужени су заједно са В.Е. боравили у ресторану и том приликом су оптужени захтијевали износ од 15.000,00 КМ да би наводни "досије" за ову пилану нестало, да је оптужени С.Б. у току новембра и децембра 2012. године више пута телефоном контактирао са В.Е. Апелант никада није телефонским путем контактирао са В.Е., али је он приликом боравка у ресторану тражио да телефонске контакте остварују С.Б. и В.Е., па је апелант контактирао са оптуженим С.Б. наведеног датума и допутовао у Бијељину исто вече. Окружни суд наводи контакт оптужених сљедеће јутро и састанак на прецизираном мјесту, а истог дана С.Б. контактира са В.Е. и договара се о сусрету. Сусрет се десио и С.Б. је изашао из ресторана са В.Е., сјели су у службено возило Пореске управе, којим је управљао С.Б., који је након неколико минута вратио В.Е. до ресторана, те је сам наставио да вози након чега су га зауставили припадници МУП-а, те је извршен претрес и пронађен новац у аутомобилу. Окружни суд наводи да пронађени новац јесте новац који је предат В.Е. као информатору за спровођење ове посебне истражне радње.

11. Окружни суд је из изведених доказа закључио да су оптужени заједно и по претходном договору од В.Е. захтијевали и примили новац како у оквиру својих овлашћења не би извршили радњу коју су морали да изврше, јер су новац примили, а да службену забиљешку о извршеној контроли, коју су претходно сачинили у три примјерка, без датума, нису потписали, нити предали у Пореску управу. Значи, оптужени су били свјесни да су контролу по налогу који су добили у СЗР "Ењаковић пилана" завршили, те сачинили службену забиљешку, али је нису потписали и предали заједно са списом у Пореску управу, јер би тиме контрола била завршена, већ су управо одлагали да предају спис док од В.Е. не приме тражени новац. То што су оптужени тражећи новац власнику пилане В.Е. тврдили да имају велики "досије" о неправилностима у пословању његове пилане, за шта би требало да плати високу новчану казну, те да казну неће платити уколико добију тражени износ новца, који је и примљен, чини ово кривично дјело довршеним, јер за постојање кривичног дјела није неопходно да су и предузели радњу коју су обећали В.Е. да ће предузети због примљеног новца. Према закључку Окружног суда, наведено указује да су оптужени заједно и по претходном договору од оштећеног В.Е. тражили означени износ, те да су, иако су провјеру извршавања пореских обавеза завршили, сачинили службену забиљешку коју нису потписали,

нити раздужили предмет као завршен у Пореској управи док од оштећеног В.Е. не приме тражени износ, што је у коначном закључак суда да су оптужени као саизвршиоци у својству службених лица захтијевали и примили корист да у оквиру својих овлашћења не изврше радњу коју би морали да изврше, која (предаја службене забиљешке по завршеној провјери која је сачињена, али не и потписана од обојице оптужених као инспектора) није морала, нити требало да буде позната оштећеном В.Е. Окружни суд истиче да је упозорење В.Е. да наступају озбиљне последице и да постоји "досије" о неправилностима у пословању пилане припремање подлоге за стварање мотива да пристане на њихов захтјев да ће све бити ријешено под условом да плати њима износ од 15.000,00 КМ и мотив се код В.Е. дефинитивно учвршћује након нагодбе са оптуженима. Даље, Окружни суд наводи да је мотив код оптужених користољубље које се активно испољавало у тражењу мита, док, с друге стране, постоји мотив прибављања противправне имовинске користи. Мотив личног користољубља код службених лица у вршењу службених радњи њиховом умишљају даје посебан квалитет, а мотив оштећеног В.Е. је нужна последица његовог пристанка на наведено са даљњом неизвјесношћу шта ће се десити ако не плати, све при чиње-ници да оптужени, док упорно траже новац, врше пореску контролу у његовој пилани и не завршавају ту контролу.

12. Врховни суд је донио Пресуду број 11 О К 010968 14 Кж 5 од 25. маја 2015. године којом је пресуду Окружног суда од 29. септембра 2014. године преиначио у погледу одлуке о мјери безбједности, тако што је укинуо мјеру безбједности вршења позива, дјелатности или дужности инспектора у инспекцијским органима Републике Српске из члана 56 став 1 тачка 3) и члана 60 КЗ.

13. У образложењу пресуде Врховни суд је истакао да је, оспоравајући правилност и законитост побијане пресуде, жалба апелантовог браниоца указала на битне повреде одредаба кривичног поступка, садржане у одредби члана 311 став 1 тач. г), и), к) и став 2 ЗКПРС. Врховни суд је навео да се жалбама бранилаца оптужених оспорава законитост у прибављању доказа на којима је заснована побијана пресуда, указује на повреде права на одбрану, на прекорачење оптужбе, на неразумљивост изреке пресуде и на њену противрјечност са разлозима, те изостанак разлога о одлучним чињеницама. Врховни суд, међутим, наводи да су битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 311 став 1 тач. г), и) и став 2 ЗКП само назначене као основ побијања пресуде у апелантовој жалби, али да нису изнесени аргументи за такве тврдње, нити је конкретизован било који од облика тих повреда, већ се изнесеним аргументима оспоравају правилност чињеничног основа пресуде и правилност примјене Кривичног закона.

14. Врховни суд је навео да, супротно наводима жалби, изрека побијане пресуде није противрјечна сама себи, нити својим разлозима, а образложење пресуде садржи разлоге у погледу одлучних чињеница са аспекта постојања кривичног дјела и кривице оптужених и чињеница одлучних за правилну примјену Кривичног закона због чега су неприхватљиви приговори ових жалби засновани на тврдњи да је првостепена пресуда захваћена битном повредом одредаба кривичног поступка из члана 311 став 1 тачка к) ЗКП. Врховни суд наводи да је сасвим друго питање то што ове жалбе оспоравају валидност датих разлога у образложењу за утврђене одлучне чињенице, али приговор таквог карактера, у суштини, спада у жалбени основ погрешно утврђеног чињеничног стања, јер се таквим приговором путем замјерке образложењу пресуде за чињеничне закључке оспорава правилност тих чињеничних утврђења. Врховни суд је

истакао да, супротно жалбеним наводима, оспорена пресуда није неразумљива и да чињенични опис радњи из изреке садржи све елементе примања мита из члана 351 став 1 КЗ. Такође, изрека пресуде није противрјечна сама себи и датим разлозима, а образложење садржи разлоге у погледу кривице оптужених и чињеница одлучних за правилну примјену КЗ због чега су неприхватљиви наводи о повреди члана 311 став 1 тачка к) ЗКП. Сасвим је друго питање, како наводи Врховни суд, то што жалбе оспоравају валидност датих разлога у образложењу за утврђене одлучне чињенице, али што спада у жалбени основ погрешно утврђеног чињеничног стања.

15. Врховни суд наводи да се у жалбеном основу погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, аргументима изнесеним у жалбама бранилаца оптужених оспорава правилност оцјене изведених доказа оптужбе и одбране, па, слиједећи то, и правилност утврђења одлучних чињеница тврдњом да спроведени докази не потврђују тврдње оптужбе да су оптужени починили кривично дјело примање мита из члана 351 став 1 у вези са чланом 23 КЗРС за које су побијаном пресудом проглашени кривим. Међутим, Врховни суд сматра да изнесеним жалбеним приговорима не може да се оспори правилност чињеничних утврђења и закључак побијане пресуде да су оптужени починили кривично дјело за које се терете. Такав закључак резултат је правилне оцјене свих спроведених доказа и то како појединачно, тако и у међусобној повезаности, па је разлоге за такав закључак, као мјеродавно образложене и ваљане, Врховни суд у цијелости прихватио, а њихова правилност изнесеним жалбеним аргументима не може да се оспори. Врховни суд указује да је оспорена пресуда изнијела садржину исказа свих саслушаних свједока, те да је, затим, све те исказе правилно оцијенила, посебно исказ В.Е., о чему је дала детаљно образложење које је прихватио и Врховни суд. Затим, наведени исказ је доведен у везу са осталим доказима и то, прије свега, са доказима прибављеним посебним истражним радњама, те потврдом о привременом одузимању предмета и фото-документацијом сачињеном поводом извршеног претресања возила, те службеном забиљешком наведеног броја (без датума и потписа и у којој су наведена имена оптужених као инспектора), па се такав приступ у оцјени вјеродостојности исказа свједока В.Е. а, у вези са тим, и оцјена вјеродостојности исказа оптужених и свједока одбране не може да оспори аргументима изнесеним у жалбама оптужених. Врховни суд је навео да је првостепени суд на основу спроведених доказа правилно утврдио да су оптужени као саизвршиоци у својству службених лица, на начин и у вријеме како је наведено, као инспектори истражиоци провјеравали пореске обавезе СЗР "Ењаковић пилана", чији је власник свједок В.Е., њихове доласке у пилану, Књиговођствени биро и сачињавање службене забиљешке, коју нису потписали и предали заједно са списом у Пореску управу, јер би тиме контрола била завршена, већ су управо одлагали да потпишу забиљешку и да спис предају док од В.Е. не приме тражени новац, те даље контакте С.Б. са В.Е. и међусобне контакте и састанак оптужених, након чега је С.Б. контактирао са В.Е. и договорио се о састанку у ресторану из којег су изашли заједно, сјели у аутомобил Пореске управе, којим је управљао оптужени С.Б., који је након краће вожње свједока В.Е. вратио близу истог ресторана, те наставио да се вози сам, када су га зауставили припадници полиције, претресли и када је пронађен новац који је предан информатору В.Е., који је припремљен ради реализације посебне истражне радње. Дакле, разлоге за све одлучне чињенице Врховни суд прихвата као ваљано образложене и њихова правилност, према мишљењу Врховног суда, не може да се оспори изнесеним приговорима из жалби. Врховни суд, такође,

наводи да у жалбеном основу повреде Кривичног закона жалбе истичу да чињенични опис кривичног дјела у оптужници не садржи битне елементе који чине обиљежје кривичног дјела за које се терете оптужени, тачније, да нису прецизиране мјере и радње које су оптужени као службена лица у оквиру својих овлашћења била дужна да предузму. Врховни суд је навео да се радња извршења кривичног дјела примање мита из члана 351 став 1 КЗРС састоји у захтијевању или примању поклона, или какве друге користи, или примању обећања поклона или какве користи, да у оквиру свог овлашћења изврши радњу коју не би смјело да изврши, или да не изврши радњу коју би морало или могло да изврши, при чему није неопходно да је службено лице предузело или пропустило да предузме радњу у вези са којом је примило мито, а такође је ирелевантно од кога је потекла иницијатива за подмићивање, да ли од даваоца или примаоца мита, те да није нужно да лице које даје поклон изричито нагласи зашто то чини, јер је довољно да према околностима случаја и начину давања поклона, као и односима који постоје између даваоца поклона и службеног лица може да се закључи какву услугу давалац поклона тражи да му службено лице учини у кругу својих овлашћења и да службено лице може да схвати у коју се сврху даје поклон. Захтијевање или примање мита треба да буде повезано са службеном радњом службеног или одговорног лица, односно неопходно је да се тиме службено лице обавезује да у оквиру свог службеног овлашћења изврши или не изврши службену радњу коју не би смјело, односно коју би морало да изврши, при чему је потребно да између службеног или одговорног лица и даваоца мита постоји макар и прешутна нагодба о размјени услуга, чини се услуга за противуслугу, прима се мито или обећање мита да би се обавила или да се не би обавила нека радња. Кривично дјело је довршено самим захтијевањем или примањем мита или његовим обећањем. Врховни суд истиче да су (у конкретном случају), према чињеничном опису дјела, оптужени заједно и по претходном договору, у назначеном временском периоду, у својству службених лица, као инспектори истражиоци Одјељења за истраге и обавјештавање Пореске управе Републике Српске, провјеравајући извршавање пореских обавеза СЗР "Ењаковић пирана" у више наврата захтијевали од власника В.Е. да им исплати износ од 15.000,00 КМ, тврдећи да имају велики "досије" о неправилностима у пословању његове пиране за шта би требало да плати високу новчану казну, а коју неће платити уколико добију тражени износ новца, да би наведеног дана С.Б. примио од В.Е. тражени новчани износ од 15.000,00 КМ у службеном возилу. Дакле, чињенични опис радњи из изреке побијане пресуде садржи све елементе кривичног дјела примање мита из члана 351 став 1 КЗРС, јер су у њему, између осталог, наведени односи који постоје између В.Е., као даваоца поклона, и оптужених, као службених лица, тако што су оптужени обећали В.Е. да неће платити високу новчану казну за неправилности у пословању његове пиране, а да ће им, заузврат, дати новчани износ од 15.000,00 КМ. То што су оптужени, тражећи новац, тврдили да имају велики "досије" о неправилностима у пословању његове пиране за шта би требало да плати високу новчану казну, те да казну неће платити уколико добију тражени износ новца, а који је и примљен (при чему службену забиљешку о извршеној контроли коју су претходно сачинили у три примјерка, без датума, и коју нису потписали, нити предали у Пореску управу) чини ово кривично дјело довршеним, јер за постојање овог кривичног дјела није неопходно да су оптужени и предузели радње које су обећали да ће предузети због примљеног новца услед чега су неосновани приговори

у вези са правном квалификацијом дјела и правилном примјеном Кривичног закона. Врховни суд је, стога, закључио да је на правилно утврђено чињенично стање правилно примијењен КЗ и да су радње оптужених, онако како су описане у пресуди, правилно квалификоване као кривично дјело примање мита из члана 351 став 1 у вези са чланом 23 КЗ због чега су, према мишљењу Врховног суда, жалбе неосноване.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

16. Апелант истиче повреду члана "II/3е) Устава Босне и Херцеговине, члана 8 ст. 1 и 2 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода [у даљњем тексту: Европска конвенција] и члана 1 Протокола број 1" уз Европску конвенцију. Апелант наводи да осуђујућа пресуда не садржи инкриминаторну одредницу која би била садржана у елементима бића кривичног дјела, односно службену радњу која је била, односно није била, а морала је да буде предузета. Апелант, даље, указује да га је Пореска управа усмено овластила да предузима одређене радње у поступку, те да је на исти начин 3. децембра 2012. године развлашћен, па није могао да предузима било какве службене радње, нити да буде потписник службене забиљешке коју, према апелантовим наводима, судови погрешно узимају као радњу која представља пропуштање, а морала је да буде предузета. Апелант наводи да се суд није изјаснио на ове наводе. Апелант, такође, указује на погрешно и непотпуно чињенично стање које се огледа у пропуштању суда да утврди околност оквира овлашћења апеланта као службеног лица, чињеницу да апелант није примио, нити је имао намјеру да тражи, нити је тражио било какву корист, те да не постоји објективизирана радња извршења у виду постојања службене радње која се има извршити на релацији прималац-давалац користи (што и сам суд констатује у образложењу одлуке), као и чињенице које се тичу комуникације и садржине комуникације оптужених са претпостављеним у Пореској управи и трећим лицима. Такође, апелант указује да није јасно, због одредница које је суд користио, који је закон примијењен, важећи или стари. Апелант наводи да Врховни суд није дао оцјену садржине спроведених доказа, нити их је оцјењивао, јер би закључио да нису остварени елементи бића кривичног дјела које је апеланту стављено на терет, и да није одговоран за предметну инкриминацију. Апелант посебно у овом дијелу указује да му није омогућено, на чему је одбрана инсистирала, суочење са свједоком В.Е. ради разјашњења кључних чињеница, те апелант указује на одређене недоследности у његовом исказу, као и на "језичку" конструкцију оптужнице, без прецизирања шта је апелант обећао да ће учинити, или шта неће учинити. Такође, апелант указује на мањкавост оспорене одлуке (у односу на истакнути приговор из члана 311 став 1 тачка к) ЗКП), јер изрека не садржи све елементе бића кривичног дјела нормиране законом како дескриптивне, тако ни нормативне природе (назнаку и опис радњи које у оквиру извршења морају да се изврше), што пресуду чини противрјечном самој себи и датим разлозима, те доводи до немогућности да се формирају релевантни жалбени основи, а одлуку чини неподобном за испитивање.

б) Одговор на апелацију

17. У одговору на апелацију Врховни суд наводи да је апелација неоснована и да се у највећем дијелу односи на чињенична утврђења, као и да је Врховни суд свјесно и у мјери у којој то налаже закон испитао апелантову жалбу и дао јасне и исцрпне одговоре.

18. У одговору на апелацију Окружни суд наводи да је апелација неоснована, као и да је пресуда донесена након поступка у складу са одредбама ЗКП, да је апелант имао право на одбрану, могућност да испита свједоке, те да је КЗ правилно примијењен уз образложење свих доказа, као и датим разлозима за пресуду.

19. У одговору на апелацију Тужилаштво детаљно износи закључке судова, те наводи да апелант, у суштини, оспорава исказ свједока В.Е. који је четири пута саслушан, као и да оспорава закључке судова у погледу оцјене доказа. Тужилаштво наводи да су судови анализирали спроведене доказе, оптужбе и одбране, као и да је Врховни суд испитао апелантову жалбу, те да примјена закона није била ни произвољна нити дискриминациона, тако да је судски поступак у цјелини био правичан.

V. Релевантни прописи

20. **Кривични закон Републике Српске** ("Службени гласник Републике Српске" бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 и 67/13) у релевантном дијелу, који је надлежни суд примјенио у конкретном случају, гласи:

Примање мита

Члан 351.

(1) Службено или одговорно лице које захтијева или прими поклон или какву другу корист, или које прими обећање поклона или какве користи, да у оквиру свог овлашћења изврши радњу коју не би смјело извршити, или да не изврши радњу коју би морало или могло извршити, казниће се затвором од једне до осам година.

VI. Допустивост

21. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

22. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

23. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је пресуда Врховног суда против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апелант је примио 2. јула 2015. године, а апелација је поднесена 24. августа 2015. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

24. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштивости.

VII. Меритум

25. Апелант побија наведене пресуде, те иако је апелант означио повреду права на правично суђење, дом и имовину, Уставни суд ће испитати апелантове наводе само у оквиру права на правично суђење, јер на то јасно упућује садржина апелације.

а) Право на правично суђење

26. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.

27. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом.

3. Свако ко је оптужен за кривично дјело има следећа минимална права:[...]

д) да испитује свједоке против себе или да се они испитају, те да се обезбједи присуство и испитивање свједока у његову корист под истим условима који важе за свједоке који свједоче против њега;

28. У конкретном случају ради се о кривичном поступку у којем је утврђивана основаност кривичне оптужбе против апеланта, па је неспорно да у наведеном поступку окончаном оспореним пресудама апелант ужива гаранције права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције. Стога ће Уставни суд испитати да ли је поступак пред судовима био правичан на начин на који то захтијевају наведене одредбе.

29. Апелант је у апелацији указао да је незадовољан оспореним одлукама, поготово другостепеном одлуком Врховног суда, те у том правцу указао на недостатак образложења, произвољну и погрешну оцјену доказа, непотпуно и погрешно утврђено чињенично стање, примјену материјалног права, као и апелантово право на суочавање са свједоком.

30. У односу на наводе апелације који се тичу приговора о погрешној примјени права, Уставни суд, прије свега, указује на то да, према пракси Европског суда и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене права (види, Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допуштивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, уопштено, задатак редовних судова да оцјене чињенице и доказе које су извели (види, Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона. Дакле, у оквиру апелационе надлежности Уставни суд се бави искључиво питањем евентуалне повреде уставних права или права из Европске конвенције у поступку пред редовним судовима.

31. У конкретном случају Уставни суд, прије свега, запажа да апелант у апелацији, у суштини, понавља наводе које је истицао у поступку пред редовним судовима. При томе апелант очигледно проблематизује начин на који је утврђена његова кривична одговорност за кривично дјело примање мита, те наводи да није наведено шта је то урадио, односно морао да уради, а није. Апелант указује да редовни суд није утврдио претходни договор, апелантово овлашћење, односно није образложио кључне чињенице и оцијенио

есенцијалне доказе да је апелант "усмено овлашћен да предузима само поједине радње из оквира службеног овлашћења" и да је на исти начин развлашћен, те да није могао да буде потписник службене забиљешке.

32. У вези с наведеним, Уставни суд сматра да су редовни судови у оспореним пресудама дали јасна и аргументована образложења у погледу утврђених чињеница и примјене материјалног права, доказа које су спровели и начина како су дошли до својих закључака. Осим апелантовог генералног незадовољства због осуђујуће пресуде, Уставни суд не налази било какву произвољност, нити било шта што указује да је у поступку против апеланта дошло до кршења стандарда права на правично суђење. Осим тога, Уставни суд примјећује да је у првостепеној, а посебно другостепеној пресуди посебна пажња посвећена елаборирању битних елемената који чине обиљежје кривичног дјела примање мита (имајући у виду жалбене наводе да нису прецизиране мјере и радње које су оптужени, као службена лица, у оквиру својих овлашћења била дужна да предузму), те да је Врховни суд на стр. 6. и 7., полазећи од кривичног дјела примање мита и утврђених чињеница, закључио да су оптужени по заједничком договору у својству службених лица захтијевали од В.Е. новчани износ тврдећи да имају велики "досије" о неправилностима пословања његове пилане за шта би требало платити казну, а коју неће платити ако добију тражени износ који су и примили (при чему службену забиљешку о извршеној контроли, коју су претходно сачинили у три примјерка, без датума, нису потписали ни предали), чиме је и довршено кривично дјело примање мита (Врховни суд наводи да за постојање овог кривичног дјела није неопходно да су оптужени и предузели радње које су обећали). Супротно апелантовим наводима, Уставни суд примјећује да је образложење другостепене пресуде детаљно и јасно. Очигледно је да је апелант незадовољан коначним исходом поступка, али та чињеница ни на који начин не указује да је на било који начин у поступку повријеђено његово право на правично суђење само због чињенице да је утврђена апелантова кривична одговорност. Уставни суд, такође, примјећује да апелант указује да није јасно који је материјални закон суд примијенио, јер користи израз "службено овлашћење" (одредница новог закона) и "овлашћење" (одредница старог закона). С тим у вези, Уставни суд примјећује да апелант, у смислу ове повреде (без обзира који је закон примијењен), није навео шта примјена материјалног закона у конкретном случају значи за апеланта, односно у чему се у односу на апеланта рефлектира евентуална наведена повреда. Осим наведеног, а што је основ за испитивање ове повреде, Уставни суд примјећује да је првостепени суд навео да је примијенио одредбе закона које су важиле у вријеме извршења кривичног дјела за које је прописана казна од једне до осам година.

33. Такође, имајући у виду апелантов навод да суд није суочио апеланта са свједоком В.Е., што би покретало питање из члана 6 став 3 тачка д) Европске конвенције, Уставни суд примјећује да право на испитивање свједока није апсолутно и да оно може бити ограничено. При томе, имајући у виду образложење редовног суда о свим испитивањима свједока Е.В. од оптужбе и одбране, Уставни суд сматра да нема произвољности у одлуци суда којом је одбио приједлог одбране да се апелант суочи са свједоком В.Е. С тим у вези, Уставни суд примјећује да је редовни суд дао јасне разлоге зашто сматра да је исказ свједока В.Е. оцијенио као поуздан и вјеродостојан. Осим тога, ни сам апелант није понудио јасне наводе шта је то ново кључно требало да се утврди поготово када се има у виду и да је одбрана имала могућност да испита овог свједока, као и да је апелант дао исказ пред

судом. Стога, Уставни суд не налази повреду права на правично суђење када је редовни суд јасно навео зашто сматра да није потребно да суочи исказ свједока са апелантовим исказом.

34. Стога, Уставни суд закључује да су неосновани апелантови наводи да је оспореним пресудама повријеђено његово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције због наводне погрешне примјене материјалног права.

VIII. Закључак

35. Уставни суд закључује да нема повреде права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, јер су оспорене пресуде донесене након сроведеног поступка и анализе, те оцјене спроведених доказа о чему је суд дао јасно и детаљно образложење, позивајући се на релевантне одредбе материјалног и процесног права и уз јасно образложење зашто одређени приједлози одбране нису прихваћени, те, осим апелантовог незадовољства, у околностима конкретног случаја нема ништа што би упутило на закључак да су повријеђене гаранције права на правично суђење.

36. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

37. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мирсад Ћеман, с. р.

243

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj AP 1500/15, rješavajući apelaciju **Višnje Duranspahić i dr.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 17. januara 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU¹

Odbija se kao neosnovana apelacija **Višnje Duranspahić, Dragog Duranspahića i Milog Duranspahića** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 58 0 P 012998 14 Rev od 9. januara 2015. godine, Presude Kantonalnog suda u Mostaru broj 58 0 P 012998 13 Gž 3 od 11. juna 2014. godine i Presude Općinskog suda u Mostaru broj 58 0 P 012998 02 P od 4. oktobra 2013. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Višnja Duranspahić, Dragi Duranspahić i Mili Duranspahić (u daljnjem tekstu: apelantica, drugoapelant, trećeapelant ili apelanti) iz Mostara, koje zastupa Sadudin Zaklan, advokat iz Mostara, podnijeli su 30. marta 2015. godine

¹ Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 11/18

apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 58 0 P 012998 14 Rev od 9. januara 2015. godine, Presude Kantonalnog suda u Mostaru (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 58 0 P 012998 13 Gž 3 od 11. juna 2014. godine i Presude Općinskog suda u Mostaru (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 58 0 P 012998 02 P od 4. oktobra 2013. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda, Općinskog suda, prvotuziteljice Hercegovina-visokogradnja Mostar (u daljnjem tekstu: prvotuziteljica), Miroslava Delića (u daljnjem tekstu: drugotuzitelj), Nenada Repca, advokata iz Mostara kao privremenog zastupnika tuženih: Marina Kapor-Kwokal, Ortrud Helen, Claude Njunjić, Sandra Njunjić (u daljnjem tekstu: tužene od 1 do 4), zatraženo je 21. augusta 2017. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud, Kantonalni sud i Općinski sud su u periodu od 22. augusta do 4. septembra 2017. godine dostavili odgovore na apelaciju. Tužitelji i zakonski zastupnik tuženih od 1 do 4 nisu dostavili odgovor u ostavljenom roku.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Odlučujući u ponovljenom postupku, Općinski sud je donio Presudu broj 07 58 P 012998 02 P od 4. oktobra 2013. godine kojom je usvojen tužbeni zahtjev tužitelja, te je utvrđeno da je ništav ugovor o kupoprodaji trosobnog stana u Mostaru, preciznije označenog u stavu 1. izreke presude (u daljnjem tekstu: predmetni stan), koji je zaključen 22. juna 1999. godine između apelanata kao kupca i tuženih od 1 do 4 kao prodavaca u Ambasadi BiH u Bonu (u daljnjem tekstu: sporni ugovor o kupoprodaji). Istom presudom utvrđeno je da je ništav ugovor o poklonu predmetnog stana koji je zaključen 7. augusta 2001. godine između apelanata kao poklonodavca i drugoapelanata i trećeapelanata kao poklonoprimaca. Odlučeno je da svaka stranka snosi troškove postupka shodno odredbi člana 386. stav 2. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP). U obrazloženju presude Općinski sud je naveo da je na osnovu provedenog dokaznog postupka nesporno utvrđeno da su 22. juna 1999. godine apelanata kao kupac i tužene od 1 do 4 kao prodavci zaključile i ovjerile u Ambasadi BiH u Bonu sporni ugovor o kupoprodaji predmetnog stana kojim je apelanata kupila predmetni stan, te da je nakon toga apelanata ugovorom o poklonu od 7. augusta 2001. godine predmetni stan poklonila svojim sinovima drugoapelantu i trećeapelantu.

6. Dalje, Općinski sud je utvrdio da su prije zaključenja spornih ugovora o kupoprodaji i darivanju predmetnog stana tužene od 1 do 4, odnosno njihovi pravni prednici 28. septembra 1962. godine predmetni stan prodali prvotuziteljici, te da je nakon izvršene kupoprodaje prvotuziteljica raspolagala predmetnim stanom na način da ga je unijela u svoju evidenciju stambenog fonda u društvenom vlasništvu i evidenciju katastra nekretnina. Nakon toga, prvotuziteljica je predmetni stan rješenjem od 31. marta 1963. godine dodijelila svom radniku Marku Deliću, pravnom predniku drugotuzitelja, koji je predmetni stan koristio u svojstvu nositelja stanarskog prava sa svojom porodicom sve do početka ratnih djelovanja. Također je utvrđeno da je drugoapellant bio član porodičnog domaćinstva nositelja stanarskog prava Marka Delića, da je u upravnom postupku vođenom po zahtjevu za povrat u posjed predmetnog stana drugoapellant uveden u posjed predmetnog stana, te da je po zahtjevu drugotuzitelja u toku postupak otkupa predmetnog stana.

7. Ocjenjujući utvrđeno činjenično stanje, Općinski sud je zaključio da je apelanata prilikom zaključenja spornog ugovora o kupoprodaji od 22. juna 1999. godine postupala protivno principu savjesnosti i poštenja, u smislu odredaba člana 12. Zakona o obligacionim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), jer je prilikom zaključenja ugovora mogla znati da se zemljišnoknjižno stanje ne podudara s katastrom budući da tužene od 1 do 4 nisu bile upisane u zemljišne knjige kao etažni vlasnici predmetnog stana, a u katastru je upisano pravo posjeda predmetnog stana u korist prvotuziteljice, što proizlazi iz kopije p.l. broj 967 KO Mostar, te nalaza vještaka geometra. Stoga, imajući u vidu da je apelanata prilikom zaključenja spornog ugovora o kupoprodaji od 22. juna 1999. godine postupala protivno principu savjesnosti i poštenja u smislu odredaba člana 12. ZOO-a, Općinski sud je zaključio da je sporni ugovor o kupoprodaji ništav shodno odredbama člana 103. ZOO-a, a time je ništav i kasnije zaključen ugovor o poklonu od 7. augusta 2001. godine, budući da on zbog utvrđene ništavosti spornog ugovora o kupoprodaji ne proizvodi pravno djelovanje. Općinski sud je odlučio da svaka strana snosi troškove postupka shodno odredbama člana 386. stav 2. ZPP.

8. Presudom Kantonalnog suda broj 58 0 P 012998 13 Gž 3 od 11. juna 2014. godine žalba drugotuzitelja je djelimično uvažena i prvostepena presuda preinačena u dijelu odluke o troškovima postupka tako da su apelanata obavezani da drugotuzitelju naknade troškove postupka u iznosu od 8.730,37 KM. Žalba apelanata je odbijena kao neosnovana i prvostepena presuda je potvrđena. Istom presudom odbijen je zahtjev apelanata "za naknadu troškova parničnog postupka". U obrazloženju presude Kantonalni sud je ponovio činjenično stanje utvrđeno pred prvostepenim sudom, te je s tim u vezi zaključio da je prvostepeni sud sve izvedene dokaze ocijenio u skladu s odredbom člana 8. ZPP i na osnovu ocjene izvedenih dokaza utvrdio sporne činjenice odlučne za ovaj spor. Naime, Kantonalni sud je zaključio da je prvostepeni sud, suprotno žalbenim navodima apelanata, dao jasno i valjano obrazloženje koje u cijelosti prihvata i taj sud ocjenjujući da je zasnovano na pravilnoj primjeni materijalnog prava. Budući da je drugotuzitelj u predmetnom postupku uspio s tužbenim zahtjevom u cijelosti, Kantonalni sud je zaključio da su žalbeni navodi drugotuzitelja u odnosu na odluku prvostepenog suda o troškovima postupka osnovani, te je, shodno tome, pozivajući se na odredbe čl. 383, 386. i 387. ZPP, dosudio drugotuzitelju troškove postupka u iznosu preciziranom u izreci presude.

9. Presudom Vrhovnog suda broj 51 0 P 002356 13 Rev od 23. decembra 2014. godine revizija apelanata je djelimično uvažena, te drugostepena presuda ukinuta u dijelu odluke kojom je odbijen zahtjev apelanata za naknadu troškova parničnog postupka i predmet je u tom dijelu vraćen drugostepenom sudu na ponovno odlučivanje. U ostalom dijelu revizija apelanata je odbijena kao neosnovana. U obrazloženju presude Vrhovni sud je istakao da su nižestepeni sudovi pravilno zaključili da su sporni ugovor o kupoprodaji i ugovor o darivanju predmetnog stana ništavi u smislu odredbe člana 103. ZOO-a i za taj zaključak u obrazloženju svojih odluka dali pravilne i potpune razloge koje u svemu prihvata i taj sud. Naime, Vrhovni sud je u bitnom obrazložio da tužene od 1 do 4 nisu mogle ugovorom o kupoprodaji od 22. juna 1999. godine prenijeti na apelanata pravo vlasništva na spornom stanu jer to pravo ni same nisu imale, budući da su tokom 1962. godine pravni prednici tuženih od 1 do 4 predmetni stan prodali prvotuziteljici, pa je stan rješenjem prvotuziteljice od 31. marta 1963. godine dodijeljen na korištenje pravnom predniku drugotuzitelja Marku Deliću.

10. Vrhovni sud je ocijenio neosnovanim tvrdnje apelanata da drugotuzitelj nije imao pravni interes za podnošenje tužbe radi utvrđenja ništavosti spornog ugovora o kupoprodaji od 22. juna 1999. godine i ugovora o darivanju od 7. augusta 2001. godine

navodeći da se prema odredbi člana 109. stav 1. ZOO-a na ništavost može pozvati svako zainteresirano lice. Naime, Vrhovni sud je ukazao da je svrha tužbe za utvrđenje iz člana 54. ZPP da spriječi povredu subjektivnog prava, odnosno da stvori pravnu sigurnost kako bi drugotužitelj mogao da odredi svoje buduće pravne postupke vezano za predmetni stan. S tim u vezi, Vrhovni sud je ukazao da u konkretnoj pravnoj stvari postoji neizvjesnost i nesigurnost u pravnom odnosu između drugotužitelja kao nositelja stanarskog prava na predmetnom stanu (drugotužitelj je u upravnom postupku potvrđeno stanarsko pravo i stan vraćen u posjed) i apelanata koji na osnovu spornih ugovora polažu vlasnička prava na tom stanu. Vrhovni sud je zaključio da je predmetnom tužbom drugotužitelj kao nositelj stanarskog prava na predmetnom stanu opravdano očekivao pravnu zaštitu u odnosu na predmetni stan, zaštitu koju na drugi način ne može ostvariti, a posebno imajući u vidu da je pokrenuo postupak otkupa predmetnog stana. Ocjenjujući da je drugotužitelj u cijelosti uspio u sporu, Vrhovni sud je zaključio da je odluka drugostepenog suda o troškovima postupka zasnovana na pravilnoj primjeni odredbi čl. 383, 386. i 387. ZPP.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelanti smatraju da su im osporenim presudama povrijeđeni pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), zatim pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, te pravo na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu. Apelanti smatraju da su osporene presude zasnovane na proizvoljnoj primjeni materijalnog prava jer je, po njihovom mišljenju, zauzet pogrešan stav da je apelantica pri zaključenju spornog ugovora o kupoprodaji postupala protivno principu savjesnosti i poštenja iz člana 12. ZOO-a budući da je ugovor zaključen u SR Njemačkoj neposredno nakon rata, a apelantica nije vidjela predmetni stan, već je "vjerovala tuženim da su vlasnice predmetnog stana". Apelanti smatraju da Miroslav Delić (drugotužitelj) nije imao pravni interes za podnošenje tužbe u predmetnom postupku, te da su "apelanti ti koji su prevareni, a ne da su oni prevarili bilo koga drugoga kako to zaključuje sud". Apelanti smatraju da obrazloženja osporenih odluka ne sadrže razloge o odlučnim činjenicama koje su sudovima bile osnov za donošenje osporenih odluka.

b) Odgovor na apelaciju

12. Vrhovni sud i Kantonalni sud su naveli da u svemu ostaju pri razlozima datim u obrazloženjima svojih odluka i da u toku postupka pred tim sudovima nije došlo do povrede ustavnih prava apelanata na koja su se pozvali u apelaciji. Predlažu da se apelacija odbije kao neosnovana.

13. Općinski sud je naveo da je odluku donio imajući u vidu sve navode stranaka i provedene dokaze, te da u svemu ostaje pri razlozima navedenim u obrazloženju osporene presude. Predlaže da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

14. **Zakon o obligacionim odnosima** ("Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85 i 57/89, "Službeni list RBiH" br. 2/92, 13/93 i 13/94, te "Službene novine Federacije BiH" br. 29/03 i 42/11) u relevantnom dijelu glasi:

Član 12.

U zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa učesnici su dužni pridržavati se načela savjesnosti i poštenja.

Član 103.

(1) Ugovor koji je protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima je ništav ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje šta drugo.

Član 109.

(1) Na ništavost sud pazi po službenoj dužnosti i na nju se može pozivati svako zainteresovano lice.

15. **Zakon o parničnom postupku FBiH** ("Službene novine FBiH" br. 53/03, 73/05 i 19/06) u relevantnom dijelu glasi:

Član 54.

(1) Tužilac može u tužbi tražiti da sud samo utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave.

(2) Takva se tužba može podići kad je to posebnim propisima predviđeno ili, kad tužilac ima pravni interes da sud utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave prije dospjelog zahtjeva za činidbu iz istog odnosa.

(3) Ako odluka o sporu zavisi o tome postoji li ili ne postoji neki pravni odnos koji je tokom parnice postao sporan, tužilac može pored postojećeg zahtjeva istaknuti i tužbeni zahtjev da sud utvrdi da takav odnos postoji, odnosno da ne postoji, ako je sud pred kojim parnica teče nadležan za takav zahtjev.

VI. Dopustivost

16. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

18. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 51 0 P 002356 13 Rev od 23. decembra 2014. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelanti su primili 30. januara 2015. godine, a apelacija je podnesena 30. marta 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

19. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelanti osporavaju navedenu presudu Vrhovnog suda od 11. decembra 2014. godine tvrdeći da su tom presudom prekršena njihova prava iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, te člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

21. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) *Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.*

22. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. *Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]*

23. U konkretnom slučaju postupak se ticao utvrđenja ništavosti ugovora, pa proizlazi da se radilo o postupku građanskopravne prirode, tako da je član 6. Evropske konvencije primjenjiv. Stoga, Ustavni sud mora ispitati da li je postupak u konkretnom slučaju bio pravičan onako kako zahtijeva član 6. stav 1. Evropske konvencije.

24. Ustavni sud ukazuje na to da, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li su, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

25. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise, kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. aprila 2005. godine, stav 26). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 1293/05* od 12. septembra 2006. godine, tačka 25. i dalje i, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Andelković protiv Srbije*, presuda od 9. aprila 2013. godine, tačka 24). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja apelanti postavljaju, ispitati da li su osporene odluke zasnovane na proizvoljnoj primjeni prava.

26. U konkretnom slučaju, Ustavni sud zapaža da je osporenim odlukama u postupku pred redovnim sudovima usvojen tužbeni zahtjev tužitelja za poništenje spornog ugovora o kupoprodaji predmetnog stana od 22. juna 1999. godine i ugovora o poklonu od 7. augusta 2001. godine. Pri tome Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi, suprotno navodima apelanata, dovoljno jasno i argumentirano obrazložili svoje odluke dajući za svoj stav jasna obrazloženja koja se niti u jednom segmentu ne doimaju proizvoljnim. Naime, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju ne mogu prihvatiti navodi apelanata o proizvoljnosti u primjeni prava, posebno zato što apelanti osim ponavljanja navoda koje su isticali u žalbi i reviziji, a koje su sudovi ispitali u osporenim presudama i obrazložili zašto oni ne mogu dovesti do drugačijeg rješenja konkretne pravne stvari, nisu ponudili bilo kakvu drugu argumentaciju. Naime, Ustavni sud zapaža da apelanti i u apelaciji ponavljaju svoju tvrdnju da "Miroslav Delić (drugotužitelj) nije imao pravni interes za podnošenje tužbe u predmetnom postupku", te da su "apelanti ti koji su prevareni, a ne da su oni prevarili bilo koga drugoga kako

to zaključuje sud" i o tome dali dovoljne i jasne razloge zašto su smatrali da je apelantica pri zaključenju spornog ugovora o kupoprodaji predmetnog stana od 22. juna 1999. godine postupala protivno principu savjesnosti i poštenja, što je imalo za posljedicu da je zaključen ugovor o kupoprodaji ništav, a što za sobom povlači i ništavost kasnije zaključenog ugovora o poklonu, te da su se u svojim zaključcima pozvali na relevantne odredbe čl. 12. i 103. ZOO-a. Ustavni sud smatra da su redovni sudovi u osporenim odlukama jasno naveli relevantne propise na kojima su zasnovali osporene odluke i o tome dali detaljna i jasna obrazloženja koja se ne mogu smatrati proizvoljnim ili suprotnim pravu na obrazloženu odluku iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

27. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je predmetni postupak proveden uz garancije koje pruža član 6. stav 1. Evropske konvencije, te da shodno tome osporenim odlukama nije prekršeno pravo apelanata na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

28. Apelanti smatraju da im je osporenim odlukama povrijeđeno i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da se navodi apelanata o kršenju ovog prava zasnivaju na istim navodima koje su istakli u vezi s pravom na pravično suđenje, a što je Ustavni sud već obrazložio u prethodnim tačkama ove odluke. S obzirom na to, Ustavni sud smatra da su i apelantovi navodi o kršenju prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju neosnovani.

Zabrana diskriminacije

29. Apelanti smatraju da im je prekršeno pravo na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu. Međutim, s obzirom na zaključke Ustavnog suda u vezi s navedenim pravima, tj. neosnovanost tih apelacionih navoda, te imajući u vidu da apelanti nisu ponudili relevantne argumente niti dokaze koji bi ukazivali na vjerovatnoću da su diskriminirani, Ustavni sud smatra da su navodi apelanata o kršenju zabrane diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu neosnovani (vidi, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 700/14* od 6. decembra 2016. godine, tačka 27).

VIII. Zaključak

30. Ustavni sud zaključuje da ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada u obrazloženju osporenih odluka nema ničega što ukazuje na proizvoljnu primjenu relevantnih propisa na štetu apelanata, te kada su redovni sudovi za svoje odluke dali jasne razloge.

31. Ustavni sud zaključuje da nema povrede prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada apelanti kršenje tog prava vezuju za proizvoljnu primjenu materijalnog prava, a Ustavni sud je zaključio da nije bilo proizvoljnosti u tom pogledu.

32. Ustavni sud zaključuje da u odnosu na apelante nije prekršena zabrana diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu jer apelanti nisu ponudili dokaze i argumente koji bi ukazivali na vjerovatnoću da su bili različito tretirani u odnosu na druga lica u identičnoj situaciji.

33. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

34. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Ćeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 1500/15**, rješavajući apelaciju **Višnje Duranspahić i dr.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 17. siječnja 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU¹

Odbija se kao neutemeljena apelacija **Višnje Duranspahić, Dragog Duranspahića i Milog Duranspahića** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 58 0 P 012998 14 Rev od 9. siječnja 2015. godine, Presude Kantonalnog suda u Mostaru broj 58 0 P 012998 13 Gž 3 od 11. lipnja 2014. godine i Presude Općinskog suda u Mostaru broj 58 0 P 012998 02 P od 4. listopada 2013. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Višnja Duranspahić, Dragi Duranspahić i Mili Duranspahić (u daljnjem tekstu: apelantica, drugoapellant, trećeapellant ili apelanti) iz Mostara, koje zastupa Sadudin Zaklan, odvjetnik iz Mostara, podnijeli su 30. ožujka 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 58 0 P 012998 14 Rev od 9. siječnja 2015. godine, Presude Kantonalnog suda u Mostaru (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 58 0 P 012998 13 Gž 3 od 11. lipnja 2014. godine i Presude Općinskog suda u Mostaru (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 58 0 P 012998 02 P od 4. listopada 2013. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda, Općinskog suda, prvotuziteljice Hercegovina-visokogradnja Mostar (u daljnjem tekstu: prvotuziteljica), Miroslava Delića (u daljnjem tekstu: drugotuzitelj), Nenada Repca, odvjetnika iz Mostara kao privremenog zastupnika tuženih: Marina Kapor-Kwokal, Ortrud Helen, Claude Njunjić, Sandra Njunjić (u daljnjem tekstu: tužene od 1 do 4), zatraženo je 21. kolovoza 2017. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud, Kantonalni sud i Općinski sud su u razdoblju od 22. kolovoza do 4. rujna 2017. godine dostavili odgovore na apelaciju. Tužitelji i zakonski zastupnik tuženih od 1 do 4 nisu dostavili odgovor u ostavljenom roku.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Odlučujući u ponovljenom postupku, Općinski sud je donio Presudu broj 07 58 P 012998 02 P od 4. listopada 2013. godine kojom je usvojen tužbeni zahtjev tužitelja, te je utvrđeno da je ništav ugovor o kupoprodaji trosobnog stana u Mostaru, preciznije označenog u stavku 1. izreke presude (u daljnjem tekstu: predmetni stan), koji je zaključen 22. lipnja 1999. godine između apelantice kao kupca i tuženih od 1 do 4 kao prodavatelja u Veleposlanstvu BiH u Bonu (u daljnjem tekstu: sporni ugovor o kupoprodaji). Istom presudom utvrđeno je da je ništav ugovor o poklonu predmetnog stana koji je zaključen 7. kolovoza 2001. godine između apelantice kao poklonodavca i drugoapelanta i trećeapelanta kao poklonoprimalca. Odlučeno je da svaka stranka snosi troškove postupka shodno odredbi članka 386. stavak 2. Zakona o pamičnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP). U obrazloženju presude Općinski sud je naveo da je na temelju provedenog dokaznog postupka nesporno utvrđeno da su 22. lipnja 1999. godine apelantica kao kupac i tužene od 1 do 4 kao prodavatelji zaključile i ovjerile u Veleposlanstvu BiH u Bonu sporni ugovor o kupoprodaji predmetnog stana kojim je apelantica kupila predmetni stan, te da je nakon toga apelantica ugovorom o poklonu od 7. kolovoza 2001. godine predmetni stan poklonila svojim sinovima drugoapelantu i trećeapelantu.

6. Dalje, Općinski sud je utvrdio da su prije zaključenja spornih ugovora o kupoprodaji i darivanju predmetnog stana tužene od 1 do 4, odnosno njihovi pravni prednici 28. rujna 1962. godine predmetni stan prodali prvotuziteljici, te da je nakon izvršene kupoprodaje prvotuziteljica raspolagala predmetnim stanom na način da ga je unijela u svoju evidenciju stambenog fonda u društvenom vlasništvu i evidenciju katastra nekretnina. Nakon toga, prvotuziteljica je predmetni stan rješenjem od 31. ožujka 1963. godine dodijelila svom radniku Marku Deliću, pravnom predniku drugotuzitelja, koji je predmetni stan koristio u svojstvu nositelja stanarskog prava sa svojom obitelji sve do početka ratnih djelovanja. Također je utvrđeno da je drugoapellant bio član obiteljskog kućanstva nositelja stanarskog prava Marka Delića, da je u upravnom postupku vođenom po zahtjevu za povrat u posjed predmetnog stana drugoapellant uveden u posjed predmetnog stana, te da je po zahtjevu drugotuzitelja u tijeku postupak otkupa predmetnog stana.

7. Ocjenjujući utvrđeno činjenično stanje, Općinski sud je zaključio da je apelantica prilikom zaključenja spornog ugovora o kupoprodaji od 22. lipnja 1999. godine postupala protivno načelu savjesnosti i poštenja, u smislu odredaba članka 12. Zakona o obligacijskim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), jer je prilikom zaključenja ugovora mogla znati da se zemljišnoknjižno stanje ne podudara s katastrom budući da tužene od 1 do 4 nisu bile upisane u zemljišne knjige kao etažni vlasnici predmetnog stana, a u katastru je upisano pravo posjeda predmetnog stana u korist prvotuziteljice, što proizlazi iz kopije p.l. broj 967 KO Mostar, te nalaza vještaka geometra. Stoga, imajući u vidu da je apelantica prilikom zaključenja spornog ugovora o kupoprodaji od 22. lipnja 1999. godine postupala protivno načelu savjesnosti i poštenja u smislu odredaba članka 12. ZOO-a, Općinski sud je zaključio da je sporni ugovor o kupoprodaji ništav shodno odredbama članka 103. ZOO-a, a time je ništav i kasnije zaključen ugovor o poklonu od 7. kolovoza 2001. godine, budući da on zbog utvrđene ništavosti spornog ugovora o kupoprodaji ne proizvodi pravno djelovanje. Općinski sud je odlučio da svaka stranka snosi troškove postupka shodno odredbama članka 386. stavak 2. ZPP.

8. Presudom Kantonalnog suda broj 58 0 P 012998 13 Gž 3 od 11. lipnja 2014. godine žalba drugotuzitelja je djelomično uvažena i prvostupanjska presuda preinačena u dijelu odluke o

¹ Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 11/18

troškovima postupka tako da su apelanti obvezani drugotužitelju naknaditi troškove postupka u iznosu od 8.730,37 KM. Žalba apelanata je odbijena kao neutemeljena i prvostupajnska presuda je potvrđena. Istom presudom odbijen je zahtjev apelanata "za naknadu troškova parničnog postupka". U obrazloženju presude Kantonalni sud je ponovio činjenično stanje utvrđeno pred prvostupajnskim sudom, te je s tim u svezi zaključio da je prvostupajnski sud sve izvedene dokaze ocijenio u skladu s odredbom članka 8. ZPP i na temelju ocjene izvedenih dokaza utvrdio sporne činjenice odlučne za ovaj spor. Naime, Kantonalni sud je zaključio da je prvostupajnski sud, suprotno žalbenim navodima apelanata, dao jasno i valjano obrazloženje koje u cijelosti prihvaća i taj sud ocjenjujući da je zasnovano na pravilnoj primjeni materijalnog prava. Budući da je drugotužitelj u predmetnom postupku uspio s tužbenim zahtjevom u cijelosti, Kantonalni sud je zaključio da su žalbeni navodi drugotužitelja u odnosu na odluku prvostupajnskog suda o troškovima postupka utemeljeni, te je, shodno tome, pozivajući se na odredbe čl. 383, 386. i 387. ZPP, dosudio drugotužitelju troškove postupka u iznosu preciziranom u izreci presude.

9. Presudom Vrhovnog suda broj 51 0 P 002356 13 Rev od 23. prosinca 2014. godine revizija apelanata je djelomično uvažena, te drugostupajnska presuda ukinuta u dijelu odluke kojim je odbijen zahtjev apelanata za naknadu troškova parničnog postupka i predmet je u tom dijelu vraćen drugostupajnskom sudu na ponovno odlučivanje. U ostalom dijelu revizija apelanata je odbijena kao neutemeljena. U obrazloženju presude Vrhovni sud je istaknuo da su nižestupajnski sudovi pravilno zaključili da su sporni ugovor o kupoprodaji i ugovor o darivanju predmetnog stana ništavi u smislu odredbe članka 103. ZOO-a i za taj zaključak u obrazloženju svojih odluka dali pravilne i potpune razloge koje u svemu prihvaća i taj sud. Naime, Vrhovni sud je u bitnom obrazložio da tužene od 1 do 4 nisu mogle ugovorom o kupoprodaji od 22. lipnja 1999. godine prenijeti na apelanaticu pravo vlasništva na spornom stanu jer to pravo ni same nisu imale, budući da su tijekom 1962. godine pravni prednici tuženih od 1 do 4 predmetni stan prodali prvotužiteljici, pa je stan rješenjem prvotužiteljice od 31. ožujka 1963. godine dodijeljen na korištenje pravnom predniku drugotužitelja Marku Deliću.

10. Vrhovni sud je ocijenio neutemeljenim tvrdnje apelanata da drugotužitelj nije imao pravni interes za podnošenje tužbe radi utvrđenja ništavosti spornog ugovora o kupoprodaji od 22. lipnja 1999. godine i ugovora o darivanju od 7. kolovoza 2001. godine navodeći da se prema odredbi članka 109. stavak 1. ZOO-a na ništavost može pozvati svaka zainteresirana osoba. Naime, Vrhovni sud je ukazao da je svrha tužbe za utvrđenje iz članka 54. ZPP da spriječi povredu subjektivnog prava, odnosno da stvori pravnu sigurnost kako bi drugotužitelj mogao odrediti svoje buduće pravne postupke vezano za predmetni stan. S tim u svezi, Vrhovni sud je ukazao da u konkretnoj pravnoj stvari postoji neizvjesnost i nesigurnost u pravnom odnosu između drugotužitelja kao nositelja stanarskog prava na predmetnom stanu (drugotužitelju je u upravnom postupku potvrđeno stanarsko pravo i stan vraćen u posjed) i apelanata koji na temelju spornih ugovora polažu vlasnička prava na tom stanu. Vrhovni sud je zaključio da je predmetnom tužbom drugotužitelj kao nositelj stanarskog prava na predmetnom stanu opravdano očekivao pravnu zaštitu u odnosu na predmetni stan, zaštitu koju na drugi način ne može ostvariti, a posebno imajući u vidu da je pokrenuo postupak otkupa predmetnog stana. Ocjenjujući da je drugotužitelj u cijelosti uspio u sporu, Vrhovni sud je zaključio da je odluka drugostupajnskog suda o troškovima postupka utemeljena na pravilnoj primjeni odredbi čl. 383, 386. i 387. ZPP.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelanti smatraju da su im pobijanim presudama povrijeđeni pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), zatim pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, te pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu. Apelanti smatraju da su pobijane presude utemeljene na proizvoljnoj primjeni materijalnog prava jer je, po njihovom mišljenju, zauzet pogrešan stav da je apelanatica pri zaključenju spornog ugovora o kupoprodaji postupala protivno načelu savjesnosti i poštenja iz članka 12. ZOO-a budući da je ugovor zaključen u SR Njemačkoj neposredno nakon rata, a apelanatica nije vidjela predmetni stan, već je "vjerovala tuženim da su vlasnice predmetnog stana". Apelanti smatraju da Miroslav Delić (drugotužitelj) nije imao pravni interes za podnošenje tužbe u predmetnom postupku, te da su "apelanti ti koji su prevareni, a ne da su oni prevarili bilo koga drugoga kako to zaključuje sud". Apelanti smatraju da obrazloženja pobijanih odluka ne sadrže razloge o odlučnim činjenicama koje su sudovima bile osnova za donošenje pobijanih odluka.

b) Odgovor na apelaciju

12. Vrhovni sud i Kantonalni sud su naveli da u svemu ostaju pri razlozima danim u obrazloženjima svojih odluka i da u tijeku postupka pred tim sudovima nije došlo do povrede ustavnih prava apelanata na koja su se pozvali u apelaciji. Predlažu da se apelacija odbije kao neutemeljena.

13. Općinski sud je naveo da je odluku donio imajući u vidu sve navode stranaka i provedene dokaze, te da u svemu ostaje pri razlozima navedenim u obrazloženju pobijane presude. Predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

14. **Zakon o obligacionim odnosima** ("Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85 i 57/89, "Službeni list RBiH" br. 2/92, 13/93 i 13/94, te "Službene novine Federacije BiH" br. 29/03 i 42/11) u relevantnom dijelu glasi:

Član 12.

U zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa učesnici su dužni pridržavati se načela savjesnosti i poštenja.

Član 103.

(1) Ugovor koji je protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima je ništav ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje šta drugo.

Član 109.

(1) Na ništavost sud pazi po službenoj dužnosti i na nju se može pozivati svako zainteresovano lice.

15. **Zakon o parničnom postupku FBiH** ("Službene novine FBiH" br. 53/03, 73/05 i 19/06) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 54.

(1) Tužitelj može u tužbi tražiti da sud samo ustanovi postojanje, odnosno nepostojanje kojeg prava ili pravnog odnosa, ili istinitost, odnosno neistinitost koje isprave.

(2) Takva se tužba može podići kad je to posebnim propisima predviđeno ili, kad tužitelj ima pravni interes da sud ustanovi postojanje, odnosno nepostojanje kojeg prava ili

pravnog odnosa ili istinitost, odnosno neistinitost koje isprave prije dospjeća zahtjeva za činidbu iz istog odnosa.

(3) Ako odluka o sporu ovisi o tome postoji li ili ne postoji koji pravni odnos koji je tijekom parnice postao sporan, tužitelj može pored postojećeg zahtjeva istaći i tužbeni zahtjev da sud ustanovi da takav odnos postoji, odnosno da ne postoji, ako je sud pred kojim parnica teče nadležan za takav zahtjev.

VI. Dopustivost

16. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

18. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 51 0 P 002356 13 Rev od 23. prosinca 2014. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, pobijanu presudu apelanti su primili 30. siječnja 2015. godine, a apelacija je podnesena 30. ožujka 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očito (*prima facie*) neutemeljena.

19. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelanti pobijaju navedenu presudu Vrhovnog suda od 11. prosinca 2014. godine tvrdeći da su tom presudom prekršena njihova prava iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, te članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

21. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

22. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

23. U konkretnom slučaju postupak se ticao utvrđenja ništavosti ugovora, pa proizlazi da se radilo o postupku građanskopravne prirode, tako da je članak 6. Europske konvencije primjenjiv. Stoga, Ustavni sud mora ispitati je li postupak u konkretnom slučaju bio pravičan onako kako zahtijeva članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

24. Ustavni sud ukazuje na to da, prema praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke

redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita jesu li, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

25. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise, kada je očito da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 311/04 od 22. travnja 2005. godine, stavak 26). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očita proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 1293/05 od 12. rujna 2006. godine, točka 25. i dalje i, *mutatis mutandis*, Europski sud, *Andelković protiv Srbije*, presuda od 9. travnja 2013. godine, točka 24). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja apelanti postavljaju, ispitati jesu li pobijane odluke utemeljene na proizvoljnoj primjeni prava.

26. U konkretnom slučaju, Ustavni sud zapaža da je pobijanim odlukama u postupku pred redovnim sudovima usvojen tužbeni zahtjev tužitelja za poništenje spornog ugovora o kupoprodaji predmetnog stana od 22. lipnja 1999. godine i ugovora o poklonu od 7. kolovoza 2001. godine. Pri tome Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi, suprotno navodima apelanata, dovoljno jasno i argumentirano obrazložili svoje odluke dajući za svoj stav jasna obrazloženja koja se niti u jednom segmentu ne doimaju proizvoljnim. Naime, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju ne mogu prihvatiti navodi apelanata o proizvoljnosti u primjeni prava, posebno zato što apelanti osim ponavljanja navoda koje su isticali u žalbi i reviziji, a koje su sudovi ispitali u pobijanim presudama i obrazložili zašto oni ne mogu dovesti do drugačijeg rješenja konkretne pravne stvari, nisu ponudili bilo kakvu drugu argumentaciju. Naime, Ustavni sud zapaža da apelanti i u apelaciji ponavljaju svoju tvrdnju da "Miroslav Delić (drugotužitelj) nije imao pravni interes za podnošenje tužbe u predmetnom postupku", te da su "apelanti ti koji su prevareni, a ne da su oni prevarili bilo koga drugoga kako to zaključuje sud" i o tome dali dovoljne i jasne razloge zašto su smatrali da je apelanata pri zaključenju spornog ugovora o kupoprodaji predmetnog stana od 22. lipnja 1999. godine postupala protivno načelu savjesnosti i poštenja, što je imalo za posljedicu da je zaključen ugovor o kupoprodaji ništav, a što za sobom povlači i ništavost kasnije zaključenog ugovora o poklonu, te da su se u svojim zaključcima pozvali na relevantne odredbe čl. 12. i 103. ZOO-a. Ustavni sud smatra da su redovni sudovi u pobijanim odlukama jasno naveli relevantne propise na kojima su utemeljili pobijane odluke i o tome dali detaljna i jasna obrazloženja koja se ne mogu smatrati proizvoljnim ili suprotnim pravu na obrazloženu odluku iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

27. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je predmetni postupak proveden uz garancije koje pruža članak 6. stavak 1. Europske konvencije, te da shodno tome pobijanim odlukama nije prekršeno pravo apelanata na pravično suđenje iz

članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

28. Apelanti smatraju da im je pobijanim odlukama povrijeđeno i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. U svezi s tim, Ustavni sud zapaža da se navodi apelanata o kršenju ovog prava temelje na istim navodima koje su istaknuli u svezi s pravom na pravično suđenje, a što je Ustavni sud već obrazložio u prethodnim točkama ove odluke. S obzirom na to, Ustavni sud smatra da su i apelantovi navodi o kršenju prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju neutemeljeni.

Zabrana diskriminacije

29. Apelanti smatraju da im je prekršeno pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu. Međutim, s obzirom na zaključke Ustavnog suda u svezi s navedenim pravima, tj. neutemeljenost tih apelacijskih navoda, te imajući u vidu da apelanti nisu ponudili relevantne argumente niti dokaze koji bi ukazivali na vjerojatnoću da su diskriminirani, Ustavni sud smatra da su navodi apelanata o kršenju zabrane diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu neutemeljeni (vidi, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 700/14 od 6. prosinca 2016. godine, točka 27).

VIII. Zaključak

30. Ustavni sud zaključuje da ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije kada u obrazloženju pobijanih odluka nema ničega što ukazuje na proizvoljnu primjenu relevantnih propisa na štetu apelanata, te kada su redovni sudovi za svoje odluke dali jasne razloge.

31. Ustavni sud zaključuje da nema povrede prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju kada apelanti kršenje tog prava vezuju za proizvoljnu primjenu materijalnog prava, a Ustavni sud je zaključio da nije bilo proizvoljnosti u tom pogledu.

32. Ustavni sud zaključuje da u odnosu na apelante nije prekršena zabrana diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu jer apelanti nisu ponudili dokaze i argumente koji bi ukazivali na vjerojatnoću da su bili različito tretirani u odnosu na druge osobe u identičnoj situaciji.

33. Na temelju članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

34. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, v. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom viјећу, у предмету број АП 1500/15, рјешавајући апелацију **Вишње Дуранспахић и др.**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Мирсад Ћеман, председник

Мато Тадић, потпредседник
Златко М. Кнежевић, потпредседник
Валерија Галић, судија
Миодраг Симоновић, судија
Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 17. јануара 2018. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ¹

Одбија се као неоснована апелација **Вишње Дуранспахић, Драгог Дуранспахића и Милог Дуранспахића** поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 58 0 П 012998 14 Рев од 9. јануара 2015. године, Пресуде Кантоналног суда у Мостару број 58 0 П 012998 13 Гж 3 од 11. јуна 2014. године и Пресуде Општинског суда у Мостару број 58 0 П 012998 02 П од 4. октобра 2013. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Вишња Дуранспахић, Драги Дуранспахић и Мили Дуранспахић (у даљњем тексту: апеланткиња, другоапелант, трећеапелант или апеланти) из Мостара, које заступа Садудин Заклан, адвокат из Мостара, поднијели су 30. марта 2015. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број 58 0 П 012998 14 Рев од 9. јануара 2015. године, Пресуде Кантоналног суда у Мостару (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 58 0 П 012998 13 Гж 3 од 11. јуна 2014. године и Пресуде Општинског суда у Мостару (у даљњем тексту: Општински суд) број 58 0 П 012998 02 П од 4. октобра 2013. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Врховног суда, Кантоналног суда, Општинског суда, првотужитељке Херцеговина-високоградња Мостар (у даљњем тексту: првотужитељка), Мирослава Делића (у даљњем тексту: друготужилац), Ненада Репца, адвоката из Мостара као привременог заступника тужених: Marina Karog-Kwokal, Ortrud Helen, Claude Njunjić, Sandra Њуџић (у даљњем тексту: тужене од 1 до 4), затражено је 21. августа 2017. године да доставе одговор на апелацију.

3. Врховни суд, Кантонални суд и Општински суд су у периоду од 22. августа до 4. септембра 2017. године доставили одговоре на апелацију. Тужиоци и законски заступник тужених од 1 до 4 нису доставили одговор у остављеном року.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произлазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

5. Одлучујући у поновљеном поступку, Општински суд је донио Пресуду број 07 58 П 012998 02 П од 4. октобра 2013. године којом је усвојен тужбени захтјев тужилаца, те је утврђено да је ништав уговор о купопродаји трособног стана у Мостару, прецизније означеног у ставу 1 изреке пресуде (у даљњем тексту: предметни стан), који је закључен 22. јуна

¹ Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 11/18

1999. године између апеланткиње као купца и тужених од 1 до 4 као продаваца у Амбасади БиХ у Бону (у даљњем тексту: спорни уговор о купопродаји). Истом пресудом утврђено је да је ништав уговор о поклону предметног стана који је закључен 7. августа 2001. године између апеланткиње као поклонодавца и другоапеланта и трећеапеланта као поклонопримаца. Одлучено је да свака странка сноси трошкове поступка сходно одредби члана 386 став 2 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП). У образложењу пресуде Општински суд је навео да је на основу спроведеног доказног поступка неспорно утврђено да су 22. јуна 1999. године апеланткиња као купац и тужене од 1 до 4 као продавци закључиле и овјериле у Амбасади БиХ у Бону спорни уговор о купопродаји предметног стана којим је апеланткиња купила предметни стан, те да је након тога апеланткиња уговором о поклону од 7. августа 2001. године предметни стан поклонила својим синовима другоапеланту и трећеапеланту.

6. Даље, Општински суд је утврдио да су прије закључења спорних уговора о купопродаји и даривању предметног стана тужене од 1 од 4, односно њихови правни предници 28. септембра 1962. године предметни стан продали првотужитељки, те да је након извршене купопродаје првотужитељка располагала предметним станом на начин да га је унијела у своју евиденцију стамбеног фонда у друштвеној својини и евиденцију катастра непокретности. Након тога, првотужитељка је предметни стан рјешењем од 31. марта 1963. године додијелила свом раднику Марку Делићу, правном преднику друготужиоца, који је предметни стан користио у својству носиоца станарског права са својом породицом све до почетка ратних дејстава. Такође је утврђено да је другоапелант био члан породичног домаћинства носиоца станарског права Марка Делића, да је у управном поступку вођеном по захтјеву за повраћај у посјед предметног стана другоапелант уведен у посјед предметног стана, те да је по захтјеву друготужиоца у току поступак откупа предметног стана.

7. Оцјењујући утврђено чињенично стање, Општински суд је закључио да је апеланткиња приликом закључења спорног уговора о купопродаји од 22. јуна 1999. године поступала противно принципу савјесности и поштења, у смислу одредаба члана 12 Закона о облигационим односима (у даљњем тексту: ЗОО), јер је приликом закључења уговора могла знати да се земљишнокњижно стање не подудара с катастром будући да тужене од 1 до 4 нису биле уписане у земљишне књиге као стажни власници предметног стана, а у катастру је уписано право посједа предметног стана у корист првотужитељке, што произлази из копије п.л. број 967 КО Мостар, те налаза вјештака геометра. Стога, имајући у виду да је апеланткиња приликом закључења спорног уговора о купопродаји од 22. јуна 1999. године поступала противно принципу савјесности и поштења у смислу одредаба члана 12 ЗОО-а, Општински суд је закључио да је спорни уговор о купопродаји ништав сходно одредбама члана 103 ЗОО-а, а тиме је ништав и касније закључени уговор о поклону од 7. августа 2001. године, будући да он због утврђене ништавости спорног уговора о купопродаји не производи правно дејство. Општински суд је одлучио да свака страна сноси трошкове поступка сходно одредбама члана 386 став 2 ЗПП.

8. Пресудом Кантоналног суда број 58 0 П 012998 13 Гж 3 од 11. јуна 2014. године жалба друготужиоца је дјелимично уважена и првостепена пресуда преиначена у дијелу одлуке о трошковима поступка тако да су апеланти обавезани да друготужиоцу накнаде трошкове поступка у износу од 8.730,37 КМ. Жалба апеланата је одбијена као неоснована и првостепена пресуда је потврђена. Истом

пресудом одбијен је захтјев апеланата "за накнаду трошкова парничног поступка". У образложењу пресуде Кантонални суд је поновио чињенично стање утврђено пред првостепеним судом, те је с тим у вези закључио да је првостепени суд све изведене доказе оцијенио у складу с одредбом члана 8 ЗПП и на основу оцјене изведених доказа утврдио спорне чињенице одлучне за овај спор. Наиме, Кантонални суд је закључио да је првостепени суд, супротно жалбеним наводима апеланата, дао јасно и ваљано образложење које у цијелости прихвата и тај суд оцјењујући да је засновано на правилној примјени материјалног права. Будући да је друготужилац у предметном поступку успио с тужбеним захтјевом у цијелости, Кантонални суд је закључио да су жалбени наводи друготужиоца у односу на одлуку првостепеног суда о трошковима поступка основани, те је, сходно томе, позивајући се на одредбе чл. 383, 386 и 387 ЗПП, досудио друготужиоцу трошкове поступка у износу прецизираном у изреци пресуде.

9. Пресудом Врховног суда број 51 0 П 002356 13 Рев од 23. децембра 2014. године ревизија апеланата је дјелимично уважена, те другостепена пресуда укинута у дијелу одлуке којим је одбијен захтјев апеланата за накнаду трошкова парничног поступка и предмет је у том дијелу враћен другостепеном суду на поновно одлучивање. У осталом дијелу ревизија апеланата је одбијена као неоснована. У образложењу пресуде Врховни суд је истакао да су ниже-степени судови правилно закључили да су спорни уговор о купопродаји и уговор о даривању предметног стана ништави у смислу одредбе члана 103 ЗОО-а и за тај закључак у образложењу својих одлука дали правилне и потпуне разлоге које у свему прихвата и тај суд. Наиме, Врховни суд је у битном образложио да тужене од 1 до 4 нису могле уговором о купопродаји од 22. јуна 1999. године пренијети на апеланткињу право својине на спорном стану јер то право ни саме нису имале, будући да су током 1962. године правни предници тужених од 1 до 4 предметни стан продали првотужитељки, па је стан рјешењем првотужитељке од 31. марта 1963. године додијељен на коришћење правном преднику друготужиоца Марку Делићу.

10. Врховни суд је оцијенио неоснованим тврдње апеланата да друготужилац није имао правни интерес за подношење тужбе ради утврђења ништавости спорног уговора о купопродаји од 22. јуна 1999. године и уговора о даривању од 7. августа 2001. године наводећи да се према одредби члана 109 став 1 ЗОО-а на ништавост може позвати свако заинтересовано лице. Наиме, Врховни суд је указао да је сврха тужбе за утврђење из члана 54 ЗПП да спријечи повреду субјективног права, односно да створи правну сигурност како би друготужилац могао да одреди своје будуће правне поступке везано за предметни стан. С тим у вези, Врховни суд је указао да у конкретној правној ствари постоји неизвјесност и несигурност у правном односу између друготужиоца као носиоца станарског права на предметном стану (друготужиоцу је у управном поступку потврђено станарско право и стан враћен у посјед) и апеланата који на основу спорних уговора полажу својинска права на том стану. Врховни суд је закључио да је предметном тужбом друготужилац као носилац станарског права на предметном стану оправдано очекивао правну заштиту у односу на предметни стан, заштиту коју на други начин не може остварити, а посебно имајући у виду да је покренуо поступак откупа предметног стана. Оцјењујући да је друготужилац у цијелости успио у спору, Врховни суд је закључио да је одлука другостепеног суда о трошковима поступка заснована на правилној примјени одредби чл. 383, 386 и 387 ЗПП.

IV. Апелација**а) Наводи из апелације**

11. Апеланти сматрају да су им оспореним пресудама повријеђени право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), затим право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, те право на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење и правом на имовину. Апеланти сматрају да су оспорене пресуде засноване на произвољној примјени материјалног права јер је, по њиховом мишљењу, заузет погрешан став да је апеланткиња при закључењу спорног уговора о купопродаји поступала противно принципу савјесности и поштења из члана 12 ЗОО-а будући да је уговор закључен у СР Њемачкој непосредно након рата, а апеланткиња није видјела предметни стан, већ је "вјеровала туженим да су власници предметног стана". Апеланти сматрају да Мирослав Делић (друготужилац) није имао правни интерес за подношење тужбе у предметном поступку, те да су "апеланти ти који су преварени, а не да су они преварили било кога другог како то закључује суд". Апеланти сматрају да образложења оспорених одлука не садрже разлоге о одлучним чињеницама које су судовима биле основ за доношење оспорених одлука.

б) Одговор на апелацију

12. Врховни суд и Кантонални суд су навели да у свему остају при разлозима датим у образложењима својих одлука и да у току поступка пред тим судовима није дошло до повреде уставних права апеланата на која су се позвали у апелацији. Предлажу да се апелација одбије као неоснована.

13. Општински суд је навео да је одлуку донио имајући у виду све наводе странака и спроведене доказе, те да у свему остаје при разлозима наведеним у образложењу оспорене пресуде. Предлаже да се апелација одбије као неоснована.

V. Релевантни прописи

14. **Закон о облигационим односима** ("Службени лист СФРЈ" бр. 29/78, 39/85 и 57/89, "Службени лист РБиХ" бр. 2/92, 13/93 и 13/94, те "Службене новине Федерације БиХ" бр. 29/03 и 42/11) у релевантном дијелу гласи:

Члан 12.

У заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа учесници су дужни придржавати се начела савјесности и поштења.

Члан 103.

(1) Уговор који је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима је ништав ако циљ повријеђеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује ишта друго.

Члан 109.

(1) На ништавост суд пази по службеној дужности и на њу се може позивати свако заинтересовано лице.

15. **Закон о парничном поступку ФБиХ** ("Службене новине ФБиХ" бр. 53/03, 73/05 и 19/06) у релевантном дијелу гласи:

Члан 54.

(1) Тужилац може у тужби тражити да суд само утврди постојање, односно непостојање неког права или правног односа, или истинитост, односно неистинитост неке исправе.

(2) Оваква тужба може се подићи кад је то посебним прописима предвиђено или кад тужилац има правни интерес да суд утврди постојање, односно непостојање неког права или правног односа или истинитост, односно неистинитост неке исправе прије доспјелости захтјева за чинидбу из истог односа.

(3) Ако одлука о спору зависи о томе да ли постоји или не постоји неки правни однос који је у току парнице постао споран, тужилац може поред постојећег захтјева истакнути и тужбени захтјев да суд утврди да такав однос постоји, односно да не постоји, ако је суд пред којим парница тече надлежан за такав захтјев.

VI. Допустивост

16. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

17. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

18. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број 51 0 П 002356 13 Рев од 23. децембра 2014. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апеланти су примили 30. јануара 2015. године, а апелација је поднесена 30. марта 2015. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

19. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштивости.

VII. Меритум

20. Апеланти оспоравају наведену пресуду Врховног суда од 11. децембра 2014. године тврдећи да су том пресудом прекршена њихова права из члана II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, те члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције.

Право на правично суђење

21. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

22. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. [...]

23. У конкретном случају поступак се тичао утврђења ништавости уговора, па произлази да се радило о поступку грађанскоправне природе, тако да је члан 6 Европске конвенције примјењив. Стога, Уставни суд мора испитати да ли је поступак у конкретном случају био правичан онако како захтијева члан 6 став 1 Европске конвенције.

24. Уставни суд указује на то да, према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене права (види Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допуствости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, генерално, задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона.

25. Уставни суд ће се, дакле, изузетно упустити у испитивање начина на који су надлежни судови утврђивали чињенице и на тако утврђене чињенице примјенили позитивноправне прописе, када је очигледно да је у одређеном поступку дошло до произвољног поступања редовног суда како у поступку утврђивања чињеница тако и примјене релевантних позитивноправних прописа (види Уставни суд, Одлука број *АП 311/04* од 22. априла 2005. године, став 26). У контексту наведеног, Уставни суд подсјећа и да је у више својих одлука указао да очигледна произвољност у примјени релевантних прописа никада не може водити ка једном правичном поступку (види Уставни суд, Одлука број *АП 1293/05* од 12. септембра 2006. године, тачка 25 и даље и, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Анђелковић против Србије*, пресуда од 9. априла 2013. године, тачка 24). Имајући у виду наведено, Уставни суд ће у конкретном случају, с обзиром на питања која апеланти постављају, испитати да ли су оспорене одлуке засноване на произвољној примјени права.

26. У конкретном случају, Уставни суд запажа да је оспореним одлукама у поступку пред редовним судовима усвојен тужбени захтјев тужилаца за поништење спорног уговора о купопродаји предметног стана од 22. јуна 1999. године и уговора о поклону од 7. августа 2001. године. При томе Уставни суд запажа да су редовни судови, супротно наводима апеланата, довољно јасно и аргументовано образложили своје одлуке дајући за свој став јасна образложења која се нити у једном сегменту не доимају произвољним. Наиме, Уставни суд сматра да се у конкретном случају не могу прихватити наводи апеланата о произвољности у примјени права, посебно зато што апеланти осим понављања навода које су истicali у жалби и ревизији, а које су судови испитали у оспореним пресудама и образложили зашто они не могу довести до другачијег рјешења конкретне правне ствари, нису понудили било какву другу аргументацију. Наиме, Уставни суд запажа да апеланти и у апелацији понављају своју тврдњу да "Мирослав Делић (друготужилац) није имао правни интерес за подношење тужбе у предметном поступку", те да су "апеланти ти који су преварени, а не да су они преварили било кога другог како то закључује суд" и о томе дали довољне и јасне разлоге зашто су сматрали да је апеланткиња при закључењу спорног уговора о купопродаји предметног стана од 22. јуна 1999. године поступала противно принципу савјесности и поштења, што

је имало за посљедицу да је закључени уговор о купопродаји ништав, а што за собом повлачи и ништавост касније закљученог уговора о поклону, те да су се у својим закључцима позвали на релевантне одредбе чл. 12 и 103 ЗОО-а. Уставни суд сматра да су редовни судови у оспореним одлукама јасно навели релевантне прописе на којима су засновали оспорене одлуке и о томе дали детаљна и јасна образложења која се не могу сматрати произвољним или супротним праву на образложену одлуку из члана 6 став 1 Европске конвенције.

27. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да је предметни поступак спроведен уз гаранције које пружа члан 6 став 1 Европске конвенције, те да сходно томе оспореним одлукама није прекршено право апеланата на правично суђење из члана II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на имовину

28. Апеланти сматрају да им је оспореним одлукама повријеђено и право на имовину из члана II(3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У вези с тим, Уставни суд запажа да се наводи апеланата о кршењу овог права заснивају на истим наводима које су истакли у вези с правом на правично суђење, а што је Уставни суд већ образложио у претходним тачкама ове одлуке. С обзиром на то, Уставни суд сматра да су и апелантови наводи о кршењу права на имовину из члана II(3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију неосновани.

Забрана дискриминације

29. Апеланти сматрају да им је прекршено право на недискриминацију из члана II(4) Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење и правом на имовину. Међутим, с обзиром на закључке Уставног суда у вези с наведеним правима, тј. Неоснованост тих апелационих навода, те имајући у виду да апеланти нису понудили релевантне аргументе нити доказе који би указивали на вјероватноћу да су дискриминисани, Уставни суд сматра да су наводи апеланата о кршењу забране дискриминације из члана II(4) Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење и правом на имовину неосновани (види, *mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука о допуствости и меритуму број *АП 700/14* од 6. децембра 2016. године, тачка 27).

VIII. Закључак

30. Уставни суд закључује да не постоји повреда права на правично суђење из члана II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када у образложењу оспорених одлука нема ничега што указује на произвољну примјену релевантних прописа на штету апеланата, те када су редовни судови за своје одлуке дали јасне разлоге.

31. Уставни суд закључује да нема повреде права на имовину из члана II(3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када апеланти кршење тог права везују за произвољну примјену материјалног права, а Уставни суд је закључио да није било произвољности у том погледу.

32. Уставни суд закључује да у односу на апеланте није прекршена забрана дискриминације из члана II(4) Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење и правом на имовину јер апеланти нису понудили доказе и аргументе који би указивали на вјероватноћу да су били различито третирани у односу на друга лица у идентичној ситуацији.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мирсад Теман, с. р.

1. Bogdana Tomović (u daljnjem tekstu: apelantica Tomović) iz Han-Pijeska, koju zastupa Milan Romanić, advokat

12. Tužilaštvo BiH je 2. oktobra 2006. godine donijelo Naredbu za provođenje istrage broj KT-RZ 168/06 protiv E. G., H. E., Z. B., J. D., J. P., E. Š., D. V., F. M., Dž. T., J. B., R. J., J. K., D. D. i I. H. za napad na konvoj JNA u Sarajevu u

¹ Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 11/18

Dobrovoljačkoj ulici 3. maja 1992. godine zbog postojanja osnova sumnje da su počinili krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke a), c) i f), ratni zločin protiv ranjenih i bolesnih iz člana 174. stav 1. tačke a) i b), ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b), nezakonito ubijanje i ranjavanje neprijatelja iz člana 177. st. 1. i 2, kršenje zakona i običaja ratovanja iz člana 179. stav 1, sve u vezi sa članom 180. st. 1. i 2. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZBiH).

13. Tužilaštvo BiH je 18. januara 2012. godine obavijestilo apelanticu Tomović da je 17. januara 2012. godine donijelo Naredbu o obustavljanju istrage u predmetu broj T20 0 KTRZ 0001145 06 protiv E. G., H. E., Z. B., J. D., J. P., E. Š., D. V., F. M., Dž. T., J. B., R. J., J. K., D. D. i I. H. za napad na konvoj JNA u Sarajevu u Dobrovoljačkoj ulici 3. maja 1992. godine zbog nedostatka dokaza da su navedena lica počinila krivično djelo.

14. Međutim, u obavještenju je dalje navedeno da je tokom istrage Tužilaštvo BiH utvrdilo da sljedeće radnje predstavljaju krivično djelo:

1. ubistva pukovnika dr. Budimira Radulovića, pukovnika Mire Sokića, vojnika Miodraga Đukića, potpukovnika Boška Jovanića, pukovnika Boška Mihajlovića, pukovnika Gradimira Petrovića, kao i ranjavanje pukovnika Miće Pantelića, kapetana Dragana Stankovića, kapetana Lasla Pravde, vojnika Slobodana Bojanića, vojnika Zvezdana Arsića, kapetana Ratka Kataline, vojnika Zorana Adžića, pukovnika Ljubinka Lukića, vojnika Milenka Perića, vojnika Dragana Pantića, razvodnika Ivice Simića i Slavka Petrovića zbog toga što je na žrtve otvorena vatra kada su one bile onesposobljene za borbu;

2. ubistva Normele Šuko i ranjavanja vojnika Dragana Kovačevića i pukovnika Dušana Kovačevića zbog toga što je na žrtve otvorena vatra u momentu kada su se nalazili u vojnom sanitetskom vozilu;

3. fizičko maltretiranje zastavnika Gojka Vukšića, pukovnika Slavoljuba Beloševića, kapetana Milana Legena, Miroslava Čabe, Nenada Erića i Danila Beribake nakon njihovog zarobljavanja u Dobrovoljačkoj ulici,

te da će Tužilaštvo BiH nastaviti da provodi istražne radnje s ciljem utvrđivanja identiteta direktnih počinilaca ovih radnji i drugih eventualno odgovornih lica.

15. U pogledu drugih pogibija i ranjavanja Tužilaštvo BiH je navelo da je tokom istrage utvrđeno da su ona nastala kao rezultat zakonitih radnji zbog toga što su žrtve u momentu kada je na njih otvorena vatra predstavljale zakonite mete, te zaključilo da s tim u vezi neće provoditi daljnje istražne radnje.

16. U obavještenju nije navedeno koja konkretna ubistva i ranjavanja ne predstavljaju krivično djelo, ali je u naredbi o obustavljanju istrage, između ostalog, navedeno da se istraga zbog ubistva vojnika Zdravka Tomovića obustavlja jer je njegova pogibija rezultat legitimnih radnji.

17. Apelantica Gvozdenović je za navedenu naredbu saznala posredno putem sredstava javnog informiranja.

18. Protiv Naredbe o obustavljanju istrage broj T20 0 KTRZ 0001145 06 od 17. januara 2012. godine apelantice su podnijele pritužbe Tužilaštvu BiH u skladu s odredbom člana 216. stav 4. Zakona o krivičnom postupku BiH (u daljnjem tekstu: ZKPBiH).

19. U pritužbama su istakle da je istraga u konkretnom predmetu započela s velikim zakašnjenjem, da je vođena nestručno, a sve s ciljem da se zataškaju tragovi, odnosno ne utvrde sve potrebne relevantne činjenice koje bi dovele do optuživanja osumnjičenih lica. Navele su da je krivična prijava u ovom predmetu podnesena još 29. maja 1996. godine, a dopunjena 27. aprila 2005. godine, te da je istraga otvorena tek 2. oktobra 2006. godine. Dalje je navedeno da, s obzirom na

prikupljene informacije kojima raspolažu njihove porodice, sumnjaju da je istraga stvarno trajala od 2. oktobra 2006. godine do 18. januara 2012. godine, odnosno smatraju da je u istrazi bilo velikih "rupa" odnosno prekida, a sve zbog političkog utjecaja na Tužilaštvo BiH, kao i zbog nepostojanja stvarne volje u Tužilaštvu BiH da se na predmetu "Dobrovoljačka ulica" radi objektivno i profesionalno. Apelantice su, nadalje, navele da ih tokom istrage ni Tužilaštvo BiH niti drugi istražni organi odnosno organi gonjenja nisu ispitali kao oštećene, iako su sve vrijeme bile dostupne na svojim adresama koje su poznate Tužilaštvu BiH. Također, apelantica Gvozdenović je navela da ima saznanja da nisu ispitane ni druge porodice vojnika i oficira, niti ranjeni oficiri i vojnici tadašnje JNA, kao ni brojni svjedoci, strani i domaći novinari koji su svjedoci napada na vidno obilježeno sanitetsko vozilo JNA koje se 2. maja 1992. godine kretalo od Vojne bolnice preko Skenderije prema Domu JNA s medicinskim osobljem i u kojem je smrtno stradao brat apelantice Gvozdenović. Apelantica Tomović je navela da i ona ima saznanja da nisu ispitane ni druge porodice vojnika i oficira, niti ranjeni oficiri i vojnici tadašnje JNA, kao ni tadašnji pripadnici snaga UN koji su pratili i osiguravali konvoj vozila koji se 3. maja 1992. godine, uz prethodni dogovor Komande JNA (generala Kukanjca) i tadašnjeg predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića, kretao od Komande JNA na Bistricu do Lukavice. Tako, npr. nije ispitan ni tadašnji komandant UNPROFOR-a, kanadski general MacKenzie, kao ni brojni drugi učesnici i svjedoci samog događaja. Zbog svega navedenog, apelantice se nisu mogle saglasiti sa zaključkom Tužilaštva BiH da je tokom istrage utvrđeno kako su pogibije i ranjavanja pripadnika JNA, a među njima sina apelantice Tomović i brata apelantice Gvozdenović, nastali kao rezultat zakonitih radnji zbog toga što su žrtve u momentu kada je na njih otvorena vatra predstavljale zakonite mete, te su opisale svoja saznanja o okolnostima u kojima su stradali vojnici Zdravko Tomović i poručnik Obrad Gvozdenović.

20. Apelantice su nakon toga podnosile urgencije Uredu glavnog tužioca zbog neodlučivanja o pritužbama. Uz apelaciju su priložene urgencije od 30. septembra 2013. godine, 28. aprila 2014. godine i 28. marta 2016. godine.

21. Punomoćnik apelantica je podnio pritužbu Uredu disciplinskog tužioca Visokog sudske i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: UDT) protiv tadašnjeg glavnog tužioca Tužilaštva BiH. Dalje, UDT je dopisom od 11. novembra 2016. godine obavijestio punomoćnika apelantica da je njegova pritužba odbačena.

22. Također, punomoćnik apelantica je 23. aprila 2015. godine podnio krivičnu prijavu protiv tadašnjeg glavnog tužioca Tužilaštva BiH i v.d. glavnog tužioca Tužilaštva BiH u vrijeme podnošenja pritužbe protiv naredbe o obustavljanju istrage (2012. godine).

23. Prema stanju spisa, Tužilaštvo BiH nikada nije odlučilo o pritužbama protiv naredbe o obustavljanju istrage od 17. januara 2012. godine, niti je apelanticama odgovoreno na urgencije.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

24. Apelantice ističu da apelacije podnose zbog toga što Tužilaštvo BiH nije završilo istragu koju vodi od 2. oktobra 2006. godine u predmetu broj T20 0 KTRZ 0001145 06 za napad na konvoj JNA u Dobrovoljačkoj ulici 3. maja 1992. godine u kojem su poginuli sin apelantice Tomović i brat apelantice Gvozdenović. Ističu da u naredbi o obustavljanju istrage nije obrazloženo zbog čega tužilac smatra da treba provoditi istragu zbog pogibije sedam lica, ranjavanja 14 lica i maltretiranja šest zarobljenih pripadnika JNA, a ne treba voditi istragu zbog preostalih 35 ubijenih vojnika (među kojima su sin apelantice

Tomović i brat apelantice Gvozdenović) i starijšina JNA, te druga ranjavanja i maltretiranja zarobljenih vojnika.

25. Nadalje apelantice navode da apelaciju podnose i zbog toga što nemaju nikakva saznanja o tome da li je postupljeno po naredbi Tužilaštva BiH od 17. januara 2012. godine, odnosno da li se stvarno u Tužilaštvu BiH provode istražne radnje s ciljem utvrđivanja identiteta počinilaca, kao i zbog toga što apelantice smatraju da je trebalo riješiti njihove prigovore-pritužbe na drugi dio naredbe koji se tiče drugih pogibija i ranjavanja u istom događaju, kada su poginuli sin apelantice Tomović i brat apelantice Gvozdenović, jer apelantice ne vide zbog čega se neka ubistva i ranjavanja u istoj koloni kao posljedica istog napada smatraju nezakonitim, a neka zakonitim, odnosno da su neka ubistva i ranjavanja nastala kao rezultat nezakonitih, a neka zakonitih radnji.

26. Apelantice u apelaciji kao i u pritužbi navode da je Tužilaštvo BiH propustilo da sasluša brojne svjedoke događaja od 2. i 3. maja 1992. godine u kojima su smrtno stradali njihovi bliski srodnici, te su opisale svoja saznanja o okolnostima u kojima su stradali vojnici Tomović i Gvozdenović.

27. Osim toga, apelantice smatraju da pravni lijek pritužba protiv naredbe o obustavljanju istrage od 17. januara 2012. godine zbog neaktivnosti Tužilaštva BiH nije djelotvoran pravni lijek jer je prošlo više od pet godina a da navedena pritužba nije ni usvojena niti odbačena, što sve govori o neaktivnosti i neefikasnosti rada Tužilaštva BiH.

28. Apelantice također smatraju da istraga u ovom predmetu nije objektivna i nepristrana jer su kao osumnjičeni po komandnoj odgovornosti bili označeni visoki funkcioneri u Bosni i Hercegovini.

29. Zbog svega navedenog apelantice smatraju da im je prekršeno pravo na zabranu mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg tretmana ili kazne iz člana II(3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na privatni i porodični život iz člana II(3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. stav 1. Evropske konvencije. Apelantica Gvozdenović u predmetu AP 1742/17 također navodi i povredu prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije.

30. Apelantice su zbog povrede ustavnih prava tražile naknadu nematerijalne štete, i to apelantica Tomović u iznosu od 5.000 KM, a apelantica Gvozdenović u iznosu od 3.300 KM.

b) Odgovor na apelaciju

31. Tužilaštvo BiH je u odgovoru na apelaciju broj AP 1638/17 navelo da su protiv naredbe o obustavljanju istrage u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06 od 17. januara 2012. godine oštećena lica izjavila veći broj pritužbi (ukupno 21 pritužba), uključujući i apelanticu Tomović koja je pritužbu izjavila u svojstvu oštećenog lica – majke ubijenog vojnika Zdravka Tomovića. Nakon zaprimanja svih navedenih pritužbi odlukom tadašnje vršiteljice dužnosti glavnog tužioca Tužilaštva BiH formiran je tim za rad po pritužbama u spisu predmeta T20 0 KTRZ 0001145 06, čiji je krajnji cilj bio sačiniti prijedloge odluka po izjavljenim pritužbama. Nadalje, 15. augusta 2012. godine tadašnja vršiteljica dužnosti glavnog tužioca Tužilaštva BiH donijela je odluku o izmjeni odluke o formiranju tima za rad po pritužbama u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06. Zatim je 5. februara 2013. godine i 15. marta 2013. godine glavni tužilac Tužilaštva BiH donio odluku o izmjeni odluke o formiranju tima za rad po pritužbama u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06. Nakon toga je 30. decembra 2014. godine glavni tužilac Tužilaštva BiH donio odluku o formiranju tima za rad po pritužbama u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06, koja je izmijenjena rješenjem glavnog tužioca Tužilaštva BiH od 1. decembra 2015.

godine i odlukom o izmjeni odluke o formiranju tima za rad po pritužbama u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06 od 1. februara 2016. godine. Tužilaštvo BiH je dalje navelo da se tim za rad po pritužbama trenutno sastoji od sedam članova koji su u prethodnom periodu održavali i održavaju redovne sastanke s ciljem ispunjavanja svojih zadataka – donošenja prijedloga odluka po svim pritužbama. U tom smislu, sastanci tima su zakazivani i održavani 12. marta 2015. godine, 29. maja 2015. godine, 10. septembra 2015. godine, 17. septembra 2015. godine, 29. septembra 2015. godine, 19. novembra 2015. godine, 26. decembra 2015. godine, 23. marta 2016. godine, 8. aprila 2016. godine, 26. aprila 2016. godine, 11. maja 2016. godine, 20. maja 2016. godine, 12. jula 2016. godine, 15. jula 2016. godine, 4. oktobra 2016. godine (odgođen), 17. februara 2017. godine, 10. aprila 2017. godine i 24. aprila 2017. godine, te 19. maja 2017. godine (dan pisanja odgovora), ali tim za rješavanje po pritužbama još uvijek nije donio konačni prijedlog odluke, te vršiteljica dužnosti glavnog tužioca nije donijela odluku. Pri tome, Tužilaštvo BiH je ukazalo da odredbama ZKPBiH nije propisan rok za rješavanje po pritužbama, te da se radi o obimnom i složenom krivičnom predmetu.

32. Umjesto odgovora na apelaciju broj AP 1742/17 Tužilaštvo BiH je obavijestilo Ustavni sud da ostaje pri odgovoru koji je dostavljen kao odgovor na apelaciju AP 1638/17 (apelantica Bogdana Tomović), i to u svim dostavljenim navodima. Također je napomenuto da još uvijek nije donesena tužilačka odluka po izjavljenim pritužbama u ovom predmetu.

V. Relevantni propisi

33. **Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine** ("Službeni glasnik BiH" br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13) u relevantnom dijelu glasi:

Član 216.

Naredba o sprovođenju istrage

(1) *Tužitelj naređuje sprovođenje istrage ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo.*

(2) *O sprovođenju istrage donosi se naredba, koja sadrži: podatke o učinitelju krivičnog djela ukoliko su poznati, opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, zakonski naziv krivičnog djela, okolnosti koje potvrđuju osnove sumnje za sprovođenje istrage i postojeće dokaze. U naredbi Tužitelj će navesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba poduzeti.*

(3) *Tužitelj donosi naredbu da se istraga neće provoditi ako je iz prijave i pratećih spisa očigledno da prijavljeno djelo nije krivično djelo, ako ne postoje osnovi sumnje da je prijavljena osoba učinila krivično djelo, ako je nastupila zastarjelost ili je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju krivično gonjenje.*

(4) *O nesprovođenju istrage, kao i o razlozima za to, Tužitelj će obavijestiti oštećenog i podnosioca prijave u roku od tri dana. Oštećeni i podnositelj prijave imaju pravo podnijeti pritužbu u roku od osam dana uredu Tužitelja.*

Član 224.

Obustava istrage

(1) *Tužilac će naredbom obustaviti istragu ukoliko se ustanovi da:*

a) *djelo koje je učinio osumnjičeni nije krivično djelo,*
b) *postoje okolnosti koje isključuju krivičnu odgovornost osumnjičenog osim u slučaju iz člana 206. ovog zakona,*
c) *nema dovoljno dokaza da je osumnjičeni učinio krivično djelo,*

d) *je djelo obuhvaćeno amnestijom, pomilovanjem ili zastarom, ili postoje druge smetnje koje isključuju krivično gonjenje.*

(2) O obustavi istrage kao i o razlozima za obustavu istrage tužilac će u pismenoj formi obavijestiti oštećenog koji ima prava predviđena članom 216. ovog zakona kao i osumnjičenog ako je ispitan i lice koje je prijavilo krivično djelo.

(3) Tužilac, u slučajevima iz stava (1) tačke c) ovog člana, može ponovo otvoriti istragu ako se dobiju nove činjenice i okolnosti koje ukazuju da postoje osnovi sumnje da je osumnjičeni učinio krivično djelo.

VI. Dopustivost

34. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

35. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

36. Prema mišljenju Ustavnog suda, iz navoda apelacije proizilazi da apelantice pokreću pitanje (ne)djelotvornosti istrage.

37. Shodno navedenom, Ustavni sud zapaža da apelantice predmetnom apelacijom zapravo ne osporavaju meritornu odluku – presudu bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini koja bi, u smislu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, mogla biti predmet osporavanja pred Ustavnim sudom, pa se postavlja pitanje dopustivosti predmetne apelacije.

38. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da, u skladu sa članom 18. stav (2) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može izuzetno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koje štiti Ustav ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

39. S obzirom na to, Ustavni sud, slijedeći svoju dosadašnju praksu u predmetima koji su pokretali slična pitanja u kontekstu kršenja prava koja su zaštićena čl. II/3.a) i b) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 2. i 3. Evropske konvencije, a u kontekstu člana 18. stav (2) Pravila Ustavnog suda, smatra da u konkretnom slučaju postoji njegova nadležnost (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3950/16 od 15. februara 2017. godine, dostupna na www.ustavnisud.ba).

40. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, zato što nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

VII. Meritum

41. Apelantice tvrde da su im zbog nedjelotvornosti istrage Tužilaštva BiH o ubistvima njihovih bliskih srodnika prekršena prava iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 3. Evropske konvencije, člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. stav 1. Evropske konvencije. Apelantica Gvozdenović navodi i povredu prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije.

Zabrana podvrgavanja nehumanom postupku

42. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

b) Pravo lica da ne bude podvrgnuto mučenju, niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni.

43. Član 3. Evropske konvencije glasi:

Niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

44. Imajući u vidu navode iz predmetne apelacije, postavlja se pitanje da li se patnja koja je nametnuta apelanticama zbog toga što istraga Tužilaštva BiH o smrti njihovih najbližih srodnika traje dugi niz godina i za koju one tvrde da nije djelotvorna može smatrati torturom, nehumanim ili ponižavajućim postupanjem ili kaznom, što je zabranjeno članom 3. Evropske konvencije.

45. U vezi s tim, Ustavni sud prvenstveno ukazuje da član 3. Evropske konvencije štiti neke od najosnovnijih vrijednosti demokratskog društva. To je jedno od "apsolutnih prava" Evropske konvencije od čijeg poštovanja države nikada ne mogu odstupati, čak ni u vrijeme rata.

46. U pogledu procesnih jamstava državi koje nameće član 3. Evropske konvencije, zabrana mučenja i nehumanog postupanja nameće državi obavezu da djelotvorno istraži sve tvrdnje o takvom postupanju i da, prema potrebi, krivično goni navodne počiniocce. Ta odgovornost je dio pozitivnih obaveza države prema Evropskoj konvenciji, odnosno obaveze državnih vlasti da preduzmu korake ili mjere da zaštite prava pojedinaca prema Evropskoj konvenciji. Osnov za takvo nametanje može se naći u članu 1. Evropske konvencije, kojim se od visokih strana ugovornica zahtijeva da svakom u svojoj nadležnosti jamče prava i slobode određene u Evropskoj konvenciji. Pozitivne obaveze se također zasnivaju na principu da prava prema Evropskoj konvenciji moraju biti praktična i djelotvorna, a ne teoretska i iluzorna. Evropski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) u mnogim je slučajevima utvrdio procesnu povredu člana 3. Evropske konvencije iako nije bilo moguće dokazati da je zaista došlo do lošeg postupanja (vidi Evropski sud, *Kmetty protiv Mađarske*, presuda od 16. decembra 2003. godine, st. 38-43).

47. Ustavni sud podsjeća da nehuman tretman mora imati minimalan stepen jačine ukoliko se svrstava u okvir člana 3. Evropske konvencije. Procjena ovog minimuma je, prema prirodi stvari, relativna. Ona zavisi od svih okolnosti predmeta, kao što su priroda i sadržaj postupka, njegovo trajanje i njegove fizičke i mentalne posljedice, a u nekim slučajevima i spol, starosna dob i zdravstveno stanje žrtve (vidi Evropski sud, *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 18. januara 1978. godine, serija A, broj 25, str. 65, stav 162). U pogledu ponašanja organa vlasti, posebni faktori koji se uzimaju u obzir su: ponašanje organa vlasti nakon relevantnog događaja, mjera do koje je proveden postupak u vezi s događajem (vidi Evropski sud, *Ġakici protiv Turske*, presuda od 10. maja 2001. godine, Odluke i izvještaji 2001. IV, stav 156; Dom za ljudska prava, predmet broj CH/99/2150, *Unković protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, odluka od 10. maja 2002. godine, st. 111-119).

48. Također, Ustavni sud podsjeća na vlastitu praksu u predmetu broj AP 143/04 od 23. septembra 2005. godine u kojem je istakao da činjenica da vlasti nisu pokrenule službenu istragu o nestanku i nasilnoj smrti članova porodica apelanata i nisu apellantima dostavile informacije o tome apelantice ne može ostaviti ravnodušnim, tj. kod njih mora izazvati "osjećanje straha, snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju da žrtvu ponizi ili degradira", što predstavlja nehumano postupanje koje je zabranjeno članom 3. Evropske konvencije. U navedenoj odluci Ustavni sud je dalje naglasio da su nadležni organi u Bosni i Hercegovini i entitetima bili obavezni da preduzmu razumne korake kako bi se pokušale prikupiti informacije koje se odnose na okolnosti nasilne smrti članova porodica apelanata, što u prvom redu podrazumijeva otkrivanje lica odgovornih za nasilnu smrt članova porodica apelanata i njihovo kažnjavanje u skladu sa zakonom. Međutim, nadležne vlasti su u periodu dugom skoro deset godina propustile da preduzmu razumne korake s ciljem otkrivanja lica odgovornih za smrt članova porodica apelanata, te informiranja apelanata o preduzetim mjerama. U navedenom

predmetu Ustavni sud je vidio i propust u neizvršavanju pozitivne obaveze države i entiteta, koja se sastoji u preduzimanju razumnih koraka s ciljem provođenja nepristrane istrage povodom nasilne smrti članova porodica apelanata, što je dovelo do povrede prava iz člana 3. Evropske konvencije.

49. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da, proceduralno, pozitivna obaveza države, prema članu II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i članu 3. Evropske konvencije, zahtijeva od državnih organa da iskoriste sve mogućnosti i preduzmu sve razumno ostvarive korake kako bi utvrdili identitet počinitelja, te ih priveli pravdi. Država nema i ne može imati apsolutnu obavezu da ostvari cilj za koji se može ispovijati da je neostvariv.

50. U konkretnom slučaju, polazeći od pozitivne obaveze države da, prema članu 3. Evropske konvencije, djelotvorno istraži predmetni slučaj i da, prema potrebi, krivično goni navodne počinitelje, Ustavni sud, prije svega, primjećuje da se istraga vodila za događaj od 3. maja 1992. godine, pri čemu apelantica Gvozdenović smatra da je ovom istragom trebao biti obuhvaćen i događaj od 2. maja 1992. godine u kojem je izgubio život njen brat, budući da su oba događaja obuhvaćena istom krivičnom prijavom, zbog postojanja sumnje da je počinjeno krivično djelo ratni zločin. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da Tužilaštvo BiH nije osporilo da obje apelanke imaju status oštećenog lica u ovom predmetu. Krivična prijava za ove događaje (od 3. maja 1992. godine) podnesena je 29. maja 1996. godine, dopunjena 27. aprila 2005. godine (i za događaje od 2. maja 1992. godine). Tužilaštvo BiH je predmet primilo od Okružnog tužilaštva Istočno Sarajevo, a istraga u vezi s navedenim događajem, napad na konvoj JNA u Sarajevu u Dobrovoljačkoj ulici 3. maja 1992. godine u kojem je ubijen sin apelanke Tomović, otvorena je 2. oktobra 2006. godine, tj. 14 godina nakon kritičnog događaja. S tim u vezi, Ustavni sud zapaža da je Evropski sud u više svojih predmeta protiv Bosne i Hercegovine u kojima je ispitivao navode aplikanata da nije bilo efikasne istrage o nestanku i smrti njihovih bliskih srodnika uzeo u obzir samo period nakon 2005. godine kada je nakon formiranja Odjela za ratne zločine pri Sudu Bosne i Hercegovine osposobljen domaći pravni sistem za rad na predmetima koji se odnose na teške povrede međunarodnog humanitarnog prava (vidi *Palić protiv Bosne i Hercegovine*, Presuda broj 4704/04 od 15. februara 2011, tačka 70).

51. Nadalje, s obzirom na težinu krivičnog djela i vrijeme koje je proteklo od trenutka kada je počinjeno, očigledno je da je otežano prikupljanje dokaza kojim bi bile potkrijepljene osnove sumnje da su neka lica počinila krivično djelo, što je inače karakteristično za sve predmete ratnih zločina. Dakle, u konkretnom slučaju radi se o izuzetno složenom predmetu kako u pogledu činjeničnih tako i u pogledu pravnih pitanja.

52. Ustavni sud dalje zapaža da je u odgovoru na apelaciju Tužilaštvo BiH ukazalo da su protiv naredbe o obustavljanju istrage od 17. januara 2012. godine oštećena lica izjavila veći broj pritužbi (ukupno 21 pritužba), uključujući i apelanke, da je u Tužilaštvu BiH formiran tim za rad na navedenim pritužbama, da je od tada do 16. februara 2016. godine doneseno više odluka koje su se ticale personalnog sastava tima (ukupno šest odluka), da je tim od 18. marta 2015. godine do 19. maja 2017. godine (dan pisanja odgovora) održao osamnaest sastanaka s ciljem donošenja prijedloga odluka po svim pritužbama, te ukazao na složenost predmeta i da odredbama ZKPBH nije propisan rok za rješavanje pritužbi. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća i na stav Evropskog suda u odluci *Stjepanović i dr. protiv Bosne i Hercegovine* od 16. decembra 2014. godine, tačke 28. i 29 (u kojoj je Evropski sud ispitivao navode aplikanata da nije bilo efikasne istrage o nestanku i smrti njihovog sina) prema kojem je standard ekspeditivnosti u takvim predmetima mnogo drugačiji od standarda koji se primjenjuje na nedavne događaje kod kojih

vrijeme često ima suštinski značaj za očuvanje važnih dokaza. Također, Evropski sud je u citiranoj odluci naglasio značaj okolnosti koje su vladale u Bosni i Hercegovini (ocjenjujući da je domaći pravni sistem tek 2005. godine, nakon formiranja Odjela za ratne zločine pri Sudu Bosne i Hercegovine, osposobljen da rješava slučajeve teških povreda međunarodnog humanitarnog prava), te velik broj predmeta ratnih zločina pred domaćim sudovima pri procjeni poštovanja minimalnih standarda prava na pravično suđenje. Evropski sud je ukazao da su 2008. godine domaći organi vlasti usvojili Državnu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina koja pruža sistematski pristup rješavanju problema velikog broja neriješenih predmeta ratnih zločina, kojoj je jedan od ciljeva da se najsloženiji predmeti i predmeti od najvećeg prioriteta procesuiraju u roku od sedam godina (odnosno do kraja 2015. godine), a ostali predmeti ratnih zločina u roku od petnaest godina (odnosno do kraja 2023. godine), te da je Evropski sud u predmetu *Palić protiv Bosne i Hercegovine* ocijenio da su ti rokovi razumni (vidi, *op. cit. Palić protiv Bosne i Hercegovine*, tačka 51).

53. Međutim, sve navedeno ne može se tumačiti kao otvaranje mogućnosti Tužilaštvu BiH da istragu može voditi neograničeno dugo, jer bi to bilo suprotno pozitivnoj obavezi države da, prema članu II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i članu 3. Evropske konvencije, provede djelotvornu istragu povodom smrti bliskih srodnika apelanke u kritičnim događajima od 2. i 3. maja 1992. godine. S tim u vezi, Ustavni sud, rukovodeći se standardima uspostavljenim u citiranom predmetu *Stjepanović i dr. protiv Bosne i Hercegovine*, zapaža da je istraga u konkretnom predmetu otvorena 2006. godine, dakle nedugo nakon što je pravni sistem u Bosni i Hercegovini osposobljen za rad na toj vrsti predmeta (2005. godina) i nakon što je krivična prijava dopunjena, te da je Tužilaštvo BiH nakon šest godina, u januaru 2012. godine, donijelo naredbu o obustavi istrage u kojoj je navedeno da je tokom istrage utvrđeno da su pogibije i ranjavanja određenog broja lica nastali kao rezultat zakonitih radnji zbog toga što su žrtve u momentu kada je na njih otvorena vatra predstavljale zakonite mete, te zaključilo da s tim u vezi neće provoditi daljnje istražne radnje. U obavještenju koje je poslano apelanke Tomović, a za koje je apelantica Gvozdenović saznala posredno, nije poimenično navedeno na koje smrti i ranjavanja se taj zaključak odnosi.

54. Ustavni sud dalje zapaža da su apelanke protiv navedene naredbe podnijele pritužbe, jedino pravno sredstvo koje su mogle koristiti, o kojima, prema stanju spisu, do danas nije odlučeno, dakle ni nakon šest godina. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da su tačni navodi iz odgovora Tužilaštva da odredbama ZKPBH nije propisan rok za rješavanje po pritužbama, međutim, to ni u kojem slučaju ne znači da Tužilaštvo ima "neograničen" rok za odlučivanje o tim pritužbama. Štaviše, iz stipulacije odredbi ZKP, član 224 (obustava istrage) u vezi sa članom 216 (naredba o provođenju istrage), proizlazi intencija zakonodavca da se predmetni postupak što prije okonča (s obzirom na rokove vezane za donošenje naredbe o neprovođenju istrage – obavješćavanje oštećenog u roku od tri dana, odnosno podnošenje pritužbe u roku od osam dana), osobito imajući u vidu ovlaštenje tužioca da, u smislu člana 224. stav 3. ZKPBH, može ponovo otvoriti istragu ako se dobiju nove činjenice i okolnosti koje ukazuju da postoje osnovi sumnje da je osumnjičeni učinio krivično djelo. Nadalje, Ustavni sud zapaža da je, nakon što su podnesene pritužbe apelanke, Tužilaštvo BiH donijelo niz odluka kojima je mijenjalo personalni sastav tima za odlučivanje o navedenim pritužbama i da je održalo osamnaest sastanaka, ali o pritužbama apelanke, kao i ostalih oštećenih, nije odlučeno, niti je na bilo koji način u odgovoru na apelaciju ukazano da Tužilaštvo BiH (osim izmjene personalnog sastava i održavanja sjednica) provodi konkretne radnje s ciljem utvrđivanja

osnovanosti navoda koje su apelantice i ostali oštećeni istakli u svojim pritužbama, posebno imajući u vidu da su apelantice u svojim prigovorima iznijele konkretne navode u pogledu saslušanja određenih lica u svojstvu svjedoka, a iz činjenica predmeta nije evidentno da je Tužilaštvo BiH na bilo koji način informiralo apelantice o preduzetim mjerama u smislu pozitivne obaveze javne vlasti prema članu II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i članu 3. Evropske konvencije. Osim toga, činjenica da Tužilaštvo BiH ni nakon šest godina nije uspjelo razmotriti pritužbe oštećenih i spis predmeta, te utvrditi da li je tužilačka odluka od 17. januara 2012. godine da se obustavi istraga bila pravilna, i o svojoj odluci obavijestiti oštećene, u svakom slučaju pojačava kod apelantica osjećanje snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju da žrtvu ponizi ili degradira.

55. Na osnovu navedenog, uzimajući u obzir konkretne okolnosti slučaja, posebno činjenicu da o pritužbama apelantica protiv naredbe o obustavi istrage od 17. januara 2012. godine u predmetu koji se tiče događaja od 2. i 3. maja 1992. godine u kojima su izgubili život bliski srodnici apelantica nije odlučeno ni nakon šest godina, za koje vrijeme se Tužilaštvo BiH prvenstveno bavilo organizacionim pitanjima vezanim za rad po navedenim pritužbama, a ne utvrđivanjem osnovanosti navoda apelantica i ostalih oštećenih iznesenih u pritužbama, čime je dovelo u pitanje svoju ozbiljnost i posvećenost u radu na ovom predmetu, Ustavni sud smatra da Tužilaštvo BiH nije ispunilo svoju obavezu u pogledu člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije.

56. Što se tiče nezavisnosti istrage, Ustavni sud primjećuje da navodi apelantica da istraga u ovom predmetu nije objektivna i nepristrana zbog toga što su kao osumnjičeni po komandnoj odgovornosti bili označeni visoki funkcioneri u Bosni i Hercegovini više upućuju na generalno nezadovoljstvo radom Tužilaštva BiH u vezi s provođenjem istrage, zbog samog načina rada i odnosa prema apelanticama i predmetu, pa se Ustavni sud nije bavio tim pitanjem.

57. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da su povrijeđeni član II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i član 3. Evropske konvencije.

Pitanje naknade nematerijalne štete

58. Apelantice su zbog povrede ustavnih prava tražile naknadu nematerijalne štete. U skladu sa članom 74. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može odrediti naknadu za nematerijalnu štetu. Ustavni sud podsjeća na to da, za razliku od postupka pred redovnim sudovima, naknadu nematerijalne štete određuje u posebnim slučajevima kršenja zagarantiranih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

59. S obzirom na odluku u ovom predmetu i vodeći se principima pravičnosti, Ustavni sud smatra da apelanticama treba na ime naknade nematerijalne štete isplatiti iznos od po 1.000,00 KM. Ovu naknadu je dužno platiti Vijeće ministara Bosne i Hercegovine u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke uz obavezu da nakon isteka tog roka plati apelanticama zakonsku zateznu kamatu na eventualno neisplaćeni iznos ili dio iznosa naknade određene ovom odlukom. Ova odluka Ustavnog suda u dijelu koji se odnosi na naknadu nematerijalne štete predstavlja izvršnu pravu.

Ostali navodi

60. S obzirom na zaključak Ustavnog suda u pogledu povrede prava iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije neophodno posebno razmatrati ostale navode iz apelacija.

VIII. Zaključak

61. Ustavni sud, ne ulazeći u pitanje opravdanosti donošenja naredbe o obustavljanju istrage i pritužbi na tu naredbu,

zaključuje da postoji kršenje prava iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije jer nadležno tužilaštvo u predmetu koji se tiče istrage smrti bliskih srodnika apelantica ni nakon šest godina nije odlučilo o pritužbama apelantica protiv naredbe o obustavljanju istrage u tom predmetu, a pri tome nije ponudilo niti jedan razlog koji bi se mogao smatrati razumnim i opravdanim za dugo trajanje konkretnog postupka.

62. Na osnovu člana 59. st. (1) i (2) i člana 74. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

63. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 1638/17**, rješavajući apelacije **Bogdane Tomović i Gordane Gvozdenović**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b), članka 59. st. (1) i (2) i članka 74. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 17. siječnja 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU¹

Usvaja se apelacija **Bogdane Tomović i Gordane Gvozdenović**.

Utvrđuje se povreda prava na zabranu podvrgavanja nehumanom postupku iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Tužiteljstvu Bosne i Hercegovine da bez daljnjih odgađanja poduzme mjere s ciljem odlučivanja o pritužbama apelantica protiv naredbe o obustavi istrage od 17. siječnja 2012. godine u predmetu broj T20 0 KTRZ 0001145 06, u skladu sa člankom II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Vijeću ministara Bosne i Hercegovine da, u skladu sa člankom 74. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, apelanticama **Bogdani Tomović i Gordani Gvozdenović** u roku od tri mjeseca od dostave ove odluke isplati iznos od po 1.000,00 KM na ime naknade nematerijalne štete zbog kršenja prava iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda uz obvezu da nakon isteka tog roka plati apelanticama **Bogdani Tomović i Gordani Gvozdenović** zakonsku zateznu kamatu na eventualno neisplaćeni iznos ili dio iznosa naknade određene ovom odlukom.

Nalaže se Tužiteljstvu Bosne i Hercegovine i Vijeću ministara Bosne i Hercegovine da, u skladu sa člankom 72. stavak (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijeste Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

¹ Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 11/18

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Bogdana Tomović (u daljnjem tekstu: apelantica Tomović) iz Han-Pijeska, koju zastupa Milan Romanić, odvjetnik iz Banje Luke, podnijela je 26. travnja 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog neokončanja istrage u predmetu Tužiteljstva Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Tužiteljstvo BiH) broj T20 0 KTRZ 0001145 06. Apelacija je registrirana pod brojem *AP 1638/17*.

2. Zbog neokončanja istrage u istom predmetu Tužiteljstva BiH apelaciju je 5. svibnja 2017. godine podnijela i Gordana Gvozdenović (u daljnjem tekstu: apelantica Gvozdenović), koju također zastupa odvjetnik Milan Romanić. Apelacija je registrirana pod brojem *AP 1742/17*.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. S obzirom na to da su Ustavnom sudu dostavljene dvije apelacije koje se odnose na istu činjeničnu i pravnu osnovu, Ustavni sud je, u skladu sa člankom 32. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, donio odluku o spajanju predmeta br. *AP 1638/17* i *AP 1742/17* u kojima će voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku pod brojem *AP 1638/17*.

4. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Tužiteljstva BiH je zatraženo 10. svibnja 2017. godine da dostavi odgovor na apelaciju broj *AP 1638/17*, a 19. svibnja 2017. godine da dostavi odgovor na apelaciju broj *AP 1742/17*.

5. Od Tužiteljstva BiH je 8. prosinca 2017. godine ponovo zatraženo da dostavi odgovor na apelaciju broj *AP 1742/17*, te da dostavi Ustavnom sudu fotokopiju naredbe o otvaranju istrage od 2. listopada 2006. godine, naredbe o obustavi istrage od 17. siječnja 2012. godine, te kaznene prijave Ministarstva unutarnjih poslova Republike Srpske (u daljnjem tekstu: MUPRS) od 29. svibnja 1996. godine i 27. travnja 2005. godine, kao i da se eksplicitno izjasni o tome imaju li apelantice Gvozdenović i Tomović svojstvo oštećene osobe u predmetu broj T20 0 KTRZ 0001145 06.

6. Tužiteljstvo BiH je 19. svibnja 2017. godine dostavilo odgovor na apelaciju broj *AP 1638/17*, a tražene dokumente i odgovor na apelaciju broj *AP 1742/17* 15. prosinca 2017. godine.

III. Činjenično stanje

7. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelacije i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

8. Apelantica Tomović je majka Zdravka Tomovića koji je kao vojnik Jugoslavenske narodne armije (u daljnjem tekstu: JNA) ubijen 3. svibnja 1992. godine u napadu na konvoj JNA u Sarajevu u Dobrovoljačkoj ulici, a apelantica Gvozdenović je sestra Obrada Gvozdenovića koji je kao poručnik JNA ubijen 2. svibnja 1992. godine u Sarajevu na Skenderiji.

9. Dalje, MUPRS, Centar javne bezbjednosti Sarajevo, podnio je 29. svibnja 1996. godine kaznenu prijavu Osnovnom javnom tužiteljstvu Sarajevo protiv većeg broja osoba za napad na konvoj JNA u Sarajevu u Dobrovoljačkoj ulici 3. svibnja 1992. godine zbog postojanja osnova sumnje da su počinili kazneno djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika i ratni zločin protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja (čl. 144. i 146. Kaznenog zakona RS).

10. Također, MUPRS, Centar javne bezbjednosti Istočno Sarajevo, podnio je 27. travnja 2005. godine Okružnom tužiteljstvu Istočno Sarajevo izvješće kojim je dopunio kaznene

prijave od 29. svibnja 1996. godine proširivši ih, između ostaloga, i na događaje od 2. svibnja 1992. godine.

11. Tužiteljstvo BiH je 13. svibnja 2005. godine zaprimilo predmet Okružnog tužiteljstva Istočno Sarajevo s kaznenim prijavama od 29. svibnja 1996. godine i 27. travnja 2005. godine.

12. Tužiteljstvo BiH je 2. listopada 2006. godine donijelo Naredbu za provođenje istrage broj KT-RZ 168/06 protiv E. G., H. E., Z. B., J. D., J. P., E. Š., D. V., F. M., Dž. T., J. B., R. J., J. K., D. D. i I. H. za napad na konvoj JNA u Sarajevu u Dobrovoljačkoj ulici 3. svibnja 1992. godine zbog postojanja osnova sumnje da su počinili kazneno djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz članka 173. stavak 1. točke a), c) i f), ratni zločin protiv ranjenih i bolesnih iz članka 174. stavak 1. točke a) i b), ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz članka 175. stavak 1. točke a) i b), nezakonito ubijanje i ranjavanje neprijatelja iz članka 177. st. 1. i 2, kršenje zakona i običaja ratovanja iz članka 179. stavak 1, sve u svezi sa člankom 180. st. 1. i 2. Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZBiH).

13. Tužiteljstvo BiH je 18. siječnja 2012. godine obavijestilo apelanticu Tomović da je 17. siječnja 2012. godine donijelo Naredbu o obustavi istrage u predmetu broj T20 0 KTRZ 0001145 06 protiv E. G., H. E., Z. B., J. D., J. P., E. Š., D. V., F. M., Dž. T., J. B., R. J., J. K., D. D. i I. H. za napad na konvoj JNA u Sarajevu u Dobrovoljačkoj ulici 3. svibnja 1992. godine zbog nedostatka dokaza da su navedene osobe počinile kazneno djelo.

14. Međutim, u obavještenju je dalje navedeno da je tijekom istrage Tužiteljstvo BiH utvrdilo da sljedeće radnje predstavljaju kazneno djelo:

1. ubojstva pukovnika dr. Budimira Radulovića, pukovnika Mire Sokića, vojnika Miodraga Đukića, potpukovnika Boška Jovanića, pukovnika Boška Mihajlovića, pukovnika Gradimira Petrovića, kao i ranjavanje pukovnika Miće Pantelića, satnika Dragana Stankovića, satnika Lasla Pravde, vojnika Slobodana Bojanića, vojnika Zvezdana Arsića, satnika Ratka Kataline, vojnika Zorana Adžića, pukovnika Ljubinka Lukića, vojnika Milenka Perića, vojnika Dragana Pantića, razvodnika Ivice Simića i Slavka Petrovića zbog toga što je na žrtve otvorena vatra kada su one bile onesposobljene za borbu;

2. ubojstva Normele Šuko i ranjavanja vojnika Dragana Kovačevića i pukovnika Dušana Kovačevića zbog toga što je na žrtve otvorena vatra u momentu kada su se nalazili u vojnom sanitetskom vozilu;

3. fizičko maltretiranje zastavnika Gojka Vukšića, pukovnika Slavoljuba Beloševića, satnika Milana Legena, Miroslava Čabe, Nenada Erića i Danila Beribake nakon njihovog zarobljavanja u Dobrovoljačkoj ulici,

te da će Tužiteljstvo BiH nastaviti provoditi istražne radnje s ciljem utvrđivanja identiteta izravnih počinitelja ovih radnji i drugih eventualno odgovornih osoba.

15. U pogledu drugih pogibija i ranjavanja Tužiteljstvo BiH je navelo da je tijekom istrage utvrđeno da su ona nastala kao rezultat zakonitih radnji zbog toga što su žrtve u momentu kada je na njih otvorena vatra predstavljale zakonite mete, te zaključilo da s tim u svezi neće provoditi daljnje istražne radnje.

16. U obavještenju nije navedeno koja konkretna ubojstva i ranjavanja ne predstavljaju kazneno djelo, ali je u naredbi o obustavi istrage, između ostaloga, navedeno da se istraga zbog ubojstva vojnika Zdravka Tomovića obustavlja jer je njegova pogibija rezultat legitimnih radnji.

17. Apelantica Gvozdenović je za navedenu naredbu saznala posredno putem sredstava javnog informiranja.

18. Protiv Naredbe o obustavi istrage broj T20 0 KTRZ 0001145 06 od 17. siječnja 2012. godine apelantice su podnijele pritužbe Tužiteljstvu BiH u skladu s odredbom članka 216.

stavak 4. Zakona o kaznenom postupku BiH (u daljnjem tekstu: ZKPBiH).

19. U pritužbama su istaknule da je istraga u konkretnom predmetu započela s velikim zakašnjenjem, da je vođena nestručno, a sve s ciljem da se zataškaju tragovi, odnosno ne utvrde sve potrebne relevantne činjenice koje bi dovele do optuživanja osumnjičenih osoba. Navele su da je kaznena prijava u ovom predmetu podnesena još 29. svibnja 1996. godine, a dopunjena 27. travnja 2005. godine, te da je istraga otvorena tek 2. listopada 2006. godine. Dalje je navedeno da, s obzirom na prikupljene informacije kojima raspolažu njihove obitelji, sumnjaju da je istraga stvarno trajala od 2. listopada 2006. godine do 18. siječnja 2012. godine, odnosno smatraju da je u istrazi bilo velikih "rupa" odnosno prekida, a sve zbog političkog utjecaja na Tužiteljstvo BiH, kao i zbog nepostojanja stvarne volje u Tužiteljstvu BiH da se na predmetu "Dobrovoljačka ulica" radi objektivno i profesionalno. Apelantice su, nadalje, navele da ih tijekom istrage ni Tužiteljstvo BiH niti drugi istražni organi odnosno organi gonjenja nisu ispitili kao oštećene, iako su sve vrijeme bile dostupne na svojim adresama koje su poznate Tužiteljstvu BiH. Također, apelantica Gvozdenović je navela da ima saznanja da nisu ispitane ni druge obitelji vojnika i časnika, niti ranjeni časnici i vojnici tadašnje JNA, kao ni brojni svjedoci, strani i domaći novinari koji su svjedoci napada na vidno obilježeno sanitetsko vozilo JNA koje se 2. svibnja 1992. godine kretalo od Vojne bolnice preko Skenderije prema Domu JNA s medicinskim osobljem i u kojem je smrtno stradao brat apelantice Gvozdenović. Apelantica Tomović je navela da i ona ima saznanja da nisu ispitane ni druge obitelji vojnika i časnika, niti ranjeni časnici i vojnici tadašnje JNA, kao ni tadašnji pripadnici snaga UN koji su pratili i osiguravali konvoj vozila koji se 3. svibnja 1992. godine, uz prethodni dogovor Zapovjedništva JNA (general Kukanjca) i tadašnjeg predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića, kretao od Zapovjedništva JNA na Bistriku do Lukavice. Tako, npr. nije ispitani ni tadašnji zapovjednik UNPROFOR-a, kanadski general MacKenzie, kao ni brojni drugi sudionici i svjedoci samog događaja. Zbog svega navedenog, apelantice se nisu mogle suglasiti sa zaključkom Tužiteljstva BiH da je tijekom istrage utvrđeno kako su pogibije i ranjavanja pripadnika JNA, a među njima sina apelantice Tomović i brata apelantice Gvozdenović, nastali kao rezultat zakonitih radnji zbog toga što su žrtve u momentu kada je na njih otvorena vatra predstavljale zakonite mete, te su opisale svoja saznanja o okolnostima u kojima su stradali vojnici Zdravko Tomović i poručnik Obrad Gvozdenović.

20. Apelantice su nakon toga podnosile urgencije Uredu glavnog tužitelja zbog neodlučivanja o pritužbama. Uz apelaciju su priložene urgencije od 30. rujna 2013. godine, 28. travnja 2014. godine i 28. ožujka 2016. godine.

21. Punomoćnik apelantica je podnio pritužbu Uredu stegovnog tužitelja Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: UST) protiv tadašnjeg glavnog tužitelja Tužiteljstva BiH. Dalje, UST je dopisom od 11. studenog 2016. godine obavijestio punomoćnika apelantica da je njegova pritužba odbačena.

22. Također, punomoćnik apelantica je 23. travnja 2015. godine podnio kaznenu prijavu protiv tadašnjeg glavnog tužitelja Tužiteljstva BiH i v.d. glavnog tužitelja Tužiteljstva BiH u vrijeme podnošenja pritužbe protiv naredbe o obustavi istrage (2012. godine).

23. Prema stanju spisa, Tužiteljstvo BiH nikada nije odlučilo o pritužbama protiv naredbe o obustavi istrage od 17. siječnja 2012. godine, niti je apelanticama odgovoreno na urgencije.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

24. Apelantice ističu da apelacije podnose zbog toga što Tužiteljstvo BiH nije završilo istragu koju vodi od 2. listopada 2006. godine u predmetu broj T20 0 KTRZ 0001145 06 za napad na konvoj JNA u Dobrovoljačkoj ulici 3. svibnja 1992. godine u kojem su poginuli sin apelantice Tomović i brat apelantice Gvozdenović. Ističu da u naredbi o obustavi istrage nije obrazloženo zbog čega tužitelj smatra da treba provoditi istragu zbog pogibije sedam osoba, ranjavanja 14 osoba i maltretiranja šest zarobljenih pripadnika JNA, a ne treba voditi istragu zbog preostalih 35 ubijenih vojnika (među kojima su sin apelantice Tomović i brat apelantice Gvozdenović) i starješina JNA, te druga ranjavanja i maltretiranja zarobljenih vojnika.

25. Nadalje apelantice navode da apelaciju podnose i zbog toga što nemaju nikakva saznanja o tome je li postupljeno po naredbi Tužiteljstva BiH od 17. siječnja 2012. godine, odnosno provode li se stvarno u Tužiteljstvu BiH istražne radnje s ciljem utvrđivanja identiteta počinitelja, kao i zbog toga što apelantice smatraju da je trebalo riješiti njihove prigovore-pritužbe na drugi dio naredbe koji se tiče drugih pogibija i ranjavanja u istom događaju, kada su poginuli sin apelantice Tomović i brat apelantice Gvozdenović, jer apelantice ne vide zbog čega se neka ubojstva i ranjavanja u istoj koloni kao posljedica istog napada smatraju nezakonitim, a neka zakonitim, odnosno da su neka ubojstva i ranjavanja nastala kao rezultat nezakonitih, a neka zakonitih radnji.

26. Apelantice u apelaciji kao i u pritužbi navode da je Tužiteljstvo BiH propustilo saslušati brojne svjedoke događaja od 2. i 3. svibnja 1992. godine u kojima su smrtno stradali njihovi bliski srodnici, te su opisale svoja saznanja o okolnostima u kojima su stradali vojnici Tomović i Gvozdenović.

27. Osim toga, apelantice smatraju da pravni lijek pritužba protiv naredbe o obustavi istrage od 17. siječnja 2012. godine zbog neaktivnosti Tužiteljstva BiH nije djelotvoran pravni lijek jer je prošlo više od pet godina a da navedena pritužba nije ni usvojena niti odbačena, što sve govori o neaktivnosti i neefikasnosti rada Tužiteljstva BiH.

28. Apelantice također smatraju da istraga u ovom predmetu nije objektivna i nepristrana jer su kao osumnjičeni po zapovjednoj odgovornosti bili označeni visoki dužnosnici u Bosni i Hercegovini.

29. Zbog svega navedenog apelantice smatraju da im je prekršeno pravo na zabranu mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg tretmana ili kazne iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i pravo na privatni i obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. stavak 1. Europske konvencije. Apelantica Gvozdenović u predmetu *AP 1742/17* također navodi i povredu prava na djelotvoran pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije.

30. Apelantice su zbog povrede ustavnih prava tražile naknadu nematerijalne štete, i to apelantica Tomović u iznosu od 5.000 KM, a apelantica Gvozdenović u iznosu od 3.300 KM.

b) Odgovor na apelaciju

31. Tužiteljstvo BiH je u odgovoru na apelaciju broj *AP 1638/17* navelo da su protiv naredbe o obustavi istrage u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06 od 17. siječnja 2012. godine oštećene osobe izjavile veći broj pritužbi (ukupno 21 pritužba), uključujući i apelanticu Tomović koja je pritužbu izjavila u svojstvu oštećene osobe – majke ubijenog vojnika Zdravka Tomovića. Nakon zaprimanja svih navedenih pritužbi odlukom tadašnje vršiteljice dužnosti glavnog tužitelja Tužiteljstva BiH formiran je tim za rad po pritužbama u spisu predmeta T20 0

KTRZ 0001145 06, čiji je krajnji cilj bio sačiniti prijedloge odluka po izjavljenim pritužbama. Nadalje, 15. kolovoza 2012. godine tadašnja vršiteljica dužnosti glavnog tužitelja Tužiteljstva BiH donijela je odluku o izmjeni odluke o formiranju tima za rad po pritužbama u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06. Zatim je 5. veljače 2013. godine i 15. ožujka 2013. godine glavni tužitelj Tužiteljstva BiH donio odluku o izmjeni odluke o formiranju tima za rad po pritužbama u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06. Nakon toga je 30. prosinca 2014. godine glavni tužitelj Tužiteljstva BiH donio odluku o formiranju tima za rad po pritužbama u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06, koja je izmijenjena rješenjem glavnog tužitelja Tužiteljstva BiH od 1. prosinca 2015. godine i odlukom o izmjeni odluke o formiranju tima za rad po pritužbama u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06 od 1. veljače 2016. godine. Tužiteljstvo BiH je dalje navelo da se tim za rad po pritužbama trenutno sastoji od sedam članova koji su u prethodnom razdoblju održavali i održavaju redovne sastanke s ciljem ispunjavanja svojih zadataka – donošenja prijedloga odluka po svim pritužbama. U tom smislu, sastanci tima su zakazivani i održavani 12. ožujka 2015. godine, 29. svibnja 2015. godine, 10. rujna 2015. godine, 17. rujna 2015. godine, 29. rujna 2015. godine, 19. studenog 2015. godine, 26. prosinca 2015. godine, 23. ožujka 2016. godine, 8. travnja 2016. godine, 26. travnja 2016. godine, 11. svibnja 2016. godine, 20. svibnja 2016. godine, 12. srpnja 2016. godine, 15. srpnja 2016. godine, 4. listopada 2016. godine (odgođen), 17. veljače 2017. godine, 10. travnja 2017. godine i 24. travnja 2017. godine, te 19. svibnja 2017. godine (dan pisanja odgovora), ali tim za rješavanje po pritužbama još uvijek nije donio konačni prijedlog odluke, te vršiteljica dužnosti glavnog tužitelja nije donijela odluku. Pri tome, Tužiteljstvo BiH je ukazalo da odredbama ZKPBH nije propisan rok za rješavanje po pritužbama, te da se radi o opsežnom i složenom kaznenom predmetu.

32. Umjesto odgovora na apelaciju broj AP 1742/17 Tužiteljstvo BiH je obavijestilo Ustavni sud da ostaje pri odgovoru koji je dostavljen kao odgovor na apelaciju AP 1638/17 (apelantica Bogdana Tomović), i to u svim dostavljenim navodima. Također je napomenuto da još uvijek nije donesena tužiteljska odluka po izjavljenim pritužbama u ovom predmetu.

V. Relevantni propisi

33. **Zakon o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine** ("Službeni glasnik BiH" br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 216.

Nalog o provođenju istrage

(1) *Tužitelj nalaže provođenje istrage ako postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo.*

(2) *O provođenju istrage donosi se nalog koji sadrži: podatke o počinitelju kaznenog djela ukoliko su poznati, opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja kaznenog djela, zakonski naziv kaznenog djela, okolnosti koje potvrđuju osnove sumnje za provođenje istrage i postojeće dokaze. U nalogu će Tužitelj navesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba poduzeti.*

(3) *Tužitelj donosi nalog o neprovođenju istrage ako je iz prijave i pratećih spisa očito da prijavljeno djelo nije kazneno djelo, ako ne postoje osnove sumnje da je prijavljena osoba počinila kazneno djelo, ako je nastupila zastara ili je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem, ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju kazneni progon.*

(4) *O neprovođenju istrage i o razlozima neprovođenja, Tužitelj će obavijestiti oštećenika i podnositelja prijave u roku od tri dana. Oštećenik i podnositelj prijave imaju pravo podnijeti pritužbu uredu Tužitelja u roku od osam dana.*

Članak 224.

Obustava istrage

Tužitelj će nalogom obustaviti istragu ukoliko se ustanovi:

- a) da djelo koje je počinio osumnjičenik nije kazneno djelo,*
- b) postojanje okolnosti koje isključuju kaznenu odgovornost osumnjičenika, osim u slučaju iz članka 206. ovoga zakona,*
- c) da nema dovoljno dokaza o tome da je osumnjičenik počinio kazneno djelo,*
- d) da je djelo obuhvaćeno amnestijom, pomilovanjem ili zastarom, ili postoje druge smetnje koje isključuju kazneni progon.*

(2) *O obustavi istrage, kao i o razlozima za obustavu istrage, Tužitelj će u pisanom obliku izvijestiti oštećenika, koji ima prava predviđena člankom 216. ovoga zakona, kao i osumnjičenika ako je ispitan i osobu koja je prijavila kazneno djelo.*

(3) *Tužitelj, u slučajevima iz stavka (1) točka c) ovoga članka, može ponovno otvoriti istragu ako se dobiju nove činjenice i okolnosti koje ukazuju na postojanje osnova sumnje da je osumnjičenik počinio kazneno djelo.*

VI. Dopustivost

34. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

35. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

36. Prema mišljenju Ustavnog suda, iz navoda apelacije proizlazi da apelantice pokreću pitanje (ne)djelotvornosti istrage.

37. Shodno navedenom, Ustavni sud zapaža da apelantice predmetnom apelacijom zapravo ne pobijaju meritornu odluku – presudu bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini koja bi, u smislu članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, mogla biti predmet pobijanja pred Ustavnim sudom, pa se postavlja pitanje dopustivosti predmetne apelacije.

38. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje da, u skladu sa člankom 18. stavak (2) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može izuzetno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i temeljnih sloboda koje štiti Ustav ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

39. S obzirom na to, Ustavni sud, slijedeći svoju dosadašnju praksu u predmetima koji su pokretali slična pitanja u kontekstu kršenja prava koja su zaštićena čl. II/3.(a) i (b) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 2. i 3. Europske konvencije, a u kontekstu članka 18. stavak (2) Pravila Ustavnog suda, smatra da u konkretnom slučaju postoji njegova nadležnost (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3950/16 od 15. veljače 2017. godine, dostupna na www.ustavnisud.ba).

40. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, zato što nije očito (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

VII. Meritum

41. Apelantice tvrde da su im zbog nedjelotvornosti istrage Tužiteljstva BiH o ubojstvima njihovih bliskih srodnika prekršena prava iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 3. Europske konvencije, članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. stavak 1. Europske konvencije.

Apelantica Gvozdenović navodi i povredu prava na djelotvoran pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije.

Zabrana podvrgavanja nehumanom postupku

42. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

b) Pravo osobe da ne bude podvrgnuta mučenju ili nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

43. Članak 3. Europske konvencije glasi:

Nitko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

44. Imajući u vidu navode iz predmetne apelacije, postavlja se pitanje može li se patnja koja je nametnuta apelanticama zbog toga što istraga Tužiteljstva BiH o smrti njihovih najbližih srodnika traje dugi niz godina i za koju one tvrde da nije djelotvorna smatrati torturom, nehumanim ili ponižavajućim postupanjem ili kaznom, što je zabranjeno člankom 3. Europske konvencije.

45. U svezi s tim, Ustavni sud prvenstveno ukazuje da članak 3. Europske konvencije štiti neke od najosnovnijih vrijednosti demokratskog društva. To je jedno od "apsolutnih prava" Europske konvencije od čijeg poštovanja države nikada ne mogu odstupati, čak ni u vrijeme rata.

46. U pogledu procesnih jamstava državi koje nameće članak 3. Europske konvencije, zabrana mučenja i nehumanog postupanja nameće državi obvezu da djelotvorno istraži sve tvrdnje o takvom postupanju i da, prema potrebi, kazneno goni navodne počinitelje. Ta odgovornost je dio pozitivnih obveza države prema Europskoj konvenciji, odnosno obveze državnih vlasti da poduzmu korake ili mjere da zaštite prava pojedinaca prema Europskoj konvenciji. Osnova za takvo nametanje može se naći u članku 1. Europske konvencije, kojim se od visokih strana ugovornica zahtijeva da svakom u svojoj nadležnosti jamče prava i slobode određene u Europskoj konvenciji. Pozitivne obveze se također temelje na načelu da prava prema Europskoj konvenciji moraju biti praktična i djelotvorna, a ne teoretska i iluzorna. Europski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) u mnogim je slučajevima utvrdio procesnu povredu članka 3. Europske konvencije iako nije bilo moguće dokazati da je zaista došlo do lošeg postupanja (vidi Europski sud, *Kmetty protiv Mađarske*, presuda od 16. prosinca 2003. godine, st. 38-43).

47. Ustavni sud podsjeća da nehuman tretman mora imati minimalan stupanj jačine ukoliko se svrstava u okvir članka 3. Europske konvencije. Procjena ovog minimuma je, prema prirodi stvari, relativna. Ona ovisi o svim okolnostima predmeta, kao što su priroda i sadržaj postupka, njegovo trajanje i njegove fizičke i mentalne posljedice, a u nekim slučajevima i spol, starosna dob i zdravstveno stanje žrtve (vidi Europski sud, *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 18. siječnja 1978. godine, serija A, broj 25, str. 65, stavak 162). U pogledu ponašanja organa vlasti, posebni čimbenici koji se uzimaju u obzir su: ponašanje organa vlasti nakon relevantnog događaja, mjera do koje je proveden postupak u svezi s događajem (vidi Europski sud, *Ġakici protiv Turske*, presuda od 10. svibnja 2001. godine, Odluke i izvješća 2001. IV, stavak 156; Dom za ljudska prava, predmet broj CH/99/2150, *Unković protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, odluka od 10. svibnja 2002. godine, st. 111-119).

48. Također, Ustavni sud podsjeća na vlastitu praksu u predmetu broj AP 143/04 od 23. rujna 2005. godine u kojem je istaknuo da činjenica da vlasti nisu pokrenule službenu istragu o nestanku i nasilnoj smrti članova obitelji apelanata i nisu apellantima dostavile informacije o tome apelante ne može ostaviti ravnodušnim, tj. kod njih mora izazvati "osjećanje straha, snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju da žrtvu ponizi ili degradira", što predstavlja nehumano postupanje koje je

zabranjeno člankom 3. Europske konvencije. U navedenoj odluci Ustavni sud je dalje naglasio da su nadležni organi u Bosni i Hercegovini i entitetima bili obvezni poduzeti razumne korake kako bi se pokušale prikupiti informacije koje se odnose na okolnosti nasilne smrti članova obitelji apelanata, što u prvom redu podrazumijeva otkrivanje osoba odgovornih za nasilnu smrt članova obitelji apelanata i njihovo kažnjavanje u skladu sa zakonom. Međutim, nadležne vlasti su u razdoblju dugom skoro deset godina propustile poduzeti razumne korake s ciljem otkrivanja osoba odgovornih za smrt članova obitelji apelanata, te informiranja apelanata o poduzetim mjerama. U navedenom predmetu Ustavni sud je vidio i propust u neizvršavanju pozitivne obveze države i entiteta, koja se sastoji u poduzimanju razumnih koraka s ciljem provođenja nepristrane istrage povodom nasilne smrti članova obitelji apelanata, što je dovelo do povrede prava iz članka 3. Europske konvencije.

49. U svezi s tim, Ustavni sud zapaža da, proceduralno, pozitivna obveza države, prema članku II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 3. Europske konvencije, zahtijeva od državnih organa da iskoriste sve mogućnosti i poduzmu sve razumno ostvarive korake kako bi utvrdili identitet počinitelja, te ih priveli pravdi. Država nema i ne može imati apsolutnu obvezu da ostvari cilj za koji se može ispostaviti da je neostvariv.

50. U konkretnom slučaju, polazeći od pozitivne obveze države da, prema članku 3. Europske konvencije, djelotvorno istraži predmetni slučaj i da, prema potrebi, kazneno goni navodne počinitelje, Ustavni sud, prije svega, primjećuje da se istraga vodila za događaj od 3. svibnja 1992. godine, pri čemu apelantica Gvozdenović smatra da je ovom istragom trebao biti obuhvaćen i događaj od 2. svibnja 1992. godine u kojem je izgubio život njezin brat, budući da su oba događaja obuhvaćena istom kaznenom prijavom, zbog postojanja sumnje da je počinjeno kazneno djelo ratni zločin. U svezi s tim, Ustavni sud zapaža da Tužiteljstvo BiH nije pobilo da obje apellantice imaju status oštećene osobe u ovom predmetu. Kaznena prijava za ove događaje (od 3. svibnja 1992. godine) podnesena je 29. svibnja 1996. godine, dopunjena 27. travnja 2005. godine (i za događaje od 2. svibnja 1992. godine). Tužiteljstvo BiH je predmet primilo od Okružnog tužiteljstva Istočno Sarajevo, a istraga u svezi s navedenim događajem, napad na konvoj JNA u Sarajevu u Dobrovoljačkoj ulici 3. svibnja 1992. godine u kojem je ubijen sin apellantice Tomović, otvorena je 2. listopada 2006. godine, tj. 14 godina nakon kritičnog događaja. S tim u svezi, Ustavni sud zapaža da je Europski sud u više svojih predmeta protiv Bosne i Hercegovine u kojima je ispitivao navode aplikanata da nije bilo efikasne istrage o nestanku i smrti njihovih bližnjih srodnika uzeo u obzir samo razdoblje nakon 2005. godine kada je nakon formiranja Odjela za ratne zločine pri Sudu Bosne i Hercegovine osposobljen domaći pravni sustav za rad na predmetima koji se odnose na teške povrede međunarodnog humanitarnog prava (vidi *Palić protiv Bosne i Hercegovine*, Presuda broj 4704/04 od 15. veljače 2011., točka 70).

51. Nadalje, s obzirom na težinu kaznenog djela i vrijeme koje je proteklo od trenutka kada je počinjeno, očito je da je otežano prikupljanje dokaza kojim bi bile potkrijepljene osnove sumnje da su neke osobe počinile kazneno djelo, što je inače karakteristično za sve predmete ratnih zločina. Dakle, u konkretnom slučaju radi se o izuzetno složenom predmetu kako u pogledu činjeničnih tako i u pogledu pravnih pitanja.

52. Ustavni sud dalje zapaža da je u odgovoru na apelaciju Tužiteljstvo BiH ukazalo da su protiv naredbe o obustavi istrage od 17. siječnja 2012. godine oštećene osobe izjavile veći broj pritužbi (ukupno 21 pritužba), uključujući i apellantice, da je u Tužiteljstvu BiH formiran tim za rad na navedenim pritužbama, da je od tada do 16. veljače 2016. godine doneseno više odluka koje su se ticale personalnog sastava tima (ukupno šest odluka),

da je tim od 18. ožujka 2015. godine do 19. svibnja 2017. godine (dan pisanja odgovora) održao osamnaest sastanaka s ciljem donošenja prijedloga odluka po svim pritužbama, te ukazao na složenost predmeta i da odredbama ZKPBiH nije propisan rok za rješavanje pritužbi. U svezi s tim, Ustavni sud podsjeća i na stav Europskog suda u odluci *Stjepanović i dr. protiv Bosne i Hercegovine* od 16. prosinca 2014. godine, točke 28. i 29 (u kojoj je Europski sud ispitivao navode aplikanta da nije bilo efikasne istrage o nestanku i smrti njihovog sina) prema kojem je standard ekspeditivnosti u takvim predmetima mnogo drugačiji od standarda koji se primjenjuje na nedavne događaje kod kojih vrijeme često ima suštinski značaj za očuvanje važnih dokaza. Također, Europski sud je u citiranoj odluci naglasio značaj okolnosti koje su vladale u Bosni i Hercegovini (ocjenjujući da je domaći pravni sustav tek 2005. godine, nakon formiranja Odjela za ratne zločine pri Sudu Bosne i Hercegovine, osposobljen da rješava slučajeve teških povreda međunarodnog humanitarnog prava), te velik broj predmeta ratnih zločina pred domaćim sudovima pri procjeni poštovanja minimalnih standarda prava na pravično suđenje. Europski sud je ukazao da su 2008. godine domaći organi vlasti usvojili Državnu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina koja pruža sistematski pristup rješavanju problema velikog broja neriješenih predmeta ratnih zločina, kojoj je jedan od ciljeva da se najsloženiji predmeti i predmeti od najvećeg prioriteta procesuiraju u roku od sedam godina (odnosno do kraja 2015. godine), a ostali predmeti ratnih zločina u roku od petnaest godina (odnosno do kraja 2023. godine), te da je Europski sud u predmetu *Palić protiv Bosne i Hercegovine* ocijenio da su ti rokovi razumni (vidi, *op. cit. Palić protiv Bosne i Hercegovine*, točka 51).

53. Međutim, sve navedeno ne može se tumačiti kao otvaranje mogućnosti Tužiteljstvu BiH da istragu može voditi neograničeno dugo, jer bi to bilo suprotno pozitivnoj obvezi države da, prema članku II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 3. Europske konvencije, provede djelotvornu istragu povodom smrti bliskih srodnika apelantica u kritičnim događajima od 2. i 3. svibnja 1992. godine. S tim u svezi, Ustavni sud, rukovodeći se standardima uspostavljenim u citiranom predmetu *Stjepanović i dr. protiv Bosne i Hercegovine*, zapaža da je istraga u konkretnom predmetu otvorena 2006. godine, dakle nedugo nakon što je pravni sustav u Bosni i Hercegovini osposobljen za rad na toj vrsti predmeta (2005. godina) i nakon što je kaznena prijava dopunjena, te da je Tužiteljstvo BiH nakon šest godina, u siječnju 2012. godine, donijelo naredbu o obustavi istrage u kojoj je navedeno da je tijekom istrage utvrđeno da su pogibije i ranjavanja određenog broja osoba nastali kao rezultat zakonitih radnji zbog toga što su žrtve u momentu kada je na njih otvorena vatra predstavljale zakonite mete, te zaključilo da s tim u svezi neće provoditi daljnje istražne radnje. U obavještenju koje je poslano apelantici Tomović, a za koje je apelantica Gvozdenović saznala posredno, nije poimenično navedeno na koje smrti i ranjavanja se taj zaključak odnosi.

54. Ustavni sud dalje zapaža da su apelantice protiv navedene naredbe podnijele pritužbe, jedino pravno sredstvo koje su mogle koristiti, o kojima, prema stanju spisu, do danas nije odlučeno, dakle ni nakon šest godina. U svezi s tim, Ustavni sud zapaža da su točni navodi iz odgovora Tužiteljstva da odredbama ZKPBiH nije propisan rok za rješavanje po pritužbama, međutim, to ni u kojem slučaju ne znači da Tužiteljstvo ima "neograničen" rok za odlučivanje o tim pritužbama. Štoviše, iz stipulacije odredbi ZKP, članak 224 (obustava istrage) u svezi sa člankom 216 (naredba o provođenju istrage), proizlazi intencija zakonodavca da se predmetni postupak što prije okonča (s obzirom na rokove vezane za donošenje naredbe o neprovođenju istrage – obavješćavanje oštećenog u roku od tri dana, odnosno podnošenje pritužbe u roku od osam dana), osobito imajući u

vidu ovlaštenje tužitelja da, u smislu članka 224. stavak 3. ZKPBiH, može ponovo otvoriti istragu ako se dobiju nove činjenice i okolnosti koje ukazuju da postoje osnovi sumnje da je osumnjičeni učinio kazneno djelo. Nadalje, Ustavni sud zapaža da je, nakon što su podnesene pritužbe apelantica, Tužiteljstvo BiH donijelo niz odluka kojima je mijenjalo personalni sastav tima za odlučivanje o navedenim pritužbama i da je održalo osamnaest sastanaka, ali o pritužbama apelantica, kao i ostalih oštećenih, nije odlučeno, niti je na bilo koji način u odgovoru na apelaciju ukazano da Tužiteljstvo BiH (osim izmjene personalnog sastava i održavanja sjednica) provodi konkretne radnje s ciljem utvrđivanja osnovanosti navoda koje su apelantice i ostali oštećeni istaknuli u svojim pritužbama, posebno imajući u vidu da su apelantice u svojim prigovorima iznijele konkretne navode u pogledu saslušanja određenih osoba u svojstvu svjedoka, a iz činjenica predmeta nije evidentno da je Tužiteljstvo BiH na bilo koji način informiralo apelantice o poduzetim mjerama u smislu pozitivne obveze javne vlasti prema članku II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 3. Europske konvencije. Osim toga, činjenica da Tužiteljstvo BiH ni nakon šest godina nije uspjelo razmotriti pritužbe oštećenih i spis predmeta, te utvrditi je li tužiteljska odluka od 17. siječnja 2012. godine da se obustavi istraga bila pravilna, i o svojoj odluci obavijestiti oštećene, u svakom slučaju pojačava kod apelantica osjećanje snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju da žrtvu ponizi ili degradira.

55. Na temelju navedenog, uzimajući u obzir konkretne okolnosti slučaja, posebno činjenicu da o pritužbama apelantica protiv naredbe o obustavi istrage od 17. siječnja 2012. godine u predmetu koji se tiče događaja od 2. i 3. svibnja 1992. godine u kojima su izgubili život bliski srodnici apelantica nije odlučeno ni nakon šest godina, za koje vrijeme se Tužiteljstvo BiH prvenstveno bavilo organizacijskim pitanjima vezanim za rad po navedenim pritužbama, a ne utvrđivanjem osnovanosti navoda apelantica i ostalih oštećenih iznesenih u pritužbama, čime je dovelo u pitanje svoju ozbiljnost i posvećenost u radu na ovom predmetu, Ustavni sud smatra da Tužiteljstvo BiH nije ispunilo svoju obvezu u pogledu članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije.

56. Što se tiče neovisnosti istrage, Ustavni sud primjećuje da navodi apelantica da istraga u ovom predmetu nije objektivna i nepristrana zbog toga što su kao osumnjičeni po zapovjednoj odgovornosti bili označeni visoki dužnosnici u Bosni i Hercegovini više upućuju na generalno nezadovoljstvo radom Tužiteljstva BiH u svezi s provođenjem istrage, zbog samog načina rada i odnosa prema apelanticama i predmetu, pa se Ustavni sud nije bavio tim pitanjem.

57. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da su povrijeđeni članak II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 3. Europske konvencije.

Pitanje naknade nematerijalne štete

58. Apelantice su zbog povrede ustavnih prava tražile naknadu nematerijalne štete. U skladu sa člankom 74. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može odrediti naknadu za nematerijalnu štetu. Ustavni sud podsjeća na to da, za razliku od postupka pred redovnim sudovima, naknadu nematerijalne štete određuje u posebnim slučajevima kršenja zagarantiranih ljudskih prava i temeljnih sloboda.

59. S obzirom na odluku u ovom predmetu i vodeći se načelima pravičnosti, Ustavni sud smatra da apelanticama treba na ime naknade nematerijalne štete isplatiti iznos od po 1.000,00 KM. Ovu naknadu je dužno platiti Vijeće ministara Bosne i Hercegovine u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke uz obvezu da nakon isteka tog roka plati apelanticama zakonsku zateznu kamatu na eventualno neisplaćeni iznos ili dio iznosa

накнаде одређене овом одлуком. Ова одлука Уставног суда у дијелу који се односи на накнаду нематеријалне штете представља извршну исправу.

Остали наводи

60. С обзиром на закључак Уставног суда у погледу повреде права из чланка II/3.(b) Устава Босне и Херцеговине и чланка 3. Европске конвенције, Уставни суд сматра да није нуžno посебно разматрати остале наводе из апелација.

VIII. Закључак

61. Уставни суд, не улазећи у питање оправданости доношења наредбе о обустави истраге и притужби на ту наредбу, закључује да постоји кршење права из чланка II/3.(b) Устава Босне и Херцеговине и чланка 3. Европске конвенције јер надлежно туžителство у предмету који се тиче истраге смрти блиских сродника апеланата ни након шест година није одлучило о притужбама апеланата против наредбе о обустави истраге у том предмету, а при томе није понудило нити један разлог који би се могао сматрати разумним и оправданим за дуго трајање конкретног поступка.

62. На основу чланка 59. ст. (1) и (2) и чланка 74. Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

63. Према чланку VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обвезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Mirsad Ćeman, v. г.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 1638/17**, рјешавајући апелације **Богдане Томовић и Гордане Гвозденовић**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 74 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – преочишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Мирсад Ћеман, предсједник
Мато Тадић, потпредсједник
Златко М. Кнежевић, потпредсједник
Валерија Галић, судија
Миодраг Симовић, судија
Сеада Палаврић, судија
на сједници одржаној 17. јануара 2018. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ¹

Усваја се апелација **Богдане Томовић и Гордане Гвозденовић**.

Утврђује се повреда права на забрану подвргавања нехуманом поступку из члана II/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Тужилаштву Босне и Херцеговине да без даљњих одгађања предузме мјере с циљем одлучивања о притужбама апеланткиња против наредбе о обустављању истраге од 17. јануара 2012. године у предмету број Т20 0 КТРЗ 0001145 06, у складу са чланом II/36) Устава Босне и Херцеговине и чланом 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Савјету министара Босне и Херцеговине да, у складу са чланом 74 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, апеланткињама **Богдани Томовић и Гордани Гвозденовић** у року од три мјесеца од достављања ове одлуке исплати износ од по 1.000,00 КМ на име накнаде

нематеријалне штете због кршења права из члана II/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода уз обавезу да након истека тог рока плати апеланткињама **Богдани Томовић и Гордани Гвозденовић** законску затезну камату на евентуално неисплаћени износ или дио износа накнаде одређене овом одлуком.

Налаже се Тужилаштву Босне и Херцеговине и Савјету министара Босне и Херцеговине да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијесте Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Богдана Томовић (у даљњем тексту: апеланткиња Томовић) из Хан Пијеска, коју заступа Милан Романић, адвокат из Бањалуке, поднијела је 26. априла 2017. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) због неокончања истраге у предмету Тужилаштва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Тужилаштво БиХ) број Т20 0 КТРЗ 0001145 06. Апелација је регистрована под бројем *АП 1638/17*.

2. Због неокончања истраге у истом предмету Тужилаштва БиХ апелацију је 5. маја 2017. године поднијела и Гордана Гвозденовић (у даљњем тексту: апеланткиња Гвозденовић), коју такође заступа адвокат Милан Романић. Апелација је регистрована под бројем *АП 1742/17*.

II. Поступак пред Уставним судом

3. С обзиром на то да су Уставном суду достављене двије апелације које се односе на исти чињенични и правни основ, Уставни суд је, у складу са чланом 32 став (1) Правила Уставног суда, донио одлуку о спајању предмета бр. *АП 1638/17* и *АП 1742/17* у којима ће водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем *АП 1638/17*.

4. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Тужилаштва БиХ је затражено 10. маја 2017. године да достави одговор на апелацију број *АП 1638/17*, а 19. маја 2017. године да достави одговор на апелацију број *АП 1742/17*.

5. Од Тужилаштва БиХ је 8. децембра 2017. године поново затражено да достави одговор на апелацију број *АП 1742/17*, те да достави Уставном суду фотокопију наредбе о отварању истраге од 2. октобра 2006. године, наредбе о обустављању истраге од 17. јануара 2012. године, те кривичне пријаве Министарства унутрашњих послова Републике Српске (у даљњем тексту: МУПРС) од 29. маја 1996. године и 27. априла 2005. године, као и да се експлицитно изјасни о томе да ли апеланткиње Гвозденовић и Томовић имају својство оштећеног лица у предмету број Т20 0 КТРЗ 0001145 06.

6. Тужилаштво БиХ је 19. маја 2017. године доставило одговор на апелацију број *АП 1638/17*, а тражене документе и одговор на апелацију број *АП 1742/17* 15. децембра 2017. године.

III. Чињенично стање

7. Чињенице предмета које произлазе из навода апелације и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

8. Апеланткиња Томовић је мајка Здравка Томовића који је као војник Југословенске народне армије (у даљњем

¹ Одлука објављена у "Службеном гласнику БиХ", број 11/18

тексту: ЈНА) убијен 3. маја 1992. године у нападу на конвој ЈНА у Сарајеву у Добровољачкој улици, а апеланткиња Гвозденовић је сестра Обрада Гвозденовића који је као поручник ЈНА убијен 2. маја 1992. године у Сарајеву на Скендерији.

9. Даље, МУПРС, Центар јавне безбједности Сарајево, поднио је 29. маја 1996. године кривичну пријаву Основном јавном тужилаштву Сарајево против већег броја лица за напад на конвој ЈНА у Сарајеву у Добровољачкој улици 3. маја 1992. године због постојања основа сумње да су починили кривично дјело ратни злочин против ратних заробљеника и ратни злочин противправно убијање и рањавање непријатеља (чл. 144 и 146 Кривичног закона РС).

10. Такође, МУПРС, Центар јавне безбједности Источно Сарајево, поднио је 27. априла 2005. године Окружном тужилаштву Источно Сарајево извјештај којим је допунио кривичне пријаве од 29. маја 1996. године проширивши их, између осталог, и на догађаје од 2. маја 1992. године.

11. Тужилаштво БиХ је 13. маја 2005. године запримило предмет Окружног тужилаштва Источно Сарајево с кривичним пријавама од 29. маја 1996. године и 27. априла 2005. године.

12. Тужилаштво БиХ је 2. октобра 2006. године донијело Наредбу за спровођење истраге број КТ-РЗ 168/06 против Е. Г., Х. Е., З. Б., Ј. Д., Ј. П., Е. Ш., Д. В., Ф. М., Ц. Т., Ј. Б., Р. Ј., Ј. К., Д. Д. и И. Х. за напад на конвој ЈНА у Сарајеву у Добровољачкој улици 3. маја 1992. године због постојања основа сумње да су починили кривично дјело ратни злочин против цивилног становништва из члана 173 став 1 тачке а), ц) и ф), ратни злочин против рањених и болесних из члана 174 став 1 тачке а) и б), ратни злочин против ратних заробљеника из члана 175 став 1 тачке а) и б), незаконито убијање и рањавање непријатеља из члана 177 ст. 1 и 2, кршење закона и обичаја ратовања из члана 179 став 1, све у вези са чланом 180 ст. 1 и 2 Кривичног закона Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: КЗБиХ).

13. Тужилаштво БиХ је 18. јануара 2012. године обавијестило апеланткињу Томовић да је 17. јануара 2012. године донијело Наредбу о обустављању истраге у предмету број Т20 0 КТРЗ 0001145 06 против Е. Г., Х. Е., З. Б., Ј. Д., Ј. П., Е. Ш., Д. В., Ф. М., Ц. Т., Ј. Б., Р. Ј., Ј. К., Д. Д. и И. Х. за напад на конвој ЈНА у Сарајеву у Добровољачкој улици 3. маја 1992. године због недостатка доказа да су наведена лица починила кривично дјело.

14. Међутим, у обавјештењу је даље наведено да је током истраге Тужилаштво БиХ утврдило да слjedeће радње представљају кривично дјело:

1. убиства пуковника др Будимира Радуловића, пуковника Мире Сокића, војника Миодрага Ђукића, потпуковника Бошка Јованића, пуковника Бошка Михајловића, пуковника Градимира Петровића, као и рањавање пуковника Миће Пантелића, капетана Драгана Станковића, капетана Ласла Правде, војника Слободана Бојанића, војника Звездана Арсића, капетана Ратка Каталине, војника Зорана Адића, пуковника Љубинка Лукића, војника Миленка Перића, војника Драгана Пантића, разводника Ивице Симића и Славка Петровића због тога што је на жртве отворена ватра када су оне биле онеспособљене за борбу;

2. убиства Нормеле Шуко и рањавања војника Драгана Ковачевића и пуковника Душана Ковачевића због тога што је на жртве отворена ватра у моменту када су се налазили у војном санитетском возилу;

3. физичко малтретирање заставника Гојка Вукшића, пуковника Славољуба Белошевића, капетана Милана Легена, Мирослава Табе, Ненада Ерића и Данила Берибаке након њиховог заробљавања у Добровољачкој улици,

те да ће Тужилаштво БиХ наставити да спроводи истражне радње с циљем утврђивања идентитета директних починилаца ових радњи и других евентуално одговорних лица.

15. У погледу других погубија и рањавања Тужилаштво БиХ је навело да је током истраге утврђено да су она настала као резултат законитих радњи због тога што су жртве у моменту када је на њих отворена ватра представљале законите мете, те закључило да с тим у вези неће спроводити даље истражне радње.

16. У обавјештењу није наведено која конкретна убиства и рањавања не представљају кривично дјело, али је у наредби о обустављању истраге, између осталог, наведено да се истрага због убиства војника Здравка Томовића обуставља јер је његова погубија резултат легитимних радњи.

17. Апеланткиња Гвозденовић је за наведену наредбу сазнала посредно путем средстава јавног информисања.

18. Против Наредбе о обустављању истраге број Т20 0 КТРЗ 0001145 06 од 17. јануара 2012. године апеланткиње су поднијеле притужбе Тужилаштву БиХ у складу с одредбом члана 216 став 4 Закона о кривичном поступку БиХ (у даљњем тексту: ЗКПБиХ).

19. У притужбама су истакле да је истрага у конкретном предмету започела с великим закашњењем, да је вођена нестручно, а све с циљем да се заташкају трагови, односно не утврде све потребне релевантне чињенице које би довеле до оптуживања осумњичених лица. Навеле су да је кривична пријава у овом предмету поднесена још 29. маја 1996. године, а допуњена 27. априла 2005. године, те да је истрага отворена тек 2. октобра 2006. године. Даље је наведено да, с обзиром на прикупљене информације којима располажу њихове породице, сумњају да је истрага стварно трајала од 2. октобра 2006. године до 18. јануара 2012. године, односно сматрају да је у истрази било великих "рупа" односно прекида, а све због политичког утицаја на Тужилаштво БиХ, као и због непостојања стварне воље у Тужилаштву БиХ да се на предмету "Добровољачка улица" ради објективно и професионално. Апеланткиње су, надаље, навеле да их током истраге ни Тужилаштво БиХ нити други истражни органи односно органи гоњења нису испитали као оштећене, иако су све вријеме биле доступне на својим адресама које су познате Тужилаштву БиХ. Такође, апеланткиња Гвозденовић је навела да има сазнања да нису испитане ни друге породице војника и официра, нити рањени официри и војници тадашње ЈНА, као ни бројни свједоци, страни и домаћи новинари који су свједоци напада на видно обиљежено санитетско возило ЈНА које се 2. маја 1992. године кретало од Војне болнице преко Скендерије према Дому ЈНА с медицинским особљем и у којем је смртно страдао брат апеланткиње Гвозденовић. Апеланткиња Томовић је навела да и она има сазнања да нису испитане ни друге породице војника и официра, нити рањени официри и војници тадашње ЈНА, као ни тадашњи припадници снага УН који су пратили и обезбјеђивали конвој возила који се 3. маја 1992. године, уз претходни договор Команде ЈНА (генерала Кукањца) и тадашњег председника Председништва БиХ Алије Изетбеговића, кретао од Команде ЈНА на Бистрику до Лукавице. Тако, нпр. није испитан ни тадашњи командант UNPROFOR-а, канадски генерал MacKenzie, као ни бројни други учесници и свједоци самог догађаја. Због свега наведеног, апеланткиње се нису могле сагласити са закључком Тужилаштва БиХ да је током истраге утврђено како су погубије и рањавања припадника ЈНА, а међу њима сина апеланткиње Томовић и брата апеланткиње Гвозденовић, настали као резултат законитих радњи због тога што су жртве у моменту када је на њих отворена ватра представљале законите мете, те су описале своја сазнања о

околношћима у којима су страдали војник Здравко Томовић и поручник Обрад Гвозденовић.

20. Апеланткиње су након тога подносиле ургенције Уреду главног тужиоца због неодлучивања о притужбама. Уз апелацију су приложене ургенције од 30. септембра 2013. године, 28. априла 2014. године и 28. марта 2016. године.

21. Пуномоћник апеланткиња је поднио притужбу Уреду дисциплинског тужиоца Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: УДТ) против тадашњег главног тужиоца Тужилаштва БиХ. Даље, УДТ је дописом од 11. новембра 2016. године обавијестио пуномоћника апеланткиња да је његова притужба одбачена.

22. Такође, пуномоћник апеланткиња је 23. априла 2015. године поднио кривичну пријаву против тадашњег главног тужиоца Тужилаштва БиХ и в.д. главног тужиоца Тужилаштва БиХ у вријеме подношења притужбе против наредбе о обустављању истраге (2012. године).

23. Према стању списка, Тужилаштво БиХ никада није одлучило о притужбама против наредбе о обустављању истраге од 17. јануара 2012. године, нити је апеланткињама одговорено на ургенције.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

24. Апеланткиње истичу да апелације подносе због тога што Тужилаштво БиХ није завршило истрагу коју води од 2. октобра 2006. године у предмету број Т20 0 КТРЗ 0001145 06 за напад на конвој ЈНА у Добровољачкој улици 3. маја 1992. године у којем су погинули син апеланткиње Томовић и брат апеланткиње Гвозденовић. Истичу да у наредби о обустављању истраге није образложено због чега тужилац сматра да треба спроводити истрагу због погибје седам лица, рањавања 14 лица и малтретирања шест заробљених припадника ЈНА, а не треба водити истрагу због преосталих 35 убијених војника (међу којима су син апеланткиње Томовић и брат апеланткиње Гвозденовић) и старјешина ЈНА, те друга рањавања и малтретирања заробљених војника.

25. Надаље апеланткиње наводе да апелацију подносе и због тога што немају никаква сазнања о томе да ли је поступљено по наредби Тужилаштва БиХ од 17. јануара 2012. године, односно да ли се стварно у Тужилаштву БиХ спроводе истражне радње с циљем утврђивања идентитета починилаца, као и због тога што апеланткиње сматрају да је требало ријешити њихове приговоре-притужбе на други дио наредбе који се тиче других погибја и рањавања у истом догађају, када су погинули син апеланткиње Томовић и брат апеланткиње Гвозденовић, јер апеланткиње не виде због чега се нека убиства и рањавања у истој колони као посљедица истог напада сматрају незаконитим, а нека законитим, односно да су нека убиства и рањавања настала као резултат незаконитих, а нека законитих радњи.

26. Апеланткиње у апелацији као и у притужби наводе да је Тужилаштво БиХ пропустило да саслуша бројне свједоке догађаја од 2. и 3. маја 1992. године у којима су смртно страдали њихови блиски сродници, те су описале своја сазнања о околностима у којима су страдали војници Томовић и Гвозденовић.

27. Осим тога, апеланткиње сматрају да правни лијек притужба против наредбе о обустављању истраге од 17. јануара 2012. године због неактивности Тужилаштва БиХ није дјелотворан правни лијек јер је прошло више од пет година а да наведена притужба није ни усвојена нити одбачена, што све говори о неактивности и неефикасности рада Тужилаштва БиХ.

28. Апеланткиње такође сматрају да истрага у овом предмету није објективна и непристрасна јер су као

осумњичени по командној одговорности били означени високи функционери у Босни и Херцеговини.

29. Због свега наведеног апеланткиње сматрају да им је прекршено право на забрану мучења, нечовјечног или понижавајућег третмана или казне из члана II/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и право на приватни и породични живот из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 став 1 Европске конвенције. Апеланткиња Гвозденовић у предмету *АП 1742/17* такође наводи и повреду права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције.

30. Апеланткиње су због повреде уставних права тражиле накнаду нематеријалне штете, и то апеланткиња Томовић у износу од 5.000 КМ, а апеланткиња Гвозденовић у износу од 3.300 КМ.

б) Одговор на апелацију

31. Тужилаштво БиХ је у одговору на апелацију број *АП 1638/17* навело да су против наредбе о обустављању истраге у предмету Т20 0 КТРЗ 0001145 06 од 17. јануара 2012. године оштећена лица изјавила већи број притужби (укупно 21 притужба), укључујући и апеланткињу Томовић која је притужбу изјавила у својству оштећеног лица – мајке убијеног војника Здравка Томовића. Након запримања свих наведених притужби одлуком тадашње вршитељице дужности главног тужиоца Тужилаштва БиХ формиран је тим за рад по притужбама у спису предмета Т20 0 КТРЗ 0001145 06, чији је крајњи циљ био сачинити приједлоге одлука по изјављеним притужбама. Надаље, 15. августа 2012. године тадашња вршитељица дужности главног тужиоца Тужилаштва БиХ донијела је одлуку о измјени одлуке о формирању тима за рад по притужбама у предмету Т20 0 КТРЗ 0001145 06. Затим је 5. фебруара 2013. године и 15. марта 2013. године главни тужилац Тужилаштва БиХ донио одлуку о измјени одлуке о формирању тима за рад по притужбама у предмету Т20 0 КТРЗ 0001145 06. Након тога је 30. децембра 2014. године главни тужилац Тужилаштва БиХ донио одлуку о формирању тима за рад по притужбама у предмету Т20 0 КТРЗ 0001145 06, која је измијењена рјешењем главног тужиоца Тужилаштва БиХ од 1. децембра 2015. године и одлуком о измјени одлуке о формирању тима за рад по притужбама у предмету Т20 0 КТРЗ 0001145 06 од 1. фебруара 2016. године. Тужилаштво БиХ је даље навело да се тим за рад по притужбама тренутно састоји од седам чланова који су у претходном периоду одржавали и одржавају редовне састанке с циљем испуњавања својих задатака – доношења приједлога одлука по свим притужбама. У том смислу, састанци тима су заказивани и одржавани 12. марта 2015. године, 29. маја 2015. године, 10. септембра 2015. године, 17. септембра 2015. године, 29. септембра 2015. године, 19. новембра 2015. године, 26. децембра 2015. године, 23. марта 2016. године, 8. априла 2016. године, 26. априла 2016. године, 11. маја 2016. године, 20. маја 2016. године, 12. јула 2016. године, 15. јула 2016. године, 4. октобра 2016. године (одгођен), 17. фебруара 2017. године, 10. априла 2017. године и 24. априла 2017. године, те 19. маја 2017. године (дан писања одговора), али тим за рјешавање по притужбама још увијек није донио коначни приједлог одлуке, те вршитељица дужности главног тужиоца није донијела одлуку. При томе, Тужилаштво БиХ је указало да одредбама ЗКПБиХ није прописан рок за рјешавање по притужбама, те да се ради о обимном и сложеном кривичном предмету.

32. Умјесто одговора на апелацију број *АП 1742/17* Тужилаштво БиХ је обавијестило Уставни суд да остаје при

одговору који је достављен као одговор на апелацију АП 1638/17 (апеланткиња Богдана Томовић), и то у свим достављеним наводима. Такође је напоменуто да још увијек није донесена тужилачка одлука по изјављеним притужбама у овом предмету.

V. Релевантни прописи

33. Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ" бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 и 72/13) у релевантном дијелу гласи:

Члан 216.

Наредба о спровођењу истраге

(1) Тужилац наређује спровођење истраге ако постоје основи сумње да је извршено кривично дјело.

(2) О спровођењу истраге доноси се наредба, која садржи: податке о починиоцу кривичног дјела уколико су познати, опис дјела из којег произилазе законска обиљежја кривичног дјела, законски назив кривичног дјела, околности које потврђују основе сумње за спровођење истраге и постојеће доказе. У наредби Тужилац ће навести које околности треба истражити и које истражне радње треба предузети.

(3) Тужилац доноси наредбу да се истрага неће спроводити ако је из пријаве и пратећих списа очигледно да пријављено дјело није кривично дјело, ако не постоје основи сумње да је пријављено лице учинило кривично дјело, ако је наступила застарјелост или је дјело обухваћено амнестијом или помиловањем или ако постоје друге околности које искључују кривично гоњење.

(4) О неспровођењу истраге, као и о разлозима за то, Тужилац ће обавијестити оштећеног и подносиоца пријаве у року од три дана. Оштећени и подносилац пријаве имају право поднијети притужбу у року од осам дана уреду Тужиоца.

Члан 224.

Обустава истраге

1) Тужилац ће наредбом обуставити истрагу ако се установи да:

- а) дјело које је починио осумњичени није кривично дјело,
- б) постоје околности које искључују кривичну одговорност осумњиченог, осим у случају из члана 206. овог закона,
- ц) нема довољно доказа да је осумњичени починио кривично дјело,
- д) је дјело обухваћено амнестијом, помиловањем или застаром, или постоје друге сметње које искључују кривично гоњење.

(2) О обустављању истраге као и о разлозима за обустављање истраге тужилац ће у писаној форми обавијестити оштећеног који има права предвиђена у члану 216. овог закона, као и осумњиченог ако је испитан, и лице које је пријавило кривично дјело.

(3) Тужилац, у случајевима из става (1) тачке ц) овог члана, може поново отворити истрагу ако се добију нове чињенице и околности које указују да постоје основи сумње да је осумњичени починио кривично дјело.

VI. Допустивост

34. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

35. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

36. Према мишљењу Уставног суда, из навода апелације произилази да апеланткиње покрећу питање (не)дјелотворности истраге.

37. Сходно наведеном, Уставни суд запажа да апеланткиње предметном апелацијом заправо не оспоравају мериторну одлуку – пресуду било којег суда у Босни и Херцеговини која би, у смислу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, могла бити предмет оспоравања пред Уставним судом, па се поставља питање допустивости предметне апелације.

38. У вези с тим, Уставни суд указује да, у складу са чланом 18 став (2) Правила Уставног суда, Уставни суд може изузетно разматрати апелацију и када нема одлуке надлежног суда, уколико апелација указује на озбиљна кршења права и основних слобода које штити Устав или међународни документи који се примјењују у Босни и Херцеговини.

39. С обзиром на то, Уставни суд, слиједећи своју досадашњу праксу у предметима који су покретали слична питања у контексту кршења права која су заштићена чл. II/3а) и б) Устава Босне и Херцеговине и чл. 2 и 3 Европске конвенције, а у контексту члана 18 став (2) Правила Уставног суда, сматра да у конкретном случају постоји његова надлежност (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП 3950/16 од 15. фебруара 2017. године, доступна на www.ustavnisud.ba).

40. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, зато што није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због којег апелација није допуштена.

VII. Меритум

41. Апеланткиње тврде да су им због недјелотворности истраге Тужилаштва БиХ о убиствима њихових блиских сродника прекршена права из члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 3 Европске конвенције, члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 став 1 Европске конвенције. Апеланткиња Гвозденовић наводи и повреду права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције.

Забрана подвргавања нехуманом поступку

42. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

б) Право да не буду подвргнута мучењу или нехуманом и понижавајућем поступку или казни.

43. Члан 3 Европске конвенције гласи:

Нико не смије бити подвргнут мучењу, или нечовјечном или понижавајућем поступању или кажњавању.

44. Имајући у виду наводе из предметне апелације, поставља се питање да ли се патња која је наметнута апеланткињама због тога што истрага Тужилаштва БиХ о смрти њихових најближих сродника траје дуги низ година и за коју оне тврде да није дјелотворна може сматрати тортуром, нехуманим или понижавајућим поступањем или казном, што је забрањено чланом 3 Европске конвенције.

45. У вези с тим, Уставни суд првенствено указује да члан 3 Европске конвенције штити неке од најосновнијих вриједности демократског друштва. То је једно од "апсолут-

них права" Европске конвенције од чијег поштовања државе никада не могу одступати, чак ни у вријеме рата.

46. У погледу процесних јемстава држави које намеће члан 3 Европске конвенције, забрана мучења и нехуманог поступања намеће држави обавезу да дјелотворно истражи све тврдње о таквом поступању и да, према потреби, кривично гони наводне починиоце. Та одговорност је дио позитивних обавеза државе према Европској конвенцији, односно обавезе државних власти да предузму кораке или мјере да заштите права појединаца према Европској конвенцији. Основ за такво наметање може се наћи у члану 1 Европске конвенције, којим се од високих страна уговорница захтијева да сваком у својој надлежности јемче права и слободе одређене у Европској конвенцији. Позитивне обавезе се такође заснивају на принципу да права према Европској конвенцији морају бити практична и дјелотворна, а не теоретска и илузорна. Европски суд за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) у многим је случајевима утврдио процесну повреду члана 3 Европске конвенције иако није било могуће доказати да је заиста дошло до лошег поступања (види Европски суд, *Kmetty против Мађарске*, пресуда од 16. децембра 2003. године, ст. 38-43).

47. Уставни суд подсећа да нехуман третман мора имати минималан степен јачине уколико се сврстава у оквир члана 3 Европске конвенције. Процјена овог минимума је, према природи ствари, релативна. Она зависи од свих околности предмета, као што су природа и садржај поступка, његово трајање и његове физичке и менталне последице, а у неким случајевима и пол, старосна доб и здравствено стање жртве (види Европски суд, *Ирска против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 18. јануара 1978. године, серија А, број 25, стр. 65, став 162). У погледу понашања органа власти, посебни фактори који се узимају у обзир су: понашање органа власти након релевантног догађаја, мјера до које је спроведен поступак у вези с догађајем (види Европски суд, *Çakici против Турске*, пресуда од 10. маја 2001. године, Одлуке и извјештаји 2001. IV, став 156; Дом за људска права, предмет број ЦХ/99/2150, *Унковић против Федерације Босне и Херцеговине*, одлука од 10. маја 2002. године, ст. 111-119).

48. Такође, Уставни суд подсећа на сопствену праксу у предмету број АП 143/04 од 23. септембра 2005. године у којем је истакао да чињеница да власти нису покренуле службену истрагу о нестанку и насилној смрти чланова породица апеланата и нису апелантима доставиле информације о томе апеланте не може оставити равнодушним, тј. код њих мора изазвати "осјећање страха, снажног немира и инфериорности, које је у стању да жртву понизи или деградира", што представља нехумано поступање које је забрањено чланом 3 Европске конвенције. У наведеној одлуци Уставни суд је даље нагласио да су надлежни органи у Босни и Херцеговини и ентитетима били обавезни да предузму разумне кораке како би се покушале прикупити информације које се односе на околности насилне смрти чланова породица апеланата, што у првом реду подразумева откривање лица одговорних за насилну смрт чланова породица апеланата и њихово кажњавање у складу са законом. Међутим, надлежне власти су у периоду дугом скоро десет година пропустиле да предузму разумне кораке с циљем откривања лица одговорних за смрт чланова породица апеланата, те информисања апеланата о предузетим мјерама. У наведеном предмету Уставни суд је видио и пропуст у неизвршавању позитивне обавезе државе и ентитета, која се састоји у предузимању разумних корака с циљем спровођења непристрасне истраге поводом насилне

смрти чланова породица апеланата, што је довело до повреде права из члана 3 Европске конвенције.

49. У вези с тим, Уставни суд запажа да, процедурално, позитивна обавеза државе, према члану II/36) Устава Босне и Херцеговине и члану 3 Европске конвенције, захтијева од државних органа да искористе све могућности и предузму све разумно оствариве кораке како би утврдили идентитет починилаца, те их привели правди. Држава нема и не може имати апсолутну обавезу да оствари циљ за који се може испоставити да је неостварив.

50. У конкретном случају, полазећи од позитивне обавезе државе да, према члану 3 Европске конвенције, дјелотворно истражи предметни случај и да, према потреби, кривично гони наводне починиоце, Уставни суд, прије свега, примјећује да се истрага водила за догађај од 3. маја 1992. године, при чему апеланткиња Гвозденовић сматра да је овом истрагом требао бити обухваћен и догађај од 2. маја 1992. године у којем је изгубио живот њен брат, будући да су оба догађаја обухваћена истом кривичном пријавом, због постојања сумње да је почињено кривично дјело ратни злочин. У вези с тим, Уставни суд запажа да Тужилаштво БиХ није оспорило да обје апеланткиње имају статус оштећеног лица у овом предмету. Кривична пријава за ове догађаје (од 3. маја 1992. године) поднесена је 29. маја 1996. године, допуњена 27. априла 2005. године (и за догађаје од 2. маја 1992. године). Тужилаштво БиХ је предмет примило од Окружног тужилаштва Источно Сарајево, а истрага у вези с наведеним догађајем, напад на конвој ЈНА у Сарајеву у Добровољачкој улици 3. маја 1992. године у којем је убијен син апеланткиње Томовић, отворена је 2. октобра 2006. године, тј. 14 година након критичног догађаја. С тим у вези, Уставни суд запажа да је Европски суд у више својих предмета против Босне и Херцеговине у којима је испитивао наводе апликаната да није било ефикасне истраге о нестанку и смрти њихових блиских сродника узео у обзир само период након 2005. године када је након формирања Одјела за ратне злочине при Суду Босне и Херцеговине оспособљен домаћи правни систем за рад на предметима који се односе на тешке повреде међународног хуманитарног права (види *Палић против Босне и Херцеговине*, Пресуда број 4704/04 од 15. фебруара 2011, тачка 70).

51. Надаље, с обзиром на тежину кривичног дјела и вријеме које је протекло од тренутка када је почињено, очигледно је да је отежано прикупљање доказа којим би биле поткријељене основе сумње да су нека лица починила кривично дјело, што је иначе карактеристично за све предмете ратних злочина. Дакле, у конкретном случају ради се о изузетно сложену предмету како у погледу чињеничних тако и у погледу правних питања.

52. Уставни суд даље запажа да је у одговору на апелацију Тужилаштво БиХ указало да су против наредбе о обустављању истраге од 17. јануара 2012. године оштећена лица изјавила већи број притужби (укупно 21 притужба), укључујући и апеланткиње, да је у Тужилаштву БиХ формиран тим за рад на наведеним притужбама, да је од тада до 16. фебруара 2016. године донесено више одлука које су се тичале персоналног састава тима (укупно шест одлука), да је тим од 18. марта 2015. године до 19. маја 2017. године (дан писања одговора) одржао осамнаест састанака с циљем доношења приједлога одлука по свим притужбама, те указао на сложеност предмета и да одредбама ЗКПБиХ није прописан рок за рјешавање притужби. У вези с тим, Уставни суд подсећа и на став Европског суда у одлуци *Стјефановић и др. против Босне и Херцеговине* од 16. децембра 2014. године, тачке 28 и 29 (у којој је Европски суд испитивао наводе апликаната да није било ефикасне истраге о нестанку

и смрти њиховог сина) према којем је стандард експедитивности у таквим предметима много другачији од стандарда који се примјењује на недавне догађаје код којих вријеме често има суштински значај за очување важних доказа. Такође, Европски суд је у цитираној одлуци нагласио значај околности које су владале у Босни и Херцеговини (оцјењујући да је домаћи правни систем тек 2005. године, након формирања Одјела за ратне злочине при Суду Босне и Херцеговине, оспособљен да рјешава случајеве тешких повреда међународног хуманитарног права), те велик број предмета ратних злочина пред домаћим судовима при процјени поштовања минималних стандарда права на правично суђење. Европски суд је указао да су 2008. године домаћи органи власти усвојили Државну стратегију за рад на предметима ратних злочина која пружа систематски приступ рјешавању проблема великог броја неријешених предмета ратних злочина, којој је један од циљева да се најсложенији предмети и предмети од највећег приоритета процесуирају у року од седам година (односно до краја 2015. године), а остали предмети ратних злочина у року од петнаест година (односно до краја 2023. године), те да је Европски суд у предмету *Палић против Босне и Херцеговине* оцијенио да су ти рокови разумни (види, *ор. cit. Палић против Босне и Херцеговине*, тачка 51).

53. Међутим, све наведено не може се тумачити као отварање могућности Тужилаштву БиХ да истрагу може водити неограничено дуго, јер би то било супротно позитивној обавези државе да, према члану II/36) Устава Босне и Херцеговине и члану 3 Европске конвенције, спроведе дјелотворну истрагу поводом смрти блиских сродника апеланткиња у критичним догађајима од 2. и 3. маја 1992. године. С тим у вези, Уставни суд, руководећи се стандардима успостављеним у цитираном предмету *Стјепановић и др. против Босне и Херцеговине*, запажа да је истрага у конкретном предмету отворена 2006. године, дакле недуго након што је правни систем у Босни и Херцеговини оспособљен за рад на тој врсти предмета (2005. година) и након што је кривична пријава допуњена, те да је Тужилаштво БиХ након шест година, у јануару 2012. године, донијело наредбу о обустави истраге у којој је наведено да је током истраге утврђено да су погибје и рањавања одређеног броја лица настали као резултат законитих радњи због тога што су жртве у моменту када је на њих отворена ватра представљале законите мете, те закључило да с тим у вези неће спроводити даљње истражне радње. У обавјештењу које је послано апеланткињи Томовић, а за које је апеланткиња Гвозденовић сазнала посредно, није поименично наведено на које смрти и рањавања се тај закључак односи.

54. Уставни суд даље запажа да су апеланткиње против наведене наредбе поднијеле притужбе, једино правно средство које су могле користити, о којима, према стању спису, до данас није одлучено, дакле ни након шест година. У вези с тим, Уставни суд запажа да су тачни наводи из одговора Тужилаштва да одредбама ЗКПБиХ није прописан рок за рјешавање по притужбама, међутим, то ни у којем случају не значи да Тужилаштво има "неограничен" рок за одлучивање о тим притужбама. Штавише, из стипулације одредби ЗКП, члан 224 (обустава истраге) у вези са чланом 216 (наредба о спровођењу истраге), произлази интенција законодавца да се предметни поступак што прије оконча (с обзиром на рокове везане за доношење наредбе о неспровођењу истраге – обавјештавање оштећеног у року од три дана, односно подношење притужбе у року од осам дана), нарочито имајући у виду овлашћење тужиоца да, у смислу члана 224 став 3 ЗКПБиХ, може поново отворити истрагу ако се добију нове чињенице и околности које

указују да постоје основи сумње да је осумњичени учинио кривично дјело. Надаље, Уставни суд запажа да је, након што су поднесене притужбе апеланткиња, Тужилаштво БиХ донијело низ одлука којима је мијењало персонални састав тима за одлучивање о наведеним притужбама и да је одржало осамнаест састанака, али о притужбама апеланткиња, као и осталих оштећених, није одлучено, нити је на било који начин у одговору на апелацију указано да Тужилаштво БиХ (осим измјене персоналног састава и одржавања сједница) спроводи конкретне радње с циљем утврђивања основаности навода које су апеланткиње и остали оштећени истакли у својим притужбама, посебно имајући у виду да су апеланткиње у својим приговорима изнијеле конкретне наводе у погледу саслушања одређених лица у својству свједока, а из чињеница предмета није евидентно да је Тужилаштво БиХ на било који начин информисало апеланткиње о предузетим мјерама у смислу позитивне обавезе јавне власти према члану II/36) Устава Босне и Херцеговине и члану 3 Европске конвенције. Осим тога, чињеница да Тужилаштво БиХ ни након шест година није успјело размотрити притужбе оштећених и спис предмета, те утврдити да ли је тужилачка одлука од 17. јануара 2012. године да се обустави истрага била правилна, и о својој одлуци обавијестити оштећене, у сваком случају појачава код апеланткиња осјећање снажног немира и инфериорности, које је у стању да жртву понизи или деградира.

55. На основу наведеног, узимајући у обзир конкретне околности случаја, посебно чињеницу да о притужбама апеланткиња против наредбе о обустави истраге од 17. јануара 2012. године у предмету који се тиче догађаја од 2. и 3. маја 1992. године у којима су изгубили живот блиски сродници апеланткиња није одлучено ни након шест година, за које вријеме се Тужилаштво БиХ првенствено бавило организационим питањима везаним за рад по наведеним притужбама, а не утврђивањем основаности навода апеланткиња и осталих оштећених изнесених у притужбама, чиме је довело у питање своју озбиљност и посвећеност у раду на овом предмету, Уставни суд сматра да Тужилаштво БиХ није испунило своју обавезу у погледу члана II/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције.

56. Што се тиче независности истраге, Уставни суд примјећује да наводи апеланткиња да истрага у овом предмету није објективна и непристрасна због тога што су као осумњичени по командној одговорности били означени високи функционери у Босни и Херцеговини више упућују на генерално незадовољство радом Тужилаштва БиХ у вези са спровођењем истраге, због самог начина рада и односа према апеланткињама и предмету, па се Уставни суд није бавио тим питањем.

57. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да су повријеђени члан II/36) Устава Босне и Херцеговине и члан 3 Европске конвенције.

Питање накнаде нематеријалне штете

58. Апеланткиње су због повреде уставних права тражиле накнаду нематеријалне штете. У складу са чланом 74 Правила Уставног суда, Уставни суд може одредити накнаду за нематеријалну штету. Уставни суд подсјећа на то да, за разлику од поступка пред редовним судовима, накнаду нематеријалне штете одређује у посебним случајевима кршења загарантованих људских права и основних слобода.

59. С обзиром на одлуку у овом предмету и водећи се принципима правичности, Уставни суд сматра да апеланткињама треба на име накнаде нематеријалне штете исплатити износ од по 1.000,00 КМ. Ову накнаду је дужан платити Савјет министара Босне и Херцеговине у року од

три мјесеца од дана достављања ове одлуке уз обавезу да након истека тог рока плати апеланткињама законску затезну камату на евентуално неисплаћени износ или дио износа накнаде одређене овом одлуком. Ова одлука Уставног суда у дијелу који се односи на накнаду нематеријалне штете представља извршну исправу.

Остали наводи

60. С обзиром на закључак Уставног суда у погледу повреде права из члана II/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није неопходно посебно разматрати остале наводе из апелација.

VIII. Закључак

61. Уставни суд, не улазећи у питање оправданости доношења наредбе о обустављању истраге и притужби на ту наредбу, закључује да постоји кршење права из члана II/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције јер надлежно тужилаштво у предмету који се тиче истраге смрти блиских сродника апеланткиња ни након шест година није одлучило о притужбама апеланткиња против наредбе о обустављању истраге у том предмету, а при томе није понудило нити један разлог који би се могао сматрати разумним и оправданим за дуго трајање конкретног поступка.

62. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 74 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

63. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник

Уставног суда Босне и Херцеговине

Мирсад Ђеман, с. р.

DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU - DERK

245

На основу члана 4.2. и 4.7. Закона о пријеносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11), члана 33. Пословника о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију ("Службени гласник БиХ", број 2/05) и члана 51. Правилника о лиценцама - Преčišчени текст ("Службени гласник БиХ", број 63/16), Државна регулаторна комисија за електричну енергију, на сједници одржаној 07. фебруара 2018. године, донјела је

ODLUKU¹

O UKIDANJU LICENCE ZA OBAVLJANJE DJELATNOSTI MEĐUNARODNE TRGOVINE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM

1. Укида се лиценца Друштву "Proenergy" д.о.о. Mostar за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом, издата Одлуком Државне регулаторне комисије за електричну енергију број 05-28-12-305-16/14 од 25. фебруара 2015. године, на захтев власника лиценце.
2. Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а диспозитив одлуке биће објављен у "Службеном гласнику БиХ" и службеним гласилима ентитета.

Образложење

"Proenergy" д.о.о. Mostar поднијело је Државној регулаторној комисији за електричну енергију (у даљем тексту: DERK) захтев, заведен под бројем 05-28-12-36-1/18 од 25. јануара 2018. године, за укидање посједујуће лиценце с обзиром на пословну одлуку управљачких структура Друштва о

престанку даљег обављања дјелатности међународне трговине електричном енергијом.

Наиме, подносиоцу захтева је одлуком DERK-а од 25. фебруара 2015. године под бројем 05-28-12-305-16/14 издата лиценца за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом на период од 28. марта 2015. године до 27. марта 2020. године.

Полazeћи од тога да је власник лиценце слободан да у складу са својим пословним интересима диспонира правом да одређено вријеме или трајно престане обављати дјелатност међународне трговине електричном енергијом, да намјеру коришћења тог права пријави регулатору, што је у смислу члана 51. став 1. тачка а) Правилника о лиценцама и учинио избором за укидање лиценце, приложивши уредно доказ о претходно извршеној уплати накнаде за рjeшавање захтева и свих обавеза по основу регулаторне накнаде, одлучено је као у диспозитиву ове одлуке.

У складу са чланом 9.2. Закона о пријеносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини, против ове одлуке може се покренути поступак пред Судом Босне и Херцеговине подношењем тужбе у року од 60 дана од дана пријема ове одлуке.

Број 05-28-12-36-3/18

07. фебруара 2018. године
Тузла

Предсједavajuћи Комисије
Никола Пејић, с. р.

На основу члана 4.2. и 4.7. Закона о пријеносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11), члана 33. Пословника о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију ("Службени гласник БиХ", број 2/05) и члана 51. Правилника о лиценцама - Преčišчени текст ("Службени гласник БиХ", број 63/16), Државна регулаторна комисија за електричну енергију, на сједници одржаној 07. фебруара 2018. године, донјела је

ODLUKU²

O UKIDANJU LICENCE ZA OBAVLJANJE DJELATNOSTI MEĐUNARODNE TRGOVINE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM

1. Укида се лиценца Друштву "Proenergy" д.о.о. Mostar за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом, издата Одлуком Државне регулаторне комисије за електричну енергију број 05-28-12-305-16/14 од 25. фебруара 2015. године, на захтев власника лиценце.
2. Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а изрека одлуке биће објављена у "Службеном гласнику БиХ" и службеним гласилима ентитета.

Образложење

"Proenergy" д.о.о. Mostar поднијело је Државној регулаторној комисији за електричну енергију (у даљем тексту: DERK) захтев, заведен под бројем 05-28-12-36-1/18 од 25. септембра 2018. године, за укидање посједујуће лиценце с обзиром на пословну одлуку управљачких структура Друштва о престанку даљњег обављања дјелатности међународне трговине електричном енергијом.

Наиме, подносиоцу захтева је одлуком DERK-а од 25. фебруара 2015. године под бројем 05-28-12-305-16/14 издата лиценца за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом на раздобље од 28. оžујка 2015. године до 27. оžујка 2020. године.

Полazeћи од тога да је власник лиценце слободан да у складу са својим пословним интересима диспонира правом да

¹ Одлука објављена у "Службеном гласнику БиХ", број 12/18

² Одлука објављена у "Службеном гласнику БиХ", број 12/18

² Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 12/18

adrese vlasnika licence, a uvažavajući činjenicu da promijenjeni podaci nemaju utjecaj na pravni položaj vlasnika licence i daljnje nesmetano korištenje licence od strane iste pravne osobe, to je na osnovu člana 49. stav (7) Pravilnika o licencama donijeta odluka kao u dispozitivu.

U skladu sa članom 9.2. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini, protiv ove odluke može se pokrenuti postupak pred Sudom Bosne i Hercegovine podnošenjem tužbe u roku od 60 dana od dana prijema ove odluke.

Broj 05-28-12-440-3/17

07. februara 2018. godine
Tuzla

Predsjedavajući Komisije
Nikola Pejić, s. r.

Na temelju članka 4.2. i 4.7. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11), članka 33. Poslovnika o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju ("Službeni glasnik BiH", broj 2/05) i članka 49. stavak (7) Pravilnika o licencama - Pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 63/16), Državna regulatorna komisija za električnu energiju, na sjednici održanoj 07. veljače 2018. godine, donijela je

ODLUKU¹

O NASTAVKU KORIŠTENJA LICENCE

1. "Prvo plinarsko društvo", d.o.o., sa sjedištem u Sarajevu, u Ulici Tešanjka 24a, vlasnik privremene licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom, registracijski broj: 05-28-12-125-17/16 od 28. lipnja 2016. godine, nastavlja sa korištenjem ranije dodijeljene privremene licence pod nazivom: Erdal, d.o.o., sa sjedištem u Sarajevu, u Ulici Tešanjka 24a, uz neizmijenjene uvjete licence.
2. Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a izreka odluke bit će objavljena u "Službenom glasniku BiH" i službenim glasilima entiteta.

Obrazloženje

"Prvo plinarsko društvo", d.o.o., sa sjedištem u Sarajevu, u Ulici Tešanjka 24a, vlasnik je privremene licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom koja mu je izdata Odlukom Državne regulatorne komisije za električnu energiju (u daljem tekstu: DERK), broj 05-28-12-125-17/16 od 28. lipnja 2016. godine, na razdoblje od 01. srpnja 2016. godine do 30. lipnja 2018. godine.

Vlasnik licence je aktom od 18. prosinca 2017. godine, zavedenim pod brojem 05-28-12-440-1/17 od 21. prosinca 2017. godine, prijavio DERK-u promjenu osnivatelja i promjenu naziva društva, sa traženjem da se ovi podaci izmijene u službenim evidencijama.

Prijava izmijenjenih podataka potkrijepljena je i odgovarajućom dokumentacijom zavedenom pod brojem 05-28-12-440-2/17 od 9.1.2018. godine, te je uvidom u Rješenje o izmjenama podataka Općinskog suda u Sarajevu, broj 065-0-Reg-17-005885 od 13. prosinca 2017. godine, utvrđeno da su u sudski registar pomenutog Suda upisani podaci o novom osnivatelju i novom nazivu društva.

Postupak registracije promijenjenih podataka o istom subjektu u odgovarajućem registru vlasnika dozvole za obavljanje djelatnosti opskrbe električnom energijom - dozvole II reda, u tijeku je kod Regulatorne komisije za energiju u Federaciji BiH.

Imajući u vidu da se, shodno Pravilniku o licencama, promjenom licence ne smatra promjena naziva, sjedišta ili adrese vlasnika licence, a uvažavajući činjenicu da promijenjeni podaci nemaju utjecaj na pravni položaj vlasnika licence i daljnje nesmetano korištenje licence od strane iste pravne osobe, to je na temelju članka 49. stavak (7) Pravilnika o licencama donijeta odluka kao u izreci.

U skladu sa člankom 9.2. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini, protiv ove odluke može se pokrenuti postupak pred Sudom Bosne i Hercegovine podnošenjem tužbe u roku od 60 dana od dana primitka ove odluke.

Broj 05-28-12-440-3/17

07. veljače 2018. godine
Tuzla

Predsjedatelj Komisije
Nikola Pejić, v. r.

На основу члана 4.2. и 4.7. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11), члана 33. Пословника о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију ("Службени гласник БиХ", број 2/05) и члана 49. став (7) Правилника о лиценцама - Пречишћени текст ("Службени гласник БиХ", број 63/16), Државна регулаторна комисија за електричну енергију, на сједници одржаној 07. фебруара 2018. године, донијела је

ОДЛУКУ²

O NASTAVKU KORIŠĆENJA LIČENCE

1. "Прво плинарско друштво", д.о.о., са сједиштем у Сарајеву, у Улици Тешањска 24а, власник привремене лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом, регистарски број 05-28-12-125-17/16 од 28. јуна 2016. године, наставља са коришћењем раније додијељене привремене лиценце под називом: ЕРДАЛ, д.о.о., са сједиштем у Сарајеву, у Улици Тешањска 24а, уз неизмијењене услове лиценце.
2. Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а диспозитив одлуке биће објављен у "Службеном гласнику БиХ" и службеним гласилима ентитета.

Образложење

"Прво плинарско друштво", д.о.о., са сједиштем у Сарајеву, у Улици Тешањска 24а, власник је привремене лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом која му је издата Оdlуком Државне регулаторне комисије за електричну енергију (у даљем тексту: ДЕРК), број 05-28-12-125-17/16 од 28. јуна 2016. године, на период од 01. јула 2016. године до 30. јуна 2018. године.

Власник привремене лиценце је актом од 18. децембра 2017. године, зaведеним под бројем 05-28-12-440-1/17 од 21. децембра 2017. године, пријавио ДЕРК-у промјену оснивача и промјену назива друштва, са захтјевом да се ови подаци измијене у службеним евиденцијама.

Пријава измијењених података поткријеpljena је и одговарајућом документацијом зaведеном под бројем 05-28-12-440-2/17 од 9.1.2018. године, те је увидом у Рјешење о измјенама података Општинског суда у Сарајеву, број 065-0-Reg-17-005885 од 13. децембра 2017. године,

¹ Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 12/18

² Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 12/18

utvrđeno da su u sudski registar pomenutog Suda upisani podaci o novom osnivaču i novom nazivu društva.

Поступак регистрације промијењених података о истом субјекту у одговарајућем регистру власника дозволе за обављање дјелатности снабдијевања електричном енергијом - дозволе II реда, у току је код Регулаторне комисије за енергију у Федерацији БиХ.

Имајући у виду да се, сходно Правилнику о лиценцама, промјеном лиценце не сматра промјена назива, сједишта или адресе власника лиценце, а уважавајући чињеницу да промијењени подаци немају утицај на правни положај власника лиценце и даље несметано коришћење лиценце од стране истог правног лица, то је на основу члана 49. став (7) Правилника о лиценцама донијета одлука као у диспозитиву.

У складу са чланом 9.2. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини, против ове одлуке може се покренути поступак пред Судом Босне и Херцеговине подношењем тужбе у року од 60 дана од дана пријема ове одлуке.

Број 05-28-12-440-3/17

07. фебруара 2018. године
Тузла

Предсједавајући Комисије
Никола Пејић, с. р.

(SI-149/18-F)

247

Na osnovu člana 4.2. i 4.7. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11), člana 33. Poslovnika o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju ("Službeni glasnik BiH", broj 2/05) i člana 49. stav (7) Pravilnika o licencama - Prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 63/16), Državna regulatorna komisija za električnu energiju, na sjednici održanoj 07. februara 2018. godine, donijela je

ODLUKU¹

O NASTAVKU KORIŠTENJA LICENCE

1. Društvo HEP-Trade, d.o.o. Mostar, sa sjedištem u Mostaru, u Ulici Vukovarska bb, vlasnik licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom, registracijski broj 05-28-12-264-17/15 od 18. novembra 2015. godine, nastavlja sa korištenjem ranije dodijeljene licence pod nazivom: HEP Energija, d.o.o., sa sjedištem u Mostaru, Vukovarska bb, uz neizmijenjene uvjete licence.
2. Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a dispozitiv odluke bit će objavljen u "Službenom glasniku BiH" i službenim glasilima entiteta.

Obrazloženje

Društvo HEP-Trade, d.o.o. Mostar, sa sjedištem u Mostaru, u Ulici Vukovarska bb, vlasnik je licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom koja mu je izdata Odlukom Državne regulatorne komisije za električnu energiju (u daljem tekstu: DERK), broj 05-28-12-264-17/15 od 18. novembra 2015. godine, na period od 01. decembra 2015. godine do 30. novembra 2020. godine.

Vlasnik licence je aktom od 21. decembra 2017. godine, zavedenim pod brojem 05-28-12-441-1/17, prijavio DERK-u promjenu naziva društva, sa traženjem da se ovi podaci izmijene u službenim evidencijama.

Prijava izmijenjenih podataka potkrijepljena je i odgovarajućom dokumentacijom zavedenom pod brojem 05-28-12-441-2/17 od 26.1.2018. godine, te je uvidom u Rješenje o izmjenama podataka Općinskog suda u Mostaru, broj Tt-O-747/17 od 30. oktobra 2017. godine, utvrđeno da su u sudski registar pomenutog Suda upisani podaci o novom nazivu društva.

Postupak registracije promijenjenih podataka o istom subjektu u odgovarajućem registru vlasnika dozvole za obavljanje djelatnosti snabdijevanja električnom energijom - dozvole II reda, u toku je kod Regulatorne komisije za energiju u Federaciji BiH.

Imajući u vidu da se, shodno Pravilniku o licencama, promjenom licence ne smatra promjena naziva, sjedišta ili adrese vlasnika licence, a uvažavajući činjenicu da promijenjeni podaci nemaju utjecaj na pravni položaj vlasnika licence i dalje nesmetano korištenje licence od strane iste pravne osobe, to je na osnovu člana 49. stav (7) Pravilnika o licencama donijeta odluka kao u dispozitivu.

U skladu sa članom 9.2. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini, protiv ove odluke može se pokrenuti postupak pred Sudom Bosne i Hercegovine podnošenjem tužbe u roku od 60 dana od dana prijema ove odluke.

Broj 05-28-12-441-3/17

07. februara 2018. godine
Tuzla

Predsjedavajući Komisije
Nikola Pejić, s. r.

Na temelju članka 4.2. i 4.7. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11), članka 33. Poslovnika o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju ("Službeni glasnik BiH", broj 2/05) i članka 49. stavak (7) Pravilnika o licencama - Pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 63/16), Državna regulatorna komisija za električnu energiju, na sjednici održanoj 07. veljače 2018. godine, donijela je

ODLUKU²

O NASTAVKU KORIŠTENJA LICENCE

1. Društvo HEP-Trade, d.o.o. Mostar, sa sjedištem u Mostaru, u Ulici Vukovarska bb, vlasnik licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom, registracijski broj 05-28-12-264-17/15 od 18. studenog 2015. godine, nastavlja sa korištenjem ranije dodijeljene licence pod nazivom: HEP Energija, d.o.o., sa sjedištem u Mostaru, Vukovarska bb, uz neizmijenjene uvjete licence.
2. Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a izreka odluke bit će objavljena u "Službenom glasniku BiH" i službenim glasilima entiteta.

Obrazložjenje

Društvo HEP-Trade, d.o.o. Mostar, sa sjedištem u Mostaru, u Ulici Vukovarska bb, vlasnik je licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom koja mu je izdata Odlukom Državne regulatorne komisije za električnu energiju (u daljem tekstu: DERK), broj 05-28-12-264-17/15 od 18. studenog 2015. godine, na razdoblje od 01. prosinca 2015. godine do 30. studenog 2020. godine.

Vlasnik licence je aktom od 21. prosinca 2017. godine, zavedenim pod brojem 05-28-12-441-1/17, prijavio DERK-u

¹ Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 12/18

² Odluka objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 12/18

промену назива друштва, са тражењем да се ови подаци измијене у службеним евиденцијама.

Пријава измијењених података поткријељена је и одговарајућом документацијом заведеном под бројем 05-28-12-441-2/17 од 26.1.2018. године, те је увидом у Рјешење о измјенама података Опћинског суда у Мостару, број Тт-О-747/17 од 30. listopada 2017. године, утврђено да су у судски регистар поменутог Суда уписани подаци о новом називу друштва.

Postupak registracije promijenjenih podataka o istom subjektu u odgovarajućem registru vlasnika dozvole za obavljanje djelatnosti opskrbe električnom energijom - dozvole II reda, u tijeku je kod Regulatorne komisije za energiju u Federaciji BiH.

Имајући у виду да се, shodno Правилнику о лиценцама, промјеном лиценце не сматра промјена назива, сједишта или адресе власника лиценце, а уважавајући чињеницу да промијењени подаци немају утицај на правни положај власника лиценце и даљње несметано коришћење лиценце од стране исте правне особе, то је на основу чланака 49. став (7) Правилника о лиценцама донијета одлука као у изреци.

У складу са чланком 9.2. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини, против ове одлуке може се покренути поступак пред Судом Босне и Херцеговине подношењем тужбе у року од 60 дана од дана примитка ове одлуке.

Број 05-28-12-441-3/17
07. величаје 2018. године
Тузла

Предсједатељ Комисије
Никола Пејић, в. г.

На основу члана 4.2. и 4.7. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11), члана 33. Пословника о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију ("Службени гласник БиХ", број 2/05) и члана 49. став (7) Правилника о лиценцама - Пречишћени текст ("Службени гласник БиХ", број 63/16), Државна регулаторна комисија за електричну енергију, на сједници одржаној 07. фебруара 2018. године, донијела је

ОДЛУКУ¹

О НАСТАВКУ КОРИШЋЕЊА ЛИЦЕНЦЕ

1. Друштво НЕР-Trade, д.о.о. Мостар, са сједиштем у Мостару, у Улици Вуковарска бб, власник лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом, регистарски број 05-28-12-264-17/15 од 18. новембра 2015. године, наставља са коришћењем раније додијељене лиценце под називом: ХЕП Енергија, д.о.о., са сједиштем у Мостару, Вуковарска бб, уз неизмијењене услове лиценце.
2. Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а диспозитив одлуке биће објављен у "Службеном гласнику БиХ" и службеним гласилима ентитета.

Образложење

Друштво НЕР-Trade, д.о.о. Мостар, са сједиштем у Мостару, у Улици Вуковарска бб, власник је лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом која му је издата Одлуком Државне регулаторне комисије за електричну енергију (у даљем тексту: ДЕРК), број 05-28-12-264-17/15 од 18. новембра 2015. године, на период од 01. децембра 2015. године до 30. новембра 2020. године.

Власник лиценце је актом од 21. децембра 2017. године, заведеним под бројем 05-28-12-441-1/17, пријавио ДЕРК-у промјену назива друштва, са захтјевом да се ови подаци измијене у службеним евиденцијама.

Пријава измијењених података поткријељена је и одговарајућом документацијом заведеном под бројем 05-28-12-441-2/17 од 26.1.2018. године, те је увидом у Рјешење о измјенама података Општинског суда у Мостару, број Тт-О-747/17 од 30. октобра 2017. године, утврђено да су у судски регистар поменутог Суда уписани подаци о новом називу друштва.

Поступак регистрације промијењених података о истом субјекту у одговарајућем регистру власника дозволе за обављање дјелатности снабдијевања електричном енергијом - дозволе II реда, у току је код Регулаторне комисије за енергију у Федерацији БиХ.

Имајући у виду да се, сходно Правилнику о лиценцама, промјеном лиценце не сматра промјена назива, сједишта или адресе власника лиценце, а уважавајући чињеницу да промијењени подаци немају утицај на правни положај власника лиценце и даље несметано коришћење лиценце од стране истог правног лица, то је на основу члана 49. став (7) Правилника о лиценцама донијета одлука као у диспозитиву.

У складу са чланом 9.2. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини, против ове одлуке може се покренути поступак пред Судом Босне и Херцеговине подношењем тужбе у року од 60 дана од дана пријема ове одлуке.

Број 05-28-12-441-3/17

07. фебруара 2018. године
Тузла

Предсједавајући Комисије
Никола Пејић, с. р.

(SI-150/18-F)

JKP "SAOBRAĆAJ I KOMUNIKACIJE – TUZLA" D.O.O. TUZLA

248

На основу члана 42., став 1, тачка 12. и члана 48., став 4. Statuta Javnog komunalnog preduzeća "Saobraćaj i komunikacije - Tuzla" d.o.o. Tuzla, број 01-04-756/17, од 29.09.2017. године, Skupština Javnog komunalnog preduzeća "Saobraćaj i komunikacije - Tuzla" d.o.o. Tuzla, на 37. sjednici, održanoj 16.02.2018. године, једногласно donosi

¹ Одлука објављена у "Службеном гласнику БиХ", број 12/18

ODLUKU
O IMENOVANJU ČLANOVA NADZORNOG ODBORA
JKP "SAOBRAČAJ I KOMUNIKACIJE - TUZLA"
D.O.O. TUZLA

Član 1.

Imenuje se Nadzorni odbor JKP "Saobraćaj i komunikacije - Tuzla" d.o.o. Tuzla, u sljedećem sastavu:

- Ahmetović Tijana, magistar prava,
- Hasanbašić Admir, dipl. ing. el. i
- Jahić Jasmin, prof. tehničkog odgoja i informatike.

Član 2.

Imenovanje članova Nadzornog odbora iz člana 1. ove odluke vrši se na period 4 godine, sve računajući od dana stupanja na snagu odluke.

Član 3.

Odobrava se zaključenje ugovora između članova Nadzornog odbora iz člana 1. ove odluke i JKP "Saobraćaj i komunikacije - Tuzla" d.o.o. Tuzla, kojim će se urediti prava i obaveze članova Nadzornog odbora i JKP "Saobraćaj i komunikacije - Tuzla" d.o.o. Tuzla.

Član 4.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj 01-02-95-3/18   Predsjedavajući Skupštine
 16. februara/veljače 2018. godine   **Mehmed Zaimović, s. r.**
 (SI-191/18-F)

SADRŽAJ

PARLAMENT FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

- 231 Zakon o izmjeni Zakona o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja građana u postupku privatizacije (bosanski jezik)
 Zakon o izmjeni Zakona o utvrđivanju i ostvarivanju tražbina građana u postupku privatizacije (hrvatski jezik)
 Zakon o izmjeni Zakona o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja građana u postupku privatizacije (srpski jezik)
- 232 Zakon o dopunama Zakona o policijskim službenicima Federacije Bosne i Hercegovine (bosanski jezik)
 Zakon o dopunama Zakona o policijskim službenicima Federacije Bosne i Hercegovine (hrvatski jezik)
 Zakon o dopunama Zakona o policijskim službenicima Federacije Bosne i Hercegovine (srpski jezik)
- 233 Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju (bosanski jezik)
 Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju (hrvatski jezik)
 Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju (srpski jezik)

FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE

- 234 Rješenje broj 01-06-3-19-30/16-1

FEDERALNO MINISTARSTVO ENERGIJE, RUDARSTVA I INDUSTRIJE

- 235 Rješenje o imenovanju Komisije za polaganje stručnog ispita za tehničko rukovođenje i za samostalno obavljanje rudarskih mjerenja u oblasti rudarstva (bosanski jezik)
 Rješenje o imenovanju Povjerenstva za polaganje stručnog ispita za tehničko rukovođenje i za samostalno obavljanje rudarskih mjerenja u oblasti rudarstva (hrvatski jezik)

Rješenje o imenovanju Komisije za polaganje stručnog ispita za tehničko rukovođenje i za samostalno obavljanje rudarskih mjerenja u oblasti rudarstva (srpski jezik)

1 FEDERALNO MINISTARSTVO PROMETA I KOMUNIKACIJA

- 236 Rješenje o utvrđivanju visine naknade za polaganje ispita za upravljača čamca

FEDERALNI ZAVOD ZA STATISTIKU

- 237 Saopćenje o prosječnoj isplaćenoj mjesečnoj neto plaći zaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine za decembar/prosinac 2017. godine
- 238 Saopćenje o prosječnoj isplaćenoj mjesečnoj bruto plaći zaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine za decembar/prosinac 2017. godine
- 239 Saopćenje o prosječnoj isplaćenoj mjesečnoj neto plaći zaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2017. godinu
- 240 Saopćenje o prosječnoj isplaćenoj mjesečnoj bruto plaći zaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2017. godinu

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE

- 241 Odluka broj AP 590/13 (bosanski jezik)
- Odluka broj AP 590/13 (hrvatski jezik)
- Odluka broj AP 590/13 (srpski jezik)
- 242 Odluka broj AP 4038/15 (bosanski jezik)
- Odluka broj AP 4038/15 (hrvatski jezik)
- Odluka broj AP 4038/15 (srpski jezik)
- 243 Odluka broj AP 1500/15 (bosanski jezik)
- Odluka broj AP 1500/15 (hrvatski jezik)
- Odluka broj AP 1500/15 (srpski jezik)
- 244 Odluka broj AP 1638/17 (bosanski jezik)
- Odluka broj AP 1638/17 (hrvatski jezik)
- Odluka broj AP 1638/17 (srpski jezik)

DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU - DERK

- 245 Odluka o ukidanju licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom (bosanski jezik) 110
 Odluka o ukidanju licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom (hrvatski jezik) 110
 Odluka o ukiđanju licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom (srpski jezik) 111
 246 Odluka o nastavku korištenja licence (bosanski jezik) 111
 Odluka o nastavku korištenja licence (hrvatski jezik) 112

- Odluka o nastavku korištenja licence (srpski jezik) 112
 247 Odluka o nastavku korištenja licence (bosanski jezik) 113
 Odluka o nastavku korištenja licence (hrvatski jezik) 113
 Odluka o nastavku korištenja licence (srpski jezik) 114
JKP "SAOBRAĆAJ I KOMUNIKACIJE - TUZLA" D.O.O. TUZLA
 248 Odluka o imenovanju članova Nadzornog odbora JKP "Saobraćaj i komunikacije - Tuzla" d.o.o. Tuzla 114

Izdavač: JP NIO Službeni list BiH Sarajevo, Džemala Bijedića 39/III - Direktor: Dragan Prusina - Telefoni: Centrala: 722-030 - Direktor: 722-061 - Pretplata: 722-054, faks: 722-071 - Oglasni odjel: 722-049, 722-050, faks: 722-074 - Služba za pravne i opće poslove: 722-051 - Računovodstvo: 722-044, 722-046 - Komercijala: 722-042 - Pretplata se utvrđuje polugodišnje, a uplata se vrši UNAPRIJED u korist računa: UNICREDIT BANK d.d. 338-320-22000052-11, VAKUFСКА BANKA d.d. Sarajevo 160-200-00005746-51, HYPO-ALPE-ADRIA-BANK A.D. Banja Luka, filijala Brčko 552-000-00000017-12, RAIFFEISEN BANK d.d. BiH Sarajevo 161-000-00071700-57 - Štampa: "Unioninvestplastika" d.d. Sarajevo - Za štampariju: Jasmin Muminović - Reklamacije za neprimljene brojeve primaju se 20 dana od izlaska glasila. "Službene novine Federacije BiH", su upisane u evidenciju javnih glasila pod rednim brojem 414. Upis u sudski registar kod Kantonalnog suda u Sarajevu, broj UF 2168/97 od 10.07.1997. godine. - Identifikacijski broj 4200226120002. - Porezni broj 01071019. - PDV broj 200226120002.

Molimo pretplatnike da obavezno dostave svoj PDV broj radi izdavanja poreske fakture.

Izdanje na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku. Pretplata za I polugodište 2018. godine na "Službene novine Federacije BiH" 110,00 KM. Pretplata za I polugodište 2018. godine na "Službeni glasnik BiH" i "Međunarodne ugovore" 120,00 KM.

Web izdanje: <http://www.sluzbenenovine.ba> - godišnja pretplata 240,00 KM po korisniku.